

D. D. Zeman

STALNO UMIRANJE

Tri smiješne priče
Dva života
Jedna Ljubav
Jedan Bog
Jedan čovjek

© 2003.

Zahvaljujem Esadu T. Ribicu na naslovnici

I DIO

RIBERALTA

Moj početak. Studij. Brak. Prijatelji. Sve zatrpano i bačeno. Nema ni dana da ih se ne prisjetim. Nema fotografija, predmeta, samo uspomene u mojoj glavi.

- O Bože. - uzdahnem sjećajući se vreće u koju trpam sve što me i najmanje podsjećalo na razrušeni život.
- Ispočetka. - odzvanjalo je u glavi.

Blanca. Upoznali smo se na fakultetu. Sjedio sam na prozoru predavaonice, zamišljen i naslonjen na prozorski okvir, gledajući kako jesen boja drveće u parku univerzitetskog naselja.

- Gledaš motor? - čujem pitanje.
- Ne, ne, jesen. - skrenem pogled na djevojku koja nastavlja:
- Volim motore...slobodu. - gleda me blago, nježno.
- I ja. Ali, nemaš ništa oko sebe. Ni centimetar lima. - osjetim bol u ruci.

Prisjetim se pada to ljeto, kad sam proklizio na prosipanom drobljenom kamenu. Prošli smo zavojiti dio ceste i na jednom zavoj u ugledali plavetnilo oceana, kao plavi trokut obrubljen brdima nakon kojih se spušta prema ravnici obale.

- Kao nebo naopačke. - uvijek me zagušio ushit od otvorenosti i veličine.

Na tom ravnom dijelu ceste prema moru, dodao sam gas misleći na blizinu plaže i djevojaka, gomile uspaljenih cura kako smo govorili i samo smo kliznuli, a ja nisam ni pokušao niti stigao nešto učiniti. Čim smo napustili traku asfalta i naletjeli na prvu neravninu, vidio sam, u kutu vizira, kako me prelijeće tijelo u crno-žutom kombinezonu. U istoj sekundi motor se prevrnuo na drugu stranu. Nekim čudnim, nesvjesnim pokretom odbacio sam se od sjedala i volana i preko dvadeset metara čistio sve pred sobom.

Granje, kukuruz, zemlja, samo sam se prevrtao, čuo i vidio sve, ali ne i osjetio.

Kada sam se zaustavio, prijatelj je već bio kod mene:

- Ej stari, u redu si?

Uzdigao sam se. Ništa nije slomljeno. - kažem sretan.

- A ti?

- Niš', niš. Ludnica. Čovječe, kad smo krenuli...mrak, ludnica. - treperio je od adrenalina.

- Motor. Sigurno je razvaljen. - pomislio sam skidajući kacigu i hodajući prema par metara udaljenoj guštari.

Ležao je uistinu razvaljen. Novi terenski motocikl koji sam kupio na početku tog ljeta u Santiagu. Čučnuo sam pokraj motora, gledao ne vjerujući.

- Kako smo glupo mogli poginuti, oba. - pogledam prijatelja preko ramena.

- Bog čuva budale i hrabre. - odgovori mi još uvijek ushićen.

Stopirali smo do mora. Sjeli smo na pijesak plaže dva sata kasnije, svukli kombinezone i legli pod sunce. Sretni. I zadrijemali.

- Kak' si. Jel' te neš' boli? - trgne me njegovo pitanje.

- Ne, jedino sam natučen. Bog blagoslovio kacige. Nekako rebra, ne znam...

- Daj stisni trbuh. - kaže dižući ruku iznad glave.

- Stani, jesi ti normal...

- Zviz! Prekine me u pola riječi udarcem iz sve snage, ravno u pleksus.

- To ti je najbolji način da vidiš je li sve u redu.

Slijedeća dva mjeseca proveo sam u bolnici. Kirurzi su uklonili dva tumora s unutrašnjih organa. Gledajući me nježno, ali vrteći glavom stari primarius je rekao:

- Dobro ste prošli. A kažete, niste pretrpjeli neku traumu, sudar, udarac?

- Ne.

- Znate, takve ozljede nastaju samo kad vas nešto ciljano i točno pogodi - tu. - i pokazuje na svoj trbuh.

- Šaka. - pomislim.

- Pao sam s motora. - kažem skrušeno.

- Ne. Nema fraktura. Nije to od toga. To su potpuno drukčije ozljede. Mi to vidimo. -

potapša me po ramenu i izađe iz sobe.

Te zime odvezao sam se autom na mjesto pada. Našao samo ostatke svog motocikla.

- Očerupali su ga.

Zavučem se dublje među granje i ugledam prednji kotač, svinut od udarca.

- Pa da. Što će s njim? - pitam se gledajući ga zaraslog u travu koja se uzdigla kroz njegove žice. Zamislim ga kako bačen poput *freesbeeja* leti bačen rukom lešinara koji operiraju uz ovu cestu:

- *Fijuuu!* - pred moje noge.

Podignem ga i onako ovlaš očistim ga od trave i kamenčića. Krasio je moju sobu još dvije godine, viseći nataknut na luster, kao spomenik.

- *Shit happens*. Kad to najmanje očekuješ.

Sidem s prozorske daske i pružim ju ruku:

- Da se upoznamo. Dedé. Za prijatelje Didi. Čile.

- Ja sam Blanca. Ni ja nisam odavde.

- Iz...

- Bolivije.

- Već sam te vidio. - vrtim si predavanja u glavi.

- Na njemačkom. Idemo na istu izbornu. Moji su njemačkog podrijetla.

- A je. Da, da. - kažem, a ne sjećajući se. Mislim na plažu tog ljeta, isti komad mora zbog kojeg su naše dvije zemlje u poluratom stanju već stotinu trideset godina.

- Ja sam u Simoninom društvu. One koja igra odbojku.

Brazilka Simone. Prošlih mjesec dana samo sam imao pred očima zategnutu stražnjicu Simone rodom iz mjesta na rivijeri.

- O bože. Simone. Kakvo dupe. - pomislim.

Pričali smo do ulaska predavača. Na brzinu, ovlaš dogovorili izlazak tu subotu. Izašli, spavali tu večer.

- Zar ti je to trebalo? - upitao sam se gledajući je pod tušem i čekajući svoj red.

Preselila je k meni u iznajmljeni stan dva mjeseca kasnije. Deset mjeseci poslije iz ruke prijatelja uzeo sam prsten i navukao ga na njen prst.

- Kako ima male ruke...

- U dobru i u zlu. - rekao je matičar.

- U dobru i u zlu. - ponovili smo i poljubili se.

- Ne sad djeco. Još par riječi. - svi se smijemo.

Gledam je, u pješčano bijeloj vjenčanoj haljini, nisku i nasmijanu, kako joj pramenovi kao ugljen crne kose ispod toke poskakuju na obrazima dok se smije.

- Napokon si odrastao. - proleti mi.

Kako sam bio daleko od toga.

Nakon studija preselili smo u njenu zemlju. Ja se nisam osjećao strancem, uljezom, mada su to svi najavljivali. Moji rođaci i prijatelji govorili su:

- Neprijateljski teritorij. A nek' ti je sa srećom.

Slični ljudi, jezik koji sam govorio. Mene je već od studija čekao posao. Nije bilo iščekivanja i nesigurnosti koja opterećuje mlade parove na početku braka.

Jedino, stalno smo se selili. Dva, tri mjeseca u Tupizi, Uyuni i Cochabambi, šest u hladnom i visokom Oruru. Grad pod nebom. Tri sata vožnje od nas, gdje smo još uvijek posjećivali prijatelje prvog vikenda nakon Pepelnice i sa njihovog balkona gledali karnevalsku povorku, divlji ples ljudi obučenih u šarene kostime demona, arkandela i španjolskih *conquistadores*.

- Najhladnije noći ikad. - zadrhtim. I kiša, vjetar - naježim se.

Sjetim se i mira kakav nigdje nisam osjetio, tišine i povezanosti s nebom, Bogom, sa svim, u Svetište Djevice iz Socavóna.

- Mir. - preplavi me želja da spakiram stvari i ostavim sve.

Gledam energično Blancino mahanje rukama dok govori.

- To me najviše ubija. Seljakanje. Sve nam je stalno u kutijama. - žalila se.

Samo jednom, kad sam dobio duži posao u analitici u Upravi, unajmio sam stan u La Pazu na tri godine unaprijed.

- Što ti zapravo radiš? - pitala me.

- Bože, znaš što. Rekao sam ti sto puta. Tečajevi u državnim firmama. Obrada podataka. Kompjuteri, bušene kartice i slično.

Kao da je znala, nikad, u sedam godina nije me ni zvala ni tražila na poslu. Kada smo se nalazili u gradu u mojoj popodnevnoj pauzi za ručak, dogovarali smo sastanak na trgu ispred našeg malog restorana. Naručili bi Plato Paceño i vino, pričali i bili - sretni.

- Ženska intuicija. - i bio sam sretan što je tako.

Znao sam se lomiti. Da joj kažem ili ne.

- Znaš, sva ta sranja, prisluškivanje, praćenje, i ostalo... - pijano sam objašnjavao kolegi s posla na nekoj zabavi. Ugledao sam svoju ženu kako gleda širom otvorenih očiju i sluša što govorim.

- Što si mu to govorio? - upita me pijanog pomažući mi ući u auto.

- Pazi...kak' voziš. Svi...vi - mahnem rukom - mičite se s ceste. Ona...vozi. - smijem se. - Dušo, ne brini se. Sve je pod...kontrolom.

- *Ziher*. - zalupi vrata auta, obiđe ga i sjedne za volan. Ljutito.

- Ne znam i ne želim znati. - kaže i upali motor.

II

Uspio sam je držati pod zvonom sve dok Kasimiercz, doseljeni Poljak kojeg smo zvali Perone, nije parkirao svoj Chevrolet *Van* pred mojom zgradom.

- Budalo. Što radiš? - rekao sam mu čim sam otvorio vrata.

- Što se pjeniš? Jel' si sam? - gleda preko mene u stan.

A ja preko njegovog ramena gledam hodnik. Četiri čovjeka u crnom, prljavih lica, sa puškama u rukama i redenicama punim patrona na prsima. Poljakov *Desert Eagle* sjajio se na boku.

- Pola palca. Židov. Najbolji *gun* na svijetu! - hvalio se svima pokazujući taj monstruozi pištolj.

- Dobar dan, susjeda! - viknem staroj susjedi koja se spuštala stepenicama.

- Do..bar...dan. - odzdravi, a ja vidim kako se križa, ubrzavajući korak.

- Ne bi dolazili da ni hitno. Bili smo... - on će - kako se kaže...

- Vani. Pripremamo napad na onu bandu. Sad vuku drogu kamionima. Mule im više nisu dovoljne. - dopuni ga čovjek kojeg sam prvi put vidio.

- Ja sam Jorge. - uhvati moj pogled koji-si-ti i pruži ruku kraj Poljaka.

- Udite. - i zatvorim vrata.

- Što je bilo? - upitam ih čim su sjeli za stol u kuhinji.

- Ma neka budala igrao se sa tajmerima i *Bum!* ravno pred glavom. - odgovori Pedro.

- Niš' nije ostalo. Evaporirao, čovječe. - doda Marco, a svi tresu glavama.

- Znaš, jedva smo došli. Dvije gume bum! - Perone će tonom kao da se ispričava.

- *Capitano* je rekao da te odmah dovučemo u bazu.

- Treba sve pogledati, kontrola, revizija. - Pedro dodaje.

- Premalo nas je da bi tak' glupo odlazili.

- Znam. Idemo. - kažem ustajući se sa stolice.

Tri sata kasnije, malim, zaobilaznim cestama, dolazim u njihov logor. U baraci koja glumi skladište gurnu mi u ruke već napravljenu bombu, složenih par štapova industrijskog eksploziva, dinamita, na kojima je bio žicom povezan vremenski prekidač.

- Improvizacija. Kao uvijek. - govorim zapovjedniku logora.

- Ej, vidi ovo! To nije improvizacija! Postaviš, razvučeš žicu, a kad se upecaju... *Hap!* - pljesne Pedro dlanom o dlan.

- Usmereno. 20 metara. Sve briše. - pokazuje mi oduševljeno nešto što liči na mali roštilj

na četiri tanke nožice.

- Super. - promrmljam izvlačeći se iz barake.

- Odi malo k nama. Da ti neš' pokažem.

Uvede me u spavaonicu. Gledam, ne vjerujući. Televizori, radio prijamnici, šeširi, slike, mačete, hrpa nabacane odjeće.

- To je...

- Plijen. Plaća je...loša.

Oko mene su se zavrtili zidovi.

- Svašta. - kažem i izađem, ostavivši ga zbunjenog.

- Što je mislio, da ću nešto uzeti? Podijeliti s njima? - dizao mi se želudac.

Stotinjak metara od njih, na stari, isušeni bunar postavim nečiju umotvorinu.

- Sve krivo. I još se čude. - uklanjam sav dinamit osim jednog štapa. Sve ponovo spojim, namjestim timer na dvije minute, provjerim kontakte dvije žice na kojima je visio detonator. Utaknem detonator u tuljac impregniranog smeđog papira koji formira masni prašak eksploziva u štap i naslonim sve na kameni rub bunara.

- Dobro. Sve je u redu.

- Dvije minute šetnjice. - kažem bočno okrenut bunaru i stisnem tipku On.

Napravim dva, tri koraka. I onda:

- *Vruuum!*

Letio sam sigurno pet metara, osjetio još u zraku kako me nešto pogađa.

- Brzo! Doktora! - svi dotrče.

Trgaju sve s mene, a ja potpuno gluh od eksplozije, samo gledam krvavu mrlju koja se širi na prsima.

- Skinite mu košulju! - viče bolničar već iz daljine.

Skinu košulju, vidim krvavu majicu. Razrežu naramenice i svuku mi je na trbuh.

Ja ugledam krv na svojim prsima, a kad je bolničar povukao gazom, ugledam malu ranu, promjera ne većeg od tri milimetra.

Osjetim kako mi raste adrenalin, sluh se vraća i dolazim k sebi.

- Nije to ništa... - tiho kažem.

- A nije baš tako. Kume, ode ti sisa! - viče Jorge i svi udare u smijeh. I ja, slabo, ali se smijem.

- Ne seri. Duzziju smo dva sata tražili ranu. Čovječe! Kao ubod iglom. Ravno u mozak! - paničari Marco.

- Bacite tajmere. Sve!!! - viče zapovjednik.

Tu večer, nakon dva mala šava i pregleda rendgenskih snimaka, doktor mi stavi flaster, ne veći od onog koji stavite kad porežete prst. Kaže:

- Sve je u redu. Možete kući. Pogodila vas je samo krhotina kamena i zaustavila se na rebru.

Trese posudom oblika bubrega:

- Tu je. - zveckta.

Kad sam se tu noć uvlačio u krevet, Blanca je već spavala. Samo se okrene i tiho kaže:

- Tu si...

- Jesam.

- Imam života kao mačka. Mora biti razlog tome... - pomislim i utonem u san.

Ujutro ulazi u sobu. Nježno me pogleda i poljubi zavlačeći ruku pod plahtu:

- Ostavila sam ti tople vode. Mmm... - miluje me.

- Uf! - naletjela je na flaster.

- Što je to! - miče pokrivač.

- Ma sitnica, na poslu.

- Stara iznad kaže da si jučer imao...čudnu posjetu.

- Stari šišmiš. Sve vidi i čuje. Provodi dane na prozoru. A više: Gluha sam! - pomislim.

- Samo kolege. Povezli su me na posao. Znaš da je na autu otišao amortizer.

- Žurim. Kava ti je skuhana. U Zanzibaru je. Uvečer jedi *majao*, u hladnjaku stoji od jučer.

- Vidimo se! - čujem samo vrata koja su se zalupila.

Sve puca par mjeseci iza. Stanje u zemlji se promijenilo i šef najavljuje:

- Idemo pod vojsku. Svi. Teren.

Dva mjeseca bih vikendima dolazio kući. Preko tjedna, po par dana bio svuda. Osjetio sam nestanak reda, ljude je zahvatio kaos. Blanca se zaposlila u naftnoj kompaniji, predstavništvu velike korporacije koje su se žurno ubacivale u ekonomiju naše zemlje, potičući korupciju i zbrku u glavama ljudi. Plaćali smo u američkim dolarima. Sve, od auta do svakodnevnih stvari. Čak smo jedno vrijeme u trgovinama gdje kupujemo jaja i mlijeko na blagajni bili pitani:

- I onda, kako plaćate. Čekovi, dolari...

Naš novac je postao bezvrijedan, trebali ste pune torbe za kupovinu većih stvari.

Pogotovo kad su, jedna za drugom, lančano propale najveće domaće banke. Sjećam se da smo tad kupili naš prvi kolor televizor. Ponosno smo ga postavili na okrenutu kartonsku kutiju iz koje smo ga izvadili. Da glumi stalak. Sjeli smo na pod i gledali više zlatni znak JVC nego snježnu sliku zbog dalekog odašiljača. Zagrlili smo se, a ja sam rekao:

- Biti će bolje kad postavim antenu.

Dolazi naredba: - Sa vrha. U šumu. Do daljnjeg.

Četiri tjedna marširanja.

- Da očvrsnete. - kažu nam.

Litra vode dnevno, za sve što treba, za piće, pranje. Brijali smo se suhim britvama, a košulja na meni pretvorila se u drugu kožu, impregnirana znojem. Kad smo spavali u šatorima koje smo improvizirali od šatorskih krila, donijeli smo strogu zabranu skidanja čizama. Spavali bi kao sardine, na boku, slijepljeni jedan uz drugog, pokušavajući se zagrijati ili sakriti od jake kiše koja je padala cijelu sezonu.

Uputili su nas u dvjesto kilometara udaljene planine. Na visinu i hladnoću, neopremljene i s malo hrane. Preko dana, sluđeni naporima i rijetkim zrakom, stalno smo se smijali, a ja sam primijetio da nas sve obuzima nekakvo ludilo. Jedino zadovoljstvo bio je pogled na najveće jezero u zemlji, kada bi izbili na neki prijevoj okupan suncem.

- Jesi lud? - upitam čovjeka koji spava umotan kao salama u šatorsko krilo razapeto konopcem između dva drva.

- Zašto? - čujem glas kolege, bivšeg robijaša koji nas je izluđivao slikama svog Ford Granade. Daytona yellow, čovječe, pogledaj ga! Koža na krovu! - obilazio bi nas, pokazujući s poštom pristigle slike koje su mu njegovi neumorno slali.

- Minus 32. Toliko je noćas. Što misliš, koliko treba da se čovjek pothladi i umre?

- Trebaš probati. Tako je dobro. - odgovori i zašuti.

Ujutro smo ga tako umotanog ubacili u plitko iskopani grob i pokrili kamenjem.

Noć iza, a taman smo se nakon straže okupili oko vatre, iz udaljenosti od stotinjak metara začujemo krik. Urlik straha.

- Stefano. To je taj smjer!

Zgrabili smo automate i divlje potrčali prema stražarskom mjestu. Samo se čulo toptanje čizmama, lom granja i zvukovi ubacivanja metka u cijev.

- Dolje! - i rukom pokažem da stanu. Svi smo šutjeli, napeti osluškujući. Već sam vidio Stefana kako sjedi uz drvo prerezanog grla. Stefano, curica, kako smo ga zvali, zbog njegovih skoro ženskih crta lica i po nekima, sumnjivo feminiziranih kretnji. Polako smo prilazili i začuli - plač.

Stefano je sjedio pod drvom i jecao:

- Baba jelena...baba jelena.

- Ode Stefano. - neko kaže.

Ujutro su ga odvezli terenskim vozilom koje je došlo iz bolnice.

- Četiri mjeseca ludare. - poslije je pričao.

- Što će nam straže? Pa nismo već tjednima nikog sreli. - komentirali smo ispod glasa.

Gladni i iscrpljeni. U nekom šumarku postavili smo logor.

- Tu ostajemo tjedan dana. Hoću sve *by the numbers*. - rekao nam je novo pristigli časnik.

I jesmo sve uredili. Osim poljskog zahoda. Bez teške mehanizacije jedino se može pomaknuti par kamenja, a iskopati rupu dva sa dva, nikako.

Sve smo, znate što, obavljali na suprotnom kraju šumarka. Dok jedno jutro:

- Stoko! Idem u obilazak koridora i što! Ugazim u govna! Vaša govna! Kud god stanem, govno, govno, govno! Ne možete ni srat na jedno mjesto! Svinje! - časnik se dere, toptajući bijesno u svojim mekanim, padobranskim čizmama o kojima smo svi sanjali. Prije ovog.

- Ne idi u onaj dio šume gdje sereš. Pravilo. - tiho kažem i svi prasnemo u smijeh.

To sam skupo platio. Usmjerio je pogled prema meni:

- Dedé. Vidiš ono drvo. Uz put. Na horizontu. E, masku na glavu, puna oprema. Trkom! Hajdemo! Hajdemo! - plješće požurujući me.

Skoro sam se onesvijestio kada sam se vratio. Prijatelji su me prihvatili da se ne stropoštam. Mrmljali: - Mali Hitler.

- I on je počeo od kaplara. - netko je rekao ne vidjevši da je prišao.

- Svi. Veliki minobacač na ruke. Idemo!

Klečao sam, uzeo kutiju nišanske sprave za koju sam bio zadužen i ustao se.

- Idemo, dečki! - progovorio sam izbuljenih očiju luđačkog glasa.

Trčali smo dva kilometra do drva i nazad, posrćući na kamenom brdskom putu. Ponavljao sam si:

- Kad misliš da više ne možeš, možeš još toliko.

Gledao sam četvrtastu kutiju koja mi je poskakivala na prsima.

Njen grubi platneni remen mi je grebao vrat, samo sam vidio žuti znak radioaktivnosti na poklopcu i natpis: Stroncij! Zamišljao sam da sam bernardinski pas koji hita u pomoć:

- Još, još, prije nego ti ovo sprži mozak!

Te noći grebao sam čahuru vrhom noža. Svi smo sjedili za vatrom. Neko pita:

- A što radiš?

- Graviram metak. Njegovo ime. - zarezim.

Podsvjesno sam čekao priliku. I dočekao, dvije večeri kasnije.

Zadnja stvar koju sam mogao pomisliti da će se dogoditi. Smjena straže, uobičajena rutina svake noći. Razvod straže po mjestima, povici

- Tko ide!

I onda razmjena lozinki. Smjena stražara.

Vikneš:

- Petar Pan! odgovor:

- Zvončica! i sve u redu.

Naravno, lozinke se mijenjaju svaku noć.

Bio sam na najudaljenijem stražarskom mjestu oko kilometar od logora, motreći neki puteljak. Vidim da pristiže grupa ljudi. U mraku, čula izoštrjenih strahom, čujete sve i svakog. Pogledam na sat. - Četiri. Smjena.

- Stoj! - viknem. Tko ide!

- Smjena! - čujem njegov glas.

- Dimnjak! - viknem, stišćući automat.

- Lutka! - odgovori.

- Što? - naciľjam i ispalim kratki rafal, tri metka u smjeru glasa.

Kaos. U meni. I tridesetak metara dalje.

- Dedé! Budalo! Jesi poludio - začujem Eduarda.

Drhteći priđem. Vičem: - Što je to bilo?

- Mi, majmune!

- Ne, kriva lozinka! Vaš odgovor!

- Kak' misliš?

- Pa odgovor je trebao biti Pismo. - ponavljam neprestano i gledam časnika kako leži na leđima, hvata dah otvorenih očiju, a iz rupe visoko na prsima izlazi nešto poput dima.

- Što to izlazi iz njega?

- Toplina, valjda. Dim. Jesi li pucao obilježavajućim mecima? - Eduardo pita, usmjerivši

svjetlo Maglitea u njega.

- Ne. - odgovorim potpuno neprisutan, kao da gledam film sa sobom u glavnoj ulozi.
 - Mora dole, u bolnicu. Ključna kost. Odmah ih zovite. - kaže bolničar u logoru.
- Isto popodne nas sve vraćaju prvo u komandu, vojarnu u glavnom gradu, a poslije istrage koja je trajala dva dana dobijem odluku:
- Odgovor je trebao biti: - Pismo.

Cijelu jedinicu šalju na oporavak u jedan hotel, o državnom trošku.

- Hotel Monte Verde. Dosta nam je brda! - vičemo ugledavši naziv.
- Sve supruge i djevojke dobivaju vikend s plaćenim putom i hotelom. Pišite im!
- Vi ste obična vojna jedinica na vježbi. Sada na odmoru. Jezik za zube. Zbog njih i vas. - daje nam upute časnik koji nas je dopratio.
- Jorge, idemo do direktora. Samo stavi tamne naočale i šuti. - i odemo tražiti grijanje soba.
- Nemamo ugljena. - direktoru je neugodno.
- Smrzavali smo se kao guzice dva mjeseca!
- Mi smo dobar hotel.
- Bili ili jeste!
- Nabaviti ću drva. Večeras. - pogledava Jorgea koji šutke sjedi i netremice gleda ga gleda kroz tamna stakla.
- Znaš ono, loš momak, dobar momak. To radi! - objašnjavam mu u hodniku.

Blanca dolazi u hotel. Vidimo se nakon skoro dva mjeseca.

- O Bože. Skoro će Božić. - pomislim na miris našeg stana dok se kuha *Picana de Pollo*. Božićno jutro uz brazilsku kafu i *Pan Dolce*, kad sjedimo i pričamo o Sao Paulu sjećajući se studentskih doživljaja i prijatelja.
- Ljubimo se, hodajući natraške u sobi i čupamo stvari jedan s drugog.
- Kako mi fališ. - kaže kasnije u mraku sobe.
- Ja šutim. Umjesto da odgovorim:
- I ti meni. - ili bilo što. Šutim.
- Poslije sam, ležeći u mraku, prvi put nakon djetinjstva zaplakao.

Sutra uvečer, valjda kao znak isprike za hladne sobe prvih pet dana, organiziraju plesnu večer. Koristimo to kao priliku da se supruge i djevojke bolje upoznaju, već planirajući druženja uz roštilj vikendima. Sve ide suprotno našim željama. Muški dio, umoran i prazan seli se za šank. Obljevamo se, ne pijemo. Trusimo *Pisco* i gledamo većinu naših boljih polovina kako u "vlakiću" s drugim ljudima pjevaju, plešu i vesele se.

To nas čini još jadnijima, a prvi puca Héctor koji za ruku, uz pijano deranje odvlači "zaručnicu" u sobu. Za tri minute doteturao je nazad, stavio ključ od sobe na šank značajno nas gledajući:

- Tako se to radi. Za kosu, dva, tri šamara i pod ključ. - i nastavi piti.
- Maznuo si recepcionarku već drugu noć, sram te bilo. - gledam ga s prezirom i šutim.
- Gdje je Blanca? - okrenem se u stolcu i tražim je pogledom, prvo preko ramena, lijevo desno, a onda krenem prema malo tamnijem dijelu podija za ples. Svirao je neki stari šlager, staklena kugla se vrtjela slomljeno svjetlucajući. Ljigava atmosfera prvih plesnjaka. Odjednom ugledam kako Blanca izlazi iz nekog hodnika. Dok sam pijanog pogleda fokusirao oči i pročitao na vratima "Vinski podrum - samo za osoblje", vrata se ponovo otvore i kroz njih izađe nekakav niski, žgoljavi muškarac s brkovima. Značajno ju pogleda i maknu se u lijevi kut dvorane.
- Ne. - kažem, a već mi je srce u grlu. Uz zid dođem do vrata. Otključana. Upalim svjetlo na stepenicama i spustim se u veliku, hladnu prostoriju. Uz jedan zid, do stropa regal za vina, prepun boca. Nasuprot njemu veliki drveni stol. Vidim na njemu zgužvani bijeli ubrus, a drugi, uredno složeni stoje na hrpi uz zid. Prišao sam i primio ubrus sa dva prsta:
- Mrlja. A da probam... - smijem se iz očaja, sjetivši se vica o dva policajca koji ugledaju izmet na cesti.

Svjetlo se ugasi i upali. Ugledam postarijeg konobara koji me pita:

- Što radite ovdje? Ne znate čitati: Za osoblje - slovka.
- Tko je to ostavio otključano? Gdje je ključ? - gleda u bravu s unutrašnje strane vrata, a ja u tom trenu kliznem van, u mrak pozornice.
Hodam ravno preko podija, gurajući ljude. U kutu stoji moja žena, zagrljena s drugim. Plešu lagano, a njegove ruke spuštaju se niže. Okrenuta mi je leđima, ne vidi me, a muškarac najvjerojatnije niti ne zna za mene. Priđem im i stanem sa strane. Lagano plešući okreću se, a on joj samo šapće na uho. U tom trenu me ugleda, a ja se napnem, očekujući scenu.
- Ništa. - kažem si gledajući je u oči. I ona mene. Pijano i tupo.
Vratim se za šank i tako napijem da sam morao nekoga pitati za broj vlastite sobe.
- Samo smo se ljubili! - više u sobi za par sati.
- Samo! Samo?
- Dobro, pokušao mi je zgurati ruku!
- Pokušao?
- Da, i ja sam ga odgurnula!
Gledao sam je bez riječi desetak sekundi, a onda se okrenuo i bacio na krevet.
- O moj Bože! Gdje sam ja to?
Čuo sam kako ulazi u kupaonicu. Slušao da li plače. Ništa, čulo se samo šuštanje vode i
- Klunk! četkice za zube.
- Tako mi i treba. Ostaviš mladu ženu doma i misliš da će sve ostati na mjestu. A ti se potucaš po brdima i šumi.
Kad je izašla kažem:
- Pretjerao sam. Oprosti. - stanem očekujući isto.
Ona šuteći legne u krevet.

Za većinu odvratani vikend završava. Srušenog morala pokušavamo zaboraviti prošla dva dana opijanjem na hotelskom šanku u predvorju.
- Koje mi je ovo pivo, sedmo, osmo? - pitam gledajući veliki sat na zidu.
- Pet sati, mogli bi na ručak.
- Vi kako hoćete, ja ostajem još...

Dva piva, café, dva piva, café.
- Znaš koja je razlika između svinja i ljudi? Svinje znaju kad treba leći. - kaže mi Paulo, stavljajući blago ruku na moje rame.
- Ponoć je, 'ajde spat. Pomoći ću ti. - i pridržavajući me otprati u sobu.
Slijedeći tjedni spajaju se u jedno.

Izvlačimo se iz hotela dva, tri puta tjedno i obilazimo sve lokalne rupe za zabavu. U školskoj dvorani obližnjeg mjesta održavaju plesnjak, neku vrstu disko kluba. Ulazimo već polupijani, u uniformama, nas petorica. Na vratima nas ni ne pokušavaju nešto pitati.
- Kako sam nabrijan. Pojesti ću nekog! - vičem iskešen, a dečki se smiju.
Stali smo uz stup koji je podupirao krov školske dvorane. Netko donese pivo za sve i podjeli ga. Naslonjenu na slijedeći stup ugledam djevojku koja priča s curom skupljene kose. Ona skrene pogled ne prekidajući priču i gledamo se par sekundi. Ravno u oči.
- Učite se. - kažem svojim i odgurnem se leđima od stupa, kao kad si dajete ubrzanje ili poticaj.
- Hej, ja sam Dedé. - i prilazeći s pivom u jednoj ruci, pružam drugu kao pozdrav.
- Ja sam Julia. - pogledom prati djevojku koja se udaljava.
- Ovdje je užasno. Mi smo u obližnjem hotelu, pa ako si za vožnjicu džipom... - dižem obrve.
- Koji si ti? - osjetim ruku koja me gurne u plećku.
Okrenem se, u dubini sebe jedva dočekavši takvo što, i još u okretu uhvatim nekog mladića za kosu i potegnem mu lice prema svom koljenu.
- Tup, jedan, tuf, dva, pup, tri. - on se složi na pod.
Isti tren kaos. Pritrče lokalni mladići, a moji dečki presjeku im put. Taman se uključilo stroboskopsko svjetlo, a ja sam stajao i samo gledao sekvence opće tuče i svjetlom

isprekidane pokrete.

- Idemo. - pružim joj ruku, a ona stoji zapanjeno, gledajući općinom oko nas.

- U slobodu. - hrabrim je i ona pruži ruku. Istrčimo van do džipa.

- Ej kako smo ih razbili! - viče Paulo.

- *Ijuuu! Tooo! Bam! Lokalci!* - svi istrčavaju do džipa, palim mu motor i natiskani, znojno odvezemo se u hotel.

- Tko je bio taj? - pitam Juliu koja se stisnula uz mene, zbunjena razvojem situacije.

- Moj...dečko. - stisne se još bliže jer moji pjevaju i gurkaju nas.

U hotelu, držeći Juliu za ruku, samo značajno pogledam ženu koja je tu noć radila za šankom hotelskog bara:

- Crveno. Na račun. - i s bocom u ruci, smijući se njenom pogledu otrčimo u sobu.

- Ne znam piti iz flaše. - ona kaže sjedeći u sobi.

- Ovako. - pokažem jednom rukom otkopčavajući joj bluzu.

Vratio sam je kući u zoru. Vožnja otvorenim džipom potpuno me otrijeznila.

- Gdje? - pitam.

- Tu. Pred ovu kuću. - pokaže na kuću na kojoj piše "Gostionica i mesnica".

Ja je gledam, pod svjetlom rano jutarnjeg sunca i pomislim:

- Nema više od devetnaest. I ima brkove. Budalo. - zakočim.

Izađe i mahnemo si.

- Dođi na café. Tu radim. - pokaže rukom na gostionicu.

Mahnem još jednom i odvezem se.

U hotelu već sjedi Ivan, Brazilac kojeg su nam pridodali kao zamjenu.

- Kak' je bilo? - pita, a ja se sjetim da sam ga vidio u tuči noć prije, kako uredno slaže nekog jadnika udarajući ga nogom kad se ovaj već skvrčio na podu. Obuzme me mučnina.

- Bez veze. Užas.

- Ne, mislim kakva je mala.

- To i kažem.

- Jel' bilo - Tac! Tac! - plješće dlanom o šaku.

- Što? - ne shvaćam.

- Zguza. Ovako. - ispruži ruke i miče kukovima ustajući sa barske stolice.

- Bilo je svega. - kažem da ga smirim.

Nemirno, vrpoljeći se, pijemo naizmjenice grappu koju je dobivao od svojih roditelja, a on ju je uredno svako jutro donosio i spustio na šank, tražeći samo čašu od zbunjene šankerice i café. Priča o svojim doživljajima prije dolaska među nas:

- Noć, a ti upadneš među njih. Stražu nožem. *Night vision* i *Uzi* s prigušivačem. Mrak. To je pravo! - oduševljeno priča.

- Vidiš sat. To mi je poklonio zapovjednik. Ima i visinomjer! - gura mi crni japanski sat s narančastim gumbima pod nos.

- *Remington* snajper. - *Pafl!* - s osamsto metara.

- Naše puške niš' ne valjaju. Ja uvijek vučem Argentinku. Teška je, al' ne zaštekala...

- Ideš sa mnom? - upitam ga dižući se.

- Kud?

- Tu blizu.

Vozimo se do gostionice. Šuti, a ja gledam na sat. - Devet. - pomislim.

Ulazimo, a Julia blijeda od nespavanja prilazi iznenađena.

- Malo ste poranili?

- Dvije café.

- Nisam mislila...

- Čuj, ovo noćas. Nije baš bilo - pametno.

- Znam. - s nelagodom gleda u Ivana koji okreće glavu i besciljno gleda u zid sa strane.

- U hotelu je bazen, pa ako hoćeš, dođi. Ja ću te uvesti.

- Ne mogu preko tjedna.

- Ne shvaćaš. Onako, kao prijatelji... - govorim već vadeći novac iz džepa.

Ivan se ustane. I ja. U vožnji mi kaže:

- Sedamnaest. I ima brkove.
Šutim i dam gas.

Dvije večeri kasnije sjednemo za stol u hotelskom restoranu.

- Danas nema piva. Samo vino! Čileansko i *escabeche* na tone. - smijemo se Héctoru koji je mrzio mrkvu narezanu na kockice i uvijek je slagao na rub tanjura.

Pogledom pretražujem prostoriju. Tri stola dalje ugledam četiri djevojke.

- Birajte. Tko će koju? - pokažem glavom u smjeru tog stola.

- Koju ćeš ti?

- Ovu ravno. Nekako mi je poznata.

- Dajte curama što žele. - pozovem konobara.

Ujutro mi kaže da se uistinu poznajemo. Nakon što smo divljali cijelu noć.

- Znaš, išla sam s tvojom ženom u razred.

Mrak se spustio na mene.

Za vikend svatovi slave u hotelskom restoranu. Stojimo na galeriji, a ja vrebam kao kobac neopreznu perad. Opazim prekrasnu djevojku u jarko crvenoj haljini.

- Jesi što snimio? - pita Paulo, moj vjerni pratitelj u takvim pothvatima.

- Jesam. - i krenem niz stepenice u salu.

Dolazila je još dva tjedna, koliko smo bili u hotelu.

Sigurno najljepša djevojka koju sam upoznao u Boliviji, Manuela.

Savršene puti, bijela kao porculan, crne kose do ramena. Visoka kao ja, velikih grudi i uskog struka. Samo smo išli bazen-soba, bazen, pa soba. Kabine za presvlačenje. Prazan salon za masažu.

- Sjekira u med. - Ivan je gleda kako nam prilazi i cmokne jezikom.

- Dobra je. - gledam njene bokove u prugastim crno bijelim hlačama.

- Simone. Bolja od Simone. - pomislim.

Između njenih dolazaka večeri sam kratko s Mariom, najmlađom recepcionarkom, koja bi nas uvukla u apartman za mladence s velikim krevetom i kič jastucima u obliku srca.

Nikad duže od sat vremena u komadu, jer je morala spajati noćne pozive na prastarj hotelskoj centrali.

- Ti si lud. Ne tu, na pultu. Utikači me bodu u leđa.

- Dobro, može i na stolici... - smijem se.

Preko dana, tužna Yolanda, kako sam je zvao. Bila je sama dva dana i uplašenih očiju osvrtala se po hotelskom predvorju.

O da, tješio sam je u sobi do kraja tjedna. Šutljivu Yolandu prozirne kože.

- Što se to vidi, meso? - govorio sam si dok sam proučavao njena bedra.

Onda se pojavio brkati muškarac sa šeširom.

- Moj otac. - rekla je i otišla.

Učiteljica koja je dovela svoj razred na izlet. Sabina. Godinu starija od mene. Na brzinu, u dijelu zatvorenih kabina za tuširanje.

- To mi je toliko trebalo. - kaže poljubivši me.

Na baru uz bazen trusio sam votke.

Nakon pete, konobar s kojim sam se sprijateljio, dovede za stol djevojku.

- Da vas upoznam. Dedé. Juanita.

- Mješanka. Trofej koji nemaš. - hm.

- Iz istog ste mjesta u Čileu. - izvuče stolicu, a ona sjedne stisnutih ramena sakrivajući grudi.

Pričala je da je siročić, da joj je hunta ubila roditelje, da već deset godina sa sestrom živi kod rođaka u Charańi.

- Do ove jeseni. - kaže.

Upisala je studij književnosti u La Pazu na Univerzitetu San Andrés.

- Promjeni taktiku. - kažem si.
 - Znaš, ti si sigurno manekenka, model.
 - Ne. - nasmije se i spusti pogled.
- Dobra taktika. I prolaz.

Rekli su nam da smo u hotelu još tri dana, a onda uzimamo opremu i na teren.

- Gotovo plandovanje, vojsko. - vikao je debeli časnik.
- Nježno je pogledao svog mlađahnog posilnog, valjda da ublaži oštar nastup.

- Peder. Uvijek ima dečkiće kraj sebe. - komentira Paulo.

Sjetim se Blance:

- Morao bih je nazvati. Tko zna koliko nas neće biti?
- Je li ide neko doma? - vičem.
- Idem ja večeras. Autom. - viče Jorge.
- Svrati kod mene i uzmi mi par čarapa. I gaće.
- Važi. Blanca je doma?
- Valjda je.
- Gaće, a. Ove vojničke grebu ti pitona! - dobaci Ivan i svi prasnemo u smijeh.

Okolo pola jedanaest uvečer odem na recepciju.

- Čujem da idete. - Maria kaže.
- Da. Daj telefon. Moram zvati doma.
- Znaš da ne mogu. Ne smijete.
- Maria, molim te.

Okrenem broj. Zvoni. Zvoni. Centrala me izbaci. Zovem ponovo. Triput.

- Halo! - čujem Blancu zadihanu.
- Pa telefon je u hodniku, ne na krovu. - pomislim.
- Ja sam. Kad Jorge dođe daj mu sve moje čarape i rublje.
- Tu je, pa mu sam reci.

Stanka. Pola minute.

- Stari, baš sam ušao. Reci.
- Gdje ušao?

Šuti.

- Uzmi sve. Blanca će ti dati.
- OK. - poklopi.

Kada se vratio, sutradan uvečer, stavi pred mene bocu 24-godišnjeg viskija:

- Oprosti.
- Ma zaboravi... - odmahnem rukom.
- Daj, daj, nije ona stvar sapun, pa se potroši. - tješi me Paulo.
- Gubim u svakom slučaju. - i odem u sobu.

Zadnji dan praznika iza Božića napuštamo hotel, ni ne osvrnuvši se. Vozimo se kamionom par sati do La Paza.

Netko je rekao pri polasku:

- Stavite šljemove. Sigurnije je.

Ne razmišljajući, stavili smo naše smiješne, plitke šljemove na glave i koljenima čvrsto stisnuli automate rasklopljenih kundaka. Spremnih, s cijevima u zrak, ali zakočene.

Očekivali smo najgore, jer smo čuli da gerila ima uporišta i dvadeset i pet kilometara od glavnog grada. Odjednom kočenje. Vrludanje. Letjeli smo i mi i oružje, sudarali se među sobom i s automatima. Kao vreće krumpira. Čuo sam:

- Klunk! svog šljema po metalnom držaču cerade. Sve se smiri. Stoji. Nakon dvije sekunde svi se počnu micati:
- Što je to bilo? - netko viče vozaču.
- Čovječe, da nemam šljem, ode glava.
- Blaženi šljem. - pomislim.
- Jeste živi! - pita vozač dižući ceradu.
- Koji je drek bio, majmune! - kriči Jorge.
- Guma. Puče guma.

III

U vojarni zadužujemo novu opremu. Vojnik koji na kraju izdaje oružje kaže:

- A sada u učionicu, van treća vrata desno. Tako su rekli.

Nakon pola sata čekanja i par cigareta kod prozora netko otvori vrata i šepureći se uđe debeli časnik koji nas je obišao u hotelu:

- Slušaj vojsko! Rat je! Za nas je od danas rat! Od ovog trena ste specijalna postrojba pod direktnom komandom našeg velikog *Presidente*! Ja sam vam njegov glas i njegova riječ! - Ako je htio pridobiti pažnju, dobro mu ide. - tiho kažem Paulu do mene.

Nastavlja:

- Sve što čujete, ostaje unutar ova četiri zida! Je li jasno!

- Kao da je ikad drukčije i bilo. - komentiram tiho.

- Jasno! - odgovaramo u zboru.

- Sutra počinje. Sutra u 18 nula-nula. Ovdje! - zanosi se u ulogu.

Uvečer svi sjedimo u društvenoj prostoriji, u mraku, a jedinu svjetlost baca snijeg televizijskog ekrana.

- Nema programa, gerila je minirala najveći odašiljač. - jave nam.

Dodajemo si joint od *kolumbijskog zlata*, koje uredno pribavlja Jorge.

Šutimo i sjedimo. Paulo počinje:

- Ma niš' ne bude. Kao onda, malo šume, malo brda. Sada će vam tata ispričati priču:

Grupa starih mačora okupi se na nekom krovu. Veljača je, ciča zima. Debeli minus.

Snijeg. Mali mačak priđe i upita:

- A kud idete?

- Fukati. - mrzovoljno mu odgovori najbliži mačor.

- A mogu s vama. - pita mali.

- Dobro, možeš.

I tako idu oni, po krovovima, led, vjetar. Jednu noć. Niš'

Drugu noć. Zima, minus dvadeset. Niš'

Treću noć, mali mačak sav promrznut kaže:

- Dečki, dosta mi je fukanja. Idem doma.

Valjali smo se po podu od smijeha.

- Ta ti je dobra, kume. Ha, ha. - Jorge kaže.

- Osamnaest-nula-nula. Točnost! - debeli nas dočekuje.

Čim smo sjeli počne:

- Otpadnici su ojačali. Banda je ojačala. Uvukli su se svuda, u ovu zemlju, u ovaj grad, među nas!

- Želite da pobjede!

- Ne! - vičemo.

- Onda slušajte. Akcija se zove Veliko spremanje. . Evo, ja sam je nazvao Big Sweep... - pokazuje da je bio u Americi.

- Nisi li ti malo star za ovo? - pitam se znajući da Ameri uzimaju samo mlade časnike na obuku. Imao sam osjećaj da njihova Južna komanda postaje naša komanda, pretvarajući Operaciju *Blast Furnace* u američko ubacivanje u našu zemlju, ostavljajući svim lokalnim budalama mjesta da se razmašu i unište i ono malo čega ima dobrog.

Tu noć pomeli smo sedamnaest ljudi. Svakakvih. Jednu cijelu obitelj. Redom, po popisu koji je dao Debeli, *Marshmellow man*. U grupama po dva, tri. Bez otpora. Prigušivačima i nožem. Bacili njihova tijela bilo gdje. Sve do drugog jutra. Nakon 14 sati na nogama dovukli smo se u vojarnu, šutjeli, kao gubavci.

- Ja to ne mogu! - zastenje Jorge.

- Nitko to ne može! - jako tiho kažem, više za sebe I to me je spasilo.

Popodne nas strpaju u kamione kao da nas što prije žele maknuti od nedjela. Voze četiri

sata i ostavljaju u nekom kamenolomu. Debeli samo kaže:

- Tu ostajete dva dana i onda u šumu. Jasno!

Kao odgovor od nas dobiva samo tupe poglede dok vadimo stvari i opremu iz kamiona. Uvečer raspoređujem stražu i pomislim:

- Što ću slati ljude gore, na rub.

Rasporedim četiri straže, jednu na uski ulaz kamenoloma, a tri na njegove ivice, pod stijene.

- Star je. Već dugo se ne koristi. Nemojte stajati preblizu litici da se nešto ne odlomi i zvekne na vas.

Negdje oko dva u noći budi me Ivan:

- Stari, probudi se. Onaj novi mali, Oscar, misli da je netko pucao na njega. Prigušivač, snajper i to...

- Ma kamen. Odlomio se. Novi se uvijek useru od straha. Jesi li razveo novu smjenu?

- Jesam. Tamo sam stavio Jorgea.

- Dobro. Smiri malog i odi spavati. - uvučem se pod deke.

Budi me u četiri. Grubo trese:

- Sranje, čovječe, sranje.

- Mmmm?

- Jorge, čovječe! Brzo!

Skočim, zgrabim automat i vičem:

- Zaklon! Budi se! Zaklon! - dok uz rub kamenoloma cik-cak linijom trčimo tih dvjesto metara.

Vučemo se uz liticu. Nogom udarim u nešto. Upalim Zippo.

- Jorge! - vidim ga kako leži na boku. Okrenem ga jednom rukom i vidim rupu na desnoj strani vrata.

- Netko je pucao sa ruba iznad logora. - zaključi Ivan.

Uhvatimo ga, jedan za noge, drugi ispod pazuha i odnesemo u logor.

- Čisto je. Odmah smo otišli gore. Dečki su još tamo. O sranje... - ugleda Jorgea.

- Novi jest čuo kamen. Dok su tražili dobro mjesto. - zaključim.

- Onda su htjeli logor i nas. - kaže Ivan.

- Ne nas, Jorgea. Poslije su promijenili stranu. - kažem.

- Tko sve zna gdje smo? - upita Paulo.

Debeli, svi su ga počeli zvati *gordo*, došao je sutradan iza ručka:

- Pokret vojsko! Na dugme! Od jučer sam vojni inspektor! Na čast *Presidente*!

- Čime si to zaslužio? - pomislim.

- Dedé! Dođi malo. - pozove me u stranu.

- To je tvoja ekipa, ti ih poznaješ. Ti ih vodi.

- Ne znam, ja baš nisam netko tko voli zapovijedat.

- Mislio sam prije da će to biti Jorge. A sad...

- Jorge.

- Puno je pričao. Govorili su da je njihov.

- Glupost! - ti si to tako shvatio, pomislim.

- Trebam tvoj odgovor. Odmah!

- Da. - i pomislim na Fausta kojeg sam čitao na studiju.

Debeli pljesne rukama i vikne: - Vojsko!

- Sklopljen je ugovor sa susjedima! Radijus djelovanja: kod njih i kod nas! Presjeći linije opskrbe gnjidama naše zemlje, banditima! - viče srdito.

Kamionima su nas prevezli tristo kilometara. Onda marš, pješice i čamcima, kroz prašumu velike visoravni. Deset dana. Uredili smo bazu na ulazu u napušteni rudnik kositra. Stara portirnica popucanih zidova glumila je zapovjedno mjesto. Helikopterima su nam dovukli opremu, radio stanicu, hranu, municiju i mali, najmanji višecjevni raketni bacač, koji je izgledao kao da je napravljen u garaži.

- Ej, čovječe, imamo rampu! - viče Paulo podižući obnovljenu rampu na ulazu.

- Ti nisi normalan! Mogao si je obojiti fluorescentno, da nas bolje vide! - vičem gledajući

crveno bijelu cijev rampe.

Razvodio sam stražu jedan dan, u prilično velikom krugu, bez objave mjesta, što je jako ljutilo Debelog. Vraćamo se umorni, mokrih košulja i izbodeni od komaraca:

- Ova američka krema ništa ne valja. Vidi: *US Army mosquito repellent*, što im to znači? - pada komentar.
- Mosquito je komarac. Možda: Magnet za komarce?

Smijemo se dok prilazimo rampi i vidimo gužvu. Pretrčim zadnjih dvadeset metara i vidim najnovijeg posilnog kako plače.

- *Gordo*. Debeli. Dobio je metak u obilasku. - kaže Ivan.
- Jesi gravirao metak? - pita Paulo.
- Što vam je? Razvodio sam stražu. - derem se bijesno.

Od tog dana svi su me zvali generale. Nezasluženo, ali je godilo. Većina je mislila da sam lud, *loco*, pa ih je to držalo na udaljenosti. Meni dobro, svima dobro.

Smrt Debelog me stalno proganjala. Više od deset godina kasnije prijatelj koji je ostao raditi u policiji dao mi je pročitati istražni izvještaj. Debeli je stao na žulj mnogima u kratko vrijeme, pa je isti Presidente u kojeg se zaklinjao, pljesnuo rukama i ubio ga kao dosadnu mušicu.

Polako smo upoznali teren. Uredili bazu. Iskrčili obližnji brežuljak da nam helikopteri bliže slijeću. Jednoličnost, jedino smo strahovali od početka kišne sezone. Komarci, zmije i mnogi drugi čudni stvorovi tjerali su nas na puno neuobičajenih radnji:

- Istresi čizme kad ustaneš, da ne zguraš nogu na ono što se zavuklo.
- Ne češi se ako te ubode komarac, jer on nije najgore što će doći na ranu.
- Ne diži pogled gore, jer od ptičjeg i majmuskog govna oslijepiš.

I slična pravila koja se nametnu iz vlastitog iskustva ili priče drugih.

Jednu noć sjedimo nas tri, četiri uz vatru. Pričamo o životu iza nas. Najčudnije je što bi trebali žaliti za životom koji smo ostavili, pričati hvalospjeve, a svi govore upravo suprotno. Prisjećaju se samo gadnih i jadnih stvari i doživljaja. Pitao sam se:

- Zašto smo svi takvi?

I vrlo brzo shvatio:

- Život jest sranje. Ono malo lijepog, dobrog i što je išlo glatko čuvamo samo za sebe. Mali broj sa slikom ljubavi koji otvoriš samo kada te nitko ne gleda.
- Takav crni pogled postao je dio mene, dio nas, i tako je bilo uvijek.

- Znaš da sam bio oženjen? - kaže Paulo.
- Ma daj.
- Ne, ozbiljno. I imam kćer. Pet godina.
- A žena? Bivša, mislim.
- Kod svojih. Bolesna. Ima padavicu.
- Oduvijek?
- Od poroda. Pije lijekove. Kao da spava, stalno. Odsutna.
- *Shit*.
- To nas je i slomilo. Više nisam mogao.

Plače, a ja ga zagrlim, sa strane.

- I, i, i ja ne boksam.
 - Kako ne boksaš? A nos?
 - Udario sam u staklena vrata. I slomio ga.
 - Gdje?
 - Radio sam kao novinar, kada sam ulazio u zgradu gdje je redakcija.
 - Novinar? - naš Paulo, moj Paulo, novinar?
 - Znaš što, i to ne samo jednom...
 - Ne jednom...
 - Nego dvaput. Dvaput sam razbio nos na tim vratima! Budala!
- Nisam se nasmijao, samo sam još čvršće privukao njegovo rame.
- Što je s tobom? S Blancom?

- Ne znam. Godina dana, Paulo. Ne znam. Valjda je sve gotovo.
- Nemoj crno.
- Crno... Ne znam ni što ni kako.
- Ispočetka. - kaže tiho.

Dovezli su nam stari poluotvoreni kamionet, prastari Bedford u kojem više niti jedan dio nije bio original. Kao da bi to što promijenilo. Rekviriran, kako vojska kaže. Koristili smo ga za vožnju do prvog većeg naselja Indiosa, gdje smo osjetili kakvu takvu sigurnost. Osamdest kilometara vožnje u jednom smjeru, po nemogućim blatnim putovima, neravninama tolikim da ih ne možete prijeći bez sječe drveća i punjenja tih rupa na putu. Montirali smo *winch* i podigli i produžili ispušnu cijev motora uz prednju stranu u smjeru neba.

U kamionetu je brundao dizel agregat ruskog UAZ-a sklopljenog na Kubi, što smo otkrili tek prilikom prvog kvara motora.

- Najbolji dio. - rekao sam.

Svaka dva tjedna Eduardo i Paulo sjeli bi u kamionet i nestali na tri dana. Vratili bi se smrdeći po dimu vatri koje su palili ispod drveća da bi se zaštitili od kiša, umorni od popravaka Bedforda, ljuti i zgužvani od spavanja u kabini koja je davala zaštitu po noći.

- Daj nađi druge magarce za ovo! - vikao bi Paulo mašući.

- Kao da smo nas dva jedini budale!

Sve dok se jedan dan nisu pojavili. Bio je utorak. Bezuspješno ih zovem radio stanicom.

- Kkkk! Kkkk! - krči praznina etera.

Srijeda. Šaljem tri čovjeka da patroliraju putem kojim trebaju doći:

- Hodajte do dva popodne, a onda nazad.

Četvrtak isto. Još dva dana.

- Znam da se nešto dogodilo, samo se nadam da je Bedford. Dosad je bio mir. - hrabrim svoje dečke i sebe.

U nedjelju uvečer iz kišne i maglovite zavjese pred rampom izrone četvorica. Gledam kroz jedinu staklenu pločicu na prozoru portirnice, jer smo sve ostale razbijene izbili i otvore prekrili limom od trolitarskih *raciones* kompota i krastavaca. Naprežem se razaznati lica:

- Bože, treba ih biti pet!

Ugledam tužno i umorno lice Eduarda.

- Paulo, što je s njim! - tresem ga za ramena.

On pogleda gore, u nebo.

- Još u dolasku naselje. Znaš onaj zadnji zavoj, gdje se račvaju ceste oko brda, prije uspona.

- Znam.

- Izvukli smo se iz zavoja i polako prelazili džombe prije odvojka. Rekao sam:

- Paulo, a što je ono gore? - znaš kod onih baraka, škole - Znaš?

- Sjećam se. Par baraka na uzvisini i lijevo tri kuće. Stara misija, sad škola. - potvrdim.

- Mi stanemo, gledamo što rade hrpe vreća za pijesak, složene uredno lijevo i desno.

- Kažem Paulu. - Ne gasi motor. - i izađem iz auta pogledati. Ništa.

- I onda... - požurujem ga.

- Taman sam ušao i sjeo, kad vidim ja, nešto se miče gore, među vrećama. Pogledam Paula, on mene, vidim kako grebe tražeći ručicu, znaš onu za otvaranje vrata.

- Pa ne valja. Vrata moraš udariti ramenom da se otvore. - ja odgovorim.

- U trenu kad sam iskočio, vidim gore bljesak i čujem: - Ššššš. Do kombija. I bum! Gotovo!

- Ručni bacač. A Paulo?

- Unutra. Ja sam se otkotrljao još dalje i gledao kako Bedford gori dvadeset minuta.

- Paulo, Paulo gori! - izderem se i istrčim iz logora u šumu.

Stao sam na iskrčeni proplanak i bijesno zavikao u nebo:

- Zašto njega! Zašto baš njega! - dok su mi suze punile oči.

Sjedio sam i pušio, motajući cigaretu za cigaretom. Bez misli. Bez osjećaja. Bijes je rastao.

U četiri ujutro provukao sam se ispod rampe i sigurnim korakom ušao u staro okno koje

smo koristili kao skladište. Stražar cijelo vrijeme hoda iza mene:

- Generale, jel' mogu kako pomoći?
- Dovezi džip i digni rampu. - kratko odgovorim.
- Tu si. - i izvučem mali višecjevni bacač iz skladišta.

Zakačim ga za džip, i vratim se unutra još triput izvlačeći metalne kutije s raketama.

- Tri puta četiri, dva punjenja bit će dosta. - pomislim.

Podignem kutije i ubacim ih na zadnju klupu.

Eduardo dotrči:

- Idem s tobom!
- Ne. Idem sam. U ovo sranje idem sam! - i pokrenem džip.

Eduardo stoji spuštenih ruku, a ja čujem kako neko više:

- Pusti ga! *Loco!*

Vozio sam sedam sati, ne obazirući se previše na lanser koji je lupao iza džipa. Na zavoj prije čistine izbio sam u pola dvanaest. Prije njegovog završetka sam stao, otkopčao bacač i odvuкао ga desno, kroz šipražje kraja šume. U sam vrh udoline. Dovukao dvije kutije s raketama i mirno spustio njih šest u ležište.

- Koliko ima do tamo? - pitao sam se gledajući u kartu.
- Pet stotina metara. Da vidimo. - gledam tablicu elevacije.
- Blizu je. Znači - povlačim prstom po papiru - dodaj tri stupnja.

Priđem lanseru i namjestim smjer gledajući misiju kroz vodilice raketa. Dignem nagib za tri stupnja. Spojim žice na startnu kutiju i razvučem ih na punu dužinu.

- Podne je. - gledam na sat.
- Dobar tek! - kažem i pritisnem crveni taster.

Popratio sam pogledom vrludajući trag raketa, a u trenu eksplozija na brdu, vikao:

- Za Paula! *Bum!* Za Paula! *Bum!*

Osjećao sam se - poput boga, jak, svemoćan, osvetoljubiv.

A Bog me davno napustio.

Slijedeći mjesec komanda najavljuje popunu.

- Svježije meso! Idemo kući! - vesele se.
- Ne svi. - spuštam ih na zemlju.

Kiše nas doslovno dave, pretvorivši svaku udubinu u lokvu ili baru. Naš logor sve više podsjeća na bazen, budući da je tlo nasuto debelim, nepropusnim slojem ilovače iz bivšeg iskopa. Kopamo puno malih kanala kojima pokušavamo odvesti vodu van logora, u nekakav jarak. Idemo jedino u patrole, držimo straže, izmišljamo poslove oko uređenja starih okana samo da ispunimo prazninu koju stvara neprekidan i jednoličan zvuk kiše.

Tri mjeseca smo čekali popunu.

- Da je došla ranije mnogo toga bi bilo drukčije. - tješio sam se kasnije.

Dani su se vukli, polako, a jutro i večeri spojili u jedno. Znao sam sve češće otići kilometrima u šumu, sjest na obalu i pušiti.

Gledao bih mutnu, nabujalu rijeku i razmišljao:

- Bezličnih dana u životu kasnije se ne sjećaš. Svi se spoje u jedno, a proguta ih kanta za otpatke tvog pamćenja.

Dva tjedna nakon kišne sezone iz komande najave dolazak helikoptera. Svi sretni, a najviše oni bolesni, okupljamo se na uzletištu, kao da dolazi Presidente podijeliti medalje. Kad je pilot isključio turbine, ispod lupajućeg rotora u zaustavljanju otvore se vrata. Glava uvučenih među ramena iskoče ljudi. Brojim:

- Jedan, tri, sedam. - nemoguće. Ugledam jedno poznato lice i mahnem:
- Hej Marco!
- Dedé, ej, tu ti je koverta.
- Čija? - prottnem.

- Naredbe, komanda. Neće radio stanicama, nisu sigurni.

Lakne mi. Otvorim je i potvrdim svoj osjećaj koji sam imao zadnjih par minuta:

- Bolesni - ukrcaj. Ostali u logor. - viknem.

Kiše su prestale, a hladne noći ponovo smo provodili uz vatru, pušili, uglavnom šutjeli i samo rijetko pričali.

Od moje stare ekipe Ivan i Eduardo, a priključio nam se Marco.

- Čovječe, samo vas troje poznajem.
- Svi su ... i lagano podignem nos prema gore.
- Vi ste još dobro prošli.
- Zašto?
- Od mojih svi su o'šli. Ja sam slučajem živ.
- A što...
- Sranje čovječe. Neki mladac, novi časnik, ukrcao ih je u autobus i krivo skrenuo.
- Misliš sletjeli su s ceste, razbili se?
- Ma ne, iskrcao ih je ravno pred položaj gerilaca. Pedeset metara.
- Ne možeš vjerovati... - gledamo se.
- Ej, kad su ovi raspalili, svi, čovječe, svi. Lijepo su pričekali da se moji parkiraju pred njima, postroje i onda udri.
- I nitko?
- Nitko. Jedino je bombaš Pedro umro u bolnici dvaj'st dana kasnije. Sedam metaka, bubrezi, crijeva, jetra...
- Dobro, dobro, a ti?
- Ja sam dan prije išao pišat bos.
- I?
- Stao u bršljan, onaj otrovni. Dobio plikove i lež'o tri dana.
- Sreća, sreća. - svi kimamo.
- Što je s drugima, koje znamo?
- E da Poljak. Perone. Znaš kol'ki je bio?
- Grmalj.
- Grmalj da... E taj grmalj je dobio minobacačku minu na glavu.
- Na glavu?
- Fino. Pred nama. Banda nas počne tući. Svi trčimo prema bunkeru. Uletimo i gledamo kao miševi. Kad vidiš Peronea, šeta k'o šerif, pištolj, polako, gega se.
- Što je frka? Tresu se gaće, a? - više nam, a ono Bum! na njega.
- Na njega...
- Niš' nismo našli. Ni oružje. Ni za žlicu mesa.
- Fuj, baš gadno.
- Je gadno, je... - završi priču i bulji pred sebe.

Bilo je više ljudi pa smo proširili patrolni pojas. S pobunjenicima smo izmjenjivali metke sa sigurne udaljenosti, mi na jednoj obali, oni na drugoj. Niti smo mi htjeli preći na drugu obalu jer tako-ne-glase-naredbe, oni su mogli sklepati splavi ili dovući par čamaca za prijelaz, ali pretpostavljam da nisu imali razloga. Simbiozu bi narušila puškaranja u kojima ni ne vidite tko vas gađa, pa odgovarate vatrom najvjerojatnije u potpuno krivom smjeru, samo plašeći ptice.

Sve dok se početkom srpnja nije vratila patrola nakon hoda cestom prema naselju u koje nismo više išli. Ni spominjali, kao da je obrisano naletom kuge.

- Generale! - pozove me tiho Oscar.
- Daj prestanite s tim! - već me je počelo nervirati i loco i generale.
- Našli smo Bedforda.
- Kojeg Bedforda?
- Našeg.
- Ne shvaćam. Pa niste išli toliko daleko.
- Ne tamo. Dvadesetak kilometara odavde.
- Spaljen?
- Nedirnut. Samo prevrnut na kosini rijeke.
- Eduardo!!! - vičem i počnem trčati prema oknu gdje su bili ljudi.

- Gdje je! Gdje je! - udaram i tresem ljude na ulazu.
- Tamo je.
- Eduardo, našli su Bedforda! - i pritrčim njegovom krevetu.
- Sjedi izuven, gleda me sa suzama u očima:
- Karte. Gore smo kartali. Za lov i zlato.
- !!
- Uzeo mi je svu lov! Uzeo mi je svu plaću koja nas čeka!
- Nije uzeo! Ti si je slupao! Izgubio!
- Kad smo se vozili htio je to napismeno! Da sve bude za ništa!
- Za ništa?
- Džungla, godinu i pol, ovo sranje! - mahne rukom, a ja ugledam pištolj.
- Makni to Eduardo.
- Za ništa. - gurne cijev u usta i prosipa si mozak po stijeni rudnika.

Slijedeća dva mjeseca počinju se događati čudne stvari. Meni. Sve češće udarim ramenom u okvir vrata. U oknima se moram ispruženim rukama odbijati od stijena. Umoran sam i stalno mi se spava. Kada je netko ugasio svjetlo u oknu prije nego sam izašao, ostao sam potpuno bez orijentacije. Nisam znao kud zakoračiti, kao kokoš sam stao i vikao:

- Svjetlo, magarci! Svjetlo!

Vidio sam čudne poglede i šaptanje.

Stalno sam proučavao svoje promjene i sve tumačio silnim, neopisivim umorom, jer koji put nisam spavao po pet dana. Zašto? Začarani krug. Jedino što je bilo drukčije bile su vodenaste izbočine na malom prstu desne ruke, kao da ga gurnete u vrelu vodu i dobijete plikove. Ovo nije bila opekotina, puno malih, vodenastih plikova spojilo se u jedno neravno izbočenje ispod samog nokta.

- Koji je to vrak? - pitao sam se.

Sve dok mi pri jednom razvođenju straže Fernando, novajlija, nije rekao:

- Dedé, na sto metara znam da si ti.
- Zašto?
- Hodaš kao pijani leopard.
- Nije.
- Čuj, nemoj se ljutiti. Ti piješ?
- Ne, a što bi pio?
- Joint? - spoji palac i kažiprst desne ruke i privuče ih ustima.
- Već dugo ne. A i ovako možda deset puta u cijelom životu.
- Ja sam ti studirao medicinu. Slušaj, daj odi doktoru.
- Budem.
- Ne ljutiš se? - pita, a ja samo odmahnem rukom.

Nisam dugo čekao. Nije bilo promjena mjesec dana. A onda, prateći helikopter pri slijetanju, usmjerio sam pogled gore, izgubio ravnotežu i pao bih na leđa da me Ivan nije pridržao.

- Shit. - kažem. I sranje je bilo, isti dan.

Iz helikoptera izađe mladi časnik, ozbiljnog lica. Čim je prišao, pogleda mi rame i nasmiješi se:

- Kapetan Antonio. Ti si Dedé. - pruža mi ruku.
- Nije nas nitko obišao već jedanaest mjeseci.
- Znam. Zato sam i došao.

Cijelu noć smo pričali. Kao nekakav briefing. On pita, ja odgovaram. Sve. Neka vrsta vojne ispovijedi, samo na kraju nema deset zdravomarijo i deset očenaša. A i hostija izgleda više kao tableta otrova. Oko tri sata ujutro rekao sam:

- Ne ljutite se, ali ja idem spavati. Od zore sam na nogama. - kažem kao da mi donja vilica ima deset kila. Osjetio sam da teško govorim i lomim riječi.
- Sigurno je vidio, nije tip bez veze. - kažem si uvlačeći se u krevet.

Tjedan dana je bio uz mene, pokazivao sam logor, upoznavao ga s terenom, razgovarali smo o ljudima. Rekao je pred rampom u povratku:

- Sutra dolazi helikopter. Spremi se, ideš kući. - gledajući me mirno.

IV

Kuća. U kasno prijepodne otključavam vrata stana, osjećajući se kao lopov. Skoro dvije godine, bez pisama, bez javljanja.

- Nije promijenila bravu. - čudim se uopće što mogu ući.

Izvadim hrpu prljavih, smrdljivih stvari iz platnene torbe, razmišljajući:

- Da ih stavim u korpu za pranje ili bacim?

Vratim ih u torbu, uzmem ključ od podruma, i spustim se u šupe, gdje je smo ranije držali drva a sada naftu za ogrjev. Vrata šupe sam otvorio samo toliko koliko je trebalo da zamahnem rukom i bacim torbu. Samo je tupo udarila o pod.

- Gdje je pala, pala je. - kažem zaključavajući lokot.

Vrativši se gore, u stan, sjednem onako obučen, u čizmama za kuhinjski stol.

- Ispočetka. - odzvanjale su mi Paulove riječi u glavi, dok sam smotao cigaretu.

- Kako, kako, kako... - pušio sam gledajući kuhinju.

- Ništa nije promijenila.

Ustao sam od stola, podvukao stolicu i sporim korakom izašao iz stana.

Pedeset metara od zgrade sjeo sam s unutrašnje strane stakla gostionice i naručio pivo.

Čekam Blancin povratak s posla smišljajući što bih mogao reći. Još jedno pivo. Tko je onaj kojeg ću vidjeti? Pivo. Moja, još na papiru žena ili netko potpuno nepoznat?

- Pogledaj sebe. - pomislim - prava prilika.

U pola pet je ugledam. Mala, brzim krakima hoda prema zgradi.

- Da ili ne? - a već ustajem. Usporen pivom, bacim najveću novčanicu na pult. I krenem kući.

- Isuse Marijo, a što ti je s kosom? - upita me još na vratima.

- Tako je lakše.

- Tako si...mršav.

- Propao. - potvrđujem.

- Daj, daj.. - poziva me unutra kao nekog znanca koji vas je iznenada posjetio.

- Kako si? - pitam čim sam sjeo.

- I dobro i loše.

- Prvo loše.

- Stari je umro. Mama dva tjedna poslije.

- *Shit*. A drugo? - i shvatim da nisam upotrijebio riječ dobro.

- Posao je dobro. Ja sam dobro. - zadržava hladni ton.

- A ti. Ne izgledaš dobro.

- I nisam. - i ispričam joj događaje zadnjih mjeseci.

- Sutra odi u vojnu. Tamo su dobri doktori.

- To je najbolje.

Ležali smo okrenuti si leđima. Ja sam se prevrtao i samo čuo njeno jednolično disanje:

- Spava. Mirno. - sjetio sam se da je uvijek mogla zaspati, čak i poslije svađa.

- To je i moj krevet. - kažem si prije nego što sam zaspao.

- Morate ležati ovdje da na miru napravimo pretrage. U ovom trenu vidim simptome, a ne uzrok. Niti znam što vam je. A tu valja biti siguran. - kaže doktor barem glavu viši od mene.

- Koliko?

- Dva, tri tjedna.

- Tako dugo?

- Čujete, sve ima svoj red. Pa vi ste vojnik, vi bi to morali znati.

- Bio. - pomislim.

- Kad da se pojavim?

- U srijedu. - gleda kalendar - Za dva dana.

- Taman. - i izađem.

Šetao sam gradom zadržavajući se na svim dragim mi mjestima.

- O bože, tu nam je bilo lijepo. Tako smo se voljeli...

Na drugom:

- Tu smo se smijali. Ja sam joj rekao da to ne zaboravi.

- Neću. - rekla je i poljubila me, još se smijući.

U parku:

- To je naša klupa. Kako je bila lijepa u svojoj cvjetnoj haljinici. Gledala me, raširivši ruke široko i rekla:

- Kako volim ovaj grad! Kako volim tebe! I ožujak! - ustala se i zavrtjela do mene.

- Raspuknuti ću se od ljubavi! - i zagrlila me oko vrata.

A ja vidim svoje čizme koje gaze isto crveno lišće javora istog ožujka, samo puno godina kasnije.

Sam.

U dućanu kupim bocu votke i krenem prema stanu.

U hodu kući kroz sve prozore treštala je pjesma s radio prijemnika:

- Ispočetka... Oh ,oh. Je, je.

Uvečer me Blanca zatekla na balkonu. Sjedio sam s čašom votke i nogama podignutim na ogradu:

- To ti baš nije pametno.

- Što to, noge u zraku ili čaša? - provocirao sam je njišući se u pletenoj stolici koja je škripala prijeteci lomom.

- Vrijeme je za priču. - izgovori nakon minute.

- O čemu?

- O vremenu, budalo. O nama.

- Ne znam što bih rekao.

- Ne možemo dalje.

- Znam.

- Previše toga se dogodilo.

- Kao, slučajno?

- Nešto i slučajno.

- Meni - sve.

- Kako to misliš?

- Lijepo. Što misliš, da sam ja sve htio. Ovo... - pokažem rukom neodređeno.

- Da.

- Nijednu jedinu posranu sitnicu.

- Ti si cijelo vrijeme radio samo ono što hoćeš.

- Nikad. Jesi gluha?

- Ja volim ovo, ja volim ono - pravi grimasu oponašajući me.

- Znaš što? Sada se osjećam kao list kojeg je nosila rijeka.

- List? Ti? Ne pravi se lud, kao da te ja ne poznajem.

- Ne. Ni ja tebe.

- Deset godina i ja te ne poznajem?

- Sedam.

- Dobro, sedam. Onda si me ostavio.

- Ti si mene ostavila. Nisam se ni imao kud vratiti!

- Ja tebe ostavila?

- A svi muškarci? Kao kuja koja se tjera!

- Ti si kao svetac.

- Koliko?

- Devet.

- Ja pet puta. Vidiš, i dalje vodiš.

- To nije ono što hoću!

- Devet prema pet.

- Nije devet prema pet.

- Što?

- Rekao si: puta.
- Da, pet puta. - slažem.
- E moj Dedé. - kopa po svojoj torbici i izvadi prošlogodišnji džepni kalendar.
- Isuse! - gledam križice.
- Bilježila sam ako se zalomi. Dijete. - pokazuje rukom veliki trbuh.
- Bože moj. Koliko?
- Prema ovome što držiš, ha, u grubo sto četrdeset do ove godine.
- Do ove godine.
- Puta! - savine se u struku unoseći mi se u lice.
- Toliko nismo...u cijelom braku.
- Možda mi je nedostajalo... - gleda me sa strane.
- O moj bože. - i posegnem za tabakerom strusivši punu čašu votke koja se zagrijala od ruke.

Drugo jutro sjedim i prinesem ustima šalicu vrele kave:

- Fuj! Kakva je to café? - dignem se i odem u smočnicu.
 - Bljutava i bez arome. Fuj! - pljuckam.
- Kopam po policama koje sam postavio kad smo uselili.
- Tu si! - i nađem neotvorenu kutiju etiopske kave koju sam jedinu volio više od brazilske.
- Dok sam punio kuhalo, moj najdraži Zanzibar, ugledam za stolom Jorgea, Paula i Marca.
- Čuj daj tu café! Tak' je hvališ, k'o da naša niš' ne valja. - požuruje me Jorge.
 - I ne valja. Mi smo visoko. Ekvador. Kolumbija. Svi! - stavim kuhalo na štednjak i sjednem k njima.
 - Sereš. Po običaju mudruješ. Jako sam pametan! - vrti dlanom kričeći. Svi se smijemo.
 - Znate, café iz Afrike je najbolja. Arabica. Ova naša - nula. - ustanem čuvši krkljanje iz kuhala.
 - Ej, čovjek ima pravo! - hvali me Jorge isпивši prvi gutljaj.
 - Uvijek. - smijemo se, a ja dignem šalicu kao da nazdravljam.
 - Za četiri viteza! - vičemo kucajući se šalicama.
 - Za četiri jahača. - kažem i vidim da sam sâm.
 - Prestajem piti. - obećam si.

V

- Ovaj *memento* života te ubija. - govorim si paleći svjetlo stepeništa pri povratku iz obilaska mjesta u gradu.
 - Oživljavaš slikama ono što ne postoji. - i ugledam kartonsku kutiju.
- Čuvši cviljenje, sagnem se i otvorim je. Ugledam malog psića oker boje, a iz kuta kutije zapahne me oštri miris začina iz hrpice *salteñasa*.
- Budale, i to bi ti tako mali trebao jesti. - dignem ga u zrak proučavajući spol.
 - Srce, kako si mala. Ti si od sad Niña. - ponesem je u njedrima uz stepenice.
 - Molim te daj je pazi dok sam u bolnici. Novci su u ormaru, između mojih košulja. - rekao sam Blanci tu večer.
 - Dobro. - odgovori - Srećo mala... - sagne se i uzme je. Kako se zove?
 - Niña. - kažem i vidim kako se Blancine oči sjaje.

U bolnici sam bio ne dva tjedna, nego dva mjeseca. Nekim čudnim, usporenim redom prošao sam sve moguće pretrage, osim jedne.

Ušao sam u sobicu, zamračenu i u ovako tamnom bolničkom labirintu podrumskih hodnika. Doktorica mi pokaže da priđem:

- Sjedite tu. - pokazujući na nešto što sličí ginekološkom stolcu.
- A što to radim? - gledam zbunjen papir na kojem je nečitko napisano ime pretrage.
- Vidite tu je cijev... - a ja ugledam medicinsku sestru koja unosi bocu sa smotanom cjevčicom.
- Koju zovemo kateter... - uzima bocu u ruke provjeravajući temperaturu kao na bočici

dječje hrane - onda vas napunimo.

- Napunite? Gdje?

- Dole... Hm...Na...pišu.

- A ne. Ne, ne, ne.

- Ali vojniče...

- Ja sam bio godinu i pol u Amazoniji! Umirali smo od same pomisli na nam se uvuče *candiru*! Nismo pišali u vodu kad smo se kupali u rijeci! A vi biste mi uvukli...ovo!

- Ne mora vas biti sram. Mi to stalno radimo.

- Nije to od srama! Napišite tu što hoćete! Ja to neću!

- Dobro. - vidim kako nešto piše.

- Odbio pretragu. - čitam izlazeći.

Svaku večer u sedam sati nazivao bih Blancu:

- Ja sam. Kako je mala?

- Dobro.

- A ono? Mislim, gdje obavlja...ono?

- Na balkonu. Povraćam i čistim. - kaže, ali bez ljutnje u glasu.

- Čuj, nemoj je voditi van. U park. Tri mjeseca. Ja ću već doći.

- Dobro. Čujemo se.

- Čuvaj se. - govorim već čuvši: Tuuu! prekinute veze.

Stalno istih par rečenica. Ja je nisam ni pitao da me posjeti. Niti je ona predložila.

Vidio sam poglede drugih pacijenata:

- I on je oženjen? Pa da, ima prsten.

A prsten bih najradije progutao. Hrabrio bih se:

- Reći će što ti je. Onda polako, hladne glave, ali odlučno. Što si sve prošao, ovo je ništa!

Imao sam dvije posjete u dva mjeseca. Fotograf Javier sa ženom donio mi je sok od borovnica:

- Za krv! Da ojačaš!

Gustavo s djevojkom:

- Ona svira violinu u Simfonijskom orkestru! - hvalio se.

- Svi žive, a ti stojiš. - govorio sam si, ali nisam osjetio zavist.

Samo ogorčenje.

Po noći bih sjedio pred bolnicom izvukavši se kriomice pred noćnom smjenom sestara, do dva, tri sata ujutro. Pušio sam više nego ikad, četrdesetak cigareta dnevno.

- To ti je od toga. Pređi na američke s filtrom. - objašnjavao sam nedostatak potrebe za snom.

- Pedeset sedam dana. Dva mjeseca! - ponavljao sam hodajući prema kancelariji doktora koji me pozvao.

- Znamo koliko i prvi dan. - odmah me je udario poput šake u trbuh.

- Isključili smo jednu po jednu bolest. Nijedna.

- Sindromi, kako ih zovemo, nisu. - pobroji pola tuceta čudnih imena.

- Zvao sam kolege koje poznajem, iz Bogote, iz Asuncióna. Poslao im nalaze. Zato je toliko trajalo. Ništa. Vidimo koje je stanje sada, ali zašto, ne znamo.

- Nešto ste navukli u džungli. Nekakav virus koji ne poznajemo.

- Rekao sam vam za mali prst...

- Ali toga više nema.

- Kvari se?

- Ne brzo.

- Koliko?

- Još puno mladiću. - nasmije se - Pa nemate rak!

- Koliko? - ponovim.

- Sedam do četrnaest. Po onome što znamo.

- Godinu dana?

- Ne. - potapša me - Godina. Sedam do četrnaest godina. Toliko su dugo drugi sa tim - hm, živjeli.

- Tik, tak. Tik, tak. - čuo sam odonda.
- Imate novaca? - pita me već na vratima.
- Ne baš. Zašto?
- Za Ameriku mladiću. *Estados Unidos*. Držite se! - a ja zatvorim vrata.
- Tik, tak. - čujem.
- Imam trideset. Kristove godine. Što sam ti skrivio! - pogledam u nebo očajan.
- Sve. - odgovori nebo.

Dane sam provodio gledajući televiziju. Miris zime i snijega u zraku najavio je ono što najviše mrzim - hladnoću. Nisam nikada prije bio zimogrozan, kako kaže moja majka, mada sam uvijek više volio ljeto. Lakše bih podnosio vrućine i suh zrak, kada smo kao skauti išli na par izleta u Atacamu na sjeveru.

Niña i ja bi šetali, pricao bih joj svoje tajne i doživljaje, govorio o knjigama, o filmovima, koji put joj simultano prevodio:

- To je *bone* - kost. Mmm. Vidiš, oni pričaju o kosti. *Bone*. Mmm. - gledala me kao da me razumije.

Jedno jutro, dok smo Blanca i ja pili kavu, jer bila je nedjelja, Niña uđe u kuhinju i stane pred nas. Pogledamo je ne vjerujući:

- Bože, ona je obukla tvoju majicu!

A Niña, nasmijana, ponosno stoji. U mojoj bijeloj, pamucnoj majici kratkih rukava koju sam donio iz vojske. Ona ju je uistinu obukla, glavu kroz otvor, prednje noge kroz rukave. Mi gledamo smijući se, a Blanca kaže:

- Sad zbilja imamo curicu! - i zastane.

Navuče joj se tuga na lice, a usnice počnu podrhtavati. Suze joj navru, a onda bez riječi skoči rušeći stolicu.

- Nemoj! Blanca! - viknem joj, a čujem da otvara ormar u predsoblju i oblači kaput.

- Deset godina! - vikne i zalupi vratima od stana.

Niña mi priđe i prvi put me vidi kako plačem. Skinem joj majicu i lupim dvaput po sjedalu stolice do mene. Ona skoči i sjedne, kao čovjek.

- Ti si moja curica. - govorim mirišući joj čelo. Plačem shvativši što sam učinio i sebi i Blanci. Trljam obraze po njenom vratu, brišem suze misleći:

- Ovaj miris ne smiješ zaboraviti.

Zaboravio sam ga.

Počeo sam ponovo raditi. Dali su mi lijep, miran posao u Upravi policije. Dijelio sam ured s jednim kolegom koji je stalno bio na terenu, skupljao neke podatke. Dolazio je samo da ih stavi na moj stol.

- Mir. - sjedio sam sâm i uživao.

Primijetio sam da Niña skriva hranu po stanu umjesto da je pojede. Shvatio sam da je čuva za vrijeme kada ostane sama.

- Kad smo mi tu, moja curica nije gladna. Sretna si, jel'da! - češkao bih joj obraze s obje ruke, a ona bi me gledala, otvorenih usta i sretnog pogleda.

Slijedeći dan poveo sam je na posao u svom Peugeotu 204 kojeg sam ponosno parkirao pred zgradom.

- Bijeli, polovni, ali gle ovo! Tararam! Ručni mjenjač. Što kažeš? - pokazivao sam joj auto.

Na poslu je ležala u otvoru za noge mog radnog stola, a svi, i šef, šutjeli su samo govoreći:

- Ma pusti ga. *Loco!* - i vrtili kažiprstom na sljepoočnici.

- Idemo na posao... - ujutro bih je pozvao i tako je bilo slijedeće tri godine.

Druge zime, krajem druge Niñine zime, u kolovozu, a vani je bilo nesnosno hladno, vraćali smo se iz večernje šetnje.

Tri zgrade od našeg ulaza vidim dvije djevojčice, a jedna mi pritrči:

- Jel'to vaš pas? - ispruži ruku prema Nini kod mojih nogu.

- Je.

- Ja sam je našla, al' tata je neće u stanu.

- Koga?

- Nju. - pokazuje drugu djevojčicu koja nam prilazi noseći malog psa debelog krzna.
- Daj mi je malo. - i gledam psića.
- 'Oćete je uzeti! Vani je toliko hladno!
- Hoću. - kažem gledajući pun mjesec na čistom zimskom nebu, kao da će pasti na nas. Spustim je kraj Niñe i kažem:
- Upoznajte se. Niña, ovo je Luna. Luna, Niña. Sad ste dvije. - i odemo kuci.
- O Bože, Luna je mirisala na...lubenice. - sjetim se danas Blance koja to govori.

Na poslu je zazvonio telefon:

- Ej, čovječe, jedva sam te naš'o. Ni CIA ne zna gdje si se zakopao. - prepoznam glas. Marco me zove na pogreb kapetana Antonia:
- Metak. Od svih nas, baš on. U patroli, tup, ode Antonio. Valjda su vidjeli čin i skinuli ga karabinom.
- *Shit*. Gdje je pokop?
- Na Centralnom u La Pazu. Čuj, dolazim sutra, da se vidimo, a?
- Sutradan dolazi autom, sam. Dok uskačem u auto, jer se nije pošteno ni zaustavio, kaže:
- Koja pila, a, BMW, njemački. Čuj, vidi ove lampice, ne rade. To me živcira. Možeš to pogledati?
- Mogu. A otkud ti novci za ovo...čudo? - pokažem bradom na komandnu tablu.
- Ej, dvije godine se slagala plaćica. Ima tata novaca, za cure i aute.
- Čuvaj novce. - kažem i vrtim glavom.
- Kao da te čuje. - pomislim.

Na groblju najmanje tisuću ljudi. Mladi oficiri s Akademije, vojnici i svega desetak civila.

- O'šo mlad. Oženjen za vojsku. - kaže Marco, a ja ugledam Ivana.
- Gdje si - vojniče. - gledam ga iznenađen avijatičarskim kombinezonom.
- Ne, ne letim. Tražio sam da me premjeste. Sad učim za aviomehaničara. Za helikoptere.
- zavrti kružno prstom u visini uha.
- Helikopteri, a? I u šumi si se palio na njih. Vidio sam ja... - Marco mu prijeti prstom smijući se.

Kad su spustili Antonia u zemlju, a njegovoj majci predali smotanu zastavu, s gorčinom u grlu se okrenem:

- 'Ajmo nešto popiti. - i sjetim se obećanja koje sam si dao.
- I café je dobra. - dodam i prošećemo alejom do prve gostionice uz groblje.
- Znaš što, pogledao sam ugovor. Ističe. Kad završi obuka - kući. - pokazuje Ivan dlanom u zamišljenom smjeru Brazila.
- Već sam sit svega. Neki poslić na održavanju helikoptera u nekoj firmi, a ima ih sve više koje imaju svoj, naći ženu, djeca i to... - priča nam svoje planove.
- Ovdje je...rasulo, čovječe. - doda Marco.
- Samo potvrdim kimajući glavom.

Podsjećali smo na tipične islužene i jadne vojnike nakon svih ratova:

- Niko nas ne treba. - Je, je...
- Za ovo smo se borili? - Je, je...
- Da mogu, najradije bi nas istovarili negdje preko granice. - Je, je...

I onda, udaramo po politici:

- Znaš, sit sam Amera. Nek' odu već jednom. U Kolumbiju. Tamo je sranje.
- Samo da se ne vrati UDP, lijeva propast.
- Pučevi...Fuj! - pljujemo.
- A MNR, više ne znaju s kim bi. Malo s PCB, malo MIR, pa zguza AND. - u svom stilu će Ivan.
- Čovječe, kupuješ novine samo da vidiš koja je nova vlada. K'o čarape.
- A MIR pleše pod ruku s gerilom, malo ELN, malo s tvojima. - izaziva me Ivan misleći na čileanski MIR.
- Ja ću za MBL. - tiho šapćem - Ja sam, znate, marksist. Za Chea! - dignem čašu smijući se.

- Ej, baš si lud, bio *loco*, ostao *loco*. - kaže Marco i grohotom se smijemo .
- Sad su izbori. Ozbiljno, za koga ćete glasati?
- Ako bog da, ja ću već biti doma. A ionako nemam pravo glasa. - podsjeća nas Ivan.
- A ti? Ti si oženjen ovdje. Državljanstvo i to. - pita me.
- Ja sam uvijek glasao za MIR. Sad kad su se podijelili, ne znam. Tri frakcije, svaka ima nešto. Ne znam, valjda za Novi MIR. - ispovjedim se.
- Onda ću i ja. - kaže Marco - gazda, još jednu rundu, ovdje se slavi!
- Što? - proleti mi.
- Kad se sredim, dođi do mene. Da malo ganjamo uspaljenice. Ti ih vidiš na kilometre! Radar, tliku, tliku. - vrti Ivan okomito dlanom iznad glave.
- Znam. Obećavam. Piši. - kažem i rastanemo se.

Na izborima 1989 je na kraju bilo deset partija. Ja sam na kraju rezigniran pratio samo La Paz, kako koalicija Condepa okuplja ljevicu, a gradonačelnik La Paza postaje populist kojeg možete samo obožavati ili mrziti. Na kraju nisam niti otišao glasovati.

Rastu etničke netrpeljivosti, između vlastitih ljudi, a počinju smetati svi stranci, pa to i ja osjetim. Kao najavu promjene smjera, prvi put dobivamo direktoricu, a žena u nošnji sjedi u parlamentu.

Po inerciji ostajem na poslu još godinu dana, samo zbog sigurne plaće i spoznaje da ja uistinu ne znam što bih drugo radio.

Jedan dan samo sam otipkao tri reda na papiru, potpisao se i odnio ga u Kadrovsku službu:

- 30 dana. Hoću van. - pogledam Ninu - Idemo. - pljunem pred ulaznim vratima ravno pred noge nekog prolaznika i odšetamo do auta parkiranog pred obližnjim srednjoškolskim zgradama.

VI

- Čuvaj cure. Idem mojima na dva tjedna. - jedno jutro viknem Blanci na odlasku. Ležao sam u krevetu već tjednima. Oblačio bih se samo pred šetnju Nine i Lune ili kad sam išao u podrum po naftu, stalno u majici, donjem dijelu pidžame, neobrijan, besciljan. Osjećao sam se potpuno nesposoban bilo što napraviti ili poduzeti. Ideja o posjeti roditeljima izletjela je iz mene, a ja sam samo čuo zvuk svog glasa i svoje riječi.

- Otkud sad to? - upitam se.
 - Dedé, moramo razgovarati. - iznenadi me Blanca ušavši u sobu, iako sam već čuo zatvaranje ulaznih vrata stana.
 - Znam, samo ležim kao svinja.
 - Ne to. A to je istina...
 - Ako želiš svađu, neće je biti.
 - Ne, radi se kući.
 - Tvojoj kući?
 - Prazna je i propada. Znaš da...
 - Kuća propada kad je prazna. - i prisjetim se da smo rečenice onog drugog često završavali.
 - Da se preselimo?
 - Mi?
 - Da, ti i ja, cure.
 - Ali to je dvadeset kilometara od grada.
 - Znam, ali pomisli na dvorište.
 - Kuća se već raspada. Tvoji je nisu godinama pipnuli.
 - Sada imaš vremena, možeš sve sam napraviti.
 - Razmisliti ću na putu.
 - Idem ja...
 - Čuvaj se. I cure! - viknem umjesto pozdrava.
- Izveo sam ih u šetnju sav trepereći od sreće:
- Imati će te dvorište, veliko! - širio sam ruke.

- Sve dobiva smisao, napokon.
- A zašto idem mojima? - kolebam se.
- Trebaš. - kaže nebo, a ja poljubim cure i požurim na željezničku stanicu.

Dva dana kasnije gledao sam oronule fasade zgrada u Santiagu.

Ulica u kojoj sam odrastao izgledala je - jadno, poput neke ulice u Habani na Kubi. Čim sam se maknuo od sjaja velikih aleja, bilo je sve gore i gore.

- I tu sve ide k vragu. - mislim penjući se s oprezom na peti kat, stalno gledajući kud gazim i da li je metalna ograda uopće pričvršćena.

- Ovo nije normalno! - viknem skoro gurnuvši prste u slobodne, gole žice umjesto sigurnog dodira prekidača automata stubišne rasvjete.

Ugledam poznata vrata, svježije oličena, kako potpuno odudaraju od jada na stubištu i cijelih krpa boje koja otpada sa zidova.

- Sigurno ih farba svaki mjesec! - sjetim se majke kako stalno hoda po stanu s kistom:

- Jel' treba nešto kod tebe, dok je kist mokar.

Energija moje majke:

- Da ja to imam. - pomislim i pozvonim.

- Vau, vau! - odmah čujem, ali - dva psa.

- Dedé. Sine. - skoči i zagrli me.

- Beni, ljubavi! - branim se savijajući vrat i čvrsto stisnuvši usta da izbjegnem Benija koji je stao prednjim šapama na moja prsa i lizao me jezikom po licu.

- O Bože, koja ljubav! - mama iskriža ruke na grudima, od sreće.

- A tko si nam ti? - pitam vidjevši zlatno smeđog psa s bijelim prsima i najvećim očima.

- Kristina. Zovemo je Tina. Tvoja sestra ju je našla zavezanu za neki stup i dovela.

- Koliko je tu?

- Od jučer. - odgovori majka.

- Čuj, gdje je onaj vaš Padre, onaj dobar. - pitam još u hodniku znajući zašto sam došao.

Pet sati vožnje južno je mjesto Chillan gdje sam išao skijati svaki kolovoz zimskih praznika. Do braka.

Nad Chillan se nadnosi trideset metara visoki križ koji je podignut u znak sjećanja na potres 1939-te, svaki metar za tisuću poginulih.

Uz njega je velika crkva polukružnog krova. Potražim Padre Estrella. Kažu mi gdje je, nađem ga, a on me odmah prepozna:

- Tvoja sestra je zvala. Zabrinuta je. - rukujemo se.

- Idemo van, u šetnju. Do križa. - pozove me i krene dugim koracima.

Jedva sam držao korak. Kad smo došli pod križ, stane i pogleda me. Čeka da progovorim:

- Padre, ja trebam novi početak.

- Toga nema. Jednom se rodimo, jednom živimo, jednom umremo. Samo duše čekaju ako ih on pozove. - skrene pogled prema križu.

- Toliko ljudi počne ponovo.

- Laž, Dedé. Tlapnje. Zlo. Od onog drugog, koji vodi u crno i propast. Koji vlada s tobom.

- Ne, ja vjerujem u Boga. Oduvijek. Otkud vam to?

- Rekao sam ti da je zvala tvoja sestra. Ne samo da te najavi.

- Moji su oduvijek vjernici. Dobro, ne baš oduvijek, ali već dugo jesu. I ja.

- Kad si mu zadnji puta govorio?

- Nikada... - zaprepasti me istina.

- Ali ja sam...uvijek mislio na njega i zvao ga.

- Bio ti je samo na usnama Dedé. I u glavi. Kad psuješ ili si ljut. Na sebe ili njega.

- Trebam oprost, trebam mir, trebam pokoru!

- Sada. Ti trebaš...

- Ne mogu dalje, neka mi pokaže put!

- I hoće. Ali ne ovako.

- Ja sam mislio...

- Zaboraviti. Zar misliš da je to moguće? Probuditi se jedno jutro i reći sam sebi da si sve

zaboravio? Sve što je bilo? Sebe?

- Moram. Ništa nisam dobro učinio. I Bog to zna. I govori mi to. Mrzi me. Bolje da me nema! Neka me uzme ako hoće! - počnem plakati.

- Možeš progledati. Voljeti. Vjerovati. Ne zaboraviti. Ako sam sebi ne priznaš što si loše činio, kako misliš biti bolji? Ako ne znaš što ne valja, kako tražiti od Njega da to učini za tebe? Kako činiti dobro, ako zaboraviš zlo u sebi? Progledaj.

- Kako?

- Pogledaj ga. - i pokaže Isusa na križu.

- Zar misliš da on bilo kome želi zlo?

- Ne. Ali bih htio da mi kaže kako. Kako?

- Dedé, odgovori koje tražiš nisu tu. - pokaže glavu.

- Odgovor je tu, - pokaže na srce - i tu. - usmjeri ruku na veliki križ.

- Nemojte misliti da sam samo letio kroz život.

- Ne, ne to. Nisi shvatio.

- Ja nisam glup, uvijek sam gledao oko sebe.

- To nema veze s tim koliko si inteligentan ili ne. Možeš biti najpametniji čovjek na svijetu, a u isto vrijeme nesretan.

- Tako se i vidim. Nesretan. Na kraju puta. Života.

- On te ne gleda tako. On to neće. On to niti ne može.

- Znate Padre, ja znam da ne idem k njemu.

- Tako govore svi koji su ratovali.

- Ali nisu griješili, kao ja.

- Gledaj, svako zna sve o sebi, iz toga stvara iluzije, lažni pogled na sebe samog i na druge.

- Iluzije?

- Misli o tome kao da sanjaš. Da spavaš, kao i drugi. U snu koji traje cijeli tvoj život, a svi ljudi i ti sam samo su iluzija koju si stvorio.

- Padre, to je...strašno.

- Ne, to je istina. San koji sami stvaramo. San u kojem nitko nije stvaran, u kojem sebe i druge vidimo samo kao glumce koji su od nas izmišljeni, obučeni, govore - ili mi čujemo samo ono što želimo. U takvom snu većina živi i umire. Neki, rijetki se probude.

- Buđenje... - tiho kažem.

- Buđenje. Spoznaja da nismo niti tako dobri, ni pametni, ali ni sretni, uspješni. Da smo sve samo... - napravi pokret kao da kistom nešto riše na nepostojećem crtežu ispred sebe.

- Zar ne bi crtali samo - lijepo? Sanjali samo lijepe snove. Slikali samo lijepo, ugodu? pitam.

- A drugi? Zar nema svatko mogućnost imati svoj san?

- Da. Sukob snova. Rat iluzija. osjetim kao da tonem.

- Kao kad se u noći trgneš iz noćne more i kažeš si: Pravi košmar. A sad idem sanjati nešto lijepo... - on nastavi.

- I zamjeniš jedan san drugim?

- Zamjeniš san. Uz jedno sigurno pravilo.

- Koje?

- Jedno zlo zamjeniš drugim. Ovaj drugi san je - ljepši, ali i dalje san. I iz njega se budiš u znoju, jadu i odjekom smijeha sotone. Ovaj put još glasnijeg.

- Prvi san. Ja...onda se ne želim buditi.

- Gotovo je Dedé. Već si se probudio.

- Zato i znam kud idem.

- Samim tim što pričamo...

- Već dugo znam.

- Ne Dedé, On zna. Jedino On.

- Jedino ti i On znate sve o tebi. Meni se možeš ispovjediti, ali trebaš više od toga.

- Imam osjećaj Padre, da sam sve, baš sve, krivo radio, mislio i napravio. I da on to misli.

- Pogledaj Ga, u oči. I dalje misliš da je tako?

- On...Ne, ali ja...

- Dedé, nemoj bježati.

- Od čega?
- Od sebe, od Njega. Kako On zna sve, i njegov Otac vidi sve. Ono što je bilo, što jest, što će biti, zna i tvoj put. On ne vidi vrijeme kao mi, njemu je sve sad! Samo pogledaj.
- Kako?
- Kada si zadnji put osjetio mir, mir u sebi, vezu i potrebu za njim?
- U Boliviji. U Socavónu.
- Tamo ćeš dobiti odgovor.
- Odgovor?
- Ne riječ. Odgovor.
- Kako da se molim? Ima li neka...
- Pričaj.
- S kim?
- S njim.
- Ne moram ga moliti za nešto?
- Ne. Voli ga. Pokaži mu srce, a on će ti ljubavlju uzvratiti.
- Kako - ne moram moliti?
- Opet ti kažem, pogledaj ga. On svima želi samo dobro. Zar mu trebaš to reći?
- A brak, Padre.
- Napravi sve da ga spasiš. Oprosti svima, baš svima. Zamoli Oca da ih blagoslovi, ti ga zamoli. - zastane.
- Dalje ne govorim kao svećenik, sad govori Estrello, bez Padre.
- Slušam.
- Nema popravka. Nije bilo ljubavi.
- Bilo je...
- To nije bila ljubav. Da je bila, i to bi bilo drukčije.
- Pad..., oprostite Estrello, ali ja nisam niti zamišljao život kao nešto lagano.
- On jeste lagan, ako voliš. Ako ne tražiš, ako ne želiš, ako ne moraš, ako ne grabiš. Nema ja hoću... Tako samo stvaraš iluziju, stvaraš sebe, druge, svoj život, a stvaraš zlo.
- Znam, ali ne mogu sve dovesti u pitanje. Meni treba nešto od čega krećem, gradim.
- Vidiš Dedé, sada si dao i odgovor. Ti si se oženio jer si ti mislio da trebaš, jer si ti mislio da je vrijeme, jer si ti mislio da tako treba biti. Ti. A kada si njega pitao? Je li tako?
- Ni ne znam voljeti. Ne znam da li sam zaboravio ili nisam niti znao.
- Kada si zadnji put bio zaljubljen?
- U Brazilu. U jednu Simone. Nesretno. Platonski. Imala je dečka.
- Tamo si ostavio ljubav. Izgubio je. Ne Simone. Ljubav. Voljeti. Osjećaj. Ovo. - pokaže srce i učini kretnju kao da pušta golubicu iz ruke.
- Gdje si učinio najveće zlo?
- U Beniju.
- Odi tamo i radi Dobro. On će ti, samo On reći kada je dosta.
- Samo traženje i težina.
- Ne Dedé, spašavanje sebe i svoje duše.
- A utjeha? Meni treba utjeha, nada.
- Utjeha će doći. Kada budeš Znao, onda imaš. Ako čekaš, nećeš dobiti. Vjerovati je znati da si dobio, a ne čekati da dobiješ.
- Tako mi je teško.
- Znam, odi roditeljima, oni će ti dati ono što ti sad treba. Aspirin.
- Aspirin.
- Da, takvu utjehu koju sada možeš dobiti. Ništa više. Samo kroz njega...
- Kroz njega.
- Pogledaj ga, Dedé. Pogledaj.

Majka je plakala kada sam ušao. Sestra Lucia s mužem sjedi i gleda pred sebe:

- Tata Dedé. Tata...
- Što tata? Gdje je? - shvatim da je tiho u dnevnoj sobi.
- U bolnici. Jutros kad se probudio...nije mogao ustati...a lijeva strana lica mu je... - majka povuče dlanom obraz dole.

- Šlagiralo ga. Moždani udar. - potvrdi Lucia.
- Roberto ga je odvezao. - pokaže glavom svog muža - U osam, čim je mama zvala.
- Što nisam bio ovdje? Kako si mogao... - prekinem dizati pogled sjetivši se razgovora s Padreom.
- Ne živciraj se. To se samo desilo... - majka me pokušava smiriti.
- Kako ne? Dođem i istresem svoja crijeva! Kao da i ovako nemate dosta problema! - uzrujan se dižem prema kuhinjskom prozoru. Ugledam dva krznena anđela kako leže na velikoj terasi, ponosom moje majke i najljepšim dijelom inače malog stana.
- Sjetim se oca kada smo uselili:
- Devet puta pet. Možemo igrati nogomet. - pokazuje dio ravnog krova zgrade koji je pripadao stanu.
- A ne. Nema lopte. Nećete ovima dole nabijati po glavi! - prijeti nam majka.
- Vratim se u stvarnost pogleda na ljepotu penjačica koje su pretvorile terasu u zelenu, nestvarnu oazu.
- Pogledajte ih. Samo im nedostaju malešne aurice, pa da budu sveci. - pokazivao sam na Tinu i Benija.
- Vani su. A ionako...ne shvaćaju, zašto svi plaćemo i to... - kaže mama.
- O da. Shvaćaju oni, sve... - i otvorim vrata od terase.
- Pa da, bilo mi je nešto čudno čim sam ušao. - kažem si.
- Inače bi se čuo televizor. - sjetim se kako sam ju jučer namještao programe na novom video rekorderu.
- Gle, tako gledaš jedan program - dignem se iz fotelje i pritisnem dugme za promjenu kanala - a tako snimaš neki drugi.
- U isto vrijeme?
- Jedan snimaš, drugi gledaš. - gledao me začuđeno dok mu pokazujem.
- Ta tehnika... - a vidio sam oduševljenje u njemu jer je bio opsjednut propuštanjem neke emisije.
- Cijelu noć bi ostavljao video da snima filmove, serije, sve po redu, a onda drugi dan pregledavao kasetu.
- To ti je glupo. Sad gledaš ono što je bilo jučer, a danas ćeš snimati cijelu noć.
- Znam. - a nije shvatio.
- Moj tata. - sjetim se njegovih naočala, uvijek zadignutih na čelo. Spuštao bi ih samo kada je pisao ili čitao. Moj otac, koji je od dolaska u Čile radio jedan posao u jednoj firmi.
- Zašto bih mijenjao posao. Sigurnost. Državni posao. Fina plaćica svaki mjesec. Znaš Dedé, ljudi će se uvijek voziti metroom. - branio se koji puta od naših ideja o promjeni posla.
- Čučnuo sam u visinu Tine i Benija koji su mi odmah počeli lizati lice. Zaplačem i pogledam gore:
- Bože, ti veliki i dobri Bože, čuvaj mog tatu...Molim te...
- Popodne smo ga posjetili u bolnici:
- Prvih 48 sati je kritično, ako oni prođu u redu, oporaviti će se. - tješi nas doktor.
- Nakon pet dana se nasmijao iz kreveta čim smo ušli u sobu.

U povratku iz bolnice zamolim šogora da zaustavi auto pred putničkom agencijom. Vratim se u auto pokazujući avionsku kartu:

- São Paulo.

Na radiju je sviralo:

- *Back to the Roots. Back...*

- Prije će bit' potraga za izgubljenom ljubavi. - pomislim.

Na aerodromu Santiago Internacional pojavio sam se malo iza devet sati.

Na šalteru Lan Chilea djevojka koja pregledava karte i uzima prtljagu me pita:

- Prtljaga?
- Nemam. Samo ovo. - i dignem ruku pokazujući sportsku torbu.
- Imate vremena. Letimo u deset. Možete ovdje čekati najavu leta. - blago mi rekavši da imam ekonomsku klasu i da moram čekati u predvorju.

Bio je lijep dan dok sam gledao jedan od prvih čileanskih *Airbusa* kako se postavlja za ukrcaj robe i putnika.

Kočoperio se na suncu, a ja sam samo promrmeljao:

- Čuj, neće ti neš' baš sad otpasti. - ali glasom mog prijatelja Marca.
- Kako mi nedostajete, svi. Da znam što radim...
- Kad putuješ daleko vlak je ipak bolji. Jest duže, ali barem možeš zapaliti. - vrpeljio sam se četiri sata na sjedalu.

Na Guarulhos Internacional u São Paulu sletjeli smo u jedan i petnaest.

- Uštedio si jedan sat života. - smijem se staroj šali koja me pratila cijeli studij na svakom povratku sa praznika. Obično bih u sobi zatekao društvo u večernjem razgovoru.

- Nekako si mlađi, jel'da. - rekla bi Blanca i svi bi se smijali paradoksu vremenskih zona.

Taksisti sam rekao da me odveze u neki jeftini ali pristojni hotel, uzeo sobu, i onako obučen, bez ručka, spavao do pet popodne.

- Taman će se sve smiriti. - pomislim zaustavljajući taksi.
- Universidad, molim vas. Naselje. - taksist samo klimne u retrovizor.

- A što si očekivao? Da su svi ovdje? - udarao sam nogom otpalo lišće hodajući prema Arhivu.

- Imate godišnjak 81. na 82.-u? Tražim prijatelje s kojima sam studirao.
- Samo malo. - odgovori mladić koji tu radi. Nestane iza među policama.
- Evo ga. - spusti ga na pult.

Odmah počnem okretati stranice. Ugledam neka poznata lica.

- To je naš smjer. Da vidimo...
- Kako mogu naći adresu, ove djevojke? - okrenem knjigu prema mladiću držeći prst na fotografiji.
- Sve smo prenijeli na kompjuter. Koga? - nagne se nad knjigu usput tipkajući ime.
- Evo, tu je. - i prepisuje s ekrana.
- Ali znate, to su adrese roditelja. - gleda me zavjerenički.
- Znam, bilo je to - davno. - uzmem žuti papirić, stisnem ga u ruci kao kakvu ukradenu dragocjenost i izađem u park naselja.

Drugi dan avionom u Rio de Janeiro. Kratak let *Dornierom* male brazilske tvrtke. Let uz obalu, dovoljno nisko da vidim beskraj

Atlantika:

- Druga strana Amerike. - sjetim se svih slijetanja u São Paulu kada sam imao osjećaj da mijenjam kontinent, iz hladnog i vlažnog Čilea u sjaj i toplinu Brazila.

- Barra da Tijuca, tko bi rekao da ću jednom tu hodati. Cote d'Azur sedam tisuća kilometara pomaknut. - skinuo sam cipele i uživao pijesku.

- Njeni su imali novaca. - gledam prekrasnu kuću, vilu, kao u filmovima.

Sjetim se kako sam jednom u São Paulu sreo nju i njenu majku u posjeti baš pri ulasku u neki ducan svjetiljki. Majka je već ušla pridržavajući joj vrata. Nisam ju ni vidio ni gledao. Samo Simone.

- Kako je bila lijepa! - ushite me sjećanja.

Znao sam da je majka već onda naslijedila banku od svog oca, jer se Simone znala pohvaliti s nečim novim u društvu.

- U stvari, rijetko si je vidio. Najviše si čuo od drugih. - kažem si prizivajući probuđena sjećanja.

- Jako rijetko. - sjetio sam se boli u želucu i drhtavih nogu kad bih je ugledao.

- Kao kreten stajao si svaki dan na ulaznim vratima, samo da je vidiš sekundu dvije dok ne zamakne za zgradom.
- Hrabrost da joj priđeš? Gdje je nestala i ona i tvoj govor?
- U klecavim koljenima, eto gdje.
- Pred njom bi uvijek bio tako - malen, tako glup, kao da je ona...
- Najbolja. Bila i ostala.

Pozvonim.

Dva sata kasnije taksi je jurio u Rio na Galeão da uhvatim rani večernji let nazad, u São Paulo.

Drugo jutro, bio sam valjda prvi posjetilac taj dan. Naopačke nošen buket dalija udarao me po bedru, a stabljike su se zalijepile za moj dlan.

- Morumbi. Nije baš neko ime za groblje. - promrmljam si u bradu.
- Aleja pet, četrnaesto mjesto? - upitam čistača koji je u svoju trokolicu trpao isušeno cvijeće.

- Ravno, do kapelice, desno, treći red desno... - pokazuje mi drškom metle, a ja ga prekinem:

- Dobro, već ću se snaći.

Trebalo mi je dvadeset minuta, a onda sam stajao pred grobnicom. Još uvijek ne shvaćajući. Gledao sam natpis na najnovijoj ploči.

- Simone Ribeiro, 1963. - 1988.

- Dvadeset i pet. Isuse, nije još ni počela živjeti. Nije ni dobila diplomu u ruke.

Otresem pelud s nogavice:

- Oprosti, Simone, trebao sam se ljepše obući.

Sjetim se sportske dvorane i odbojkaške utakmice ženskih univerzitetskih momčadi:

- Broj dva, kako je dobra! - lupio me po ramenu prijatelj.

Nisam mogao disati, gledajući je u plavom dresu kako skakuće na desnoj, daljoj strani igrališta.

- To, to! Ne samo da je mrak, nego zna i igrati! - vikao mi je u uho komentirajući njen skok i udarac.

Slika najljepše djevojke koju sam zadržao u glavi, kako propeta, u skoku, punim zamahom i ozbiljnog lica udara loptu.

- A sad leži tu. - počnem plakati.

Sjetim se jedinog razgovora s njom:

- Engleski ti, hm...nije baš neki. To ti se kaže... - i izgovori uistinu savršenim akcentom.
- Jedina za koju sam mislio da je pametnija od mene. Preljepa i tako...savršena. Zato si se i bojao. Zato si je samo gledao, kao cvijet koji se bojiš ubrati da ne narušiš sklad vrta. Koji nije tvoj. Budalo, samo si gledao. I izgubio. A on nije znao složiti ni poštenu rečenicu.
- Al' je zato igrao nogomet, aha! - čujem odvratni smijeh u sebi.
- Volio ju je, to se vidjelo. I ona njega. - stišam ga.
- Da, moj Dedé, tu si se izgubio. Tu, pokraj nje ležiš i ti. Nikada nećeš podići ovu ploču. - pogledam u mramorni grob.

Sjedio sam na kutu uzdignuća još tri sata, pušeći i pričajući joj svoj život.

- Mir, Simone. Lijepo ti je, znam. Volim te. - potapšam kamen, ustanem se i izađem brzim koracima s groblja.

Uz ulaznu kapiju teških, lijevanih rešetki ugledam križ na kamenom zidu groblja.

- Ako si dobar, zašto ovo! Sve rušiš! To je taj mač kojim nam prijetiš? Uzimaš samo one koje volim! Da ostanem zadnji i patim! To hoćeš? Gdje je tvoja dobrota? Gdje!

U Santiagu sam bio opet sat stariji. U glavi mi je nabijala boca Jim Beama od prošle noći:

- Obećanje ludom radovanje.

Pokušavao sam isprati okus slabosti i posrnuća cijelim letom kući:

- Svinjo, pa nećeš ovakav pred majku.

Vozio sam se besciljno cijelu noć, presjedajući s metroa na metro:

- Sve je tako išarano. Tata bi poludio da vidi takve vagone.
- Stoka jedna, nek' si doma šaraju! - vidio sam ga kako viče podbočen.

VIII

Vlakom sam se vratio u Boliviju preko Soledada. Ugledao sam svoj odgovor, Oruro, nebeski grad. Pomiješala se sjeta i iščekivanje. Ušao sam u dvorište zgrade i pogledom potražio poštanski sandučić:

- Flores. Dobro je. Mogao si prije nazvati.

Alessandro mi je otvorio vrata.

- Bože moj. Dedé. Tri godine...

- Ja sam malo...došao.

- Heleena. - zove ženu.

- Čuj, mogu na mansardu? - pitam misleći na sobu u kojoj smo uvijek spavali.

- Dedé, hej. - dolazi Helena u pregači - Sam si... Gdje je Blanca?

- Kući. Ja sam bio kod mojih. Pa rekoh: - Da svratim.

- Koliko se nismo vidjeli?

- Tri godine. Dugo. Predugo.

- Daj sjedi. Pričaj.

Probudio sam dok je još bio mrak:

- 4.20. Vrijeme.

Bez doručka, bez café. Samo sam se toplo obukao i

Alessandrovim starim autom odvezao u Socavón.

Pogledao sam prelijepo lice Djevice s krunom koju su pridržavala dva mala anđela:

- Molim te, reci svom sinu da mi kaže, da mi pomogne.

Samo se smiješi.

- Molim te, neka me barem sluša.

I tako sam sedam dana pričao.

Sve, baš sve. Svoj život, sve što znam. Detalje iz djetinjstva. Ljude. Doživljeno. O školovanju, poslu, vojsci, braku, prijateljima, ženama, piću - o svemu. Svega sam se sjetio, i onoga što sam mislio da sam zaboravio.

Svaki dan, svaku noć. Sjedio bih u ledenoj crkvi svetišta, pričao uvijek istu priču, svoj život.

Svaki puta s više detalja koji su navirali. Prekidao me samo vlastiti plač i suze.

- Pogledaj moje srce, Isuse. Ne mene, moje srce. Oprosti mi.

- Isuse, nemoj mu dati da pobjedi. - a on, zlotvor, bio je dolje, u meni, sjedeći negdje u visini između desnog uha i vrata, slušao moje zapomaganje. Priču je znao. On ju je napisao.

- Ne čuje, ne čuje. - smijao se.

- Čujem. - i gore desno ukaže se Isus. Stoji okrenut skoro bočno. Vidim ga cijelog, lica u poluprofilu, sjajnog.

- Pogledaj me. Sve sam ti rekao.

- Jesi.

- Pomozi mi. Reci svom ocu, molim te.

Lagano zakrene glavu u desno i vidim kako tiho govori, nekim čudnim jezikom.

- Kako desno? Pa on stoji desno od Boga. On mora govoriti u lijevo. - protrnem.

I onda ugledam. Boga koji sjedi. Šuti pogleda uperenog u daljinu. Ali okrenutog leđima. Lakne mi.

- Ne boj se. Ja sam. - osmjehuje se Božji sin.

- Ako te plaši, ti mu reci da priča sa mnom. On zna tko je jači. Obično ode drugdje.

- Kako znam da ti govoriš?

- Ne po glasu, ja i on imamo isti glas.

- Isti...

- Samo po onom što govorimo. On uvijek plaši, govori ružno, zlo.

- Dedé, ti si zao čovjek. - čujem.

- To je on. Kaži mu. Otjeraj ga.

- Odbij! - priprijetim - ako imaš što za reći, pričaj s Isusom.

- Hmmm. - čujem bijesno mumljanje i on ode.
- Reci mi. Što da radim? Bolestan sam i umoran. Od svega.
Šuti i okrene glavu desno. Vidim mu Oca, vidim da mu se usne miču, ali ga ne čujem.
- Sve će biti dobro.
- Dobro ili kako mora biti? - upitam uplašen.
- Dobro. Tako jedino može biti. - kaže Isus.
- Ti si moj...prijatelj. Evo ti moje srce.
- Ne meni, ne meni. Dolje daj srce.
Otvorio sam oči, ustao se smrznut i ukočen. Napravio sam par koraka lijevo, i pod stupom, na stolicu, ugledao knjigu:
- Misna Biblija. - pomislim.
Iznad piše: Otvori srcem.
Otvorim i pogledam:
- Sveta Marta.
Osmjehnem se i kažem:
- Hvala ti prijatelju.
I Marta je došla. Sedam godina kasnije.

Vratio sam su u već ispražnjen stan. Na prozoru, uredno zalijepljen na svim vrhovima zvao me papir istrgnut iz bloka sa logom Blancine firme:
- Mi smo u kući. Dođi kad hoćeš. Stan je plaćen do kraja mjeseca.
Ispod je pisalo: Blanca, a u dnu papira dva dječja crteža otisaka šapa.
Još dva dana sam skupljao dah, poput plivača koji se sprema skočiti u ledeno jezero, zaključao stan i uz kratak pozdrav ostavio ključ pazikući.
Kroz prljavi prozor auta koji je već mjesecima, prašnjav i napola ispuštenih guma stajao pred zgradom zadnji put sam pogledao naš prozor na četvrtom katu:
- Ovu zgradu treba srušiti. - kažem s tugom gledajući polukružnu štukaturu nad ulazom u vežu.
- Raspada se.

- Kako si narasla! Kao iz vode! - tresem Luninu glavu uhvativši je za debelo krzno na vratu. Niña mi liže uši, lice, ozarenog pogleda.
- Dugo te nije bilo. Ja sam mislila dva tjedna... kaže Blanca.
- Tata. - prekinem i ispričam što je bilo izostavivši i Chillan i São Paulo i Rio i Socavón.
- Kako da si bez mene... - počnem pitanje.
- Čekali smo te, a onda me uhvatio strah od dolaska zime.
- Nisi valjda mislila da se neću...
- Vratiti. Ne znam. Svašta mi je padalo na pamet.
- Nema ni dana da nisam mislio na vas.
- Na njih, Dedé, na njih. - i pokaže Ninu i Lunu.
Večer i dobar dio noći sam proveo za starinskim stolom u kuhinji. Prizivao sam san prvo brojeći plavo bijele kockice na stolnjaku, a onda se oko ponoći spustio u podrum.
- Stari mora da je nešto spremio, za sušu. - i nađem u kutu podruma bocu opletenu prućem.
- Domaća. - kažem slavodobitno, pomirisavši sadržaj.
Vratio sam se taman da zapalim novu svijeću, jer su stare instalacije pregorjele čim je Blanca uključila grijalicu još prvu noć nakon selidbe.
- Zapaliti ću još jednu. Dva je lijep broj. - i onda naizmjenično palio cigarete na plamećima svijeća i ispijao domaću rakiju.
- Jedan mornar, dva mornara... - do tri ujutro.

Blanca je svako jutro, još u zoru, hvatala prastari, zaobljeni prigradski autobus, a sa posla se vraćala već po mraku. Svaki put bih je gledao ujutro kako njen užurbani obris prekopava ormare tražeći odjeću. Stiskalo me srce, od tuge i bljedog života.
Praznio sam kuću od gomile otpada i starog namještaja. Sve nabacao na hrpu u dvorištu, a onda dodao daske koje je Blancin otac ispod terase držao naslagane još iz doba gradnje

kuće.

- Gori! - polio sam trometarsku hrpu benzinom i s pristojne udaljenosti bacio šibicu. U kukuruzu, kroz jaru plamena, uhvatio sam uplašen pogled niskog, čupavog psa.
- Čega se bojiš? Vatre? Dođi...

On se pomakne i u krugu me obiđe. Nepovjerljivo me gleda i sjedne uz zapušteni cvijetnjak Blancine mame.

- Dobro, shvaćam. Ti si onda...Florián. - približim mu se čučeci.

- Gdje je taj tvoj fantomski pas? - pitala je taj vikend Blanca, vukući smotani stari tepih.

- Dođe i ode. Bez pravila. Daj, nemoj sama... - primim drugi kraj.

- Kao još neki. - kaže gledajući me.

- Ne, to nema veze. On je tu samo zbog...

- Lune i Niñe. To i kažem.

- Isuse, što je ovo! - skoči i ispusti svoj kraj tuljca.

- Mišja obitelj. - gledamo nekoliko miševa koji trče prema kući.

Jedan se uspio dokopati zida kuće, najveći, valjda mama-miš, a mi smo gledali kako se uspinje po okomitom zidu pod krov.

Ostali miševi nisu bili dovoljno brzi, zbunjeno su utrčali ravno pred kokoši koje je naš susjed puštao zobati u našem dvorištu.

- Tup! Tup! Skvik! - samo smo čuli i zapanjeno gledali kako kokoši udarcima kljuna u glavu ubijaju miševe i gutaju u komadu, poput kakvih reptila.

- Ne mogu vjerovat! - izgovorio sam zapanjeno gledajući mišji rep koji sa strane visi kokoši iz kljuna.

- Znaš što, od danas ne jedem ni...jaja. Fuj! - ostavi sve Blanca mašući rukama kao da tjera roj pčela oko svoje glave.

- A gdje je ograda! - vičem za njom.

- Isjekli su je i odnijeli, dok je kuća bila prazna! - odgovori i uđe u kuću još uvijek mašući.

- Lešinari! - srdito kažem.

Šest mjeseci sam uređivao kuću i dvorište, ušteđevinom smo kupili prvo centralno grijanje u mjestu. Susjedi su ga dolazili gledati kao nekakvu atrakciju:

- U svakoj sobi radijator! Pa vi se sigurno kuhate!

Uživali smo u toplini. Zraka. Nema više razgovora Blance i mene, čak ni malih, svakodnevnih dogovora oko najobičnijih

stvari. Već jako dugo nema nježnosti i ljubavi, a spavamo svaki u svom krevetu. Kao dva čovjeka koja spaja veliko ništa.

Dobivam pismo od roditelja u kojem majka piše da traže kuću van grada, zbog bržeg oporavka oca uz:

- Ti znaš koliko bi htjela imati kuću. I vrt! - što je često i prije govorila.

Gledaju kuće, ne žure, ne brini, ima dosta mladih koji dolaze raditi u Santiago, javiti ćemo ako što bude.

- Super! - pomislim.

- Tko tebe pita. Kao da to nije tvoj dom, godinama.

- I nije! - odgovorim si.

U čišćenju nalazim mnogo starih knjiga, po podovima, ostavljene i odbačene. Slažem ih i nosim u jedini ormar u kući sa policama za knjige.

Uz ormar, na podu stoje u hrpi, a ja brišem korice od prašine i grebem ptičji izmet. Slažem ih, jednu po jednu, pokušavajući ih razvrstati:

- Poezija lijevo, romani desno, a praktična literatura - dole.

U ruci vidim knjigu, ne toliko staru kao ostale, možda par godina:

- Poemas. Pedro Shimose. - i otvorim je.

Čitam stojeći, zadivljen.

- Tko je taj čovjek? - pitam se i otvaram biografiju pjesnika:

Piše: Rođen u Riberalti, Beni.

Znao sam svoju slijedeću stanicu.

- Tik, tak! - u meni kucao je sve jače.

Jednu večer, napokon razgovarajući, počeli smo i Blanca i ja podizati ton glasa što je, bez vidljivog, velikog razloga završilo mojom vikom:

- Znam! Ovo je tvoja kuća! Tvoj zrak! I zamisli! Ja, ja ga dišem! Dosta mi je!

Popeo sam se sobu, ubacio par stvari koje su mi bile na dohvat, i onda, niti danas ne znam zašto, bacio svoju torbu kroz prozor. Sišao sam, potpuno bestjelesan, kao u filmu, praznih ruku, izašao iz kuće, ubacio torbu u auto i odvezao se. Bez pozdrava. Ispraćen samo s tri para širom otvorenih očiju. Tri bića, koja su me, ne uvijek, i ne svi sada i nedavno - voljeli.

- Sam sebe si doslovno izbacio iz kuće! - shvatio sam tek godinama poslije.

Vozio sam se bez cilja, zaustavio auto u mraku kraj ceste i legao bočno spustivši glavu na sjedalo do mene. Plakao sam, postavljajući si pitanja:

- Što sam učinio? Da li je to ono što sam ja htio? Da li je to put kojim On želi da idem? - bez odgovora.

IX

Dva tjedna sam se vukao dobro poznatim smjerom. Hodao do iznemoglosti, povremeno se vozeći u društvu uistinu sumnjivih tipova koji su raznoraznim povodima naprosto opsjeli prašumu. Krijumčarenje, droga i puška su vladali. S brazilske strane je bilo jednako, a otpad je izvrsno surađivao. Na kraju, i zlo koje im je bilo zajedničko, nigdje i nikada nije poznavalo granice i obzir. Došao sam sa sjevera, namjerno iz potpuno drugog smjera jer još nisam bio spreman stati na početak udoline. Sjeo sam na brežuljak gdje su stajale stare zidane zgrade misije iz 19.-tog stoljeća i gledao izgorjele grede škole koje su bole nebo i moje srce.

- Pogledaj što si učinio. I ti imaš obraza tražiti Ga nešto? Bilo što? - natjeram se pogledati niz padinu u smjeru kraja šume.

- Zna li nešto o generatorima? - čujem glas iza sebe.

- Dobro večer. - ustanem polako se okrećući. Pružim ruku ugledavši postarijeg svećenika.

- Ja sam Dedé.

- Dobru večer. Padre Oliveira. - rukujemo se.

- José je rekao da vas pitam.

- Koji José?

- On nam pomaže. Indios kojeg ste pozdravili. Nije José, ali ga ja tako zovem.

- Rekao mi je: Odite pitati onog koji sjedi na padini.

- Što je s generatorom?

- Ne znam. Ne radi dobro od požara. Vojska je bombardirala misiju.

- Raketirala. Ne vojska. Luđak. - kažem u sebi.

- Nešto znam. Mislim, ono osnovno.

- Uz misiju je. Dođite, pokazati ću vam.

Hodali smo do misije. Između dvije kuće, natkriven konstrukcijom od posječenih mladica i zaštićen od kiše slojevima velikog lišća pokaže mi generator.

- Honda. To je agregat. Generator je samo dio koji proizvodi struju.

- Zna li više nego što sam mislio. I nešto sam naučio.

- Otkud vam, mislim, to je rijetkost.

- MAP sine. Oni su ga dali. Bogu hvala.

- Honda, benzinac. Mali je. - već sam sjeo na zemlju.

- Onda, možete li...

- Mogu Padre. Što čovjek napravi, čovjek i popravi.

- Izvrsno. Ujutro, može?

- U zoru.

- Vidimo se. Recite Joséu da vam pokaže gdje možete spavati. Dedé, jel'da. - pokazuje u odlasku prstom u mene.

- Dedé, Padre.

- Izvrsno. - pohvali me sutradan.
- Operite ruke - napravi kretnju kao da mi prijete prstom - i dođite na ručak. Smije se.
Za stolom u misiji pita:
- A što je bilo?
- Motor ima paljenje. Sklop koji se vrti s motorom, i u točno određenom trenu prekida visoki...
- Hvala. Hvala. - prekine me - I ovako ništa ne razumijem. Bolje je ne znati sve. To plaši.
Ovako, samo potegnem špagu i: Brrr! - učini kretnju povlačenja startne uzice.
- Imate pravo, Padre.
- Sad mogu čitati. I napokon upaliti stari radio. Ne radi baš dobro...
- Antena. Treba mu velika antena. Dugi val, Padre. Barem pedeset metara između dva...
- Već vidim što ćete raditi. Može? - opet se nasmije gledajući me u oči.
- Može. - odgovorim.
Tri tjedna sam popravljao sve što se dalo popraviti.
- Sve što znam sada ima svrhu. - govorio sam si.
- Nekako ste mi...nestabilni na tim ljestvama. - čujem ga jedan dan dok sam postavljao prečku koja drži zvono.
- Ah, nije daleko. Ne mogu dalje od zemlje.
- A i ljestve su skrpane. Tu su valjda sto godina. Siđite da vam nešto pokažem.
Mala crkva misije stisnula se zadnjim zidom uz brdo. Uđemo u dva metra široki prolaz, a Padre zastane i pokaže rukom lijevo.
- Voilá.
- Vrata. To je...
- Ali Babina pećina, Dedé. - i otključa prastari ogromni lokot.

- Knjige. Najveće blago. Tisuću pet stotina naslova.
- Kako? Otkud? - prilazim policama i gledam u čudu.
- Padre prije mene, Francuz. Htio je da škola uspije, da Indiosi čitaju.
- Ovdje. U sred ničega. Kako?
- Na leđima. Ljudi i mula. Godinama.
Otvara i u kožu obučene brodske sanduke:
- Ima svega. Od antike do, hm, Scott Fitzgeralda...njega je jako volio.
- Blago... - uzimam jednu knjigu i milujem korice.
- Na par jezika Dedé. Koliko ih govorite?
- Pet.
- Nije loše...za nekoga tko se traži po džungli. - nasmije se.
- Hvala vam, Padre. Mogu? - uzmem naramak najbližih knjiga.
- Čitajte ih, Dedé. Malo se odmarajte. Vi ste...bolesni?
- Jesam. - osjetim kako umjesto sreće na moje lice dolazi tuga.
- Jesam, Padre.

- Sve će biti dobro Dedé. Ne bojte se. - ohrabri me stisnuvši mi nadlakticu.
Tu noć počeo sam voditi dnevnik. Pisao sam teškim, drhtavim pokretima.
Par rečenica iza datuma, samo ukratko o vremenu, zapažanja.
O tome što sam radio od prvog dana, vodio sam popis, listu, kako sam je nazvao:

1. Agregat
2. Antena
3. ...

- To samo ti možeš čitati. - rekao sam i čuo:
- Tik. Tak.

- Danas je zadnji četvrtak u mjesecu. - probudi me Padre u zoru.
- Što?
- Dan bolesnih. - tako to zovu Indiosi.
- Pa oni nemaju kalendar, kako...
- Dođite.
Vani stoji stotinjak Indiosa. Žene s malom djecom, djeca, odrasli, starci.

- Otkad su tu? - pitam.
 - U noći su svi došli. I još će ih doći.
 - Već dvadeset godina, Dedé. Jedina zdravstvena njega. Doktor je ovdje bio...1980.
 - Ali ja nemam pojma o liječenju.
 - Osnovne stvari, Dedé. To možete naučiti. Išli ste kod doktora, zar ne?
 - Da, ali liječiti...
 - Mi ne možemo puno napraviti, ali moramo dati sve od sebe. Dodite.
- Uvede me u sobu gdje živi. Stane pred ormar na kojem ugledam sitni natpis: Lijekovi.
- Otključa ga i otvori.
- Prva polica puna plavih okruglih plastičnih kutijica. Uzmem jednu u ruku i pogledam
- Padrea:
- Pa to je TUMS, za žgaravicu.
 - Gastritis. Trećina žena. Malo muškaraca.
 - Zašto?
 - *Chica*, Dedé. Alkoholno piće Indiosa. I rade ga žene. Tradicija.
 - Od čega se pravi?
 - Manioke i korijena *yucce*, fermentacijom.
 - Zvuči odvratno.
 - I jest, vjeruj mi.
 - Gastritis kažete.
 - Daš im kutijicu, pokažeš trbuh, napraviš lice kao da te boli i pokažeš jednu tabletu, kao da je stavljaš u usta. Uostalom, oni to već znaju.
 - Aspirin? - polica ispod.
 - Glavobolje, zubi, udarci, bolovi za koje vidiš uzrok, temperatura...
 - Zbog malarije? Mislim, temperatura.
 - Ne, Dedé. Oni skoro ne znaju što je malarija. Cijelu godinu možda deset i to muškaraca.
 - I što onda?
 - Priroda. I José. On je i ovako stalno uz nas, kao prevodilac. Ako mi ne možemo pomoći on uskače. S ljekovitim biljem. Iskustvo stotina godina ovih ljudi.
 - Italija. To? - pokazujem kao na ubrzanom tečaju.
 - *Sulfazina*. Poslali su nam prije godinu dana. Samo su napisali: Za infekcije dišnih i mokraćnih putova. Čest slučaj ovdje. Oko pedeset posto. Ili pluća ili dolje. Onda daš kutiju, pokažeš jednu tabletu i sunce dole, još jednu i sunce gore. Reci Joséu da im ponovi, da ne progutaju cijelu kutiju odjednom.
 - Dolje su vrećice UN smjese protiv, hm, proljeva. Sol i šećer. Jednostavno. A toliko male djece ovdje umire od najobičnijeg proljeva. Ne samo ovdje. 11 centi, Dedé! - maše s vrećicom držeći je između dva prsta.
 - 11 centi! - ponavlja.
 - A mi ih godinama učimo: Kuhati vodu za piće! Prat ruke! Znaš zašto?
 - Ne.
 - Paraziti. Kao šaka veliki snop glisti, trakavice, i tko zna što sve ne! - ljuti se.
 - Zato...
 - Viči do neba, nauči par njihovih riječi, stalno im ponavljaj...
 - Perite ruke i pijte prokuhanu vodu!
 - Tečaj je gotov. Na posao! - zadigne halju na trbuhu, u taj tobolac stavi po dvije šake svake stvari s polica i izađemo - liječiti.

Uživao sam tih mjeseci. Radio u misiji, čitao, pričao s Padreom, a José me vodio okolo i pokazivao ljekovito bilje. Na lošem francuskom, rukama i nogama, ponekad do smijeha ili ljutnje pokušavao me naučiti gdje nešto raste, koji dio upotrijebiti, kako ga pripremiti i čemu služi.

Pokušao sam povezati ono što mi je govorio s bolestima uobičajenim u Čileu i Boliviji. Shvatio sam koliko je Amazonija neiscrpna i velika, uz svu okrutnost i neuobičajenosti koje u njoj vrijede.

Postao sam Katica za sve.

Iz kruga od stotinjak kilometara, što i nije tako puno za tamošnje pojmove udaljenosti koja se mjeri danima ili tjednima, a kilometri postoje samo na karti, dolazili su ljudi da popravim motore za čamce:

- Koliko je taj Evinrude ovdje prodao motora?

radio prijemnike:

- A gdje da kupe baterije, ove su iscurile prije...dvije godine, kamionete:

- Zar to voze još iz 30.-ih?

Naravno, dolazili su svakog zadnjeg četvrtka u mjesecu na...liječenje.

Dolazili su na šišanje, oštrenje mačeta, vađenje zubi, izradu držala za sjekire, popravak cipela, krpanje guma, popravak korodiranih karabina, naočala, plinskih kuhala i svjetiljki, pregled rijetkih domaćih životinja koje su završile oporavak u loncu ili na ražnju, čak mi je neki ljudi Marcel, kojeg su zvali Popaj donio na popravak - frižider. I to sam popravio.

Uvečer sjednem uz petrolejsku lampu, otvorim dnevnik i upišem pod brojem 96 što sam taj dan radio. Ispod dopišem 97 na početku reda i odem spavati.

Ujutro se pokušavam razgibati i zagrijati mišiće, a Padre naiđe u svom jutarnjem obilasku:

- Moj Dedé, nema dana da nisam molio za tebe. - kaže još uvijek držeći ruke za leđima.

- Molio sam da s Joséom nađeš...neku biljku koja će te ozdraviti.

- Nema toga, Padre. Probao sam sve što je José dao. Neke stvari sam i ja miješao, ali ništa.

- Žao mi je Dedé. Ti si tako...dobar čovjek.

- Nisam... - tiho počnem.

- Ne, pogledaj misiju. Ovakvu je ne pamtim. Kad je izgorjela, pomislio sam da je kraj.

- Molio sam Isusa, i evo, poslao je tebe, moj sine... - počne plakati i zagrli me.

- Padre, nemojte, pa vi ste rekli da će sve biti dobro.

- Hoće Dedé, naravno da hoće. Dobro se uvijek vrati.

- Krug. Zatvoriti. Zlo se vraća. Dobro se vraća. - bubnja u meni.

- Jučer ste rekli da idem na put. Kuda?

- U Moreno, Dedé. USAID nam je poslao donaciju.

- Sedam dana puta. José i ti. Čuvaj se.

- Vidimo se za dva tjedna?

- Vidimo.

Kad smo stigli u Moreno, prije nego što natovarimo ruksake lijekovima, odnijeli smo pisma na poštu.

- José, samo da ostavim poštu. - kažem mu, a on iscrpljen i prljav, cupka na mjestu.

- Ne voliš grad. Nervozan si.

- Ne volim. - kaže s izrazom kao da bi najradije potrčao kući.

- Brzo ću. Zgrabimo lijekove i fiju! - pokažem u smjeru istoka.

Službenik je uzeo snop pisama, i dao mi par pisama za misiju. Kad sam ih uzeo, na drugom pismu prepoznam rukopis.

- Blanca. Luna. Niña. - presjece me u grudima i stisne u grlu. Žurno poderem omotnicu i čitam:

Dedé,

ne javljaš se šest mjeseci pa sam podnijela zahtjev za rastavom.

Ne očekujem probleme ni od tebe ni od suda. Javi mi se najkasnije za dva, tri tjedna kada su najavili da bi nas mogli pozvati na raspravu.

Luna i Niña su sad dobro, mada su obje imale mlade, Niña pet, a Luna devet, ali je jedno umrlo pri okotu. Tako i tako morala samih dati susjedu Albertu da ih odnese, znaš kuda.

Javi se da riješimo razvod.

Ako nećeš pisati a znam da to mrziš, nazovi me na telefon:.....

- Kad je ovo stiglo? - mašem kuvertom službeniku pred licem.

- Prije...ha, dva mjeseca. - kaže proučivši štambilj.
- Osam mjeseci. - kažem sam sebi postajući svjestan koliko je opet prošlo vremena.
- Vidite ovaj broj. U La Pazu. Nazovite ga i spojite me u kabinu. - uletim grabeći slušalicu još na vratima. Zatvorim kabinu, a s druge strane čujem Blancin glas:
- Ja sam, Dedé.
- Gdje si?
- U Morenu.
- Svih osam mjeseci. Mogao si barem nazvati!
- Ne, bio sam u Amazoniji, u jednoj misiji pomagao Padreu....
- Jel' si pijan?
- Ne Blanca.
- Reci, nemoj srati! - počne vikati.
- Ostaviš nas kao stoku i samo odeš... - plače.
- Nisam...
- Kad možeš krenuti?
- Ne znam.
- Moraš znati, za pet dana moramo biti na sudu!
- Dolazim. - spustim slušalicu.

X

Najduže putovanje vlakom. Roditeljima u Santiago. Znam da je ovo zadnji pogled na zemlju u kojoj sam živio devet godina. Počeo život koji nisam živio. Sjetio sam se svoje pijane usporedbe s listom:

- Sad vidim da je tako i bilo.

Prazan i jadan, s jednom torbom vraćam se u grad koji nikada nisam volio i negdje nakon prelaska granice zaspim:

- Odi tamo i radi Dobro. On će ti, samo On reći kada je dosta. - začujem Padre Estrella. Trgnem se iz sna i ugledam zgrade predgrađa Santiaga kako promiču.
- Da li je to bilo Tvoje djelo. - pitam Isusa i stisnem u ruci mali drveni križ iz Socavóna.
- Da. 96. - čujem topli glas.
- Hvala. - ustanem i uzmem torbu pripremajući se za izlazak.

Moji su me očekivali. Izljubili. Nakon Benija i Tine, koja se ohrabrila gledati ljudima u oči, bez straha u pogledu.

- Tu si čist. Sve te je zaslinio. - ljubi me majka u čelo. Sestra u obraz.
- Neka, oni mogu. - kažem milujući svakom rukom jednu glavu svojih anđela.

Oca nije bilo:

- U šetnji. Tako doktor kaže. - objašnjava majka vidjevši pogled kojim ga tražim.
- Sjedi. Pričaj. Kako je bilo... - svi krenemo prema kuhinji.
- Tužno. - kratko odgovorim i sjetim se kratkih, hladnih pozdrava koje smo Blanca i ja izmijenili u hodniku suda:
- Hej Blanca. Hej Dedé. Idemo unutra. Sudac već čeka.
- Tata i ja smo se vjenčali u crkvi kada si imao osamnaest. - kaže majka.
- Znam, mislim rekla mi je Lucia.
- Nismo mislili da to treba, znaš oca. - sjetim se Allendea i očeve gorljivosti kada nam je pokazivao člansku kartu.
- Socijalizam je budućnost. Pravda. Jednakost. - a poslije strah u kojem je živio i nemilost u kojoj je bio petnaest godina, sve do mirovine.
- I vi ste morali tako, u crkvi.
- To nema veze, mama.
- Ima sine.
- S ljubavi, mama. Tu je veza. Osim toga Blanca nije bila - vjernik. Niti ja.
- Gledaj ga, a sad hodaš s krunicom u ruci. - ubaci se Lucia.
- Mi smo vjerovali u Boga. Uvijek. - kaže majka.
- Ne baš uvijek. Pa mene je baka krstila. Kod njih... - pokažem glavom u daljinu.

- A sada? Pa niti sada ne ideš u crkvu. Samo nedjeljom.
- To mi ne treba. Tu je i On i moja crkva. - pokažem na srce.
- Tvoj osobni Isus. - gurne me Julia s osmjehom.
- Da, moj prijatelj. - kažem joj ozbiljnog lica.

- Ovaj artritis će me ubiti. Pogledaj mi prste. - kaže majka vrativši se od liječnika.
 - Moja doktorica, Aida, dobra žena, pričale smo o tebi. - pokretom me poziva k sebi.
- Popravlja mi ovratnik jakne, jer sam se upravo spremio za izlazak s prijateljima iz četvrti.

- Što kaže?
- Ima neki novi lijek, ima ga kod nas. Evo, napisala mi je ime, pa kaže:
- Neka proba. Po onome što pričate, možda mu pomogne.

Uzmem cedulju, poljubim majku i izađem.

U centru prolazim pokraj dežurne ljekarne. Samo otvorim vrata i priđem pultu:

- Je li imate ovaj... - i pružim papirić.

Nisam se našao s prijateljima. Hodao sam skoro trčeći u najdražu crkvu svoje obitelji, stiskajući križić u džepu hlača.

- Hvala Ti, hvala. - gledao sam u zlatno lice na oltaru.

Lijek je pomagao godinu dana, a onda, vrlo brzo, u samo dva tjedna prestao djelovati.

- To je uobičajeno. Navikli ste tijelo i gotovo je... - kaže doktor ne hrabreći me.

Pio sam lijek i dalje, ali bez djelovanja, samo rijetko doživio bi koliko-toliko osjećaj kontrole nad tijelom koje mi je u proteklo vrijeme davao.

Sve dok nije zazvonio telefon.

- Bolivija. Muški glas. - majka mi pruža telefonsku slušalicu.
- Hej Dedé, Javier ovdje. - čujem glas prijatelja fotografa iz La Paza.
- Isuse, Javier. Prepao si me. Mislio sam da se nešto dogod...
- Znaš, moja žena Julia, sada radi u frizeraju.
- Pa to je njen ...

- I jučer dođe neka mlađa žena. Doktorica, Mirianne se zove. Kaže da radi u Americi, na nekom institutu.

- Pričaju njih dvije, što i kako, i Julia joj kaže:
- Znam čovjeka koji ima nešto takvo, tu bolest, sličnu tvojoj, znaš...
- Što kaže ova?

- Ona je tvoja. Mislim, njeni su porijeklom otkud i tvoj...

- I? - već sam nestrpljiv.

- Ima neš' novo. Izmislili su neki novi lijek. Daj zapiši ga... - i pročitaj ime, kraticu.

- Kaže da ga nabaviš, da je super.

- Imaju ga ovdje?

- Ne, samo u Americi. Kaže, ako zapne, pošalji svoju dokumentaciju, na engleskom, pa će njen profesor to pogledat.

- Hvala vam Javier, na brizi. Misliti ću na vas.

- I mi na tebe, stari. Javi se koji put.

- Hoću. - odem u svoju sobu slažući svoje nalaze koje sam godinama čuvao.

- Znate li nekog doktora koji dobro govori engleski? - viknem mojima u kuhinji.

Pismo sam poslao. Čekao i čekao odgovor. Ništa. Dvije godine. Onda ću uzeti papirić i sam naručiti skupi, preskupi lijek iz Amerike koji se tek počeo prodavati.

- Imate novaca? Za Ameriku mladiću. *Estados Unidos*. Držite se! - smije se visoki vojni doktor.

Stari, dobar prijatelj dao mi je podrum svoje kuće:

- Evo, sredi ga, radi. I ovako stoji prazan.

- Servis elektronike Dedé. - gledao sam tablu sa strjelicom smjera koju sam pričvrstio na ulici.

Radio sam! Svaki dan, sretan, ali već teškog koraka dovukao bih se u radionicu i ostajao do kasno uvečer.

- Nije baš nešto. Ali ipak...Hvala ti puno. Platiti ću ti najam, samo reci...

- Ne seri, Dedé. Čemu služe prijatelji... - stavi mi ruku na rame dok gledamo novi, ljepši natpis sa ulice.

- Ideš sa mnom. U grad, do velike ribarnice? - pita me otac jedno jutro.
- Izvrsno, mogao bih je stalno jesti. Da nadoknadim. - sjetim se potpuno drukčije bolivijske kuhinje.

Vukli smo se oba, moj stari otac vuče lijevu nogu, ja ukočeno hodam pokraj njega.

- Dva starca. Samo dvadeset i pet godina razlike, a vidi! - gledam nas u staklu velikog izloga robne kuće.

Na velikoj tržnici uđemo u ribarnicu. Čim sam ušao, sjetim se svoje bake u Guimaraesu, koja me znala voditi iz svog sela u grad:

- Danas je petak. Idemo dolje kupiti ribu za današnji ručak.

Objasnila mi je kako prepoznati vrste, svježinu, sve ono što čovjek koji živi s morem zna o ribi.

Pogledam oca, dignem pogled na okrugli svjetlarnik s križem visoko iznad ulaza ribarnice, osjećajući snagu koja me obuzima:

- Tata, idem do bake. Vratiti ću se.

Raspitivao sam se par dana u agencijama koje posreduju u ukrcaju pomoraca.

- Vi ste pomorac? - pitali bi.
- Ne. - na što je većina odmah poklopila slušalicu telefona.
- Što biste radili? - pitaju me u jednoj agenciji.
- Bilo što. Nisam mornar, ali mogu popravljati, ako što treba, bojati, mesti, guliti krumpir, bilo što. - pokušavam se našaliti već sit razočarenja.
- Za Portugal kažete...
- Imam nekog...divljaka...za keš, ako hoćete.
- Može, bilo što.
- Ali on ide...okolo.
- Okolo čega?
- Pacifik, Afrika, Suez, mladiću. To je okolo.
- Koliko?
- Ha, tri mjeseca, otprilike...
- Kad se...isplovljava? - pomislim da li je to pravi izraz.
- Za četiri dana. Plaća je...
- Nije bitno. Pišite. Moje ime je Dedé...

Bilo je već kasno proljeće kada smo se iskrkali u Lisabonu.

Doživio sam nasukivanje pred Omanom, jer je kapetan odlučio uštedjeti par stotina dolara za remorkere koji brodove sigurno prevuku preko pličina na ulazu u luku.

Naravno, odsukivanje je platilo tripit više.

- Tako je to. Ulaz besplatan, izlaz naplaćujemo. - bijesno je komentirao lučki račun kroz dim cigareta.

- Cigarete. Barem nisi morao pušiti. - prisjetim se njegovih tri kutije Marlboroa dnevno.

Palio bi ih jednu za drugom, a dim oko njega namirio je glad za nikotinom svih koji su mu bili blizu. Pomagao sam u kuhinji ili dokoličario na palubi, budući da na tom brodu za rasuti teret nije se isplatilo ništa popraviti već dvadesetak godina.

- Samo mašina, kh, kh, a ovo drugo, dok ide ide. - kašljao bi kapetan objašnjavajući.

Uz kuhinju i obaveze svakog člana posade, imao sam još samo jednu:

- Probudite se capitano.

- *Khh. Khh.* O bože, jedan dan iskašljati ću komad pluća! Daj, gdje je!

- Tu je, tu. - stavio bih mu cigaretu u usta i zapalio.

- O, kako je to dobro. - uzdisao je zadovoljno uvlačeći dim još ležeći u krevetu.

Plaću sam uistinu dobio na ruke, u gotovini, mada smo već zadnji mjesec u to svi počeli sumnjati. Napustio sam luku i u prvoj rent-a-car agenciji unajmio auto.

- Na koliko? - pita mlada cura na šalteru.

- Tri, četiri. Dana. - osmjehnem se.

- Zašto sam uopće došao ovdje? - pitam se čisteći grobnicu od ostataka lampiona i osušenog cvijeća. Ugledam - slavuja. Vjernu kopiju prave ptice koju je netko ostavio među cvijećem.

- Tko ih uopće posjećuje? Ima li još koga ovdje? - i sjetim se mog bratića i žene koji s djetetom žive u Guimaraesu.

Sa malog seoskog groblja uputim se na brdo iznad mjesta.

- Morski zrak je čudotvoran. - objasnim si lakoću koraka dok sam se uspinjao.

Na brijegu ugledam poznate okrugle kamene građevine. Sjetim se koliko puta sam ih s drugom djecom iz sela pokušao izbrojiti.

- 197! 197! - vikala je jedna grupa.

- 203! 203! - vrištali su drugi.

- Tooo su gro-bo-vi! *Bu!* Sad će vas Kelti pojesti i žive sahraniti! - plašili smo jedni druge.

- Kuće. To su kuće. - nasmijem se sjećanjima i sjednem leđima naslonjen na kameni zid zagrijan od podnevnog sunca.

- Dvadeset šest stoljeća. Još stoje. A sve su vidjele. - maštam.

- Ej vi! Pazite da ne srušite kamen! - vikne čovjek u uniformi čuvara.

Iste sekunde vidim brzi trzaj njegove ruke:

- *Suk!* - nešto sijevne, a on se nagne. Priđem i vidim zmiju, onesviještenu omotanim kožnim remenom.

- Bolje od štapa. Da vidimo... - i izvadi vinogradarski nož. Kad joj je nožem počeo parati trbuh okrenem glavu. Potrčim niz padinu. Do auta.

- Zašto sam uopće došao ovdje? - tutnjilo mi je u glavi pitanje dok sam se vozio cestom uz more.

Sat vremena do Lisabona.

- Trebam stati. I prespavati.

Ugledam natpis: Cascais.

Spustim se u mjesto tražeći neko prenoćište, pansion, bilo kakav krevet. Osjetio sam ponovo onaj isti, dobro poznati umor, beskrajni umor. Sjednem na tamne stijene uvale, a s njene desne strane, nasuprot mene ugledam svjetionik na samom rtu.

Ugledam čovjeka kako s ribičkim štapom ide prema oceanu. Viknem pokazujući rukom:

- Kako se zove ovaj svjetionik?

- Sveta Marta.

- Ne, ne mogu. Oprosti, prijatelju. Ovdje mi nije mjesto. - pogledam u nebo i zaplačem.

A Marta je ipak došla.

U malo mjesto između Santiaga i Rancague.

Čekao sam je još četiri godine.

Ali to je već druga priča...

II DIO

STALNO UMIRANJE

Kako možemo znati da upravo živimo najbolji dio svog života?

Da je baš sada trenutak u kojem moramo, zapravo trebamo ispuniti svrhu svog postojanja. Glupost je da život pruža puno šansi. Plan postojanja zapravo je linearniji nego što mislimo. Vrijeme je crta, linija. Od točke A do točke B. Najčešće nema druge šanse, kao što nemamo dva života, dva vremena. Time ne mislim negirati život poslije smrti, ali se on ionako odvija po nekom drugom, božanskom planu. Toliko puta u životu poželio sam memorirati trenutak rekavši si - nemoj zaboraviti ovo, - sretan sam; kao da sam unaprijed znao da takvih trenutaka neće biti previše. Mentalitet hrčka, pamćenje za kišne dane?

Danas, ali ni godinu, dvije poslije, redovito ih se ne mogu sjetiti, barem ne onako precizno, fotografski, te punog srca i pluća prizvati ih, kao nekakav uvijek spreman izvor nadahnuća za ono što slijedi. Kada se baš trudim, jedino čega se sjećam su kratki fleševi događaja i ljudi otprije, ali to više nalikuje poluspaljenim sličicama iz nekog tuđeg filma.

Osjećaj tuge za izgubljenim ljudima, spaljenim mostovima i zaobiđenim usponima prevladaju. Gorčina, bijes, ali ne prema nečemu van mene, nego prema vlastitoj gluposti, lošem odabiru. Vrlo često, baš u tom, pojedinom trenutku, vjerovao sam da je odabir dobar. Isto tako, svaki put, unaprijed sam znao i ishod. Loš, naravno. Kao pas tragač mirisao sam što se iza brda valja, ne zato što je prevladavala želja za lošim, nego stoga, što su svima instinkti jači u smjeru predviđanja lošeg, kao dio našeg koda, kojem je prvotna namjera da nas čuva. Zanimljivo, kako ista providnost ne postoji u smjeru dobrog, tad ruka koja nam daje znakove poput prometnog policajca ovuda, onuda, stani, kreni - nestane. To ne treba poistovjetiti sa pozitivnim ili negativnim samoostvarujućim proročanstvom, kad kažemo: crno vidiš, crno ćeš i dobiti. Takvu providnost, u smjeru lošeg, imate ili nemate. Onu u smjeru dobrog možete stvoriti i izgraditi.

Kako si oprostiti, ne to što smo iznevjerili sebe, nego to što nismo bili dovoljno dobri prema onima koji su bili oko nas, osobito prema onima koje smo voljeli. Ne bilo kada, ne bilo gdje, već baš u određenom trenutku. Kada su nas oni trebali. Gotovo uvijek propustio sam to, ne zbog toga što to nisam osjetio ili znao, nego zato što mi se to u tom trenutku činilo težim, lakše mi se bilo pustiti struji, nego plivati uz nju. Zapanji to, da usprkos ugrađenoj težnji za srećom kao stanju, ne sreći koja traje kratko, bježimo od nje, tovarajući si križeve, dok ne posrnemo pod njima. Poput preteške prtljage života, koju, najčešće s očima punim prašine, tovarimo na sebe, uzimajući samo velike kofere pune gluposti, šarene, lijepo zamotane kutijice, ne uzimajući ono što će nam zatrebati. Svoju glupost uvidimo tek onda, kada to nestane iz naših života, kada oni koje volimo umru, otputuju, odu...

Život treba pojednostaviti. Ne u tom smislu da mi budemo jednostavni ili siromašni duhom ili idejama. Više u smjeru smanjenja vlastite šetnje, broja koraka. Psihologija djeteta u dućanu s igračkama, a džepovima punim novca, najčešće je jednaka psihologiji bika u trgovini porculana. Ili dućani trebaju biti manji, ili džepovi prazniji. Velike oči i nespretnost kojom ćemo polupati mnogo toga, stvari su kojih se ne možemo riješiti. Veliki izbor samo prividno dovodi do kvalitetnog odabira. Najčešće ili ne izaberemo ništa, ili si natovarimo previše toga. A poslije nas suviše stvari, prazni džepovi i slike nas samih kako zbunjeno stojimo pred punim policama dok snažni reflektori osvjetljavaju malo nas, malo jednu, malo drugu stvar, proganjaju cijeli život. Da nas podsjetite na to koliko smo maleni, glupi i skloni lošem izboru.

I sâm sam uvijek bio zapanjen upravo sukobom vlastite sljepoće u odabiru ponuđenog. Najčešće sam to objašnjavao prizivajući teoriju kaosa kao ono što vlada životom, dajući si zapravo zraka i vremena da nađem ili uspostavim nekakvu kauzalnost. Vrijeme uglavnom dâ odgovor ili barem mjesto za njega. Život koji smo proživjeli zadržava sliku kaosa, ali nâs same napušta osjećaj kaosa. Tada velika, zbrkana slika našeg života postaje djelo upravo takvog, zbrkanog, ekscentričnog, narcisoidnog umjetnika - nas samih. U trenu kad spoznamo da umjetnik zbrkane ličnosti ni ne može naslikati drukčiju sliku, nego baš takvu, kaotičnu, sve, zanimljivo, dobije smisao. Kaos nestaje, kada

počnemo uviđati uzroke i slijed, prizovemo znakove i oživimo slike.

Sada prihvaćam život kao božji plan. Ono što izvorno jesmo i kakvi trebamo biti, tjelesno i umno, upisano je u nama samima. Mislim da je upravo to dio onoga što neki nazivaju bogom u svakom od nas, božanskim sjemenom. Stvoritelj ne gleda, on zapravo ni ne okreće glavu, jer ono što je smatrao potrebnim, ugradio je u nas dovoljno duboko, da nas to zauvijek određuje. Time se ne želim približiti trpnom obliku života, niti sjedenju u lotosovom cvijetu, ali budući da sam dokazano bio slijep, neobazriv i glup, ne ostavlja mi se puno izbora. Kao i svi mogu izabrati oblik vlastitog života: 1. kaos; 2. pasivnost - ne činiti ništa; 3. prepustiti vođenje drugom.

Pasivni oblici života najčešće dugo žive. Spore i bakterije, koje se pasiviziraju, opstanu milijune godina, podnose tlak, temperature i u stanju su izdržati međuplanetarne letove između Marsa i Zemlje. Međutim, njihovo postojanje svodi se na postojanje sâm, bez djelovanja i povika, ako zanemarimo slučajnu oplodnju biosfera. Stoga, ako im providnost ne da nekakvu ulogu, iako dugovječne, nastanu i nestanu jednako tiho.

Prepustiti vođenje drugom je napola pasivizirani oblik života. Jednostavniji je, na pola puta između kaosa i pasivnosti, te stoga lako dolazi do klizanja prema alternativni. Vođa može umrijeti, poludjeti, njegove ideje i rješenja stalno su od nekih izložene preispitivanju, te neke ideje ne prežive. Skidanje cara do gola ili giljotina prečesto uveseljava ljude. Ljudi koji prepuste vođenje to nikada ne čine za stalno, bez pitanja i bez - dobika. Urođena sumnja i želja za zelenijom travom na drugoj obali rijeke vodi ili napuštanju stada ili nožu u Cezara. Zato nas i dijeli toliko vođa (uzora) - ideja, jer da je savršen(a), bila bi jedina.

Kaos otvara pitanje dobra i zla. Kaotično gibanje uvijek me vodilo od jednog do drugog. Kao dugački put kroz raznolike krajobraze, malo šume, malo gudura, malo cvjetnih livada. Put, ne popločan izglacanim kamenom, nego dobrim namjerama, posut rupama i blatnim, hladnim lokvama u koje sam počesto zagazio. Kretanje treba učiniti jednostavnijim, a ne put kraćim.

Kretanje je ono što valja promijeniti, ali ne stoga što nam je hladno, što smo gladni, umorni ili mislimo da je iza slijedećeg zavoja sunce. Tò valja učiniti kada stanemo, a shvatimo da ili više ne znamo kuda smo krenuli, ili kad se prestanemo osvrutati na plač iz šume i ne vidimo svježije grobove tik pokraj nas.

Ovo sam napisao godinu i pol prije ostatka priče. Poslao joj da pročita, vidi, zapamti. Kratkim e-mailom je odgovorila: Potpisujem.

II

Stojim na balkonu, držeći u rukama harmoniku, iz sve snage je rastem i udaram tipke, a ona ispušta samo tupu, bjesomučnu kakofoniju. Otac, s naočalama uzdignutim na čelo, drži fotoaparat i čuči s objektivom uperenim ravno u moj vrat, a mama, s jednom rukom na njegovom ramenu stoji i uporno mi objašnjava:

- Ne moraš svirati, to se ne čuje kada te neko slika.

Naravno, ja ne slušam, a za dva tjedna, sjedeći na kauču i pokazujući mi fotografije, koje je otac razvijao i sušio u kupaonici, shvatio sam da uistinu ne čujem dernjavu plastičnih žica iako sam bio siguran da sam dovoljno glasno svirao.

Uvijek je bilo nešto mistično u očevom zatvaranju u kupaonicu. Sam obred, u kojem je otac obavijao žarulju crvenim papirom, istim onim u koje je bio zamotan fotografski papir u kutijicama; pripremanje plastičnih kada i uvijek bjesomučno prekapanje ladica i ormara u potrazi za hvataljkom:

- Opet nema štipaljke, pa neću valjda gurati prste u fiksir! - viče stojeći u kuhinji nad praznom zelenom bocom mineralne vode, u koju je nalijevao večer prije prokuhanu i odstajalu vodu, u jednom loncu umiješavši fiksir, u drugom razvijač. Razvijač me je uistinu privlačio. Čudesna papirnata vrećica, koso podijeljena u tri trokutasta džepa. Sjajni, srebrni rubovi. Gledao sam u čudu dok je otac govorio:

- Uvijek čitaj upute. Vidiš, tu sve piše. Kako, koliko i kuda - a ne samo isipati u vodu. Objasnio mi je zašto je vrećica razvijača podijeljena i kojim redoslijedom valja usipati i umiješati sastojke.

- Voda iz pipe nije dovoljno čista. Treba je prokuhati, ostaviti da stoji, i onda sve, vidiš ovaj kamenac, tooo... - pokazujući mi zbilja odvratnu, sada ispucanu krutu opnu zalijepljenu po unutrašnjosti lonca - i onda procijediti.

U bocu je utaknuo maminu staru najlonku, koja je glumila fini, zadnji filter.

Kasnije sam, stojeći na stolici, obasjan slabim, crvenim svjetlom u kupaonici, širom otvorenih očiju prisustvovao tom prvom velikom čudu u životu. Fotografski papir, nakon što ga je izvadio iz rukom isječenog okvira, maske napravljene od žutih korica stare bilježnice, nakon tihog brojanja pod kuglastim tijelom aparata za osvjetljavanje, nježno, ali brzo, ubacio je u kadu s razvijačem. Precizno uhvativši papir za sam rub, pomicao ga je žustro gibajući zglobovima. Na papiru, vrlo polako, a zatim sve brže, počele su se pojavljivati slike mene na plaži tog ljeta, kako gol, jedino sa slamnatim šeširićem na glavi hvatam nešto što je ostalo nevidljivo. Ja sam znao da je to bila moja velika, žuto-zeleno-crveno-plava lopta na napuhavanje, čije su šarene, plastične kriške sada ispuhane i stisnute čamile nagurane s ostalim stvarima za more na najvišoj polici ormara u predsoblju.

Katkad bi papir izronio potpuno crn, ne pokazujući smrznuti osmijeh lijepih sjećanja, a otac bi ljuto promrmljao o prejako otvorenoj blendi, te se ponovno nagnuo nad aparat za osvjetljavanje, brojeći kraće dok je novi, bijeli papir upijao baš toliko svijetla, koliko mu treba da nam pokaže one slike koje su bile već blijede u našim glavama.

Nad kadom s razvijačem bi ih lagano protresao, nagnute provukao kroz kadu s vodom.

- U pravom trenutku razvijanje treba prekinuti, kontrasti ne smiju biti ni prejaki, ni preslabi. Držeći ih štikaljkom, uzdignuvši ih prema slabom crvenom svjetlu, koje ipak ne pomaže previše otkrivanju svih detalja u procijeni uspješnosti fotografije, pokušavao izreći presudu:

- To je to. Minutu - dvije u kadu s fiksiranjem.

- Da razvijač prestane razvijati.

Papir se selio u levitaciju u našoj velikoj kadi za kupanje, napunjenoj vodom.

Ako je presuda bila drugačija, stiskanje usnica popratilo bi papir na putu prema umivaoniku. Tamo bi, zalijepljene u slojevima, dočekale smrt otvorenih vrata i dnevnog svjetla. Čuvajući jedna drugu, umirale su polako, one s vrha čuvajući vlagu i predajući onoj ispod sve što imaju. Čak i nakon što su njihova lica pocrnjela od prejakog sunca podsjećala na veliko ništa, drugo jutro znao sam ih razdvojiti, a jedna, još pomalo vlažna i zaštićena od svjetla, pokazivala je tamnu sliku bakinog bunara i nekog kako uzima kantu u ruke. Nikako se nisam mogao sjetiti tko bi to mogao biti. Netko od nas, ili netko u posjeti...

Te jeseni, prvi i zadnji put, vidio sam živu svoju prabaku. Brđanka, devedeset i kusur godina, koja nije upalila radio u životu jer je uistinu mislila da su u njemu mali ljudi, vlaka se bojala jer je to nečastivi, pozvala je prauke sebi u sobu.

Zaključala je vrata, prije toga proturivši glavu kroz dovratnik provjeravajući stanje u velikoj sobi do njene.

Prišla je zidu, uklonila sliku, a mi smo ugledali pravi, pravcijski starinski zidni sef.

Svi smo drhtali, kao da smo u epizodi *Treasure Islanda*.

- Sad će vas baka darivati. Moja dječice, neću vam ja još dugo...

Otvorila ga je, a ja sam zažmirio da ne oslijepim od bljeska zlatnika.

Posegnula je u sef i nešto izvukla.

Škiljio sam jednim okom.

- Kutija keksa. Pa nije baš način držati blago u takvoj kutiji. - pomislim.

Uzela je vrč s vodom. Dala nam starinske čaše od debelog stakla. Natočila je čašu sebi, pa nama. Nas troje praučadi stajalo je zbunjeno.

- Ovo baka najviše voli. - i zavuče ruku u kutiju keksa.

I izvuče - četiri keksa. Podijeli, svakom po jedan. Najobičniji, najjeftiniji keksi koji se

proizvode bez maslaca, arome ili preljeva. Već mekani od vlage i stajanja.

- Baka nema zube. Ovaaako treba. - i umoči keks u vodu.

Brzo ga izvadi, stavi u usta mljackajući.

- A sad vi. Dobro je. Ajde, ajde.

Kao hipnotiziran slijedio sam njene upute. Zapanjen. Keksi.

Tada sam sve naučio.

Sve prolazi.

Netko zna ono što ne znaš.

Uvijek čitaj upute.

Što ne valja, baci.

Čisto je dobro.

Dijeli.

Ako nemaš zube, omekšaj.

Nešto najvrijednije tebi drugom ne znači puno.

Najvrijednije čuvaj u sefu.

Kasnije sam tome dodao *If ain't broken, don't fix it*. Ne popravljaj ono što nije pokvareno.

Za pet godina, kada sam slijedeći put došao, ležala je na drvenom stolu, okružena svijećama i ženama iz sela u crnini, koje su, u skladu s običajima, kukale i naricale.

III

Svaki čovjek ima unaprijed određenu ulogu, ne ulogu u filmu - to je previše glupo i jednostavno, to je potrebno shvatiti više kao zadatak. Samo malo ljudi, jako malo, osjeti što je njihov zadatak. Kako se voli reći, smisao života. A zapravo, samo se radi o prihvatanju ili neprihvatanju stvarnosti koja se rađa, ostvaruje i nastavlja svakim novim trenutkom. Sliku sklada i kontinuiteta narušavaju slučajnosti, kako ih zovemo. Dvije vrste: one koje zapažamo odmah, i one koje vidimo ili spoznamo kasnije.

Ni jedne ni druge nisu dobro, ultimativno gledajući. Kvaru finu, teško stvorenu sliku savršenosti. Slučajnost je zapravo anomalija linearnosti koju želimo i moramo imati, linearnosti koja nam potvrđuje pravilnost protjecanja vremena i stvarnosti koju živimo. Reprogramiranje sebe daje samo jedan, uvijek isti rezultat. Što jednostavnije prihvatiti život kao ono što se ostvaruje van nas samih. Silni proroci za samopomoć i psihijatri govore upravo kako to učiniti. Ne kako biti bolji prema drugima kroz sebe, nego kako bolje funkcionirati za sebe, a ono prema drugima, dolazi, krivo nagovješćuju, samo po sebi. Nema dva nas, jedino što mogu postići jedan skok, jednu lažnu promjenu, jedan jedini privid ili riješiti straha od pauka - koje onda imamo snage - zgaziti. Čovjek promjeni sliku, shvaćanje sebe i stvarnosti, ne sebe u jedinoj stvarnosti koju ima. Takva vanjska, nasilna promjena dogodi se samo jednom. I onda, pokažite prstom čovjeka i recite:

- Vidite, promijenio se, bolje mu je.

A zavirite li u njegovo srce, ili u trenu njegovog krajnjeg suda, vidjeti će te da je sve što je reprogramirano samo dublje zakopano. Sve što nije valjalo, u nama i oko nas, ne nestaje niti na taj način, ni tako lako.

Samo temeljna, dubinska promjena donosi ono što tražite.

Dobro.

Sa svim velikim, zlatnim slovima.

Božji verzal.

Bezuvjetna ljubav se najrjeđe se od svega upliće u naše živote. To je ono kad duboko u sebi, istinski spoznamo, ne samo mislimo:

- Volim ga/ju kakav god bio. Bez ali, bez zadržke, bez uvjeta, što god činio. Put k samouništenju? Da, gledano kroz naočale funkcioniranja. Ne, kao jedini način ostvarenja vlastite sreće. To nikako ne znači pustiti u zlo i propast. Ako onog drugog bezuvjetno volimo, njegovo nezadovoljstvo ili nesreća ne dolazi od nas i zbog nas, nego iz njega, i što veće i ljepše po nas same, nego bezuvjetna ljubav. Što košta da košta. Samo mi možemo

pomoći drugome, a ako nam drugi to vrati, tad i samo tad, pomoći ćemo sebi. I onda, i bilo kada, u našem srcu biti će ono osnovno:
- Volim.
Kao fundament našeg postojanja, nas samih.

IV

Moj prvi brak umro je u trenu. Kada sam u ljetnoj večeri, preko jezera, čuo zavijanje psa, zavezanog za drvo, napuštenog od onih koji su mu trebali biti prijatelji. Grubost, ton kojim je rekla:

- Kako TI uvijek i jedini to čuješ?

U tom trenu, umrla je ljubav prema toj ženi. Tad sam vidio da volim krivu osobu, čovjeka koji je bio pogrešan, od početka i nije se on razvio u tom smjeru, nego je u tom smjeru išao, sâm, bez vas. Ostao sam uz nju još duže nego što mi je trebalo da to spoznam, godinama čekajući promjene, smišljajući razloge, pripremajući odstupnicu. Kada sam otišao, otišao sam bez riječi, samo ubacio jednu torbu u auto i odvezao se. Ostavio sam 13 godina, koje su u trenu nestale, kao da ih nikada nije ni bilo. Dva psa koja obožavam, Niñu i Lunu. Tad nije umrla ljubav. Ljubav je umrla prva, uz jezero, davno. Zato nam je i bilo lako ubiti brak, poput prelaganog paljenja kuće izgrađene prljavim ili nezaslužnim novcem. I sve, baš sve, dobiti ću nazad. Stostruko.

Dvije godine poslije, u našem većem, miješanom društvu pojavilo se novo lice. Djevojka zlatne kose, tužnih očiju, žustrih kretnji i za većinu, potpuno histeričnih i neshvatljivih razmišljanja. Puno, puno mlađa od mene, ali starosti otprilike kao i sve djevojke u tom društvu. Pojavljivala se i nestajala u čudnom ritmu, potpuno izgubljena, između onoga što želi, što radi i što očekuje.

Izlazeći na zrak iz disko-kluba u koji smo izašli jednu noć, ugledao sam dečka jedne od djevojaka iz društva kako puši, naslonjen na zid. Prišao sam mu, pripalio si cigaretu, i onda smo, polupijano, nevezano, razgovarali analizirajući ljude u našem društvu te večeri. Upitao sam za nju.

- Patologija, čovječe, patologija...

Na moj pogled i pitanje:

- Zašto? - odgovori

- Ne znam, patologija... - gledao je ispred sebe.

Postepeno, slijedećih tjedana počela se češće pojavljivati u našem društvu. Potpuno neuhvatljiva i kaotična. Prepuna priča o dečkima, o kojima je tiho, ženski, šaputala s prijateljicom.

Imala je najbolji odnos ljepote i lomljivosti, dovoljno da se moj tada najbolji prijatelj zaljubi ili zalijepi za nju (niti on to nije mogao definirati).

Ja sam u to vrijeme zakrilio upravo njenu najbolju prijateljicu, djevojku koja je usprkos ljepote, bila potpuno razapeta između manično depresivne majke i dečka kvazi umjetnika, ali s konstantom neuzvraćene, velike ljubavi prema drugom, koji će, dvije godine kasnije, glupo i neobjašnjivo poginuti roneći.

Obje su me počele stalno nazivati, poštujući od mene izrečeno pravilo: ja neću zvati vas. Izlazili smo, razvozio sam ih, pričao, slušao. Prijatelj je i dalje skakao oko nje, a ona ga je uporno odbijala. Njena mračna raspoloženja, koja su odjednom, poput zastora znala prekriti njeno lice, učestala su.

- *George, I need a drive.* - cvrkutala mi je na telefon. Film *Driving Miss Daisy*. George me zvala još godinama poslije. Podizala bi ton, oponašajući aristokratkinju.

Zbližili smo se polako, najviše jedne noći, kada sam, kao onaj koji po zadatku ne pije, poslije rođendana njene prijateljice razvozio društvo kući. Ostala je posljednja i predložila da se parkiramo uz jezero i pričamo. Sve je proteklo mirno, pričala je o svom ocu koji je dugo umirao od raka, o izgubljenoj i shrvanoj majci, o svom bijegu od smrti oca u Evropu,

u Poljsku, o tamošnjim, intenzivnim ljubavima i životu, o lomu kosti u stopalu prije mjesec dana, kad je kod svoje bake u toplicama igrajući odbojku u ispražnjenom bazenu neki dečko pao na njenu nogu, o nesretnoj, nedovršenoj ljubavi prema dečku koji joj je uzeo nevinost, kako i gdje, o prijateljima, iz nje je navirala rijeka.

Nakon priče i tužnog zvjezdanog neba, upalio sam auto i niti dvjesto metara dalje, trojica teturajućih iz daljine su digli ruku u znak stopiranja. Kada su vidjeli da ne usporavam, samo sam vidio zamah ruke jednog od njih i - Bum!. Limenka piva, skoro puna, 8.4 - uvozno pivo, rasprsnula se na prednjem staklu mog auta. Nastavio sam još kilometar do mjesta gdje sam znao da je uvijek policijska patrola, stao pred njima i opisao im što je bilo. Tu noć, do šest ujutro, uzimali su mi krv, pisali zapisnike, kao da sam ja taj koji je nešto krivo napravio. Mada su dečke našli tamo gdje sam rekao i priveli dvojicu koji su bili jako pijani, staklo mog auta promijeniti ću i platiti ja, mjesec dana poslije.

Ona i ja počeli smo dogovarati kave, kasno popodne ili uvečer. Jednu večer nije došla, nazvavši me sat i pol poslije, da je kod jednog prijatelja i da će kod njega prespavati. Kao, čujemo se sutra. Samo sam pogledao nebo i odmahnuo glavom. Slijedeći tjedan dovela je u naše društvo svog tadašnjeg dečka, uporno ga mučeći pitanjima o pogađanju mojih godina.

Neugodan čovjek iz našeg društva, uhvatio je moj pogled upućen njoj i kasnije upitao:

- Ti želiš spasiti svakog psa pored ceste, zar ne?

Nazvala me je za par dana, s jezera, da dođem po nju i njenog malog bratića kojeg je odvela na kupanje. Bilo mi jako loše taj dan, ali rekao sam:

- Dolazim za sat i pol.

Parkirao sam se na dogovorenom mjestu, ali njih nije bilo. Teško sam hodao oko jezera, misleći da ću pasti sa svakim korakom. Kada sam postao siguran da ih nema pomislio sam:

- Mora da me vidjela kako teturam, pomislila da sam pijan, uplašila se i otišla.

Nazvala me tu večer i rekla da su se vratili autobusom.

Vidio sam prekrasno stvorenje, pametnu djevojku, ali potpuno izgublenu. Kada je mom prijatelju rekla da je konačno ostavi na miru, u meni se miješala tuga zbog njega i neka vrsta sreće zbog nje i sebe. Izluđivala me pričama o svojoj zaljubljenosti, bivšim dečkima, gdje, što i kako, kao da je ispitivala moju otpornost, a zapravo u mene ugradila najopasnijeg crva, koji će, unutar mene, nemilice bušiti rupe sumnji i nepovjerenja, čak i godinama poslije.

Na mene je krenula dva tjedna kasnije. Ljubili smo se na praznoj brdskoj cesti. Iz mene je izletio najsnažniji kovitlac osjećaja, strast pomiješana s krivnjom. Da ne činim dobro. Međutim, njen vreli dah je kroz poljupce odagnao svu sumnju u ispravnost onoga što radim.

Tajili smo našu vezu dva mjeseca. Ja sam preuzeo na sebe razgovore. Svom prijatelju sam obazrivo, polako rekao:

- Ne znam drugi način za ovo, ali to moraš čuti. Između nje i mene došlo je do ljubavi.

Nisam siguran da li je to dobro, ali što je tu je.

- Kad? - upita.

- Prošli mjesec, sigurno si nešto vidio.

- Ha, vidio sam kako si nježno dodirujete ruke kod mene doma. Kad joj daješ upaljač, kako se pogledavate.

- Jel'te to smeta.

- Neee, od nje sam davno odustao. Nije ona za mene. Prestar sam ja za takvo što.

- Kako prestar? Pa ti si godinu mlađi od mene.

- Ne znam. Nema veze. Glavno da vama bude OK.

Polako je nestao iz mog života, pravi *fade out*.

Njenoj najboljoj prijateljici sam to rekao na parkiralištu pred njenom zgradom, u noći kada sam je dovezao kući s zajedničkog kasnog izlaska.

- I mislila sam. Mada je ona moja prijateljica, čuvaj se. Čim bude sigurna da je voliš, ostaviti će te.

Samo sam promrmljao nešto poput:

- Znam se paziti, ali hvala.

To je bilo zadnji puta da smo pričali.

Kada sam to pričao svojoj novoj ljubavi, rekla je:

- Ona je govorila da si ti anđeo.

- Anđeo koji je dobio nešto među nogama. - rekao sam u sebi i pogledao u nebo.

Slijedećih sedam mjeseci protječe u našem doslovno

svakodnevnom i stalnom držanju zajedno. Dolazila je k meni na posao, kući, izlazili smo, šetali moje pse, i svaku, baš svaku večer vozili se ili na jezero ili na brdsku cestu. Parkirali bi se pokraj puta, i onda dugo i strasno vodili ljubav.

Kao kasne noćne ptice prometna policija zaustavljala nas je skoro svakodnevno, a kada se to počelo dešavati i danju, već nam je bilo smiješno. Do sad, iako sam imao auto od punoljetnosti, policija me zaustavila tri, četiri puta. Uključivši i par godina života u Europi. Naravno, samo su kontrolirali isprave. Za policiju obična, rutinska kontrola. Za mene je to postala neobična učestalost, kao kad stalno radite nešto krivo, imate leš u prtljažniku ili sudjelujete u krijumčarenju cigareta. Auto se doslovno raspao u nepuna tri mjeseca. Neshvatljivom učestalošću kvarili su se važni dijelovi: prijenos, elektropokretač, motor, ispušni lonac, podvoz. Morao sam jednim okom stalno gledati da li me prestiže vlastiti kotač. Kad smo krenuli na izlet, par kilometara od kuće, na čistoj i ravnoj prilaznoj cesti našeg jezera koja je taj dan bila samo dio puta, prekrasno vrijeme, odjednom osjetim naginjanje prednjeg dijela auta. Izgubio sam kontrolu i zaletjeli smo se u rubnik. Sporo sam vozio, te udarac nije bio jak. Izašao sam iz auta, i odmah vidio napuhnuti mjehur zračnice koji se promolio kroz naprslinu u gumi kotača. U glavi se povezalo i dvadeset policijskih kontrola mjesečno, kvarovi, konzerva, i ovo sad.

- To nisu čista posla. - pomislio sam.

Par dana kasnije, nakon priče s jednom prijateljicom, zasipali smo auto solju, pljuvali preko ramena, sipali sol oko naših kreveta, kućnog praga, ja sam dobio i izgovarao molitve za zaštitu od prokletstava i okultnog. Bacili sve što je moglo privući loše, stare stvari, slike, uspomene na nas same otprije. Izgledali smo kao dva paranoična kaluđera u bijegu pred zlim silama. Nazvao sam prijatelja:

- Čuj, znam da ti dugujem lovu za auto. A on se, čovječe, r.a.s.p.a.d.a. Ili ću ga popraviti i voziti, ili ti dajem novce i vraćam ti ga pred kuću.

Odgovorio je mirno:

- Popravi i vozi. Ako i kad budeš imao lovu, onda ćeš mi platiti.

Auto se više nije kvario.

Sav moj ostatak života se raspao, posao, prijatelji, obaveze. Ona je skoro prestala odlaziti na fakultet. Sve se svelo na najintenzivniju vezu koju itko može imati. Prvi sam zaustavio taj košmar u kojem smo se oboje našli.

Nježno sam joj rekao:

- Ljubavi, ja moram raditi, ti moraš studirati.

Pogledala me kao da sam viknuo:

- Dosta! - i izdao. Znao sam da nas to oboje boli, ali taj način, taj kaos moralo se zaustaviti. Na licu je imala izraz pijanca kojeg se šamarom otrijezni.

- Imaš pravo - tiho je rekla.

Rijetko sam pričao o svom životu. Izbjegavao skliski teren sjećanja na prošlost. Koristio sam se samo fragmentima koji su u tom trenu trebali potkrijepiti iskustvo ili poduprijeti savjet koji sam davao.

Primjećivala je rupe i neobičnosti:

- Znaš, ti si... Thomas Lieven. - aludirajući na Simmelovog junaka iz *Može i bez kavijara*.
- Više Ostap Bender. Tako se osjećam kad muljam. - u sebi sam govorio.
- Previše dobro kuhaš, previše jezika govoriš, otkud ti to? - pita u nevjerici gledajući me ravno u oči.
- Ne znam. Pokupio sam... - lažem i dalje, ni ne trepnuvši.
- A što da joj kažem? Što? Samo će se uplašiti.

Vrlo rijetko dolazio sam u njenu kuću. Njena majka oštro se usprotivila našoj vezi, čim joj je rekla, otprilike u isto vrijeme kad smo je obznanili pred prijateljima. Zbog razlike u godinama, zbog mog propalog braka, zbog mog sve težeg hodanja koje se sve lakše primjećivalo. Sjećam se oštrog i odbojnog pogleda njenog djede iz toplica, koji iznenada banuo u posjetu te prve jeseni i zatekao me u odlasku, na njezinim stepenicama. Tvrd, obrazovan čovjek koji je došao s kamena, i s kamenom u srcu.

Pričali smo, nakon protivljenja majke, o nama. Znajući koliko joj je majka bitna, kroz suze sam joj rekao:

- Ako ti je teško, reci mi sada da je kraj. Ja ću te zauvijek voljeti. Nemoj dati da te zavolim toliko da ne mogu bez tebe...

Rekla je, velika i sigurna:

- Naša ljubav je jača od svih njih.

Izgovor majci preko dana bio je fakultet, navečer izmišljena prijateljica, a ja bih je čekao u autu dvije ulice dalje.

Kako smo živote sveli samo na međusobnu vezu, a mom poslu ima samo toliko novca koliko radim, imao sam sve praznije džepove, za nju, za izlaske. Sve se svelo na benzin do mračnih mjesta, klaustrofobični kafić u četvrti gdje smo zajedno gledali večernje nogometne utakmice svjetskog prvenstva, uz posjete *fast food drive-in*nu. *Big Mac*, *pommes frites* i *shake* postaju stalni dio naše prehrane, naročito u kasno noćnim vožnjama u mrak jezerskih obala. Pokupio bih je pred fakultetom kad završe predavanja, i samo bi jurili da što brže ugasimo svjetla i pojačamo grijanje auta. Vidio sam da postaje sve nezadovoljnija i nesretna.

U jednoj vožnji kući, na autoputu nas skoro suludo pokuša preteći jedan auto. Naglo zakočivši ispred nas, natjera da se zaustavimo. Iz njega bijesno izlete dva mladića, a jednoga od njih odmah prepoznam. Isti onaj koji nam je godinu dana prije bacio konzervu piva u staklo. Vikali su:

- Jesi li ti taj!

Vidio sam da nas ne prepoznaju, da je pijanstvo spriječilo pamćenje naših lica. Mirno sam spustio prozorsko staklo i rekao:

- Ne znam o čemu govorite. Ja sam ovaj auto tek kupio. - jer su vikali nešto o prepoznavanju registarskog broja auta.

Iskoristivši njihovu zbunjenost, stisnuo sam papučicu gasa, zaobišao ih i nakon divlje vožnje zaustavio auto u mraku nekog parkirališta u obližnjem naselju. Tresli smo se od straha, nevjerujući još sat vremena, a onda se odvezli kući.

Posao je trpio i umro to proljeće. *Finito. Koñec*. Samo sam ugasio svjetlo u tada već prašnjavoj, hladnoj radionici i

zaključao vrata. Tu i tamo, navraćao sam samo prozračiti ili nešto uzeti, spasiti od vlage koja je skoro sve označila, ili mirisom ili plijesni. U to vrijeme završila je drugu godinu studija. Upisala treću. Gledao sam kako odrasta, bio uz nju u svim strahovima. Dugačkim razgovorima o svemu, pokušao sam je i hrabriti i smiriti. Počinje doba prijeloma, trganja i patnji.

V

Prečesto sam sumnjao u sebe, u nju, zbog težine odrona oko sebe. Osjećao sam da nešto nije u redu, da ona nije u redu. Odbacivao sam takva razmišljanja govoreći si:

- Hoću nepostojeću potvrdu, garanciju da je ona ta, prava ta, kojoj ću se, prvoj i posljednjoj u sebi i pred Bogom zakleti na bezuvjetnu i beskrajnu ljubav. Osim toga, daj shvati, razlika nije samo godinama. Vas dvoje različito razmišljate. Ili ne?

Volio sam naše razgovore. Pričanje je bio stalni oblik velike međusobne podrške, uglavnom ekstatičnih odjeka, u kojima smo naglašavali obostranu prisutnost i potrebu. Sada već s jako malo novaca, provodili smo neispunjene večeri gledajući posuđene filmove. Pratio sam je do kuće, a osjećao i njezin i svoj jad i nezadovoljstvo.

Dok smo bili kod nje, iznenadi me poziv na mobilni telefon. Moji zovu, govore o mom psu:

- Dođi doma, Beniju je jako loše.

- Moj princ, Bože. Nemoj, molim te, ne sad, ne ovako. - rekao sam.

Pješice, jer nisam taj dan uzeo auto, brzim, paničnim koracima jurili smo meni u stan. Tad mu je bilo jako loše, samo je onemoćalo legao bočno uz zid ispod ogledala u dnevnoj sobi. Kad me je prepoznao, a bio je slijep i gluhi, vidio sam pravi, ljudski osmijeh na njegovom licu:

- Tu si, prijatelju.

Položio sam ruke na njega i molio:

- Ne njega Bože. Daj mi svoj pogled, svoju ljubav, sad. Kroz moje ruke u ovog bezgrešnog stvora. Tebi beznačajnog, ali ja te molim.

Sat vremena sam klečao i molio. Beni se digao, šetali smo još tu večer.

Dva tjedna kasnije umire. Tad sam čuo:

- Vrijeme je.

Moja prva, prava ljubav. Beni je proživio petnaest godina, vidjevši moje odlaske i dolaske, bio uz mene svojim postojanjem i dobrim, smirujućim vibracijama. Njegova inteligencija je bila veća od bilo kojeg labradora. Razumio je tiho, ne kao komandu izrečene riječi, lijevo, desno, donesi to, odi tamo. Kada je bio star, već sijede brade, zajedno smo na podu, s mojom rukom preko njega, znali odspavati popodnevenu rundu.

Umire tiho, uz mene, dan poslije Božića, od godina, umora, stalnih operacija ušiju.

Klečao sam uz njega s obje ruke položene na njegovo tijelo, molio Boga da mi baš sad da To, ali iz Benija, polako, kroz moje prste, laganim treperenjem otišla je duša. Jednog jedinog bića koje nikada, ni jednom stvoru nije učinio ništa nažao.

- Ako na nebu postoje psi, on je tamo, uz anđele, i trči po vječno rascvjetanim livadama.

Prošao sam skoro sve vojske i ratove ovih prostora, vidio i upoznao smrt. Ali tada sam spoznao što znači kad umre dio tebe, ne netko drugi, nego dio tvog srca, tvoje glave, kad osjećaš onaj beskrajni, nenadoknativ gubitak. I tek tada spoznaš trajanje i prolaznost. Slijep od bola, pokopao sam ga na snijegom ukrašenom proplanku, kopajući smrznutu zemlju i plačući. Tek kad sam završio, vidio sam da je to mjesto uz brdsku cestu gdje smo se moja ljubav i ja prvi put poljubili. Tamo se nikada više nisam vratio.

U kasno proljeće slijedeće godine, izašavši iz crkve, zapalio sam svijeću za svog psa.

Pogledao veliki križ koji se nadnosi i rekao:

- Lijepo je gore, moja srećice.

Pogledao sam ravno u zlatno lice Isusa:

- Znam da puno tražim. Ali molim te, vrati ga. Ti znaš kako.

Za tri dana susjeda je u naš stan dovela Kikija. Crnog labradora, izgrizenog, u ranama.

- Molim vas, čuvajte ga. Ja sam stara i ne mogu brinuti o njemu.

Kad je ozdravio moji su ga dali, protiv moje volje, bogatim i dobrim ljudima u daleko, priobalno mjesto.

Dvije godine kasnije, majka je pred kućom vidjela Bibu. Crnog, promrzlog i prekrasnog crnog labradora. Još je s nama.

Tri godine kasnije, pred zimu, trgne me ponoćni vrisak. Zamolio sam majku da ode pogledati pred obližnje zgrade. Vratila se noseći u njedrima prestrašenog, crnog,

najmanjeg psa na svijetu. Mrvicu. I ona je još s nama. Zahvalio sam se. Sretan, gledao sam u nebo:

- Hvala ti, hvala. Na darovima, na tome što me čuješ.

Izvan nas, sve, ali baš sve, išlo je krivo. Ustrajnost okoline u neprihvatanju naše veze navodno zbog četrnaest godina razlike, bila je zapanjujuća. Nakon godinu dana njena majka me je pristala vidjeti toliko često i u količini na koju pristanemo kada nam se tu i tamo pred ulaznim vratima napravi blatnjava kaljuža poslije nekog proloma oblaka.

Zanimljivo, kako bi vlastita bol i patnja trebala prosvijetliti ljude. Očito neke ne. Ni njenu majku, niti većinu njene obitelji. Njenom djedu sve troje djece oboljelo je od raka, jedan sin je i umro. Njihova srca postajala su sve manja i manja, jadona i osušena, sebično birajući samoobranu za samoočuvanje, odnosno upravo onaj put koji se ne smije odabrati. Čuvaj i voli samo sebe. Oklop koji, potpuno krivo, ljudi stvaraju kad upoznaju patnju. Njihovo odbijanje, svih njih, njene majke posebno, da me uopće vide i upoznaju, puno govori. Dvadeset rečenica koje je izgovorila u šest godina. O zaslijepljenosti, predrasudama, nepoznavanju najvećeg dara, voljeti prvo druge, pa tek onda sebe, kroz druge. Nikakva svetišta ni crkve ne mogu otvoriti njihova srca.

Uvukli su je u tihi, skoro nevidljivi krug sumnji u samu sebe, jer ona je jedina bolja od njih. Krug sumnji u ono što jest u njenom srcu, što ona zna, krug zasnovan na malim, prijekornim pogledima i gestama, šutnji, a dvije godine kasnije pristajanje na kupnju stana uz uvjet majčinog suvlasništva ili samo ono "kćeri, ti znaš najbolje", koje sve nije uzimala k srcu ili ih je ignorirala jedno vrijeme, neumitno je u njoj stvaralo nesigurnost.

Majka je nagovara na tretman psihijatra:

- Ti imaš puno problema. Nije loše dobiti pomoć kad ti je teško.

Priča mi o tome, a ja je odgovaram:

- Glupost. Savršeno si normalna. Traumu gubitka oca neće riješiti nikakav shrink u par sesija.

- Da, ali to će biti obiteljska terapija. Idemo svi, i mama i brat i ja.

Odmahujem glavom:

- Znaš koji je najveći problem tvoje stare. Ja!

Ona šuti.

- Već sam sit njenih poturanja mladih doktora i drugih idiota koje ti podvodi! Da može, poslala bi te raditi u Kuala Lumpur! I nemoj reći da nije tako.

Na seanse je išla pet, šest puta. Rekla je da ja nisam njen problem. Dali su novaca kao u priči.

Počeli smo opet ići u crkvu. Uzdignute glave nalazili mir.

Podrška koju će dobiti od njih kada me napusti doći će iz toga što je po njihovom. Nisu davali podršku kada je bila sa mnom. Kad nam je trebala u kretanju k boljem, kad sam govorio: - Tovare taljige. Nije iz dobrog, pa neće ni trajati. Slupanih, jadnih sudbina, vuku sve u svom smjeru. Rekao sam joj:

- Osuđuju mene, a pogledaj čistih očiju tko su i kakvi su oni uistinu.

Njene prijateljice i prijatelji, koje nisam poznavao, smatrale su našu ljubav hirom, eksperimentom, traženjem sebe jedne mlade i neiskusne osobe. Često su je vukli van, u život, govoreći joj da puno gubi. A gubila je jedino vjeru u sebe samu, jer je oduvijek mogla i izlazila i bez mene. Ona sama, kad god je činila nešto protiv svog srca, jer u dubini sebe je znala da čini i protiv nas, izljevima srdžbe prema meni branila bi svoju samostalnost, koju

sam ja u takvoj sluđenoj konstrukciji života navodno ograničavao. O prijateljima smo često razgovarali. O takvima sam joj rekao:

- Samo izgubljeni tako govore i savjetuju. Kada dobiju nešto od života, zaboraviti će sve zlo koje su nametali drugima i jednako gorljivo čuvati svoju nađenu ili dobivenu sreću.

Kada te prijateljice nađu dečke, biti će samo s njima, a za tebe neće imati vremena. A ti ćeš biti sama, bez mene. Što misliš, hoće li ti se smijati ili zavidjeti?
Glup sam bio, glup ostao.

VI

Moji roditelji, vjerujem, u najboljoj namjeri odlučuju odseliti iz grada, ne na selo, nego u kuću u malom mjestu udaljenom pedesetak kilometara. Shvaćajući da je kraj blizu, pokušavao sam u sebi naći razloge i oslonac za budućnost. Ona me je nastojala razvedriti obećavajući dolaske svaki vikend.

- Biti će dobro, imati ćemo svoju sobu. - tješila me.

Soba je bila sobica, sjeverna i jedna, hladnog, betonskog poda s nalijepljenim neonsko plavim jeftinim tepihom. Isluženi kauč iz nečije vikendice, ormar star sedamdesetak godina. Naguran kuhinjski stol da glumi radni. Depresija se rađala odmah ujutro, kada bi prvi pogled prešao po zidovima.

- I to je moj život. - nisam mogao shvatiti.

17. kolovoz 1999. Dan koji nikad neću zaboraviti. Oko tri sata ujutro odjednom se budim. Osjećam kao da čista bol pada po meni. Nadnaravno komešanje, povici, patnja.

- Što je to? - pitam se sjedeći u krevetu, zbunjen i uplašen.

- Potres. Toliko smrti. - čujem.

Molio sam do prvih zraka sunca, instinktivno, tješeći se da sam naprasno poludio, da je sve dobro.

Onda sam upalio CNN:

- *At 3 AM local time, the area around Izmit, Turkey suffered a strong earthquake: 7.5 on the Richter scale. Hundreds of deaths are reported.*

- To ne postoji, takvo što se ne može osjetiti. - sjedio sam sleđen gledajući u ekran.

- Poludio sam...odjednom. To je...

Mir je trajao više od dvije godine. Sjedio sam za kompjuterom, pijući kavu iz šalice sa naštampanom novčanicom 1 dolara. Moja majka kupila ju je par dana prije, smatrajući da će mi donijeti sreću. Novac. Odjednom, poput malja, udari me isti osjećaj. Potpuno automatski uključim lokalni televizijski program. Odmah ugledam dva tornja, jedan u plamenu.

Komentatorica je govorila:

- Upravo gledate u živo slike iz New Yorka. Izgleda da se dogodila avionska nesreća, kad je zrakoplov udario u zgradu Svjetskog trgovačkog centra. Čekamo daljnje informacije. Ne zna se točno, ali...

- Bože, što je ovo. - ugledam blago nagnuti putnički avion koji leti ravno u...

Vatra. Eksplozija.

Gledam skoro ne dišući. Derem se mojima:

- Televizija. Upalite televizor!

Tek u podne prebacujem program na CNN:

- *This are the headlines. September 11, 2001 terrorist attack on America at the World Trade Center Towers in New York City and The Pentagon in Washington...*

- Postoji li kolektivna empatija? - upitao sam se.

I to se ponavljalo. Do danas. Osjetio bih svaku nesreću, zlo, svaki rat, bombu, patnje. Na moju poštedu, samo onda kada je umiralo više od dvadesetak ljudi. Pojedinačne smrti nisam osjećao. Tuđe.

Osjećao i vidio ljubljenu. Sve. Baš sve. Bilo mi je sve lošije.

Prije točno tjedan dana, a ovo pišem u zadnjem mjesecu jeseni 2003., začujem povike:

- Jadni ljudi. Zlo. Brzo, brzo, molite za njihove duše, da ih se što više spasi!

Sjurim se u dvorište grabeći svoju kronicu. Sjednem prema istoku, gledajući sunce koje se pomalja iza oblaka. Zatvorim oči i molim, slušajući zbor tisuća glasova.

Kad sam osjetio mir, otvorim oči i kažem si:

- Ti jesi lud. Oduvijek si i bio.

A u podsvijesti ugledam odvratno lice iskeženih zubi.

- Lud, lud, lud. Dobro su rekli. - pjeva jednostavnom melodijom dječje poskakalice.

- Luđak ne zna da je lud. Odbij. - otjeram ga.

Bila je subota ujutro, 15. 11. Bježeći sam od sebe, ni ne palim televiziju.

Sutradan čitam on line USA Today:

Turkey bombings likely suicide attacks

ISTANBUL, Turkey (AP) Israeli and Turkish investigators combed the wreckage of two bombed synagogues Sunday, with early evidence showing the explosions during Sabbath morning prayers were highly organized suicide attacks possibly the work of al-Qaeda or other international terrorist groups

Cijeli tjedan, do danas kad ovo dopisujem, umirali su mnogi. Još bombi, još smrti.

Prekjučer Britanski centar u Istanbulu. Pitao sam se:

- Gdje je kraj? Zašto? Zašto ja? - neispavan, od kratkih, deset minuta dugih komadića sna.

Jedino sam znao da nisam lud. Jer takvo što osjetiti, ne može nitko zatvoren u svom svijetu. U svojoj duši.

- Boli. Ali neka...- osjetio sam - olakšanje i mir.

Vratimo se kasnom ljetu 1999. Bio sam jedino sretan zbog našeg malog psa, koji je mogao uživati u dvorištu, travi, drvima i cvijeću. Marta, naš pas, kojeg je našao moj šogor, a ona ga je podigla i rekla:

- Ti si MOJ pas. - uživao je u svom prvom, rascvjetanom ljetu.

Moj stari pas, kujica Tina, stalno je uskakala u auto u dvorištu, kad god bi netko zaboravio zatvoriti vrata. Htjela je kući, srce moje, i kao svi, vratiti se na poznato i sigurno. Svom Beniju s kojim je, kao sestra, proživjela jedanaest godina. Njihova mirna simbioza, kojom su se nadopunjavali i razumjeli, nedostajala joj je. Teško je shvatiti odnose pas - pas. To je prejednostavno da bi nama bilo razumljivo. Kako oni vide nestanak i smrt. Kao kada bi vas primorali da živite bez neke svakodnevne, ne baš neophodne stvari, ali je morate imati kraj sebe da bi funkcionirali. Njena depresija, nakon tužne Benijeve smrti, počinje se sa selidbom pretvarati u stres, koji prerasta u bolest, godinu dana agonije, i na kraju smrt. Ponoćnu smrt moje kraljice, kako sam je zvao, na trputcu ispod mog prozora.

Šest mjeseci sam noćima klečao kraj nje, njegovao je s upornošću i znanjem, koji su svi držali ludim. Kada su joj se jedno popodne otvorile rupe na trbuhu iz kojih je istjecao gnoj, bacio sam lijekove i već jako slab uzeo moju Tinu u ruke, odnio je iz kuće i ležao uz nju osam sati. Tješio je dok nije u velikim mukama, pokušavajući uhvatiti dah kojeg nema, umrla. Natkrilio sam se nad nju i rekao:

- Ne boj se dušo. Beni te čeka. Šetati ću vas uskoro.

Nakon toga, uređivao sam sobu, da ne plaćem i ne mislim. Postavio sam parket, regal, dvosjed na razvlačenje i fotelju. Da pokrijem hladni pod koji me podsjećao na hladnoću duboko iskopane jame. Svaka, i najmanja ili dobro poznata radnja, tražila je potpunu energiju i koncentraciju. Hodao sam već dugo samo uz pomoć moje pomoćne noge, kako sam zvao podlaktnu štaku. Morao sam si govoriti lijeva noga - desna noga, bio je to osjećaj odvojenosti duha i tijela. Život mi se sveo na neprestani rad na kompjuteru, crtanje bezbrojnih i besmislenih elektroničkih pločica, za budućnost, kako sam u sebi govorio, a znajući da nikada i nikom neće trebati.

Živio sam samo vikendima kada je ona dolazila. Petak uvečer, osam i četrdeset. Čekao sam je na željezničkoj stanici i nedjeljom kasno popodne pratio na vlak kući. Plakao svaki put kao da je nikada više neću vidjeti. Samo moja majka vidjela je umorni, pognuti hod pri povratku, prepoznajući strah na mom licu. Pratio sam je sve do trena kada se pri jednom povratku kući nisam doslovno zakočio. Ništa. Ni naprijed ni nazad. Kao auto kojem sve

ostane na svom mjestu, samo mu izvadite motor. Kao budala, stavio sam ruke u džepove, i pretvarao se da pratim nogometnu utakmicu na igralištu uz šetalište. Pola sata stajanja. Upravljački mehanizam ne daje komande tijelu. Nakon tog stand by moda, otkočio sam se i dovukao kući. To ljeto sam se zadnji put vozio vlakom, kada smo moja ljubav i ja išli čak četiri, pet puta na bazene u obližnjim toplicama. Osjećao sam njenu potporu i to mi je davalo hrabrost. Čim je ona uz mene, kada mi samo pruži ruku ili tiho kaže:

- Uhvati se za mene.

VII

Ujesen počinje raditi, honorarno, u osnovnoj školi. Dala je posljednje ispite i znala da joj treba vremena za pisanje diplomskog rada. S novim žarom, vidjevši budućnost koja se otvara, bodrila me:

- Kad diplomiram, početi ću raditi i selimo u moj stan, našli smo kupca za kuću.

Bila je riječ o kući koju nije dovršio njen otac. Pod krovom, ali sama cigla. Prečesto zarasla u visoku travu, bila je samo spomenik nedoživljene sreće njihove obitelji. Prema priči, uputa njenog oca majci, pred smrt, bila je da se kuća proda, a kupe dva stana djeci. Stanove traže slijedećih desetak mjeseci, a njena majka izriče svoj strah:

- Kćeri, bilo bi dobro da budem suvlasnik stana. Ako tebi što bude, on (misleći na mene) će ostati u njemu.

Nije to tajila, rekla mi je o strahu majke. Ja sam se samo nasmijao.

- Da tebi nešto bude, nema ni mene, ni priče o stanu. A ako se to desi, zadnje o čemu bi tvoja majka trebala razmišljati je nešto što ima zidove i vrata.

- Znaš ti nju... - odgovarala je, još mnogo puta.

Kupljeni stan vidim samo jednom, kada me ona, s majkom i bratom vodi u mali, ali prekrasan jednoipolsobni stan u potkrovlju zgrade stare dvije, tri godine. Sve odiše životom ljudi koji su, zbog dvoje djece, odselili u veći stan. Odbijaju moj prijedlog da sredim zidove. Kao, to će njen brat, s prijateljima.

- Oba stana smo odlučili iznajmljivati, i od tog novca nadomjestiti očevu penziju koju smo dobivali od njegove smrti, a ja na to s završetkom studija gubim pravo. - objasnila mi je njihovu odluku.

Budućnost se ukazala pred nama. Cijelu jesen pravio sam nacрте namještaja koji ću nam sam napraviti. Kada sam joj pokazivao ideje, smrkнула se i protivila. Ne to, ona je to zamišljala drukčije. Kad sam vidio da se tama navlači na njeno lice svaki put kad pričamo o stanu, upitao sam je što je muči.

Plać.

- Ne znam da li ti možeš! Da li ja mogu! - rekla je kroz suze.

- Jako je teško, ali ćemo uspjeti. Moramo se maknuti iz ove bijede. - rekao sam hrabro.

- Moramo pokušati, zbog nas. - dodam već stisnuta grla.

Taj dan pričala je i s mojom majkom, rekla joj prvi put svoje strahove. Ona je, na svoj čudan način, rekla da misli da moramo pokušati.

- Ako vidiš da moj sin ne može, slobodno mu reci da nam se vrati. Vjeruj mi, neću se ljutiti.

- majka odgovori.

U prvim problemima s ljudima u školi gdje radi, traži i dobiva moje savjete. Pokušavam je razgovorom o svojim iskustvima postaviti čvršće, a skoro panično se plašim da ne skupi slične strahove kao ja. Osjećam da se u njoj ponovo budi plamen snage i toliko potrebne nade u budućnost. Sigurnost i samostalnost u njoj se ostvaruju, a ja osjećam da se to prenosi i na ljubav prema meni. Dolazi vikendima, uživamo u svakom trenu koji provodimo zajedno.

Dolaskom polugodišta odnosi prema njoj u osnovnoj školi se kvare. Nedugo poslije, razočarani saznajemo da im više ne treba, jer tajnica škole umjesto nje gura svoju štićenicu. Sve to iz temelja tada ruši njenu koncepciju. Od mene dobiva njoj nedovoljnu

podršku, a sama nalazi motivaciju u prilici da napravi diplomski rad.

VIII

Počinje najkaotičnije razdoblje u kojem svakodnevno odlazi u sveučilišnu knjižnicu i prikuplja arhivski materijal za svoj diplomski rad. Kako je tamo provodila cijele dane, sakuplja šaroliko društvo. Svi studenti, uglavnom mlađi od nje, uz koje ponovo otvara i proživljava svoje rane studentske dane. Neobavezne teme, kasno tinejdžerski razgovori s ciljem i vlastitog određenja i promocije pred drugima, puno smijeha. U svojim prorijeđenim dolascima vikendom, uglavnom piše radnju, a mene preko tjedna ostavlja zatrpanog s zabilješkama koje, u želji da pomognem, unosim u kompjuter.

- *Never underestimate the power of denial.* (Ne podcjenjuj snagu poricanja.) - dodaje svojoj maloj zbirci uzrečica. Uvijek uz osmijeh.

Preko tjedna čujemo se jedva jedanput dnevno, uvečer, telefonom, kada već iscrpljena danom iza sebe nema niti snage ni volje ni tema za razgovor sa mnom. Česti su izljevi bijesa prema meni, kad mi predbacuje kontrolu nad njenim životom i sputavanje, na samo pitanje

- Kako je bilo u knjižnici?

Shvaćam da naknadno proživljava studentsku bezbrižnost koju je propustila proživjeti zbog mene, još u prvim godinama naše ljubavi.

Primjećujem promjene u njenom ponašanju, govoru, njen odnos prema meni postaje površniji i na trenutke grub. Njene rečenice, skoro svaka druga, počinju ili završe riječima budalo i ti si glup. Lomi se između novih odnosa u sebi, ali nalazi snage shvatiti svoj loš tretman mene i moje odguravanje na periferiju svog života. Tad govori:

- Oprosti, ja sam jedna zločesta curica. - što u meni, uz pogled na njeno prekrasno lice, uvijek izazove beskrajni oprost. I tugu. Kad vidim koliko je razapeta između srca i želja uvijek osjećam vlastitu krivicu, zbog godina i snova koje podarila meni.

Počinju jesenski ispitni rokovi na fakultetima i njeno novo stvoreno društvo razvlači se na svoje strane. Vidim da se odjednom osjeća poput zlatne ribice kojoj razbiju akvarij. Postaje upravo ovisna o neprestanoj potvrdi drugih, a moje stalne izjave o svojoj ljepoti i sposobnosti znače joj koliko i

mokar ručnik kojim zagrmeno delfina kada se seli iz mora u bazen. Trga se povezati društvo, održati kontakt, ali sve se svodi na učestalo druženje sa svojom fakultetskom prijateljicom koja ju sve više opterećuje. Svoje višemjesečne napore za ponovnim okupljanjem svodi na povremene uspjehe da se nađe s nekima od njih, osjećajući nemoć samo promatranja kako oni nalaze nove smjerove i interese, a sebe vidi kao nekoga tko stoji na mjestu.

Uglavnom sjedi u svojoj sobi, sama, pišući diplomski rad, maksimalno prorijedivši odlaske u veliku knjižnicu koju su okupirali neki novi ljudi. Motiv nalazi kada pri dovršetku pisanja rada kroz podršku mentora gradi ideju o svom budućem akademskom životu, priča da želi biti asistent, jednog dana profesor. Razočarenje dolazi kad profesor izabire drugu studenticu na mjesto asistenta. Iako predaje i brani diplomski rad pred njim, par mjeseci kasnije, nakon najava o objavljivanju njenog rada u stručnom časopisu, ne prepoznaje je na nekom okupljanju. Stisnutog grla objašnjava to više sebi nego meni njegovom smušenošću, a moje izreke da je ona samo jedna od tisuću studenata tumači potpuno neprijateljski. Sve moje racionalizacije spore i male potrebe za novim ljudima na sveučilištu doživljavaju istu sudbinu. Nema potvrde njenih sposobnosti, pogotovo kad pomiču promociju novih diplomanata s ranog ljeta na kasnu jesen, sam kraj jedanaestog mjeseca.

Početak kraja počinje s radom na televiziji, poslom koji je prvo neplaćen, da bi se ocijenile

njene sposobnosti za gramatičke i jezične ispravke tekstova. Užurbanost i brzina oko nje potpuno je zaokupljaju, osjeća se njeno zadovoljstvo.

- Znaš, to je divan posao. Osjećam da bih ga mogla raditi cijeli život. - rekla je više puta. Kada njen budući šef ocjenjuje da je dovoljno sposobna, uzimaju je kao stalnog, ali honorarnog radnika. Od prve plaće kupuje majci najbolji hladnjak, bez kojeg su živjeli više od pola godine, kada se stari pokvario.

U ovoj priči ima sve manje mene, u svim oblicima. Moj život se svodi na život u tri sa tri metra, a sve rjeđe usuđujem se izaći na ulicu. Osjećam se toliko slab, da jedva kontroliram korake. Na njene stalne prigovore da je to stoga što se ne krećem dovoljno, samo šutim. U sebi tražim njenu ruku, njenu ljubav, da mi pomogne, da me ohrabri i vodi. Da dođe jednom na cijelih tjedan dana, i svaki dan me izvuče iz mog glupog i jednoličnog svijeta, pruži ruku, da onda šetamo.

- Prve dane to bi mi sigurno bilo teško, ali kasnije bi bilo bolje. - ohrabrio sam se jednom reći.

- Uvijek je netko drugi kriv... - započinjale su naše prepirke, a završavale brzo, njenim odlaskom u dvorište, ili mojim okretanjem od nje. Prestalo je davanje sebe ili barem moralne potpore, koja je uvijek održavala našu ljubav u vremenima unutrašnje suše.

IX

Budući da mi je poštar ostavio obavijest o prispjeću moje invalidnine, ohrabrio sam se jedno popodne sam otići do pošte u centar mjesta. Na zadnjem prelasku ulice prije pošte, deset minuta skupljao sam snagu za korak preko rubnika. Vidjevši me, pritrčao je dostavljač iz obližnjeg dućana, gdje je istovarivao robu i uhvativši me za ruku, polako i oprezno preveo preko kolnika. U tom trenu ne samo da sam shvatio da sam sâm, nego da više nema nje. Otišao sam do zgrade pošte, podigao novac, i polako, nabadajući štapom i nogama, vraćao kući sat i pol, tih pet stotina metara. To je bio moj zadnji samostalni odlazak u grad. Nikada poslije, nisam se odvažio niti imao snage za takvo što.

To ljeto je prvi put sama otišla na more. Kada je došla, osim promjene boje kože, ništa se nije promijenilo. Dolasci su bili svaka dva tjedna, na samo dan ili malo duže, i onda je moj pad i lom koljena zapečatio sve teorije i u mojoj i u njenoj glavi o mom nekakvom oporavku.

Glup pad u kući, kada sam, nestabilan i nespretn, sa zdjelicom vode za pse u ruci, pokušao zaobići oca u hodniku i ramenom udario u otvorena vrata. Okrenuo sam se polukružno, i pao postrance, lijevim koljenom na terakota pločice na podu. Naravno, čulo se drobljenje, a u lomu ligamenata potkoljenica se toliko dislocirala, da se na mjesto koljena mogla ugurati šaka. Ležao sam na leđima u hodniku, i zadigavši nogavicu trenirke, gledao lom i kroz zube davao upute skamenjenim roditeljima.

- 911. Lijekovi su mi na stolu. Dokumenti u drugoj ladici. - stenjao sam.

- C, c. - vrtio je glavom mladi doktor koji je došao s prvom pomoći.

- Takvo što...još nisam vidio. - čudio se gledajući me na podu, s jastučićem pod glavom.

- Ti ne. I budi sretan zbog tog. - pomislih.

Tri tjedna bolnice i još dva mjeseca ležanja s gipsom u krevetu kod kuće. Prvi put smanjeni bolovi dozvolili su kupanje u kadi nakon 25 dana kod kuće. Mjesec dana, za svaki odlazak na zahod, danju i noću, za svaku čašu vode, morao sam pitati moje već stare roditelje.

- Taaata! - derem se u noći. Spavaju. Ne čuju.

Osjećao sam se kao malo dijete, posramljeno i jadno. Režao, a ne govorio. Samoobrana i očaj.

Blagoslovljene bile vlažne dječje higijenske maramice.

Od rijetkog kupanja smrdio sam si toliko, da sam se hermetički pokrivao, mada je kasno ljeto donijelo neuobičajeno visoke temperature.

Dolazila je svaki vikend, trpeći moja buđenja uz povike zbog bolova.

- Kako ti je?
- Manje boli. Gledaj, već se mogu okrenuti na bok.
- Možeš li sam na WC i to...
- Mogu. Mogu. - lagao sam.
- Daj ruku. Dok sam tu, ja ću ti pomagati.

Njena aura natprirodno je sjala.

- Moj anđele. - govorio sam joj.

A ona me gledala, mješavina sreće zbog komplimenta i nelagode navlačila joj se na lice.

- Čim bude promocija, dobijem stalni posao i malo ojačaš, selimo u naš stan... - hrabrila me, nudeći i meni i sebi zadnju slamku spasa.

U njenom glasu čuo sam laž, prvi put, a u njenim očima vidio nježnost i samilost. Samilost prema nekome koga si volio, a neka glupa, ljetna bujica odnijela ga je zauvijek, bez traga i groba.

Nakon mog skidanja gipsa, trebalo joj je dva mjeseca da odnese moju dokumentaciju za rehabilitaciju na ovjeru liječničke komisije.

Nabavila je polovni sobni bicikl za vježbu (za novi nismo imali novaca) o kojem smo pričali već deset mjeseci prije loma. Vrtio sam pedale do boli, dva, pa četiri i osam kilometara dnevno. Često bih tjeran gnjevom došao do brojke na displayu: 20 km.

Kada sam nakon četiri mjeseca digao dnevnu kilometražu na 12 kilometara, vidio sam da je to moja krajnja granica, ne zbog boli u koljenu, koja je bila prisutna pri svakom pokretu, nego granica moje snage. Bez obzira na sve, svaki tjedan sam primjećivao da se ta granica smanjuje. Nakon osam mjeseci mogao sam klečati i čučati, ali više od pet kilometara dnevno jednostavno nije išlo. Čak sam poslije vožnje morao leći u krevet, a koji put sam i zaspao od umora.

Zadnjih dana jedanaestog mjeseca dolazi njena promocija.

- Nemoj dolaziti na fakultet, samo me čekaj kod mene doma. - rekla je miješajući u izrečenom i nemaš snage i tamo će biti svi moji rođaci koji te ne vole. Mada sam se pojavio s video kamerom i željom da snimim ceremoniju uručjenja diploma, kaže:

- Daj je mom bratu. On će.

Predao sam kameru njenom bratu, on njevoj majci, koja nije ništa snimila.

- Kako? Pa dobro sam je držala. - majka mi pokazuje.

Pregledavam snimku na malom ekranu kamere.

- Evo. Samo minuta izlaska. Unutra ništa, nula, *nada*.

Zaboravila je držati tipku za snimanje.

Danas često gledam tu snimku.

- 1 minuta i 59 sekundi. Ne mogu vjerovati.

U drugoj minuti snimke imenima zazivam drage ljude.

- E moj kume. Čuvaj se. Kako si ti, prijateljice?

- Ja sam sâm. Sam. Nitko ni ne zove da pita.

Prvi puta, nakon pet godina, poklonio sam joj buket - rezanog cvijeća. Pepeljasto roza ruže. Samo ga je dala majci.

Priča kako me poslala s nožem u vrt da donesem neko povrće. Ja sam se vratio s nožem i rekao:

- Niš' nije zrelo. Sve je prerano brati.

- I onda sam ja uzela nož i sišla u vrt. Sve u redu. Ima svega.

Svi su se smijali.

A ja sam se sjećao kako stojim sa sjajnom oštricom dok sve moli za milost. Kako već godinama poslije kiše skupljam sve gliste koje vidim i nosim ih u travu. Kako sam jednom cijeli dan rezao komadićem pile za metal čelični stup jer sam iz njega čuo lepetanje krila i tako spasio pticu. Dlan mi je bio krvav mada sam ga štitio komadićem kartona. Kako stalno gledam u pod da ne zgazim kukce. Kako više nema ribolova na gorskim rječicama. Sjetio sam se duboko spremljene kolekcije umjetnih mušica koje sam godinama prije

izrađivao. Zakletve koju sam si dao:

- Nema više smrti. Nema metaka, noža, bombi. Svaki život vrijedi kao tvoj.

Lud. Pravi bolesnik.

Samo sam treptao i šutio.

- Oni to ne razumiju. - tješio sam se.

Čekao sam tri sata da se svi vrate, čitava hrpa ljudi, rođaka, kumova, prijatelja. Gledao sam kako ulazi, ozarena, sretna, noseći bukete cvijeća i plavi tuljac s diplomom. Na opće iznenađenje, naša zajednička prijateljica otkrije da je na diplomi upisano krivo mjesto rođenja.

- Gdje si to rođena? Svašta.

- Budale. Kad žure. Sve na brzaka, sve im je teško. - komentira gledajući diplomu.

Uzimam taj teški komad papira i gledam. Sve drugo je bilo u

redu: ime, prezime, potpisi, pečati. Jedino je rođena četiri stotine kilometara dalje, u najvećem obalnom gradu.

Bio je to božji znak, ne slučajnost. Svojim prstom je pokazao dvije stvari: da zna njenu veliku tajnu i da ona više nije ona.

X

- Ja se ne mogu odvojiti od majke. Nisam spremna. Ona me treba, teško mi je i pomisliti da je ostavim samu. - sve češće je govorila.

San o lijepoj budućnosti se udaljavao, pretvarao u sve maglovitiju i neodređenu utvaru.

Mač u kamenu nas samih. Mač i kamen mi nisu pripadali, a snaga u rukama da ga pokušam izvući je nestajala. Potpuno se okreće majci, češće odlaze u grad, u šetnje, na izlete.

- Ona ne može sama. - opravdavala je svoje sve kraće i rjeđe dolaske.

U sebi sam joj odgovarao:

- Nitko ne može sam.

Radi u čudnim, neurednim smjenama, što joj odgovara kad radi popodne i može dugo spavati. Sve češće dobiva napade nezadovoljstva svojim tijelom:

- Samo se debljam. Gle kol'ko celulita! - hvata rukom kožu na bedrima.

- Kupi kremu, ja ću te masirati.

- A ne. Kažu da to uništava privlačnost među partnerima.

- Mene ne smeta. Kod tebe je to uvijek u fazama. Dođe i ode.

- Ovaj put neće.

- Onda se sama masiraj, ali svaku večer. Rukavicu za masažu si davno kupila.

- Moram. - gleda se nesretna.

Opsjednuta je nedostatkom fizičke aktivnosti, što pokušava riješiti vožnjama biciklom koji je godinama čamio u mojoj staroj radioni:

- Pokupila sam bicikl iz tvoje radione. Na servisu je, generalki.

Zatim pokušava večernjim *joggingom*, potom vožnjom na

jednorednim koturaljkama koje joj poklanja teta, gdje tad provodi dosta vremena. U sitne sate tetin drugi muž uvijek je autom vozi kući tih dva kilometra:

- Previše sam umorna za rolanje doma.

- Drži se dalje od njega. Znaš da je skoro izgubio posao zbog optužbi za pedofiliju.

- Ti si lud! To je sve odbačeno! - viče. Ja zašutim.

Ništa od toga ne zadovoljava je duže od dva mjeseca.

- Moram u solarij. Bliži se ljeto. I za ten je dobro.

- Znam. Ali rak...

Nakon šest, sedam kupanja pod umjetnim suncem, prekida:

- Majmun! Za tu lovu mogli bi barem dezinficirati ležaj! Pogledaj me! Osip!

Postaje sve nervoznija i grublja, što kod mene izaziva reakcije, nerazumijevanje takve

nestalnosti i nezadovoljstva.

- Prihvati se jedne aktivnosti, ali potpuno. To će ti uz posao biti dovoljno.

Gleda me bez ljubavi, optužujući:

- Meni je teško jer znam da si ti protiv toga.

- Svi mislimo da energije imamo previše i napretek, a radi se samo u njenom usmjeravanju. Zapravo, pametnom korištenju. - govorim, a ona samo odmahuje.

- Pogledaj koliko godina imam. Sve vidiš kroz svoj umor od života, na sve gledaš crno.

- Crno i jest, pa tako i vidim. Što je toliko dobro u mom životu da mi se uopće isplati probuditi. Ti si jedini razlog mog života. Ja sam živ samo vikendima kada si ti ovdje. A kada te savjetujem, uvijek se odmaknem od sebe i samo ti pokušavam reći ono što sam iskusio.

- rijetko skupim hrabrost odgovoriti joj.

- Ja ću poludjeti! Znaš, napravila sam listu, popis želja.

- Zar to nemaš? Trebaš je napisati?

- Da me podsjeti. I mogu ti reći, dugačka je.

- Slušaj me. Život je kao politika. Umjetnost mogućeg.

- Samo propovijedaš, taj tvoj pokroviteljsko zaštitnički ton mi već ide na živce. Mogu misliti i svojom glavom. Ili misliš da sam glupa?

- Samo ti hoću pomoći. - stišam svoj glas i okrenem glavu.

- Prestani glumiti mog oca, to mi više ne treba, odrasla sam! - derući se, tumači sebi svoju brigu za nju.

Priča mi, u jednom od svojih sve rjeđih dolazaka, da će zajedno s našim zajedničkim prijateljem Enriqueom, krupnim crtačem stripova koji me svojom demonskom intuicijom prije šest godina skoro razotkrio (Ti si dobar, ali kao da nisi bio takav uvijek.) ići u vježbaonicu:

- On će me voziti. Kaže da je tamo super i imaju saunu.

- Ne znam baš da ti je sauna dobra ideja. Uvijek govoriš da slabo podnosiš vrućinu. - samo sam je htio upozoriti.

- Znam, znam. Ti bi htio da sjedim doma. I sama pomisao na mene u sauni tebe izludi.

- Kad to kažeš, sad me uistinu smeta.

- Ali ja ću poludjeti, puknuti! Samo sjedim i propadam.

Išla je skoro svaku večer, i kasno, iza posla. Provodila večeri pijući kave s prijateljima iz četvrti. Potpuno se udaljila. Dolazila je u posjete umorna, nezadovoljna, smrknuta. Lice i tijelo prekrili su joj sitni prištići. Po njenom, hormonalni poremećaj. Po mom - stres.

Inferno počinje. Ja ne mogu shvatiti da glupo, skoro dječje naivno slijedi i provodi isti plan koji je provodila na početku naše veze. Pojavljuje se izmišljena prijateljica, izlasci do dva - tri ujutro, sulude isprike o krivim tramvajima, česte obavijesti da će prespavati kod Nemezis ili strica, i svaki, baš svaki put, njen mobilni telefon je ili prazne baterije ili isključen. Kada kaže da je poslije jednog vježbanja s društvom izašla u okupljalište u parku ispod starog grada, stisnulo me je u želucu. Nepogrešivi znak da vas netko laže.

Godinu dana kasnije, kad je već otišla, Enrique priča da ih je ona tamo odvela i da je tu večer prvi put vidio čovjeka s kojim je sad.

- Jesi li gledao *Equilibrium*, film? - tada ga upitam.

- Hmmm. Jesam, da, da...

- To je to. Moja priča. Potpisao. - po stolu napravim kretnju pisanja.

Gleda me nekako - začuđen. Vidim da si povezuje točkice spoznaje. Ali bježi od toga, mijenjajući temu.

Vježbanje se prorijedilo i opet završava nakon dva mjeseca. Njezinu agoniju i ludilo u kojem nanosi bol i sebi i meni želim prekinuti:

- Ja znam što se događa. Ljubav prema nekome drugom mogu shvatiti, samo me nemoj lagati. U laži je nestao moj brak i to ne želim ponovo proživjeti. Ako je to samo afera s nekim s posla, za koju znaš da ima kraj, nemoj mi reći. To možeš sama riješiti, a moja ljubav je veća od toga.

I to je bila moja najveća greška. Računati na nekog tko je za sebe priznavao da mu je taština stalni pratitelj, tko zna i govori da su mu najpotrebnija stvar neprestane potvrde ljudi oko sebe da je lijep, da je pametan, zanimljiv, poseban.

- Znam što misliš - kaže.
- Na moja dva pravila. Gdje ima dima ima...
- I vatre. Znam, znam. I Prilika stvara lopova.
- Ako ih znaš, zašto ovo sve?
- Vidiš ovaj prst? - diže kažiprst naopačke stisnute šake.

Ja gledam. Zapanjen.

- 'Oš upoznati njegovog susjeda? - i pokaže mi srednji prst.
- A i ti i on možete me poljubiti...Znaš gdje? Tu! - pokazuje stražnjicu, crvena u licu.

Omiljen citat joj postaje:

- *Vanity is my favored sin.* (Taština mi je omiljeni grijeh.) iz filma "Đavolji advokat" koji smo gledali - davno, prije par godina. Kao da sam joj dao bianco mjenicu ili nalog za vlastiti odstrjel. Vidim da se gubi, da smo se i mi izgubili. Kada hoću razgovarati, odgovara:
- Ne mogu, teško mi je, napisati ću ti pismo, tako mi je lakše. Imam stalne napadaje panike, ne želim se ni probuditi ujutro. Daj me shvati!

Pismo sam čekao pet mjeseci. Kada ga je napisala, nije imalo ni pola stranice. Još ću ga jednom spomenuti, pri kraju priče. Ovo što pišem o tom pismu duže je od njega samog. Ništa nije rekla, objasnila, ni sebi, ni meni, nikom. Pravi, najobičniji Dear John. Umorna sam, nesretna. Zbogom. Ti si pomogao da budem ovako dobra. Ja pomogao. Ne daj bože.

U trideset i šest dana koliko je u zadnjih 365 dana bila sa mnom, stalno je imala ideje o tome da ima izgled i govor dobar za televizijsku najavljičicu, slijedeće je bila fiksacija o dobrom pjevanju i karijeri pjevačice. Prepuna izjava o drugim muškarcima, s očitom namjerom da vidi moje reakcije i poklopi ih odgovorom.

- Što on to ima u hlačama? O-ho. - komentira neki TV intervju.

Traži nekakvo dječje nadjačavanje riječima. I ponovo vidim, kao kada sam je upoznao - izgubljenost.

Uzima na obradu knjigu koju treba izdati za dva tjedna. U razgovoru s autoricom kaže:

- Kod dečka sam. Ha, ha. Što se čudiš... Daaa, imam dečka.
- Bože, da li si bilo kome na poslu rekla da ja postojim. - pitam.
- Zašto bi to rekla? Tko treba znati, zna. Šefica i još par ljudi.

Kada je pogledom uhvatila moje čuđenje, izazvao sam njezin gnjev:

- Znam, znam, sve je to ludo. Ja ništa ne valjam. Pogotovo tebi. A svi drugi vide moje kvalitete.

- Nije tako, ljudi će te podržati u najluđim idejama, ali samo ako im nije stalo do tebe.

Uostalom, to su samo kolege za kavu na poslu. Prijateljica više ni nemaš. - podsjećao sam je da je u zadnjih par mjeseci prekinula kontakte sa svima, osim s jednom "prijateljicom", Nemezisom naše ljubavi.

Reći joj bilo što, što ne želi čuti, već godinu dana nije imalo smisla. Zato sam u sebi rekao:

- Ti okupljaš saveznike u ovom zlu. One koji te mogu omesti, biti glas razuma ili te odgovaraju mičeš od sebe. Sve nas meteš, velikom metlom. Pod svoj krevet, pod svoje ormare. A kasnije će te naš vrisak otjerati iz tvoje sobe.

Metlu sam poznavao. Kao svoju. Jedino je moja ostavljala uske tragove prašine na podu.

Nije dobro nalijegala, istrošila se ili je ja nisam dovoljno čvrsto pritisnuo.

Metlu je i uzela. I sve je bilo kako sam mislio.

XI

Tripot dolazi u čudno vrijeme, uvijek s malim odklonom.

- Vlak je brzo vozio.
- Slučajno sam sreća Nemezis kad sam čekala lokalni vlak, pa su me dovezli. Zamisli! Koja slučajnost! Pa njeni tu žive, znaš?

- Zbog popravka pruge vozio je autobus umjesto vlaka.

U meni to već izaziva smijeh iz nelagode i očaja. Kao kad se smijete nekom, u ovom slučaju samom sebi, onako zlorado:

- Tako mi treba. Glup sam bio, pa bolje da glup i budem.

Pita me:

- Da li bi imao što protiv da sama odem na more?

- Ako je to ono što želiš, da, ali nikada ti nešto nisam zabranio. Ne želiš li čuti od mene zabranu?

- Ne... - za četiri dana je otišla. Po dva, tri dana kod jedne prijateljice, kod strine, kod druge prijateljice. Skoro zapanjen sam slušao napola izmišljene priče doživljaja, o koncertu na koji su putovale u grad udaljen tri sata i to grupe koju nikad nije slušala, osim usput, na radiju, kako su onda tamo morale spavati u jednoj i prljavoj sobi zle žene, vještice.

- Braća Grimm. - smijao sam se sebi.

Osjetio sam kako je obuzima isto ludilo proganjanja nekog kao kad je s osamnaest godina hvatala dečka s kojim je prvi put spavala. Isto je ponovila sa mnom, kad smo se upoznali. Suludi let s cvijeta na cvijet. Pčelica Maja, kako sam je zvao i čemu smo se uvijek smijali. Ja sam to shvatio kao dio nje i pomirio se s tim davno. Ne mogu reći da me to nije smetalo. To nikako, ali sam si govorio da nitko nije savršen.

- Pogledaj sebe. - govorio sam u ogledalo.

Jedina osoba koju je to uistinu smetalo, bila je ona sama. Stalni sukob napora letenja i želje za velikim, jakim, svemoćnim krilima.

Javljala se samo toliko da kaže:

- Tu sam. Nazovi me ti, nemam impulsa. - a pre paid karticu je kupila dan i pol prije.

Nazvala me je i s obale, govoreći:

- Čuješ ovo, to je šum valova.

Svaki put sam plakao. Nije to bio onaj obični plač, kad smo

žalosni. Bilo je to duboko, nekontrolirano plakanje, kad se grči i plače cijelo tijelo. Vadio sam naše slike s mora, iz druge i četvrte godine naše ljubavi, gledao zamrznute osmijehe i dragao njenu kosu. Pokušavao naći znakove tuge na njenom licu tih godina, a jedino sam vidio dvije stvari. Nema tuge, samo sreća i moja štaka koja se pojavljuje na slikama drugog kompleta fotografija.

XII

Nemesis je autom došao po nju na more. I to ne sam. Moja ljubljena je isključila telefon oko osam uvečer i ignorirala moje pozive, da ih ne ometam pitanjima kada stižu, kakva je cesta, neka pažljivo voze. Svu moju zabrinutost uvijek je tumačila mojom agresijom i kontrolom, slijepa i neosjetljiva na veliki, stalni strah da joj se što ne dogodi. Veliku, najveću brigu, jer sam oduvijek znao, da ako ona ode, moj život nema više svrhu ni cilj. Došla je kući u tri ujutro, umjesto u jedanaest sati tu noć. Put od tristo kilometara koji traje osam sati. Noćne vožnje. Brzih, rekordnih trideset i pet kilometara na sat.

Derala se drugi dan na telefon:

- Da si uistinu brinuo, nazvao bi kući, moje. Majka me je dočekala!

Samo u sebi sam joj rekao:

- I jesam, ljubavi. U pola jedan. I tvoj brat mi je rekao da sam lud, da li znam koliko je sati. A zvao sam je do pola tri, na telefon koji nije uključila. Kasnije se opravdala praznom i starom baterijom.

- Ne tražite istinu! Ne možete je podnijeti! - vikao je u mojim snovima Jack Nicholson bijesnog pogleda.

Za moj četrdeseti rođendan došla je, poljubila me i pružila poklon. Jeftini, potpuno nepotreban miš za kompjuter. U meni se prolomilo, i ljutnja i sve nakupljeno nezadovoljstvo:

- Zašto?! Pa znaš da sam nedavno kupio najbolji. Znaš!

Vikala je:

- Ti nisi normalan! Ti ne cijeniš ništa. Ja sam žurila na vlak s posla, k tebi, i to je bilo jedino što sam našla na putu prema željezničkoj stanici. I nemam više novaca!

U meni su proletjele slike svih dugo, pomno biranih i za mene preskupih poklona koje sam joj poklanjao svih godina, kao znak ljubavi, kao zahvalu za prijateljstvo, za podršku. Većinu zbog njene izrečene želje.

- Kako možeš uopće reći da si ga kupila na brzinu. Što to govoriš?

- Ni ti nisi uvijek pogodio što želim kao poklon, pa sam šutjela. Možeš i ti, barem jednom! I nisam imala više novaca.

Kaos u meni. Kao da mi je bitno koliko poklon stoji. U glavi su mi samo bili njeni izlasci, restorani, šivanje i naručivanje kod dizajnerice odjeće (koja se nije dala zvati krojačicom), sve cipele koje je kupovala. Uvijek s istim opravdanjem, za sebe i mene:

- Ništa nemam. Hodam kao siroče u prastarim stvarima. Nesretna sam kad vidim što sve druge kupuju, i odjeću i kozmetiku. Uopće ne izlazim. Sve novce trošim na dolaske tebi!

Naša prva velika i posljednja svađa. Ne oko glupog poklona. Završila ju je tako da je izletjela iz sobe. Čuo sam kako oblači tenisice i izlazi iz dvorišta. Vratila se sat kasnije. Šutjela. Uvečer, kada smo legli, upitala je:

- Zar ne možeš niti reći oprost?

- Oprosti. - rekao sam, mali i stisnut.

Slijedeći vikend nije došla. Tjedan iza, donijela mi je novi poklon:

- To je jedino što su mi po cijeni mogli zamijeniti.

Torbica za CD-e, koju ću mjesec dana kasnije ugledati u nekom katalogu s cijenom kutije i pol cigareta.

- Ovo, ako hoćeš, ide uz to. Dodali su je, valjda, da popune razliku u cijeni.

Ubacila je u ormar pripadajuću torbicu za fotoaparat koji nemam, jer sam uvijek koristio stari, obiteljski, koji je već ima kožnu futrolu s remenom. Kretnja s kojom ih mi je dala, bila je više bacanje nečega što vam se gadi, kao kad u džepu stare jakne nađete prošlogodišnji, slijepljen bombon, pun mrva, dlaka i smeća s ključeva.

Sve rjeđe poštuje dogovor da se javi ako neće biti doma uvečer, kad se obično čujemo telefonom.

- Čuj, sad je sedam, s Nemezis idem na kazališnu predstavu na otvorenom, nazovi me oko jedanaest.

Do ponoći zovem dvaput, ništa, samo budim pospanu majku.

- Nema je. - nervozno govori.

Od pola jedan do tri je zovem na mobilni telefon koji je opet isključila.

- Bože, da joj se nije što desilo. - govorim sam sebi više tješeci se, a ne zbog istinske brige. Više ljut nego tužan.

- Pas nam ima gnojnu upalu očiju. Hoće li se sjetiti kupiti mast? Kako će uhvatiti vlak ujutro? - pokušavam prenijeti brigu na manje važne probleme.

Ujutro zove u pola deset.

- Tek sam se probudila. Došla sam u tri. - mrtvo-hladno govori.

Poludio sam. Rekao sam:

- Praviš i mene i sebe budalama. Dosta laži i svih sranja. Dođi si po stvari!

- Sve preuveličavaš. TI ne znaš što mi radiš! - plače.

- Olakšavam. - pomislim.

- Doći ću ranim popodnevnim vlakom, moramo pričati.

Došla je donijevši staru, otvorenu tubu antibiotičke masti za oči.

- Rok valjanosti je istekao prije godinu dana! A vidi joj oči! - vičem kroz suze, ne vjerujući da je sposobna otići toliko nisko. Pokazujem na našeg psa koji nas jedva vidi očima iz kojih curi gnoj.

- Sad je dva sata popodne, subota, ljekarna više ne radi. Trebala si mi reći da znam, mogao sam je ja kupiti!

- Nisam... - zastane.

- U dvije godine si deset puta zaboravila uzeti mi lijekove. Sad donosiš samo recepte. Kad se sjetiš. Ne baš često. Imaš jednu fucking obavezu mjesečno, ni to ne možeš napraviti! A sad recepte i tako diže tvoja majka. Doneše ti ih i čak onda ih zaboraviš! Sram te bilo! Šuti i gleda me kao dijete uhvaćeno u krađi. Suze i bijes joj preplave lice i otrči van, iz kuće, iz dvorišta.

Od priče ništa. Kad se vratila, vadi doneseni posao, čest običaj u zadnje dvije godine, i bjesomučno radi do kasno u noć. Otvara nam konzerve piva, što je zadnjih mjesec, dva bio skoro stalni ritual smanjenja napetosti. Ja čekam, ona šuti. Samo blijedo komentiramo kasno noćni *talk show* Conan O'Briena u kojem su gosti Charlie's angels. Ništa. Samo se uvlači u krevet:

- Od ovog piva me uvijek boli glava. Mrtva sam. Laku noć.

Budim se vidjevši nož u nepoznatoj ruci, koja mi jednim pokretom, laganim i vještim, reže vrat. Zaklan stavljam ruku na prerezani vrat, pokušavajući zaustaviti krv i smrt. Trgnem se i uspravim u krevetu, sopćem a ne dišem, još uvijek držeći grlo. Prve zrake sunca prugasto, poprečno padaju na njeno lice. Mirno, spokojno, sretno. Shvatim da već tri mjeseca ne škripi čvrsto stisnutim zubima, čega se godinama nije mogla riješiti.

Ujutro, uz kavu, pričam joj o buđenju i nestanku škripanja zubima.

- Valjda sad imam čistu savjest. - govori kroz neshvatljivi smiješak.

Iako ne vjerujem u jednostavno shvaćanje snova, znam da vlastita smrt nije nešto što se sanja ako ste u krevetu s osobom koja vas voli.

- Kako ti nije zlo od toliko šećera. - govori dok ga stavljam u kavu.

- Pa uvijek isto. Već godinama. - kažem ispod glasa.

- Čista savjest. Istina. Počni ponovo. - prolete mi riječi pred očima, sjajne poput neonskih natpisa u Las Vegasu. Blješteće i zlatne.

Dalje šutimo. Ona kuha ručak. Ne bježi u posao kao jučer. Popodne gledamo film s Gene Hackmanom, a na pola filma zaspim, iscrpljen noćnom morom koja me probudila u zoru.

A Bogu je prije dva mjeseca na ispovjedi u svetištu rekla svoju istinu. Odgovorio je:

- To je zlo. Odluči...

I onda je odlučila.

Odlazi kući.

Dolazi za sedam dana.

- Odlučila sam ipak upisati studij portugalskog jezika.

- Obožavam portugalski. Tako mekan, šušlav. - kažem i uzdahnem. Samo pomislim:

- Tako mi nedostaje. Najbolji dio mog života. Prijatelji. Brazil. Miris vlažnih jutara na rubu šume uz Chapada dos Parecis, kad se pomiješa prolazak noći, miris krpa natopljenih uljem kojima štitimo puške, reski dim žara na ognjištu gdje kuhamo café i neizvjesnost probuđenog dana pred nama. Moje preobraćenje i pjesme Pedra Shimose. Stalna trasa do Riberalta uz Madre de Dios. Čamci. Beni. Tuga. Beni. Uz obalu, natovareni i sluđeni iščekivanjem pogleda na nebesku veličinu Cordillera Oriental desno od nas. Beni. Kao najavu da smo za sedam dana na sigurnom. Zasjeda, meci. Tuga. Beni. Grobovi na Cerros de Bala. Da, da...

Zanesen sjećanjima, ali nepokretnih mišića lica, vratim se u stvarnost, današnjicu.

- Da li si primijetila da sam ovdje uvijek izbjegavao sve što je vezano uz Brazil? Da nisam rekao ni riječ na portugalskom već deset godina? - u sebi je pitam. Osjetim kako mi srce nabija. Možda jesam? Pa da, kada je čitala Marqueza, rekao sam da je portugalski prijevod bolji od španjolskog originala. Možda nije čula?

- Solio si joj pamet i usrao se. - korim svoj dugi jezik.

- Portugalski se sve više traži. - govori tonom kao da se opravdava.

- Znam, već si spomenula.

- Predomišljala sam se cijelo ljeto, ali sad imam društvo, kolegu sa posla. Nije se mogao odlučiti. Malo hoće, malo neće.

- Kojeg?

- Ma znaš, onog za kojeg sam ti pričala da mi se upucava.
- Meni to nisi rekla. Možda nekoj prijateljici, meni sigurno ne.
- Zato što se uvijek nerviraš? - vidi da joj je izletjelo.
- Ja se nerviram kad vidim da me provociraš. Zato sam te i molio sto puta da mi to ni ne govoriš.
- Ti si toliko...ljubomoran.
- To nije ljubomora. Kada je dvoje zajedno dugo kao ti i ja, nikom nije lako čuti takvo što. Zamisli si da si ti na mom mjestu. I da ti ja to pričam o nekoj curi s posla. Misliš da bi ti bilo svejedno?
- Neee, ali s njim mogu lijepo i puno pričati. Ti si se...promijenio.
- Da, i ja i ti i Marta i svi. Svi smo se promijenili.
- Ali ja volim pričati o književnosti, pjesmama...
- I sa mnom možeš, o svemu. Čak i o stvarima za koje ni ne znaš da postoje.
- Znaš, uopće ne čitaš... S njim mogu nekako... stručnije pričati o knjigama, književnosti, o onome što volim. Osim toga, pogledaj koliko ima brazilskih sapunica.
- Ti radiš, već si upisala dodiplomski studij. Ispit u auto školi rastežeš već rekordnih petnaest mjeseci, uređuješ onu knjigu već godinu i pol, a ženi si rekla šest mjeseci. Sredi se, dovršavaj ono što započneš, to će ti dati zadovoljstvo završenog posla i mir. - uhvatim se u propovjedi.
- Da sam znala koliko je to posla, ne bih ni uzela uređivati taj rječnik! Uostalom, što ti uopće čitaš?
- Sad čitam samo ono što me zanima, a fazu čitanja po redu i pražnjenja polica javnih knjižnica imam iza sebe.
- To nisu knjige koje ja čitam. Samo gledaš filmove!
- Pročitao sam sve i svašta. Dovoljno knjiga za tri tvoja života. Što misliš, otkud je sve ovo što znam? Ne mogu vjerovati da to govoriš, uvijek si govorila da je ti je to što sa mnom možeš o svemu pričati najljepše! - već vičem.
- Ti me ne razumiješ. - samo odmahuje glavom.
- Razumijem ja sve, ljubavi. - pomislim.

Slijedećeg dana vidio sam je kako sjedi s mojom majkom za stolom u dvorištu.

- Što misliš o tome da ti nabavimo kolica? Mogao bi sam u dućan ili šetati psa. Bio bi nekako - samostalan. - rekla je došavši u našu sobu. Priča o meni, a znam da sebi gradi odstupnicu.
- Kad sjednem u kolica, potpisati ću predaju. Nije mi toliko loše da uopće pomislim na to. - branio sam se, a kasnije, bez riječi, ležeći u mraku, govorio joj u mislima o dostojanstvu, o tome koliko mi nedostaje, sjedao u kolica i bacao ih, bježao od svega što nikad, nikad nisam htio prihvatiti kao svoju budućnost.
- Htjela bih otići na barem jedan koncert Baroknih večeri. Mogla bih prespavati kod rođake. Nisam mogao vjerovati. Uistinu isti grad i isti način proganjanja kao osam godina prije. Znao sam da je i razlog isti. Meni to postaje smiješno i žalosno, da netko za koga sam mislio da je inteligentan, takvo zlo smišlja i provodi po staroj, izlizanoj shemi.

XIII

Triput smo otišli na novotvoreni bazen blizu moje kuće. Odlazila je plivati na drugi kraj. Ruku je pružala samo kad sam ustajao s betona praveći se hrabar:

- Ma ne, mogu sam.
- Morala me pridržavati dok sam se vukao prema WC-u uz bazen. Sunce i beznačajne vježbe koje sam satima radio u termalnoj vodi, pridržavajući se za rub, dodatno su me iscrpljivale.
- Čitala je Kišovu Grobnicu za Borisa Davidoviča.
- Vidiš li vezu s Forrest Gumpom? - upitam.
- Ne.
- Biti prisutan u svom vremenu.

- Da, i?
- U svemu, na prvi pogled biti mali i beznačajan. Da li to znači i utjecati?
- Na što?
- Stvarnost... - gledam ju.
- Možda.
- To sam ja. - završim.

Ona vrati pogled na knjigu.

Ležeći na suncu, zatvorenih očiju, ugledam štapićasto stvorenje koje migolji kroz vidno polje. Kad sam joj to rekao, odgovori:

- Ma daj, tko to vidi. A što misliš, što je to?
- Ne znam. Neka bakterija. U očnom živcu ili sluznici. Što ja znam.
- Ti si ...

Drugi dan, iznenađen, pokazujem joj jutarnje novine.

- Gle! Test vode u bazenima. Naš vodi kao najprljaviji.

Gleda članak, ali bez reakcije. Šuti trenutak.

- Onda ne idemo.
- Vrijeme se ionako kviri. - kažem gledajući kroz prozor.

U zadnjem povratku teško se zaljuljam pri ulasku u auto. Pogledam ju i uhvatim njeno prevrtanje očima i bijesan pogled u mene, pa u nebo, skoro čistu mržnju. Da nisam krivo vidio, potvrđuje u kući moj šogor koji nas je vozio:

- Koji pogled. Nevjerojatno.

Razmišljao sam da li me doživljava samo kao zatvoreničku kuglu oko noge, da je tu samo iz samilosti. Da možda već dugo dolazi iz zahvalnosti, zbog mene održava iluziju. Slijep da to jasno vidim i prije, shvatim sve znakove. Ne. Ne. Ne. Nikako. Da. Istina.

- Daj shvati! Ne volim te! - vrištala je u mraku sobe, lebdeći u mojim snovima.

Slijedećih mjesec dana sam plakao svaki dan, zbog samoće, bez budućnosti kakvu sam mislio proživjeti s njom. Sve se raspalo, čekanje se konačno pokazalo uzaludnim, jer je uz nju bilo vezano sve. Čekao sam šest godina da konačno dođe barem jedan dan sreće, jedan sat njenog mira, kada će se okruniti i nagraditi moja strpljivost i ljubav, a izgubile su se dvije duše. Ja nisam drukčije mogao, niti znao. Stavio sam svoj goli vrat na panj, i čekao. Čekao coup de gracie moje ljubavi, a nadao se oslobođenju tek u smrti. Molio sam da me Bog uzme, slomljen bolešću i tugom. Brzim, samilosnim mačem u srce. Ništa.

Počeo sam hodati po dvorištu. Nakon godinu i pol, bez štake. Gonjen idejom, da ako meni bude bolje, ona će se predomisliti. Svaki dan, tripot po pola sata teturao sam u beskonačnim krugovima. Do jabuke i nazad. Do jabuke i nazad...

Moj nazovi hod ličio je na pokušaje jedanaest mjesečnog djeteta. Bez ravnoteže, lelujavao, hvatao sam korake. Prsti, peta, lijevo, desno.

- Super, danas ti ne ide loše. - lagao sam si.

Po noći nisam spavao. Samo sam plakao, a san se ukazivao u komadićima od nevjerojatnih deset minuta. Molio sam i govorio u sebi:

- Znam Bože, vrijeme je. Ali daj da mi ona drži ruku. Neka bude sa mnom još toliko. Da ne umrem sam, u mjestu gdje ne spadam, bez nje, bez ikoga.
- Obećao sam ti da ću biti hrabar. Neću cviliti i tražiti pomoć. Neću da se uplaši i bude žalosna.
- Kao što si rekao: hrabro i dostojanstveno.

Danju sam vježbao jogu, radio vježbe koje se mogu izvoditi ležeći na podu, na leđima, jer više nisam imao nikakav osjećaj ravnoteže, hodao, pio pet litara vode. Moji su se čudili:

- Pa ti si na zahodu svakih dvadeset minuta.

Kupili su mi devet novih lijekova. Postalio mi je sigurno dvadeset posto bolje.

Čekao sam nagradu za trud. Samo sam dočekao njen večernji poziv da taj vikend neće doći.

- Prehlađena sam. Mislim da imam temperaturu.

Osjetio sam da to nije istina. Iako jest zvučala prehladeno, imao sam osjećaj koji imaju učitelji kada im dijete lažno ispričava nedolazak na nastavu. Borio sam se protiv slutnji to je to.

Subota:

- Nemam temperaturu. Ali pijem čajeve. Grlo mi je u komi.
- Pij čaj, čuj, imaš li vitamina ili voća, hrpu voća.
- Imam nekakav kalcij s C vitaminom.
- To ti je premalo. Reci mami da ti kupi limone ili nešto takvo.
- Dobro, dobro. - nervozno će.

Kao i zadnjih šest mjeseci, nakon par rečenica diže ton i postaje gruba. Koliko puta sam je nazvao na posao, da bi skoro sikćući, bijesnim šaptom rekla:

- Na poslu sam. Ne mogu sad. Nazvati ću te od doma.

A na poslu su bili liberalni, tim prije što sam, osim jednom, uvijek zvao na njen mobilni telefon. Kad bi radila do kasna, duže nego što je rekla i nije bila kući kad smo se dogovorili čuti

telefonom. Mrzila je taj jedan jedini bijedni razgovor u kasne sate, koji je već dugo bio naš jedini kontakt u tjednu i slaba hrana za nekoga tko pomišlja na ljubav i dijeljenje. Njen fitilj se smanjio s kratkih tri centimetra, u čemu smo isti, na opasnih par milimetara. Najmanje dvadeset puta sam zaspao s bežičnim telefonom na jastuku, njenom jastuku pored moje glave.

Čekajući njen šapat:

- *C'est moi, Leclerc.* - progovarala je konspirativnim glasom francuskog pokreta otpora iz TV serije Alo, Alo.
- Srčeko, jesi doma? Dobro si?
- Ej, mama spava, pa ću kratko. Laku noć.
- Volim te.
- I ja tebe. Pusica.

Zovem sutradan, nedjelja:

- Htio bih te vidjeti. Mogu te posjetiti?
- Bolje ne. - rekla je hladno.

Za deset minuta ponovo zovem:

- Neću se zaraziti, ne boj se. Bez obzira na sve dolazim.

Otuširao sam se, na brzinu obrijao:

- Kost i koža. Sjena. - gledao sam se.

Iz kuće sam izletio, bez štaka.

- To mi više ne treba. Sve će biti dobro.

Sat kasnije, dok je ležala na kauču pred televizorom pokrivena dekom, stavio sam ruku na njeno srce. Osjetio hladnoću. Tamnu, užasnu prazninu umjesto njenog srca.

Na stolić ispred nje stavio sam tablete C vitamina i čokoladicu koju je dva dana prije za nju donijela moja tetu u posjeti. Hladno, odsutnog pogleda kaže:

- Hvala. Fuuuuj. Čokolada je odvratna!

Ja uzmem čokoladicu i pojedem je, kao vučica koja pojede posteljicu poslije okota da ne onečisti jazbinu.

Smušeno priča o dogovorenim posjetima psihijatrici, kako jedna ona, mora piti Xanax.

- To pije pola svijeta. Koliko?
- Jednom. Od dva i pol miligrama.
- Ništa. Skoro ništa.

Kada je pitam

- Zašto? - odgovara
- Ja sam luda.
- Nisi ti luda, ljubavi. - govorim, a dalje u sebi:
- Samo više ne znaš kako van iz ove nesreće.
- Ne želim se niti ustati. - ona će suznih očiju.

- Treba ti opravdanje. Za ovo zlo. - šutim.
- Raspadam se. - govori gledajući pred sebe.
- Iluzija žrtve koju stvaraš o sebi, za sebe i novo odabrane saveznike. - ja u sebi odgovaram.

Njena majka dolazi s večernje šetnje. Gleda mene, pa nju, procjenjujući. Hvatam njen pogled koji kaže:

- Kćeri, jesi mu rekla? - ali ga ne prihvaćam u sebi.
- Uvijek sam bio paranoičan, nije to to. - pomislim.

Krunu večeri stavlja njen djed alkoholičar, koji dolazi i s ponosom mi daje uredno otipkanu zbirku svojih pjesama.

- Moja sestrlična mu je to otipkala. Toliko ju je gnjavio.

Pogledam starca. Gleda me kao đaćić. Mrmlja nešto o mojoj nozi.

- A znam ja. Nije tebi lako. Nije ti lako...

Miris domaćeg vina napuni mi nosnice. Gledam ga, bivšeg najobičnijeg radnika, s naočalama rožnatih okvira intelektualaca iz prošlostoljetnih sedamdesetih, uništenog alkoholom i smrću svoje žene.

Prisjetim se nje, njenog cvjetnjaka. Bake koja me u cijeloj toj obitelji jedina priznavala. Na svoj suri, pomalo gorštački grub način, ali barem sam postojao. Sjetim se svoje bake istog imena i njenog groba u malom selu kraj Guimaraesa.

Obuzme me tuga, a zatim preplavi milost. Ne samilost. Nego mir i ljubav. Uzmem uvezane papire i stavim ih u krilo.

S pažnjom čitam rodoljubno-patetične pjesme narodnjačkog stila, u spomen ocu svoje domovine, uz veličanje svoje zemlje i loših ljudi koji su je uništili. U sobi čujem zvuk gusli i gangi.

- Ova je dobra. - hvatam se za pjesmu o njegovoj pokojnoj ženi. Pokraj guslača koji neumorno suče po strunama, vidim dva ženska lica koja nas gledaju s gađenjem.

- Kako su ova dvojica jednako odvratni. - uhvatim u pogledu moje ljubljene. Vidio sam taj rimski broj dva, a kad se razdvojio

u dva koplja, zabila su se u mene i djeda koji je nesuvislo pljuvao današnje političare.

Čuo sam trubljenje pred kućom.

- Vrijeme posjeta je završeno.

Otpratila me do auta, dršćući, i ovlaš mahnula rukom, preko glave, pogleda već uperenog u tamu dvorišta.

Sjeo sam u auto, kao svinja koja ne zna da li je voze iz klaonice ili u nju. Šogoru sam rekao:

- Dobro da sam išao. - i šutio do kuće.

Za tri dana naš večernji razgovor, koji smo uvijek završavali sa:

- Volim te. - ostaje samo na onom dijelu koji sam ja rekao.

Nazovem ponovo:

- Zar ne možeš reći volim te?

Šuti.

- Laku noć. - kaže.

- Laku noć.

U četvrtak isključuje svoj mobilni telefon, u sred zvonjenja. Ja tad vidim da je s nekim. U petak je zovem cijelo jutro, već lud od straha da joj se nešto strašno dogodilo. Znam da nije prespavala doma, barem ne cijelu noć.

I onda shvatim. I jest strašno. Kraj. Potpuno slijep od spoznaje, u jednu torbu trpam njene stvari i molim majku da me vozi i ostavi pred njenim fakultetom. Znam da u podne ima prijemni ispit i računam da bi sat, sat i pol kasnije morala izaći. Čekam je na stepenicama pred fakultetskom zgradom potpuno prazan, pregažen tugom, u crnoj motorističkoj jakni i pamučnoj majici koju mi je ona poklonila.

Kako boli progledati. Spoznati. Da već godinama živim u laži. Da me ona koju volim lagala

i varala. Da je već dugo zaljubljena u drugog. Da je zadnje dvije godine radila na tome da nađe nekog, a samo se nadala da tako ne bude. Da me davno prestala voljeti. Da je popustila pred izjavama ljubavi boljeg od mene i rekla si: - Hej, pa to je ono što tražim! Da me bacila i zgužvala kao staru krpu koja je poslužila svrsi, za učenje i privid normalnosti i onda me zamijenila. Da njena majka godinama sve zna. Da nikada nisam niti trebao preseliti u njen mali stan. Da me nikada, nikada nije voljela, da je samo nastojala sebe uvjeriti u to, da se htjela prisiliti na dobro i da sam ja uistinu bio ružan eksperiment. Da jest bilo strasti, možda prvih šest mjeseci, a poslije samo puste želje. Ovisnost i sažaljenje, bez ljubavi. Spoznaja se stvarala poput spajanja točkica linijama kojim dobivamo likove u dječjim crtankama. Riječi političara o udvaranju u intervjuu. Priznavanje grijeha iz mladosti njene bake. Njena grubost i ljutnja svaki put kada se lomila. I pričala o budućnosti. Sve je bilo laž i iluzija.

A Bog mi je svjedok da to nisam htio niti želio. Znao jesam. Sve loše sam tumačio glasom crnog kneza čije ime ne pišem, koji me ubija svojim zloslutnim izjavama, kopajući moju dušu i ostavljajući uvijek otvorene rovove, pune krvi i izmeta. Ispao sam ponovo glup i jadan, uništen od bolesti za koju nema imena i zlih ljudi, i po njihovom je.

Kroz glavu mi je tutnjilo:

- Nijedna i ničija sreća ne može se temeljiti na zlu. Jer zlo samo daje veće zlo, veće zlo daje najveće zlo. Nesreća rađa samo veću nesreću, veća nesreća rađa najveću nesreću. Loše ne rađa dobro.

Ugledam svog anđela, kako izlazi, s kolegom sa posla, u smeđoj, kratkoj jakni od samta i trapericama. Vidim ponovo mladu, prelijepu crvenokosu studenticu, a pregazi me val težine bolesti i mojih godina. Nakon što sam je pozvao, okrene se njemu i kaže mu:

- Tu je. Čekaj me ovdje ili se vidimo na poslu.

Nesigurnim korakom prelazi tridesetak metara do mene. Već na dnu stepenica crvenilo lica je oblijeva:

- Kako si došao, tko te je dovezao?

- Tu ti je torba, zaboravi me. - kažem najtvrdje što sam mogao.

- Nemoj, daj da pričamo. - kaže još crvenija u licu.

- Je li netko drugi s tobom?

- Ne.

- Jesi li zaljubljena u nekog?

- Ne.

- Simpatija?

- Daj shvati! Nije nitko drugi! Ja ne trebam druge muškarce! - viče.

- Ne mogu više, izgorjela sam, ne mogu... - izriče slamku nade za koju sam se držao još mjesec dana. Kao, vidjeti će da je jaka, jača nego što misli. Vidjeti da čini zlo. A u tom trenu sam znao da laže. Jer tko laže jednom, lagati će uvijek i svakog. I na ispovijedi. Jer njegova, vlastita istina njemu samom nije laž.

Tad se gubim. Sjećam se kao kroz maglu da je govorila o namjeri da dođe tu večer, da pričamo, da ona više ne može, da je izgorjela... Sjećam se da sam joj rekao da je to izdaja, izdaja naše budućnosti, izdaja sebe, mene, gaženje obećanja koje smo si dali:

- Zauvijek ćemo biti zajedno.

- Zašto sve ovo? Zašto baš sad? - izbacim kroz čvrsto stisnute zube, da ne plačem.

Ustajem pogledom tražeći majku. Rekao sam joj da ne prilazi ako vidi da pričamo.

- Umorna sam, nesretna, ne mogu više. - suze, a znam da plače samo za svojom dušom.

- Daj da ostanemo prijatelji, ja te trebam u svom životu. - moli.

- Za ovo ćeš gorjeti u paklu! - vičem u ludilu sloma.

Gluh, slijep, hvatam se za rasvjetni stup. U trenu vidim kako uzima crnu torbu u kojoj sam joj donio stvari. Strči se niz stepenice. Kad sam se okrenuo, više je nije bilo. Samo je pobjegla. Bez pozdrava. Ubacila torbu u njegov auto.

Nikada više se nismo vidjeli. Nije me ni zvala da pita kako smo, njen pas i ja. Poslala je e-mail, pismo koje je obećala, na pola stranice, u kojem govori nikad načete teze da se ne vidi kao moja supruga niti kao majka moje djece. Pismo koje nije napisala ona, zbog hladnih i jadnih fraza, čudnih izraza, očajno sročениh za nekog tko se kune u knjige i ljepotu riječi. Par rečenica pisca bez ikakvih emocija i bez inspiracije u kojoj spominje nas kao ružnu i tužnu priču. U dvije trećine pisma pljuje na ono što sam joj na kraju, na stepenicama rekao:

- Ja sam jedini čovjek koji pred Bogom može reći: Moj život za njen život. Uzmi mene, ako nešto želi uzeti nju, moj Bože.

Okrenuo sam se njoj i gledao u njene plave oči, pune suza, ali mrtve za moju ljubav:

- Ti si moj život, moj zrak i sunce. Nemoj otići. Moj život više nema smisla. - kroz suze sam rekao.

I tako jest, i tako će bit.

- Priča je ovo koju si ti zamislila, napisala, i dobila, ljubavi. - dodam sada u sebi, čitajući ga tisućiti put.

Pet dana poslije naziva moju majku i od tri hladne i službene rečenice jedna je:

- On je lud za mnom, lud, nešto će si napraviti, provalite vrata!

Ležim zgrčen u zamračenoj sobi, kao fetus. Ponavljam danima:

- Zašto? Zašto?

Puštam našu najdražu glazbu, kada sam je prvi put zamolio za ples. Na našoj prvoj proslavi Nove godine. U stanu prijatelja koji je nestao. Kao i mi.

Obukao sam se jednako kao tu noć. Kožni, tamno plavi sako, majicu s visokim ovratnikom, crne jeans hlače, tamno plave cipele od brušene kože kao sako. Ustajao stotinu puta i pružao joj ruku. U prazno. U ništa.

Nije više bilo nje, mene, budućnosti. Samo tama, tuga i bol.

Ostajem sam u kući. Moji idu u grad, na cijelo popodne. Odlazim u kupaonicu, hladan i miran. Napunim kadu vrelom vodom, jer tako kažu da treba, skinem se i uredno složim svoje stvari na ormarić.

- Ostavi bokserice, pa nećeš valjda da te nose gola. - kažem si.

Gledam kadu koja se puni i najoštrij nož koji postoji.

Pomolim se:

- Bože moj, oprosti mi na ovom. Ne mogu više. Bolestan sam i umoran. Oprosti. Znam kud idem zbog ovog, ali ne mogu. Preteško je.

Uđem u kadu, legnem i zatvorim vodu.

Plačem. Ne za svojom dušom. Za njenom. Volio sam je kakva je trebala biti. Kakva je morala biti. Kakva znam da je mogla biti.

Najbolji čovjek na svijetu. Najvećeg srca.

- Oprosti mi ljubavi. Ne mogu više. Pobijedio si, zlotvore! - viknem zvijeri koja čeka.

Gledam oštricu, tri, četiri sekunde, ispružim lijevu ruku i:

- Cap! - sigurnim potezom.

- Cap! - još jednom, da budem siguran.

- Dobro je. Kraj. Mir. - gledao sam kako krv boji vodu u kadi.

Za kratko vrijeme osjetim slabost. Gašenje. Mrak. Zadnjim treptajem vidim svoje noge u crvenoj kloaki.

Kraj...

Svaku večer Marta i ja sjedimo na stepenicama kuće, na koje se jedva dovučem, u osam i četrdeset. Pogledam u nebo. Zahvalim mu na čudu. Zamolim Ga u ime Sina da ju gleda, milostivim pogledom. Mojim anđelima čuvarima kažem:

- Idite njoj, znate ju. Uvijek sam vas slao da je čuvate. Da, da, onda, na fakultet. Nju. Meni više ne trebate. Ja znam što želim. Znam koga volim. Ja ću svoje obećanje održati.

Raširim ruke i uspravim se prema Nebu.

- Pogledaj me Bože. I ovakav nikakav, sad i uvijek. Moj život za njen život.

Moj pas Marta i ja osluškujemo dolazak vlaka da čujemo poznate, brze korake pred kućom. Da je vidimo, još jednom, ponovo jaku i veselu, kako nam se vraća i pruža ruku:
- Uhvati se za mene.

Samo sam njenoj majci poslao pismo:

Draga majko...,

21.10.2003.

molim Vas da mi oprostite što sam zavolio Vašu kćer.

Kada smo se prije šest godina vaša kćer i ja upoznali, znam da sam u sebi znao da je to loše.

Za nju, za Vas. Ali ona je bila toliko pametna, toliko ranjena, da sam je srcem, zanemarujući glavu, bezuvjetno zavolio.

Gledao sam šest godina kako odrasta, sa sličnim, iako ne i istim

brigama poput Vaših. Iz dubine duše osjećao njena traženja, strahove, previranja.

Vidio sam da je gubim. Znao sam da se moj život uz nju i zbog nje bliži kraju. Kada je konačno birala, izabirala je uvijek Vas.

Volim ju kakva je bila do prije godinu dana. Vedra, dinamična. Prije šest mjeseci njeni strahovi, o mojoj bolesti, o težini života, o nejasnoj budućnosti, potpuno su prevladali.

Mene je osjećala samo kao preteški kamen oko vrata, i ja sam znao da stvara odstupnicu, novu budućnost, za sebe, bez mene. Pomozite joj, molim Vas, da nađe put k sreći. Moja uloga je bila mala, znatno manja nego što ste ikad pomislili. Ona je uvijek mislila svojom glavom, ali kroz srce. Sve što sam joj rekao, bilo je s namjerom da je zaštitim i sačuvam, ne za sebe, nego od zla i patnji koje Vi i ja živimo, prošli smo ih i znamo da postoje. Kao rijetki pametni i osjećajni ljudi, bila je nesretna svaki put kada bi činila nešto protiv srca, protiv sebe. Razdiralo ju je prečesto, što mora odabirati između odluka svog srca i velikih očekivanja sebe i drugih.

Znam da Vam je već dugo, dugo jako teško. Ali nemojte posustati. Ili se predati kao ja sad, kada više nemam nikakve budućnosti, kad su me napustili svi. Vi ste uvijek bili jaki.

Volite ju, kako samo majke mogu. Budite joj potpora, ali ne u stvaranju života kakav Vi mislite da treba, nego onakav, kakav ona želi, bez lutanja i patnji. Ako osluhnete njeno srce, uvijek znate dobro. Srce ne treba voditi, Vaša kćer treba podršku, ne ideje, njih ionako ima puno.

Znate li da se zovete isto kao moja najdraža teta? Uvijek sam Vas poštovao, i u najtežim trenucima nisam dao da o Vama govori loše. Jedino pitanje koje sam si o Vama postavljao bilo je Zašto?. Žal zbog Vašeg odbijanja da me upoznate i da iz mene i od mene čujete sve što želite, zbog Vaših predrasuda i tvrdog srca. Ovako, ja ostajem samo ružna, jedna epizoda vaših života, a da mi nikada niste ni dali priliku.

Priliku da nas dvoje jednom živimo sami, da pokušamo, zbog naše ljubavi. Ja bih se, da ne ide, ionako vratio umrijeti sam, ali barem znajući, da smo svi dali sve od sebe. Ovako, sve ostaje samo na ružnim predviđanjima koja postaju stvarnost, u koju su svi vukli.

Volim Vašu kćer zato što je najbolji čovjek kog sam upoznao. Zato sam je i zavolio. A sada, samo je otišla, svojom, samo svojom odlukom. Ona sama je rekla, bez razgovora, bez objašnjenja, da je umorna, da odlazi. I to moram poštovati. Jedino mogu moliti Boga da je čuva, da sve bude dobro. Zbog nje, jer je ona uvijek bila centar mog svemira. Ludo i opsjednuto zvuči, ali kad ju čovjek uistinu poznaje, ona to jest.

Prijatelj mi je davno rekao:

- Majke uvijek pobjede. Sad znam što je mislio.

Uvijek ću Vas sve voljeti, nju, i Vas, i Vašeg sina, i Vašeg pokojnog muža i Baku.
S poštovanjem.

Nikada nije odgovorila.

XIV

Ne znam gdje se budim. Nema sjećanja da li sam zaspao ili umro. I tako je uvijek. Bez znanja o vremenu u kojem se sada nalazim, uvijek s pitanjem koliko je toga drukčije. Koji put trebam tri minute da odredim gdje sam, nekada i više dana. Ne samo zato što želim znati da li je nešto drukčije, nego zato što samo to nešto, samo detalj, može biti potvrda da je bio prijenos.

Najbolje je kad prvo ugledam nju, kako smireno diše napola pokrivena, ili kada me probudi njen glas ili dodir. Ne samo što mi to pokrene topli lanac osjećaja dovoljan da sve dobije smisao, nego i stoga što znam da ću s kreveta ustati na poznato tlo, udahnuti poznati zrak i sve vrijeme živjeti, a ne samo postojati. Kao da svaki puta dobijem i garanciju i stotine puta pročitane upute za upotrebu. Znam da ću vidjeti poznata lica, a oprez prema znakovima neće biti moj najsnažniji vodič.

Strašna su buđenja kada sam potpuno sam, kada s otvaranjem očiju prva misao bude - Bože, gdje sam sada - znajući da ne postoji ništa što me u tom trenutku veže za vlastito postojanje. Nema sidra, ni otoka, samo bestjelesno postojanje. Svaki smisao, svaki osjećaj, dolazi u slijedu kojim upravlja samo slijedeći treptaj.

Najgore je sjetiti se svega što je bilo, na sve sadašnjosti koje se lome i isprepletene su kaotičnim ritmom. Znao sam da ovo jutro spada u ovu drugu vrstu. Sjeo sam na rub kreveta, pokušavajući pokrenuti misli sa samo jednom željom - znati što je bilo prije nego sam zaspao. Ustao sam, i drhtavim, slomljenim pokretima, poput marionete koja pokušava hodati usprkos nekoliko potrganih konaca, krenuo prema kupaonici. Gledajući se u ogledalu, nagnut nad umivaonikom, pokušavao sam prema svom izgledu, boji ispod očiju, grimasi, odgonetnuti znakove da li mi je bolje ili lošije.

Znao sam da nikada nema velikih promjena. Nikada se nije dogodio prijenos u neku potpuno drugu i nepoznatu situaciju. Promijene se uvijek otkrivaju postepeno, kroz male stvari.

Odjednom navru sjećanja. Na nebo iznad Istanbula. Stojimo oko vatre, brada naslonjenih na drške mačeva. Gledam svoje prijatelje, neke s primjetnim umorom na licu.

- Kao da ovome nema kraja. - prvi progovorim, da odnesem neku tugu isprepletenu sa zamišljenosti.

- I nema...

- A ja sam već tako umoran. Dolje sve ide krivo.

- Samo nemoj početi plakati. Jeremijo jedan. - svi se počnu smijati.

Gledao sam ih, kako se neki smiju kratkim ha-ha, a neki samo nakošenim brcima.

Kroz odsjaj vatre, drške mačeva bacale su podudarnu sjenu na crvene križeve bijelih platnenih prsnih navlaka obučenim preko oklopa.

- O Bože, svi smo toliko stari. - u sebi kažem.

- Kako si dolje?

- Užasno. Sve slabiji. Da nema vas i ovoga ovdje... - tresem glavom.

- Čujem da si navukao neku... boleštinu.

- Jesam. Još davno. Dolje, u Boliviji.

- I nema pomoći?

- Nema. Ni ne znaju što je. Nekakav virus je samo protutnjio. Uništio me i nestao.

- Što? Virus?

- Ma nema veze. - odgovorim.

- Idem malo prileći. Možda danas bude mirna noć. Samo deset minuta. - spustim se i legnem na bok.

Iz drijemeža me trgnu povici:

- Tamo, tamo! Desno od zaljeva!

Skočim na noge. Stisnutih glava jednu uz drugu, pokušavamo odrediti smjer prema prstu stražara.

- Druga ulica desno. Bijela dvokatnica s ravnim krovom! Stablo desno od ulaza. S garažom!
 Ugledam crni, poznati snop zla koji se uzdiže.
 - Trojica su dosta! - neko nas raspoređuje.
 Zgrabio sam mač i s dva prijatelja spustim se u sobu na prvom katu.
 Četvorica sjede za stolom, nešto razgovarajući.
 Jedan od njih stavi veću torbu u krilo, otvori je i na stol stavi - eksploziv. Gurne ga čovjeku preko puta. Ovaj ga pogleda grozničavim pogledom:
 - Bog je velik.
 - Bog će te nagraditi. - ovaj mu odgovori.
 U taj tren vidim kako Mihovil diže mač.
 - Bezbožnici! - vikne i sjuri ga na glavu najbližeg.
 U tren ih sasiječemo. Svu četvoricu.
 - Ad maiorem Dei gloriam! - vikali smo mašući mačevima.
 Nakon minutu, sve se smiri. Vratimo se.
 - Netko mora ovo raditi. Ne samo gledati. - promrmljah, ali više od umora nego od sumnji u ono što činim.
 - Netko mora. - zagrlili smo se i šutke stajali uz vatru, do jutra.

XV

Obukao sam svoje crno odijelo i sigurnim pokretom stavio oko vrata bijeli okovratnik. S nadahnućem sam se spustio u predavaonicu. Pogledao u broj na vratima. A-218.
 Na trenutak sam se zamislio. Danas je utorak. Ponedjeljkom sam u A-305.
 - Samo hrabro. - rekao sam si.
 Otvorio sam vrata i mirno prišao katedri. Tišinu je remetilo samo šuškanje halje po mojim hlačama. Pogledao sam studente i počeo:

- Sobre Deus - (O Bogu)

Bilo je to vrijeme velikih poplava. Rijeka se izlije preko noći i poplavi sve kilometrima oko svojih obala. Da se spasi, bogobožan seljak popne se na krov kućice. Za par sati, stigne nekoliko vatrogasaca s čamcem.
 - Evo pomoći, skoči u čamac! - viču.
 - Hvala, ali dragi Bog će mi pomoći. - odgovori ostajući na krovu.
 Voda se podigla dva metra u slijedećih sat vremena. Već doseže rub krova. Vojska pošalje helikoptere da pakuje preživjele. Ugledaju čovjeka na krovu:
 - Spustiti ćemo ti užu, popni se!
 - Ne treba, dragi Bog će mi pomoći! - viče on ostajući na krovu. Vrlo brzo nakon toga, kuća se uruši, a čovjek utopi.
 Dođe pred Boga i upita:
 - Dragi Bože, zašto mi nisi pomogao? A ja sam toliko vjerovao.
 - Slao sam ti pomoć ne jednom, nego dva puta. - mirno odgovori Bog.

Lijepa priča, koja govori o neshvatljivom previdu svih dobrih putova koji nam se otvaraju. Ne samo da ih ne vidimo, već odbijamo i njihovo postojanje, čak i kad nam se nude vičući nam i mašući.

Dvije stvari Bog nema pod svojim: vremenske nepogode i slučajnosti. Zato ne može spriječiti poplavu, ali može ponuditi pomoć.

BOG, koji nije negdje daleko, a ljudi zapadnog, uglavnom katoličkog civilizacijskog kruga vide ga kao oštrog boga na nekom oblaku, sijede brade i sijevajućeg pogleda, nikad ne govori. On je svuda i uvijek, on samo djeluje i provodi. Ako čujete nečiji glas u sebi, to zasigurno nije Bog. Isto je kad pomislite da su svi oko vas ljudi. Tad možete biti sigurni samo u jedno, da s vama nešto nije u redu.

Bog, budući da ga ne čujete, ne može vam ni reći koji put da odaberete. Mi hoćemo izrečeno, uputu, da bi je suprotstavili našem izboru glave. Znači, ne samo da je ne dobivamo, nego je hoćemo u onom obliku u kojem je možemo preispitati. I ne vidimo ono što nam Bog, jer on djelujući kroz nas daje samo ono što je dobro za nas, zapravo daje kao rješenje ili put. Radije ćemo gledati sebe kao središte, željeti sve, odmah i sad, jer mislimo da nam sve pripada, da smo vlasnici, sadašnji ili potencijalni - svega. Samo treba ispružiti ruke, što dalje, što jače zagrabit, a Bog se jedino treba pobrinuti da to što uzimamo nije preteško. Jer ne daj Bože, da se namučimo.

Znate li tko vlada ljudima? Svi volimo reći da su svi ljudi dobri. Očekujete li odgovor da Bog vlada? Varate se. Vlada onaj čije ime na govorim ni ne pišem, kroz mane i grijehe svih, baš svih ljudi. Oprostite, ne baš svih. S nekolicinom ne vlada. A vi, nemojte ni pomisliti da ste jedan od njih. Poznajete li oholost i taštinu? Laž. Krađu. Varanje. Mržnju. Poznajete?

Znate li što je milosrđe, ne milodar. Praštanje i prijatelju i neprijatelju. Bezuvjetna i bezgranična ljubav. Možete li odvojiti čovjeka kao biće od grijehova ili lošeg što je učinio ili čini? Pitajte se to, na vrijeme. Zbog vas.

Nestalo je žrtvovanja za druge. Svi se čude našim očevima i djedovima koji su gradili kuće, sebi pa djeci, kupovali zemlju, stekli i izgradili puno toga za one nakon njih. Danas njihova djeca grade za sebe i od sebe kao središta, a krive recesiju, politiku, pohlepu drugih, međunarodnu, novu, neprirodnu podjelu rada i profita. Ne vide da se sve ponavlja, samo ne u njihovom gradu, nego na Filipinima. Ne vide svoje očeve koji su se ubijali od posla 25 godina po rudnicima kositra ili šumskim krčevinama, trošili za sebe deset posto zarade, četrdeset posto slali svojoj ženi s petoro djece, jedno drugome do ušiju, a ostatak štedjeli, u čarapi.

Njihovoj djeci uzor su nekolicina, koji imaju materijalno dosta, puno ili sve, i koji se za to nisu previše pomučili. Oni su danas uzor, a ustvari planinari kojima planinska rječica izbacila pred noge grumen zlata, a oni su samo toliko pametniji da ga prepoznaju i ne zgaze kao prljavi i nepotrebnim kamen. Svi ih žele dostići trošeći unaprijed ono što nemaju, što će potencijalno imati, a guraju od sebe jedinu budućnost koja je moguća. Izreka Čovjek je kovač vlastite sreće ne odnosi se na našu aktivnost u stjecanju, u materijalnom. To nisu rekli bogati novcem, nego pameću. Ne treba se gledati kao bagier, jer osim što gura zemlju i kopa, svojim širokim tragom gusjenica gazi i uništava. Uglavnom trajno.

XVI

- A vida é curta, aproveite-a - (Život je kratak, treba ga iskoristiti)

Iz nas zapravo govori strah, od vlastite smrti, prolaznosti, ispraznosti, hedonizam, i sebe zapravo tjeramo na nestanak bez traga i glasa. Ne budimo nestrpljivi, jer sve dobro što činimo poništiti će zlo kojeg koji put možda slučajem i u žurbi učinimo. Iza svakog treba ostati nešto osim nadgrobnog kamena, neka uzidana cigla ili riječ. Iza nikoga ne ostaje što je popio, pojeo, pomislio napraviti. Iskoristiti život, živjeti dugo i zdravo, ima svrhu samo ako spoznamo svrhu svog postojanja, ne mora se spoznati svrhu života svih ostalih. Njih ne možemo mijenjati, ni moliti Boga da to učini. I mi i on možemo promijeniti samo - sebe. U pričama, kao i našim životima, kraj određuje priču. Priča o dobrim, smiješnim događajima gdje na kraju svi poginu može biti samo tužna priča. Ne možemo reći da je priča o Titanicu vesela, jer su se svi ludo zabavljali i plesali. Tek na kraju zabilježili su se u ledenu santu i utopili.

- Božja volja. - opravdavamo, ali krivo.

Bog nikada nije uzrokovao ništa loše, i takve događaje smatrati voljom Boga je glupo. Uvijek su to ili slučajnosti, anomalije linearnosti, ili djelovanje nas samih i ljudi oko nas. Stoga ne smijemo lutati, ako znamo kud smo krenuli, put će se pokazati,

a do kraja ćemo doći, ovako ili onako. Ako vidimo. A odaberemo li lutanje, iza nas ostaju samo izgubljene duše. Nas samih i onih koje smo omeli ili zaveli. Ljudi koji su krenuli, ali nisu stigli.

Bog nikad nije policajac, koji nam pokazuje smjer i odmah kažnjava, zapisujući grijeha ili udarajući po prstima. Sve prepreke na našem putu postoje i bez nas, a ako se baš miču pod naše noge i sapleću nas, sigurno su samo djelo drugih ljudi. Kojima upravlja nešto drugo, zlo, onaj čije ime ne govorim. Vidite li veliku učestalost prepreka, nemojte ni pomisliti da vas Bog sprečava u nečemu. On ne može raditi protiv vas iz vas. To čine one izgubljene duše iz par rečenica prije.

Molitva priziva dobro, Boga, kojem su razne civilizacije dale razna imena, kao temelj onoga što bi trebali biti svi mi. Zasâd, osnovu nas ljudi, s težnjom poboljšanja kolektivne svijesti kao temelja čovječanstva - zajednice dobrog. I zato je, kako ga mi nazivamo, Božji plan tako velik i nama neshvatljiv. Zato valja moliti i za neprijatelje, jer njih zapravo i ima i nema. Za one koji su se izgubili. Ne trebamo moliti za ljubav onih koji nas već vole, ali trebamo prepoznati one koji se pretvaraju i podržavaju nas u suludim stvarima. Ti ljudi ili sami ne znaju put, ili nas navode u svoju šumicu, bakinu kućicu - istu onu gdje čeka vuk iz Crvenkapice. Poput narkomana koji sve oko sebe navlače da - probaju kako je dobro.

Ne molite za sebe, jer tu ne važi hoću ovo, hoću ono. Ako to radite, vi i ja nemamo istog Boga. Možete moliti za vašu snagu da izdržite put, koji će vam On odrediti. Molite za druge, i zamolite druge da mole za vas, ali ne ono što oni žele, nego samo obično dobro, sreću ili zdravlje. Snagu molitve puno ljudi za vas, naročito roditelja i vaše obitelji zbog podudarnosti koda ne valja podcijeniti, stoga je bolje moliti uopćeno. Bolje ne molite za druge, ako ne znate što činite. Jer moleći krivo, zapravo izričete kletve, prokletstva, kako ih zovemo. Ili se na neki način suprotstavljene molitve ponište. Filtar dobrote, koji je Bog ugradio u nas, ne radi uvijek, jer nitko nije uvijek svjestan svega, mi smo samo ljudi. Filtar valja uključiti, a treba puno unutrašnje snage i tehnike držati ga stalno u položaju radi.

Kršćanstvo kao vjera i kršćanska molitva, zapravo religiozno utemeljena meditacija povezuje nas s dobrim, većim od nas. Tad aktiviramo mehanizme dublje od podsvijesti, koji ne služe nama samima, nego općem dobru. Mnogi od vas neće se složiti s favoriziranjem kršćanstva. Jer Bog je jedan. Ali jedino kršćanstvo daje potpuni odgovor i smjer kako voljeti, kako biti dobar i učiniti sve boljim. Najteža je spoznaja za svakog od nas, da je sve baš tako kako je jedino moglo biti. Onaj tren kad zbog nepravdi, bola i tuge oko vas i u vama postavite pitanje: - Kakav je to Bog da to dopušta? - izgubljeni ste.

Žurimo li, postajemo nesretni samim sobom i isključujemo Boga. Zato nam i izlete zle riječi i prođu kroz glavu zle misli. Ali najvažnije od svega, progledajte. To će te često osjećati kao kočnicu ili nepokretnost, ali će vas čuvati od činjenja lošeg. Bolje ne činiti ništa, nego zlo. Molite, ali tako da prvo zahvalite, a onda zamolite.

XVII

- Interação e pensamento coletivo - (Interakcija i kolektivna svijest)

Sistem kolektivne svijesti radi i uvijek i bez nas. Kao cjelinu određuje ga odnos pozitivnog i negativnog, dualizam dobra i zla, kako mi to shvaćamo da nam bude jednostavnije. Problem je u tome, što smo kao ljudi dovoljno sebični, egocentrični, povodljivi, okrenuti materijalnom, a zahvaljujući mehanizmu samoodržanja i samodostatni (samo mislimo), da lakše oslobađamo zlo, koje pridružujemo kolektivnoj svijesti.

Samo prvom čovjeku bilo je jako teško naučiti voziti bicikl. Svima poslije bilo je sve lakše.

Ili pokus, kada su u jednoj školi u više odjeljenja pokazali potpuno apstraktnu sliku, a samo u jednom rekli što ona predstavlja. Bez kontakta s onima koji su to čuli, djeca u drugim odjeljenjima te škole u određenom postotku pogađala su što je na slici. U drugoj školi nisu ništa rekli, samo su pokazivali sliku. Koliko djece je znalo što ona predstavlja? Nijedno. Dokazi su to, uz mnoge druge, postojanja kolektivne svijesti. Prevagnulo dobro ili zlo, širi se kao val, nekad poput sporog plimnog vala, nekad poput Tsunamija koji odnese sve pred sobom. Zato je i bitna prevaga pozitivnog - dobrog, a ne priključiti se osovini zla. Na taj način osobno doprinijeti opstanku nas samih, ne dozvoliti da povijest bude slijed nastanaka i nestanaka.

Kako znati da li smo na pravoj strani? Jednostavno. Voljeti. Osjećaj koji uvijek možemo prizvati i vizualizirati kao svjetlost ljubavi. Zamislite, zatvorivši oči, vaše srce, osjetite ga kao vaše središte. Ispred njega otvorite vratašca u debelom kamenom zidu. Kroz ta vrata potjerajte sve zlo, jade, bol, patnju, tugu, zavist iz vašeg srca. Kao crni snop odstranite ih iz srca kroz vratašca i onda ih zalupite i stavite par jakih lokota. Zatim pozovite Boga, da vas obasja svojom ljubavlju, svjetlošću, dobrim. Neka vas zraka svjetlosti s neba obasja, a vaše srce neka se napuni ljubavlju iz nje i popuni prazninu koja je ostala iza onog izbačenog i zaključanog. Zatim molite, uobičajenim osnovnim molitvama vaše vjere, a mislite li o sebi da niste vjernik, ponavljajte jednostavno riječi: - Svjetlost, ljubav, energija. - ostajući obasjani tom zrakom. Potrebno je vrijeme, koncentracija i volja, ali je to put ili jedan od načina. Činite li to svakodnevno, ne kraće od 22 minute, nakon par tjedana uočiti će te promjene, u vama i oko vas.

Neće sve i svi biti bolji, ali ustrajte. I nemojte to objavljivati ili raditi javno. Ne počnite propovijedati, samo recite onima koji upitaju, sa osmijehom. Ne možete propovijedanjem mijenjati druge, dok sam od sebe, kroz što više ljudi, takav plimni val dobroga ne zapljusne druge, ali ne sve. Ovo nije samo autosugestija. U tehnici jest i sugestija i autosugestija, ali rezultat nije ništa od to dvoje. Kasnije, kada osjetite djelovanje, morate obasjani Bogom dugo i potpuno otvoreno govoriti o sebi, izreći sve grijehove i mane, iznijeti strahove i brige, zatražiti rješenja i odgovore. Dobiti će te ih uvijek, ne mora to biti odmah, možda i dosta kasnije, kao samo san, viziju ili mogućnost, događaj, ne kao riječ. Samo ih, a to je najteže, valja prepoznati. I zakoračiti.

XVIII

- Não faça com outro o que não gostaria que ele fizesse com você -
(Ne činite drugima ono što ne želite da drugi čine vama)

Tako moramo uvijek djelovati. Ako to ne prihvatimo, pokrećemo najjadniji način za činjenje nesreće onima oko sebe, a time i sebi. Najčešće samo zato da bi se mi osjećali dobro, važno i vrijedno. Tad uzmemo bič u ruke i udaramo sve oko sebe. Oni najslabiji odmah će vam reći ili učiniti nešto dobro, lijepo vama, ali lažno - samo da se smirite ili ih tretirate bolje. Oni koji vas najviše vole i najbliži su vam, neće to razumjeti i ne žele vas takve. Većina ljudi je bolja ako je dobro oko njih. Loš zrak ili svjetlo, loši ljudi oko nas čine i nas lošim. Manjina se može uzdići iznad uvjeta, oni su posebni i rijetki. Ljudi nikada o sebi, u sebi samom ni drugima, neće reći da su loš čovjek, zao, da nisu pametni ili da jako loše voze auto. Uvjeravamo sebe da smo sami naučili hodati, govoriti, kao da nikad nismo išli u školu i učili iz i od drugih. Da smo sami zaslužili i da smo sami zaslužni za sve što imamo. Uvijek mislimo da sada sve znamo i protivimo se unutar sebe učenju o sebi, drugim ljudima i okolini jer jedino mi, tako mislimo, imamo sveto pravo odlučivati o sebi. Zanimljivo kako si to pravo rjeđe dajemo u stjecanju nekog određenog znanja za rad. Opet možda zbog vjerovanja da ćemo od toga imati korist? Nakon nekog vremena svaki čovjek si iznova postavlja pitanje: - Zar sam to bio ja? - ili kaže - Da sam to barem prije znao.

Svi takvi imaju većinu krivih postavki, neprestano si dozvoljavajući luksuz, na štetu onih

oko njih i sebe samih, da iznova i iznova uče samo iz vlastitih iskustava i pogrešaka. Kao da život nije živjelo stotine milijuna ljudi, o svemu napisano tisuće i tisuće knjiga, da ne postoje vjera i religije, mudri ljudi, pametni, iskusni, ništa. Svijet počinje s njima i jedino se broji ono što sami žive. Zaboravljajući pritom da smo uglavnom sazdani od okoline i nasljeđa. Ni tjelesno se nismo samo stvorili takvi kakvi jesmo, nego smo i tu, na našem svetu tlu materijalne posebnosti i individualnosti genetski predodređeni roditeljima, a okolina nas je zahtjevima fizički oblikovala.

Bježimo od priznavanja sebe samom sebi - samospoznaje, a većina ljudi kritiku i savjet vidi kao napad i prijetnju. Iz sebičnosti, oholosti i taštine, jer mi uvijek o sebi želimo misliti dobro, a one koji nam to ne daju gledamo neprijateljski.

U tom vrtuljku zla koje činimo i sebi drugima, nećemo naći utjehu nigdje. Jedino što čini većina takvih je da se još čvršće prime za konjica na kojem sjede i ostanu na vrtuljku zauvijek.

Drugima koji put oslabi grčeviti stisak, pa ih vrtuljak izbací, kao centrifugalna sila kamen iz pračke za bacanje, te odlete u nepredvidljivom smjeru. Kad se osvijeste od pada, prihvatiti će prvu ruku koja im pomaže pri ustajanju. A bilo bi najbolje da ustanu sami, zahvale na pomoći i sami oteturaju u mir. Sjete se kako su i zašto dospjeli na vrtuljak nesreće, da shvate da su na njega zakoračili sami.

Shvaćanje toga pomoći će im na dva načina: prvo, pad će ih manje boljeti dok prolaze prvu fazu u kojoj okrivljuju druge pa sebe, i drugo, daj bože, nakon toga progledati. Da nisu toliko pametni, toliko dobri i što je ujedno najteže shvatiti, sve bilo upravo onako kako je moralo biti. Tad možda shvate sebe, koliko su maleni, te takvo što nikad više ne učine, a one koje su gazili zamole za oprost.

Drugi izbor je pokušaj stvaranja novog života, a sa starim sobom, samo promijeniti stil odijevanja, boju ili dužinu kose. Kao da ih s neba netko po tom prepoznaje. Ili će novim izgledom svima obznaniti tko su ustvari. Sve će im se ponoviti. Ako se lažno pokaju, Bogu ili samom sebi, opet ĆE im se ponoviti. U tom slučaju, bolja riječ umjesto ponoviti postaje VRATITI. Vratiti će im se SVE zlo što su činili, jer će kao lažni pokajnici preuzeti ulogu onih koje su gazili, a prihvatiti ruku onih koji su oni sami, otprije.

XIX

Zamislite stroj savršeno racionalnih odgovora. On postoji, kad se spoje iskustvo svih, mudrost i spoznaja, a odgovori su jednostavni, upravo ono što većina ne želi čuti, da bi kreirali iluziju - laž u kojoj bi htjeli živjeti. Za svako vaše pitanje postoji gumb na kojem je ono ispisano i da biste dobili odgovor, treba samo ispružiti prst i pritisnuti.

Recimo:

- Znaš li da si se promijenio?

Odgovor:

- Znam, jer mijenja se sve.

Pa to svi znaju, pomislit će te. Svi znaju, ali dvije stvari sprečavaju prihvaćanje tog što se zna, dva najveća i najlakša otvora naših duša - oholost i taština. Možete na te otvore staviti jaka i debela vrata s najjačim bravama. Ali, svako malo, vaš ego podeblja natpis na vratima izvana, kao ime stanara, i kako god ih jako zalupili i zaključali, postoje i otvori i vrata s pozivnicom. Vi znate tko će zakucati na njih, a njemu ne trebaju ključevi.

I tada ćete umrijeti. Kao ja.

- Sjećate se psa koji zavija na jezeru na početku četvrtog poglavlja? Da, da, otišao sam do njega. I ugledao sebe, ostavljenog i zavezanog za drvo.

Ako želite da vas Bog spasi, a On to može, dajte mu dušu, a srce založite.

Dedéovo pismo 21. 12.:

Nekima od Vas učiniti će se, kao meni, da vide pravilnosti i nestanak kaosa tek kada svoj život ili događaje stave na papir ili ispričaju Bogu. Kada napišu Svoju priču. Kao što sam napisao u e-mailu na početku drugog dijela, koji se pretvorio ili "otkotrljao" u proročanstvo, slučajnosti prestaju biti slučajne, a sve dobiva potpuno drugi predznak, postaje sastavni, fino utkani dio priče, uvidi se uzrok i posljedica, i sve na taj način dobiva i ono čemu svi, pa tako i ja, težimo, SVRHU.

Spoznamo, kada nestane kaos koji je samo privid dok određeni dio života živimo, da je sve sačinjeno od takozvanih unutrašnjih krugova, koje ne vidimo dok se nešto zbiva, traje, ostvaruje; ti unutrašnji krugovi pokazuju da je sve s razlogom počelo, da su slučajnosti ustvari bili znakovi, te se stoga ne osjetimo bolji ili pametniji, nego spoznamo svoju glupost i sljepoću.

Čiji znakovi? Ne znam.

U mojoj rodnoj zemlji postoji narodna izreka: "Sve se vraća, sve se plaća.". Kao i ona druga: "Dok jednom ne smrkne, drugom ne svane." Da li je stoljetna mudrost uvidjela to isto?

Nisu li to prokletstva? Ne znam.

Kada je vaša priča napisana, nemojte je dati nekom drugom. To pripada vama ili Bogu, ako vjerujete, i nitko drugi to ne treba pročitati, znati i čuti. Da ne bi morali, kao ja, neke dijelove priče obrisati ili promijeniti, iz poštovanja prema tuđim životima i njihovom integritetu. Moramo shvatiti da je istina da leptir koji mahne krilima u Kini izaziva tornado u Kansasu, i da mnogi od nas postoje, ne samo zato, nego I zato, da nekome dodirnu rame na ulici ili mu kažu jednu jedinu riječ i tako promjene njegov život.

Nije li moj život imao svrhu da vam ga napišem i pokažem? Znam. Nije. Lagao sam. Nešto sam vam prešutio. U priči. Najveći krug. Deset dana nakon stepenica putem internet cvjećarnice šaljem mojoj ljubljenoj sedam ruža. Krug se zatvara. Na samom početku, kad smo tek počeli našu vezu, vidio sam buket cvijeća na njenom stolu. Upitao sam:

- Što je to?
- Obožavatelj. Dostava je donijela. - odgovori. Krug se otvorio.

O zavezanom psu. Ipak moram pojasniti, zato što to jest otvaranje kruga. On je u pravom dijelu, drugom. To ne pripada u prvi dio, nego tamo gdje je. On je postojao i u prvom dijelu, uistinu, ali njegovu sudbinu ne znam. Zavezani pas, kojeg ću kasnije vidjeti kao sebe, bio je čovjek, bivša ljubav moje tada tri mjeseca nove djevojke, a ja sam joj pružio svoj mobilni telefon, u autu, prije nego što smo krenuli na naše jezero:

- Daj nazovi ga, sad, i reci mu da ga više ne voliš, ne želiš čuti, da te ne zove i dosađuje nam.
Nazvala ga je, isti tren, a taj poziv, poput odjeka, putovao je šest godina, te još jednom imao nekog koji ga je čuo. Mene.

Enrique ima svoj krug. Unutar ovog prije.
I da, krugovi se ne presijecaju, koncentrični su, jedino nepravilno raspoređeni, različito udaljeni jedan od drugog.
Enrique se pojavljuje tri dana poslije ovog poziva meni samom. Na istom telefonu, na zaslonu, ugledao sam broj njegovog telefona. Tražio sam nekakav broj, te ugledao pod izbornikom "Dialled Calls" broj Enriquea i vrijeme poziva staro dvadeset minuta. U to

vrijeme u autu je sjedila moja djevojka, a telefon je ostao na sjedalu. Ja sam otišao nešto kupiti. Kad sam to vidio pitao sam:

- Dogovaraš da se nađemo ili...

- Ti si paranoičan. - odgovorila je.

Krug će se zatvoriti pet godina kasnije, kad ju je vozio i razvezio. Moj prijatelj Enrique.

Kako se njegov broj ukazao? Postoji li elektronički Bog? Ne

znam.

Znam samo da se još jedan najuži krug unutar drugog dijela zatvorio, a otvaranje, što i kako, tajna je koju moram nositi i ponijeti, na kraju, sa sobom.

Kuda? Ne znam.

Ima i dva viđenja, vizije koje sam izostavio. Zašto? Stoga što većina misli da sam ionako lud, i da takvo što ne postoji.

Dvije. Spremni?

Obje vizije su san koji hm... sanjam naslonjen na kamene kućice u Citânia de Briteiros.

Prva je: Na malom balkonu, ograde visoke do prsa, stojimo mlada djevojka i ja, poljubimo se, pomalo ovlaš, ali nježno i ja kažem:

- Znaš...mislio sam da ovaj dan nikada neće doći.

U tom trenu, s leđa, na nas uspravljen skoči srednje veliki bijeli pas s tamnim točkama.

Oba se okrenemo, smijemo se i milujemo ga. Počinje vatromet, kao za Novu godinu i vizija

- san se prekida.

Tri godine kasnije iz te vizije u moj život ušla je djevojka.

Četiri godine kasnije bijeli pas sa točkama, Marta.

Pet godina kasnije mali stan s tim istim balkonom.

Ja sam bio zdrav, u snu.

Pedro Shimose je govorio:

*En la ribera alta
sólo tú prevaleces
en forma de alegría.
A veces,
te llamas Riberalta;
otras, Poesía.*

To je druga vizija. Pjesma iz knjige koju će Shimose objaviti tri godine poslije.

Čemu sve to? Što to znači? Ne znam.

Dedé

III DIO

Procura pelo perdido

(Potraga za izgubljenim)

- 'bro jutro. - pozdravio sam susjeda.
- I vama. Idemo...
- Danas je sunčano. Mislim, bit će zubato sunce.

Zamislim sunce otvorenih usta kako pokazuje blještave zube.

- Da, rekli su. - i sjetim se da mi je danas rođendan.
- Još koju godinu i kupovati ćeš žarulju umjesto svjećica. - šalim se u sebi na svoj račun.
- Prvi srpnja. Kao da to nešto mijenja. - šutim i oprezno silazim čvrsto se držeći za rukohvat.

Spuštamo se stepenicama, na kojima zaostajem već pola kata.

Zastane:

- Danas vam baš nije, nekako, ne znam...
- Mm. Dobar dan, loš dan. Uvijek je tako. Tek ujutro vidim kako će biti.

Izlazimo.

- Volim predgrađe. - udahnem oštri zrak.

Lijevo je umjetna uzvisina s par stabala i klupama. Dječak star pet, šest godina, koristeći rani jutarnji povjetarac vuče jarko zlatnog zmaja s nacrtanim crvenim znakom:

- Tata, tata, vidi! - više mlađem čovjeku desetak metara od smjera u kojem trči.
- Dobro si ga pustio! - nastavlja vikati sa širokim osmjehom na licu, upravo ozaren srećom.

Otac stoji i jednom rukom dignutom u zrak iznad glave maše:

- Trči, špagu drži napetom! Ajde! - bodri ga.
- Kako je to lijepo. - tiho kažem starcu, ali i sebi. On šuti, navukla mu se sjeta na lice, gleda ih bez da ih uistinu vidi. Nijem, upravo netremice ih gleda.
- Ja ću gdje i uvijek... - ispružim vrat u tom smjeru.

On šuti, zamišljen.

- Znate, ja nekako više volim dalje. - kažem tonom kao da se ispričavam.
- A zašto? Pa tu vas svi znamo. - vrati se u sadašnjost i okrene glavu prema meni.
- Nekako, volim biti sam. Mislim, kad molim.
- Pošteno, pošteno. I ja sam to volio dok sam bio - mlađi.
- Ajde, kao da imate sto godina. - nasmijem se.
- Ah, blizu. Blizu... - hodamo zajedno još par koraka i zastanemo.
- Onda, idem ja.
- Danas mi je uistinu loše...jako loše. - pomislim.
- Zdravlja i sreće. - pozdravim ga i gledam gipki korak kojim odlazi.

Nakon molitve vratim se u stan. Stavim vodu u aparat za kavu. Otvorim ležaj za filter i u trenu kada sam ga prstima uhvatio i htio podići - raspadne se. Prsti probiju navlaženi papir, izvučem ih i otvarajući vodu lijevom rukom perem ruku od smeđih, vlažnih mrvica:

- Već sam sit ovoga, moram kupiti...
- Što? Što bih trebao?
- Trajni filter, onu mrežicu, budalo. - sjetim se.
- Perí aparat, perí ruke... - mumljam pomalo ljut dok prilazim ormariću u kojem držim nove filtre i kavu.

Proširim novi trokut s tri prsta i natakнем ga na naopačke okrenutu ruku:

- *Molto bene*. - smijem se praveći pokret kao da potvrđujem da je nešto dobro.
- A kavica, tu-tu, gdje si...srećo moja? - dobre volje skoro pjevam.
- Tuuu si. - uhvatim metalnu kutiju s poklopcem na preklop. Zbog mokrih ruku skoro mi isklizne, ali je stisnem mišicom i prsima.
- *Klap!* - poput mišolovke zatvarač od žice uhvati me za prste.
- Ne, ne... - priprijetim mu i ne dam da me išta omete u rijetkom naletu dobrog raspoloženja.

Osjetim kako dolazi odvratan, poznati osjećaj usporavanja pokreta, koji se spušta iz glave u ruke, odvaja svijest od tijela i pretvara me u ispruženu ruku koja lebdi u prostoru i opipava zidove kao kad ugasiš svjetlo u nepoznatom prostoru.

Uključim aparat za kavu i drhtavim, slomljenim koracima, poput marionete koja pokušava

hodati usprkos nekoliko potrganih konaca odem u kupaonicu. Gledajući se u ogledalu, nagnut nad umivaonikom, pokušavao sam prema svom izgledu, boji ispod očiju, grimasi, odgonetnuti znakove koliko mi je lošije.

Uzeo sam četkicu za zube, istisnuo malo paste na okrugli vrh na već savinute umjetne plastične dlake. Nehotično sam pritisnuo dugme i uključio je:

- *Shit!* - zavičem kada je s rotirajuće glave izletjela pasta na majicu.
- Hej, otkud mi to, taj *shit*? - pomislim pokušavajući mokrim vrhom ručnika očistiti mrlju.
- Staro pravilo, fleku možeš samo povećati. - prekinem čišćenje majice, svučem ju i bacim u koš za prljavo rublje.
- Svaki dan jedna tura! Kao da je struja besplatna! - iz mraka korpe prijeti mi prstom prijeteci moja majka.

Poklopim je u mrak košare osmjehujući se.

- Ne tu, danas ne sivu. Uzeti ću veseliju, ovu...šarenu, žutu. - odabirem kravatu pred ormarom u hodniku i vežem je tvrdim prstima pred malim ogledalom iznad stolića s telefonom i ključevima.

Izvučem ladicu i gledam:

- Na posao, Glock. Šefu, Llamu. Danas me valjda neće dirati. - uzmem lagani austrijski pištolj od karbona i kratko se diveći vagnem ga u ruci i ubacim u futrolu pod lijevim pazuhom. Već ispružene ruke prema kvaki zgrabim kožnu jaknu:

- Brrr. Moj voljeni srpanj. Danas je hladno. Nemoj se junačiti.

Sidem po stepenicama:

- Mrzim vas.

Uđem u svoj prastari Peugeot i pokrenem motor. Pokušam ubaciti u prvu brzinu, prijenos zakrči. Drugu, isto.

- Posrani ručni mjenjač! - udarim s obje ruke po volanu.

Pokušam ponovo, lagano gurnuvši ručicu prema njenom zglobu. Tražim položaj.

- Dobar trik. - kažem sretan jer sam uspio. Krenem i kroz jutarnju gužvu i smog Santiaga probijem se do posla.

- Tu čovjek ni ne zna kakvo je vrijeme. Kad nema vjetra. - komentiram pogled na sivo nebo koji se nadvilo.

- Dan kao i svi drugi. - pomislim zaključavajući auto pred zgradom policijske uprave.

Nakon nekoliko bezuspješnih pokušaja izvučem ključ i krenem prema ulazu ostavljajući auto nezaključan.

- Tko bi tebe htio. - s gađenjem sam ga pogledao gurajući vrata.

Te noći se probudim, u znoju. Uplašen, ali sretan. Time što se sjećam cijelog sna:

- Naslonjen na topli kamen, kao nekakav zid, lica obasjanog ljetnim suncem, iznad sebe, par metara ukoso, ugledam lik muškarca. Mršavog, duge kose, izduženog lica, s bradom i brkovima. Odjeven u - bijelu halju, poput Marije. Isti privjesak na prsima, u obliku srca:

- Progledaj. - kaže tiho, ravnim glasom, ali je ipak zvučalo kao naredba.

- Tko si ti?

- Sin. Sin našeg boga.

- Koga? Ne znam ga. Čijeg boga?

- Svih. - učini nježan pokret ispruženim dlanom i rukom, polukružno ispred sebe.

- Ja vjerujem u našu Kraljicu.

- Moju majku. - kaže nježno.

- Majka... - sjetim se topline moje majke.

- Koja me rodila i pratila.

- Ali, ja te...ne poznajem.

- Znam, nema me. Sakrili su sve o meni.

- Tko? O tebi nema ni riječi u Marijinom pismu.

- Nije ga ona napisala. Nije znala.

- Dobro, znam. Nisam to ni mislio. Ona je pričala, a dva mudraca su zapisivala.

- Ne, nije tako bilo. - negira, ali ne podiže glas:

- Nitko nije zapisivao. Što ona govori.

- Gle, ona je hodala u dalekoj zemlji...
- Pustinji...
- Nema pustinje u Poljskoj!
- Nije to istina.
- I onda se pojavila...davno.
- Gdje?
- Tamo... U Czestochowu.
- Kad?
- 1382. To svi znaju.
- Dedé... - prvi put me oslovi:
- Priča je potpuno drukčija.
- Nemoj lagat! Tamo je Čuvar pisma. Tamo je osnova...
- Sve je bilo puno prije. I na drugom mjestu.
- Ako je ona tvoja majka, hoćeš reći da nije bilo bezgrešnog...
- Ne, ne, to jest istina.
- A drugo?
- Pismo nisu ni njene ni moje riječi.
- Sve rušiš.
- A zapisao je.
- Tko?
- Moj brat. Sve ostalo su priče.
- Sad imaš i brata?
- Bio je sa mnom. Skoro do kraja. S drugim prijateljima, s mojom majkom. Pratio me.
- Ja te ne poznajem. Ja vjerujem samo u Mariju.
- Dobro je u nešto vjerovati. Nešto veće i bolje od vas - ljudi. Bliže našem Ocu. Našem Bogu.
- Nemoj me uspoređivati s nekim poganima, koji imaju boga za svaku pojavu!
- Ne to. Mislim na jedinog. Najvećeg.
- Gdje je. Daj da ga vidim...
- Kada bude vrijeme.
- Osjećam se tako - glupo. Zašto ti, zašto mi ovo govoriš? Da me uplašiš?
- Da te upozorim.
- Mene? A tko sam ja uopće? Pa ni sebi nisam neki...faktor.
- Ne samo tebe. Preko tebe. I mnogih.
- Što ne valja? To nam hoćeš reći?
- Sve. Sve je krivo. Ti. Svi. Sve. Marija.
- Koja Marija? Moram li se čuvati neke Marije. Neke žene? Ili...
- Moje majke? - izgovori više kao pitanje. Namršten.
- Ne vjerujem. - kažem mu i stisnem usne.
- I ne moraš.
- Ne želim.
- Otac će vas kazniti. Već vas kažnjava.
- Vidiš, Marija to ne radi. Ona je dobra.
- On će doći!
- Tko?
- Progledaj. Vjeruj.
- Ti si onaj o kojem Marija govori? Zlo?
- Ne. Ja sam njen sin. Sin nje i našeg Boga.
- Koji nas kažnjava? Muči? Želi da nam bude teško?
- Ne. Koji će doći.
- Nitko to neće vjerovat! Nitko!
- Dok ne uzmem mač i posiječem vas. Ovako!!! - i zamahne sjajnom oštricom prema meni.
- Neee! - viknem dižući obje ruke pred glavu želeći se spasiti od udarca beskonačno dugog mača.
- Nebeska Kraljice, pomози mi! - zamolim obliven hladnim znojem, mokre i za tijelo

zaliježljene majice u kojoj spavam.

Ustanem se, drhteći od zime, od straha, odem u kupaonicu i pustim vreli tuš.

- Sve. Svi. Sve. Svi... - svirali su mlazovi po mojoj glavi.

Bacim pogled na crvene brojke sata. Mutnog pogleda, od vode u očima, od šoka sna.

- Šest. - skoro vrijeme za ustajanje. Zato se i sjećaš... - odvučem se u boksericama u kuhinju, bos, samo s ručnikom oko vrata i uzmem prazan vrč.

- Tko zna koliko puta sanjamo ovakve gluposti, ali ih se poslije ne sjećamo.

- Hvala ti Marijo, što nas čuvaš. - zahvalim deset minuta kasnije sjedeći nogu uzdignutih na radiator u kuhinji, tek zagrijanog prvom toplinom iz bojlera u hodniku, pijući prvu kavu.

- Rrrr! Cka. Cka. Cka... - čulo se njegovo buđenje iz noćnog moda.

Spustim noge i ustanem:

- Novi dan. Ajmo, ajmo. - zaplješćem si.

- Previše sranja za 24 sata. - kažem i krenem po hlače.

Na poslu, oko devet, opet ljutnja:

- Smrzavaj se mami! Glupi Excell! Striček Bill vas voli. - napravim poznatu gestu srednjim prstom prema svom uhu.

- DOS rules! Dragi bio dBase. - sjetim se opet davnih vremena bez glodavaca na stolu i tamnog ekrana s treperavom crticom.

- Vrijeme za - osvježenje. - posegnem rukom u ladicu i izvadim debeljuškastu flašu Gatoradea. Uživam zavaljen u stolicu, ali osjetim grižnju savjesti.

- Šef će srati ako me vidi da samo sjedim. Bolje da nazovem dečke iz Održavanja. - uzmem telefonsku slušalicu i okrenem troznamenasti broj.

- Ej, Dedé ovdje. Koji? Onaj koji ti štipa sestru, Garcia. Znaš koji. Kompjuter mi se raspada, čovječe.

- Kako misliš - više nema. Štednja, a. Dobro, onda zovi tog vanjskog. Stari mi je za vratom.

- Ej, molim te. Hoću, ako ti meni prvi. Ne, ti meni. Znaš, ne pušim opuške. - tresnem slušalicom smijući se.

Za sat vremena iznenadi me kucanje. Otvore se vrata i uđe niži muškarac svijetlo smeđe kose, skoro plave.

- Ti jesi imao problema s tenom. - komentiram u sebi rupičastu kožu na obrazima.

Izenadi me ugodnim glasom i sigurnim pružanjem ruke:

- Pablo, doktor za ove - kutije. - predstavi se.

- Idiot koji im vjeruje. - odzdravim.

- Unix je bio zakon.

Sjetim se ljetnih hlađenja u aklimatiziranoj prostoriji nakrcanoj IBM-ovim ormarima.

- Windows NT. Prozor u - šekret.

- Ima novih, al' nema novaca.

- Ima guza al' nema dolara. - nadopunim ga krajem vica i oba se smijemo.

Zavuče se iza stola, izvuče mrežni kabel i spoji ga na Fluke analizator:

- Pa da, ova grana nije terminirana.

- A? - iznenadi me izraz.

- Ovo govno. - izvadi mali dio iz džepa.

- Završni otpor. Negdje fali. - objašnjava mi mada sam shvatio čim sam čuo poznate riječi.

- Neko je opet zapeo nogom za kabel. - sjetim se jedne svoje nespretnosti prošle godine.

- Idem pogledati po kancelarijama...

- Ajde.

- Čovječe, dobro je da je barem neko normalan - ovdje. - proviri glavom kroz vrata, mada je već izašao.

Nasmijem se komplimentu:

- Čuj, ako si za, pod pauzom možemo na kavu.

- Važi. - kaže i zatvori vrata.

Pablo je navraćao svaki dan. Koji put samo na kavu, u kantu, pod pauzom, ali i kada je u zgradi imao kako je on to zvao - intervenciju.

Nakon tjedan dana me pita:

- Čuj, hoćeš k meni na ručak? Žena mi, ha...dobro kuha.
 - Čekaj, dobro ili truje?
 - Ma ne, htio sam reći - rijetko kuha. Ubila bi me da ovo čuje.
 - Danas?
 - Da, fino te odvezem i vratim.
 - Misliš da je to...zgodno? Mislim ovako banuti...
 - Znaš, ti si prvi policajac kojeg zovem na ručak.
 - Stereotip.
 - Da, baš to. Znaš, da su im svi drugi ljudi lopovi...
 - Blizu si. - samo pomislim i klimnem potvrdno.
- Poslije posla čekao me pod zgradom.
- Upadaj. - otvori vrata Renaulta 4. Ja sjednem, a on se spremi zalupiti ih.
 - Mogu sam. - gurnem prste u prorez lima koji glumi kvaku.
 - Samo jako. Jako!
 - Znam. I ja imam takvu krntiju. - snažno ih privučem.
 - Samo da stanem u firmi. Da vidim raspored za sutra. - zaustavi auto pred neboderom.
 - Odi, da mi vidiš firmu. I sekretaricu. Ti si sam...mislim nemaš ženu, curu, što ja znam. - energično govori ulazeći u prizemlje običnog stambenog nebodera.
 - C! - zaniječem napravivši zvuk usnama.
 - Tu...Nije baš nešto, al' dosta za početak. - ispričava se gurajući vrata.
 - Hej Maria. Mi došli. Maria, ovo je Dedé. Dedé, Maria. - značajno me gleda, kao da pita - je li dobra?
 - Čuj, jel' ima što novog? - pita ju uzimajući naloge za sutradan.
 - Ima nešto, tu sam napisala. - ustane i nagne se pružajući mu papir.
 - Dovoljno da tata baci pogled. - proučim figuru.
 - Lice i kosa obični, kanta...prevelika. Grudi - ostavila kod kuće. - zanesem se i nagnem glavu u stranu, proučavajući.
 - Hm, hm. - nakašlje se Pablo, a ja ugledam dva para očiju koja me promatraju.
 - Idemo mi, kod mene kući. Ti zatvori, oko pet. - kaže Pablo u izlasku.
 - I? - pita me čim smo sjeli u auto.
 - Tamna kosa, velika hmmm... - ispružim dlanove deset centimetara od svojih bokova.
 - Dobra je... - vrti glavom.
 - Nisi valjda...
 - Ma daj, samo par puta. Onako, da skratimo vrijeme dok nema posla.
 - A mogu ti reći, i ova četvorka...ima dobro grijanje. - lupne po volanu.
 - Koliko ima godina?
 - 28.
 - Dosta. - prekrižim je u sebi.
 - Nisi ni ti u cvijetu mladosti. - komentira moju reakciju.
 - Ni ti. A ja ti sad idem ženi za stol. - pomislim razočaran.
- Vozili smo se u predgrađe, na potpuno drugu stranu od mog stana, raspravljali o čemu drugome nego o kompjuterima.
- Odjednom protnem, sjetivši se sna prije nekih tjedan dana.
- Maria. Maria. - da li je na nju mislio neznamac u snu?
 - Na našu Kraljicu, sigurno ne.
 - Osim toga, Maria je bez veze. - zaključim i odahnem.

Zaustavio se pred omanjom kućom:

- To je moj dom. - s ponosom kaže propuštajući me u dvorište.
 - 'Ko ti je taj? Malo ste navratili... - njišući se progovori starac sa dovratka stana u prizemlju.
 - Ne obaziri se. Stari pije. Odi okolo, ja sam iza... - mahne rukom u smjeru starca koji i dalje mumlja:
 - Malo su popili...pa traže još.
 - Daj, dođi. - vidi da sam zastao gledajući.
- Osjetim kako mi raste adrenalin.

- Nije to moj stari. Pusti ga. - pozove me već stojeći na kutu kuće, jednom nogom na stepenici.
- Hej, ja sam. I dovedim gosta! - glasno govori nekom usmjerivši pogled gore. Stanem pokraj njega i pogledam:
- O majko Marijo! - kažem si vidjevši prekrasnu djevojku kako sjedi na najvišoj stepenici. Zbunjen ljepotom, popnem se iza njega, vireći mu preko ramena:
- Tko mu je to? Malo je premlada - za ženu.
- Dedé, moja kćer Blanca. Blanca...
- Hej. - ustane premjestivši krišku kruha s maslacem u lijevu ruku. Rukujemo se.
- Ja...malo... - dignu ruku sa kruhom.
- Opet preskačeš ručak? - upita je Pablo.
- Tata, na dijeti sam. - stavi ruku na trbuh.
- Samo gledam njenu kosu, neuobičajenu u mojoj zemlji. Plava, valovita, dužine preko ramena. Različite svjetline pramenova, neki su skoro srebrno-zlatni.
- Matovilka. - sjetim se bajke koju mi je čitao otac, čudnovatim, ostrim jezikom njegovog djetinjstva - Tako nježan pogled...
- Kao dječica s krilima koja lebde uz Marijinu glavu. - proleti mi.
- Vi radite... - zanjiše prstom na oca pa mene.
- Ne, ne. Znamo se... - nasmijem se gledajući zlatni natpis na njenoj bordo majici:
- Los Angeles.
- Jel' mama doma? - upita ju već ulazeći kroz vrata.
- Ajde, ne srami se.
- Čuj, otkud joj ta majica? - kažem tiho u hodniku.
- Ma djeca, pusti ih. Vole gluposti. Estados Unidos, kultovi, njihove gluposti.
- Bezmarijanci... - vrtim glavom.
- Proći će je to. Faza buntovništva. 17 godina, znaš kako je to... - objašnjava mi uvodeći me u sobu.
- Sedamnaest. - ponovim tiho vidjevši njegovu kćer pod natpisom: Maloljetno-zabranjeno. Na majici napetoj grudima umjesto Los Angeles vidim drugi znak. Znak: Stop.
- Dedé, moja supruga...

Sutradan, oko deset sati:

- Šef te zove. Odmah. - otvore se vrata, kaže njegova tajnica ni ne ulazeći.
- Ode glava. - pomislim.
- Dobar dan. - pristojno pozdravim, prethodno na hodniku stisnem čvor kravate i provjerim da mi košulja na leđima nije izvučena.
- Sjedi. - oštro kaže šef.
- Ovo je Paulo iz Bolivijske savezne policije. - pokaže desnom rukom čovjeka koji je ustajao i pružao ruku.
- Hej. Hej. - izmijenimo pozdrav i sjednemo.
- Odmah u glavu. Može?
- Mi klimnemo.
- OK, kokain. Već dvadeset godina pokušavamo presjeći transport. Bolivija - pokaže Paula
- s Amerima sječe Cordillere, koliko ide. Dio kokaina prolazi do nas, do Valparaísa, gdje ga tovare u brodske kontejnere i voze Pacifikom, svuda, osim u SAD, to ima Medelinski kartel.
- OK?
- *Sí, jefe.* - skoro kažem, ali samo klimam.
- Sad Kali postaje glavni, Ameri su stisnuli Bogotu i Medellin. Kali, kartel, ima novu rutu. Ne zna se ništa, osim da je zovu "istočni put".
- Sad ono glavno. Čuli ste za američku DEA-u.
- Iz filmova. - kaže Paulo, a ja iskoristim prekid šefovog monologa za poravnanje nogavice.
- SIU, Sensitive Investigation Unit osniva američki Kongres još 1997 kao dio DEA-e. Jedinica za osjetljive istrage s zadatkom stvaranja, obuke i potpore SIU programima u zemljama ključnim za anti narkotičke ciljeve Sjedinjenih Država.
- Dosta im je trebalo. - usudim se komentirati petogodišnji zalet.

- Dedé, šuti. Mi i ovako nismo u igri. Tu smo samo pridruženi Bolivijcima. Većina zemalja Južne Amerike pozvana je na obuku udruženog tima u DEA-in centar u San Joseu na Kostarici. Pratite?
- Zasad je bilo dvije operacije: Operacija Columbus koja je završila u listopadu 1999. Uhapšeno je - pogleda u papir na stolu - 1290 kriminalaca i zaplijenjeno 900 kilograma kokaina i devet kilograma heroína.
- Sitnica. - ovaj put kaže Paulo.
- Slažem se. Druga je bila Operacija Conquistador. Završena je dvadeset i šestog ožujka 2000. Trajala je šesnaest dana, a pazite...uhapšeno je 2331 kriminalaca i zaplijenjeno...4997 kilograma kokaina
- To je...već nešto. - potvrdimo obojica skoro u glas.
- Stoga, momci, sutra na Santiago Internacional, Lan Chile u 8.30 sati. Smjer - Caracas, od tamo - pljesne - Venecuelanci vas voze na Kostariku. ILEA kamp, San Jose.
- Sutra? - pitam.
- Klimne i kaže:
- Paulo, sretan put. Dedé...ostani malo.
- Sutra? - pitam ga još uvijek u šoku.
- Momče, tražili su ljude bez obaveza, bez obitelji, životopise, sve...
- Znam, ali...
- Zašto su tebe odabrali ne znam.
- Šutim.
- Ali znam...sretan sam.
- Molim?
- Ovo - pokaže rukom okolo - nije išlo. Ne pravi se lud.
- Ma nije...
- Lijepo odi, to bi trebalo trajati pet tjedana...
- Trebalo?
- Ne prekidaš me. - oštro kaže - A ti lijepo pukni. Kaži da ne možeš. Odi doma. Daj otkaz. Zaposli se kao detektiv u robnoj kući, noćni čuvar, ne interesira me...
- To nije fer. - niječem.
- Nije fer dolaziti na posao pijan, svaki dan.
- Molim? - zaderem se.
- Momče, nisam slijep.
- Momak ti je u gaćama, idiote, bio...davno. - ispljunem mu u lice.
- I danas si... - napravi pokret kao da prinosi čašu ustima.
- Nikad. I da nisi slijep, pročitao bi moj dosje. Bolest, starče, bolest. Što misliš zašto već četiri godine trunem u ovoj smrdljivoj kancelariji. Zašto! - viknem unoseći mu se u lice. On šuti, gledamo se sekundu, dvije, a ja se okrenem da ću izaći.
- Bum! - udarim ramenom u okvir vrata i izađem na hodnik. Najbržim korakom, s pomiješanom ljutnjom i stidom krenem u svoj ured spremi stvari.
- Ej, što je bilo? - izroni Paulo pred mene iz čajne kuhinje.
- Djevice, koliki je! - pomislim tek tada vidjevši da je glavu viši i tridesetak kila teži od mene.
- Sere. Idiot. - mahnem ljutito.
- Imam karte. Sutra ujutro. U osam na aerodromu. Nemoj hraniti mačku, daj je nekom.
- Nemam nikog. - kažem - Vidimo se.
- Nemam nikoga. - ponavljam si putem kući.

San Jose, Kostarika 14.7.2002.-20.08.2002.

- Na Antile. - kaže Paulo bez oduševljenja, čim smo sjeli u avion.
- Mogli bi preko Bermudskog trokuta, i hap!, eto nas u Bangkoku! - kaže.
- Bangkok?
- Ne šalim se. ILEA zbilja ima centar u Bangkoku. Ej čovječe, Tajland, masažice, cure: Tu dolars onli! - krevelji se.

- Znaš što? U ovom trenu...
- Ili Mađarska. Kad pitaju: Gdje si bio? U Evropi, mogu se praviti važan. U Badi...
- Budimpešti. - uzdahnem. Blizu tate. Blizu groblja.
- Il' Afrika. Gaborone...Botswana - bwana. - smije se.
- Ali ne, kud će Paulo nego braći na Kostariku. Ma sranje...
- Nije to loše. Mislim, kad su oko tebe ljudi koje...shvaćaš.
- Jezici.... Glupi Paulo govori samo španjolski. Engleski: Ja Tarzan...ja Čita... - počese se po vrhu glave kao majmun.
- A, a, a. - zakriči.
- Gurne me lagano:
- Ajde, što si se ukiselio. Daj malo...
- Ma ne znam. Previše promjena odjednom. Ako išta mrzim...promjene.
- Promjene ne škode zdravlju. Jedna dnevno. - kaže ozbiljnim glasom, ali s osmjehom.
- Kao doktor. - pomislim - Doktor. Bolest. Shit. - opet mi proleti mislima.
- U Caracasu mijenjamo avion. Čim smo se spustili na pistu aerodroma Oscar Macha i s ostalim putnicima i krenuli prema autobusu, put nam presječe čovjek s velikim, gustim, crnim brkovima:
- Vi ste...Čile i Bolivija, jel tako? - pita, a ja vidim samo brkove koje strujanje zraka razmiče u ritmu riječi.
- Octavio Fernandez. - pruža ruku, Paulu pa meni. Uhvati moj pogled:
- Moj ponos. - pogladi šumu ispod nosa.
- Ti si Dedé.
- Aaa. Iz Santiaga. - kratko potvrdim.
- Ja sam Paulo. Iz Cochabambe. Samo bez ljubljenja, molim lijepo... - smije se Paulo rukujući.
- Zašto svi nose brkove? Kao da je to...ne znam. - pomislim i zatrem glavom.
- Ajmo, avion čeka. - pozove nas Octavio.
- O Marijo! - molio sam cijelim letom gledajući unutrašnjost aviona.
- S toliko nafte...mogli bi kupiti neki ...novi! - vičem Octaviu vrteći prstom.
- Moli se dragoj Mariji! - viče on kao hrabrenje, ali uplašenog pogleda.
- Ako što bude, vrata i pa-pa! - Paulo se lupa po kopči padobrana na prsima.
- Ravno među morske pse! - vičem.
- A?!
- Aha! - odgovori na moje cik-cak kretnje ispruženim dlanom.
- Djevice čuvaj me i pomози. - mrmljam, a vidim da je i Octavio zatvorio oči i stišće Djevičinu figuricu.
- Kao moja! - gurnem ga, pokazujući drvenu Mariju.
- Ja sam iz Betanie. Betanie! - ponavlja derući se.
- Bio sam tamo. Kao mali! - osjetim već bol u grlu. Čujemo šum spuštenih zakrilaca, a avion počne prilazno poniranje. Kostarika...
- San Jose. Kompleks ILAE miriši po novom.
- Otvoren je prije mjesec dana! - upoznaje nas američki instruktor.
- Slijedeće godine se planira da ovdje bude centar obuke za Latinsku Ameriku!
- Nismo gluhi. - tiho kažem Paulu.
- Šefe, glasnije! - zadere se Ameru i svi se počnemo smijati.
- OK, shvaćam. Ako netko ne razumije što pričam, neka kaže. Ponovit ću na španjolskom!
- nastavlja istim tonom.
- Che. - kažem. I to mu je bio nadimak svih pet tjedana.
- Svi morate proći *vetting*! - dere se drugi jutro u učionici, gdje smo kao đaci posjedali u zadnje redove.
- A? Tuširanje?
- Ti, ti si - Ivan, iz Brazila. Komičar?
- Ne. - smije se - Molim vas da ponovite.
- *Vetting*. - ponovi Che.
- Jel' to ono...kad se cure...ovlaže! - nadoveže se tko drugi nego Paulo.

- Stoko! Obično V! - pokušava Che prekinuti opći smijeh.
- Nema za to španjolske riječi. I ponovi je.
- Kladenje? - pita Ivan, a mi već imamo suze od smijeha u očima.
- Dosta! Ha, ha, rokt! Udaviti ću se! - roktće poput svinje Dominikanac pored mene.
- Dobar početak. - kažem si i sam se smijući.
- *Sorry* šefe. Znaite, portugalski... He, he! - kaže Ivan kao da se ispričava.
- Testiranje, policajci. Testiranje. - dere se Che pokušavajući pridobiti pažnju.
- Prvo: krv i pišanje. Marš u lab. - otvori vrata učionice.
Prolazimo pokraj nas osam, još se hihoćući, a on nas poprati klimajući glavom lijevo desno.

- Tko je vas poslao? Elita...mo'š mislit.

Na hodniku pitam Paula:

- Ej, ko je ova? - trknuvši ga laktom.
- Simone iz Brazila. Jedinu komad.
- Ludnica. - kažem gledajući njenu kosu boje meda od akacije.
- Mrak. - kaže Paulo i oba gledamo njenu savršeno oblu stražnjicu koja napinje sivu pamučnu trenirku. Naslonimo se jedan na drugog ramenima i spojimo glave. U isto vrijeme uzdahnemo.

- Što je, 'oće te se ljubiti? A dečkići? - uvali glavu iza naših Ivan štipnuvši nas za stražnjice.

- Iju! - cikne Paulo skupivši ruke na prsima.

- Nigdje nemam malo mira! - vikne tankim glasićem.

Tako smijući se spustimo se na prvi kat pred laboratorij.

- Imam AIDS. - kaže tehničarki ozbiljnog lica Paulo.

- T.o.p.r.o - čujemo.

- Kažem imam AIDS.

- Zato i imam ovo sranje na licu! - odgovori odmaknuvši prstom kiruršku masku s usta.

Ubode ga u venu i špricom izvuče par kubika krvi.

- Joj, slabo mi je! - zanjiše se on na okretnoj stolici i krene tijelom u stranu.

Tehničarka se primakne skokom, a Paulo nasloni glavu obrazom na njenu bijelu kutu.

- Fala vam, doktorice, spasili ste mi život.

Opet se počnemo smijati, a ona skine povez i smije se s nama, pokazujući lijepo tamnoputo lice i sjajno bijele zube.

- Ja sam Paulo. - pruži joj ruku. - I nemam AIDS.

- Juanita. - ona odgovara i svi se upoznajemo.

- Evo vam čaše, dečki. - podijeli nam Juanita obične plastične čaše. U drugu prostoriju, tamo su...separei.

- Ja bih molio sok. - provali Octavio i stavi rub čaše među zube.

- Imate neku veću? - upita mali Meksikanac.

- Ti si kao...nosorog. - uključim se i ja.

- Ne, nego ovako je moram staviti na pod. - kaže i uhvati se za podlakticu značajnog pogleda.

- He, he, he! - smijemo se svi kao da je prostorija puna helija.

- Marco. - predstavi se dizanjem dlana ruke savinute u laktu.

- He, he! - smijemo se svi presavijajući.

- Život je baš lijep. - stavi mi ruku Paulo na hodniku i vratimo se u učionicu. Sjednemo zajedno: Ivan, Marco, Octavio, Paulo i ja. I tako je ostalo.

- Dobro je. Nema narkomana, ni bivših ni sadašnjih. - drugo jutro vikne Che prekopavajući papire s nalazima, kao da baš nije siguran u ono što piše.

- Drugi...test...faza je kopanje. - kaže Che i u tom trenu shvati da je tražeći prvi izraz zapravo dao povoda za opći smijeh.

- Luđaci...He, he. - smije se s nama.

- Kopanje...he...digging je serija testova. Tko ste, što ste, što ste radili...

- Kuda idete. - nadopunim ga dizanjem ruke prema nebu.

- Fiju! - doda Marco uz smijeh.

- Serija psiholoških testova - značajno nas pogleda - što nitko od vas neće, he, he...proći.

Inteligencije...he, he...isto. - baci papire na stol, stoji, smije se suznih očiju i gleda nas.

- Luđaci ...jedni.

Smijeh. Zadnji put da sam se toliko smijao. Tih pet tjedana, stalno. Izgleda, ismijao se za cijeli svoj život.

Ulazi žena ozbiljnog pogleda. Oštrim pokretom skine naočale i predstavi se:

- Dobar dan. Ja sam Cindy Rhodes. Doktorica Rhodes, iz Centrale.

- Cindirella. - kažem na glas i taj nadimak je ostao. I u Quanticu, kasnije.

Postao sam zadužen za davanje nadimaka svima.

- Ispuniti ćete dva testa, psihološki i inteligencije, onda je intervju. Jasno? Ima pitanja?

Dobro. - počne dijeliti papire na tvrdom podlošku na kojem je vezicom bila pričvršćena olovka.

- Zacrnite kvadratiće, molim, ispred odgovora koje odaberete. Iz prve, bez puno razmišljanja, molim.

Za dvadeset minuta je pokupila papire i rekla:

- Dobro. To ide faksom u USA. Za par dana test inteligencije.

- Doktorice, ja ne znam, boli me...tu. - Paulo je pokušava nasmijati. Pokaže srce.

- Ja sam psiholog, Cochabamba. Dok tvoj problem nije tu - pokaže si glavu - ne mogu ti pomoći. - odgovori.

Meni se učini da sam uhvatio smiješak, lagani vjetrić, koji je preletio njenim očima ispod naočala.

Ostatak vremena do ručka provodili smo u upoznavanju kampa, poligona, smještaja. Sve je bilo malo...nedovršeno, prazno.

- Vi ste prvi. - kaže nam Che.

- Godišnje će ovdje proći petnaest stotina agenata TRI-a. DEA-ine međunarodne službe. ILEA su samo centri za obuku. Ma shvatiti ćete. - mahne.

Tour de Jose sam nazvao prvih tri dana, kada nas je vodio kao školarce u obilazak muzeja, a onda je došla hrpa Amera i počeo je ozbiljni drill.

- Svaki od vas je ovdje s razlogom. - najavio je slijedeće tjedne Che.

- Dajte sve od sebe.

Morali smo. Obuka upotrebe oružja, sve što mogu zamisliti: osnove, sigurnost, taktika, obuka u primjeni smrtonosne sile - Ameri vole smisliti fine složenice - sve skupa 120 sati. Svaki dan, od osam ujutro do ručka u dva popodne.

- Oni to zovu, pazi, Osnovni trening. Kakav je tek onaj iznad? - pitao se Octavio na glas, a mi smo vrtjeli glavama.

- Što vi radite ovdje? - pitala me na polovici obuke Cindirella, gledajući moje papire.

- Pa Osnovni, kao i svi? - gledam je preko stola u kancelariji u kojoj je obavljala pojedinačne razgovore nakon pismenih testova.

- Ne, mislim uopće, u policiji.

- Hoćete čuti: Da bi služio i štitio? Vaše parole? - ne shvaćam je.

- Koliko diploma imate? - pita pomirljivim tonom.

- Tri. Zašto me to pitate? Sve vam piše. Sedam jezika, prošlost, roditelji, djetinjstvo. Sve.

- Zašto? - pita ponovo.

- Dva razloga. - zavalim se u stolicu gledajući je u oči.

- Prvi: očajan sam u matematici i drugi: bolestan sam i kompenzacija i ta sranja, znate to...

- Prvi razlog ne stoji. Zagleda se u test inteligencije. Koliko ti je trebalo? - digne ga i protrese.

- Isto kao i drugima.

- Zašto u kutu testa stoji 12'?

- Morao sam na WC, pa sam predao test.

- Dedé. - pogleda me preko naočala, prvi put izgovorivši moje ime. Prestao sam biti Santiago.

Šutim.

- Drugi razlog. - napravi gestu a-sad-ti-izvoli.

- Bolest me udarila u dvadeset i osmoj. Do onda sam imao jednu diplomu i govorio dva jezika. Ostalo...je došlo poslije. Ali zašto me to pitate? Pa vi...
 - Znam Dedé. Znam. Ali papiri ne govore. Pričaj...
- Pričali smo sat vremena svaki dan, o svemu. U početku sam bio suzdržan, na što je rekla:
- Otpusti kočnice, Dedé, otpusti. - zvala me imenom.

Kočnice smo otpuštali svako popodne u sportskoj dvorani. Igrali košarku, na jedan koš, tri na tri. Paulo, Marco i ja protiv Ekvadorca Juana, Ivana i pazite - Simone.

- Ova je luda. - komentirali smo njene ubačaje elegantnim skok šutom iz daljine ili brzim ulaskom na Ivanovo dodavanje.

Samo nas je pogledavao, šireći oči i dižući pogled:

- A, što kažete?
 - Strava. Zgužva nas k'o budala novine. - kaže Paulo.
 - To nije istina. - kaže niski Marco kad mu je udijelila bananu.
 - Četiri jedan, *luzeri*. - kaže Simone i ode do najnižeg reda malih tribina gdje smo ostavljali ručnike. Gledam je kako briše lice, tapka znoj sa svojih istaknutih jagodica, ozbiljnog pogleda. Iz profila se divim njenom malom nosiću čiji je vrh prčasto gledao u zrak. Proučavam spuštajući pogled na grudi:
 - Djevice, ona sigurno ima...stotku. U trenu sam je vidio pod tušem, kako se okreće, mokra i kaže: - Dođi, Dedé... Trgnem se.
 - 'Oćemo još? Uuu. Paulo zemlji. Još? - maše mi Paulo pred nosom.
 - A? Ne znam... - gledam je opijen.
 - Ej, čovječe, do dvaj'st pete - Ivan baci loptu prema košu - ženska reprezentacija Brazila. Lopta promaši cijeli obroč.
 - A sad? - pitam.
 - Policija. Muž, djeca, ta sranja.
 - Muž.
 - Aha. - ode po loptu.
 - Nogometaš, bivši...nogometaš. - dovrši kada se vratio praveći dramatsku stanku.
 - Šteta - kažem gledajući je - tako je...savršena...
 - Daj malo kukaj, Jeremijo. - kaže Paulo, a Ivan me pogodi loptom u prsa.
- Primim je i kažem:
- Još jednu? U sokić?

Obično smo posjedali vani u parku poslije dvorane i mirisa znoja, adrenalina i isparavanja svježih boja za zidove i laka za parket u dvorani.

Posjedali bi ispod par metara golih stabala borova čije su krošnje gledale ovaj grad još u kolonijalna vremena. Svako od nas pričao bi priče karakteristične za svoju zemlju, svoj narod, uspoređivali bi običaje, izreke, pjesme i muziku.

Pravili se koji put važnijim i većim, ali kako su to svi radili, jedina kazna bio je smijeh svih drugih.

- Znaš - kaže Octavio - kada smo došli, nisi mi se baš...svidao.
- Ma daj, pogledaj ga. Ko slika! - uštine me Paulo za obraz.
- Tko njega ne bi volio! - nastavlja, a Octavio ga zaustavi rukom.
- Ne ozbiljno, Dedé. Nakon prvog tjedna gledao sam te za ručkom i pitao se:
- Tko si ti, prijatelju? Znaš li ti sam tko si?
- Ne znam. - kažem mirno i čvršće naslonim leđa na hrapavu koru, kao da očekujem zaštitu.

Svi me gledaju i šute par sekundi.

- Znaš - ponovo počne omiljenom mu riječi - svi mi imamo fasadu, oklop koji nas štiti. Od nas samih, od drugih.
- Najviše prvih... - potvrdi Marco.
- A tvoja...ne znam...ni kakva je ni čemu služi...

Šutim.

- Tvoja nazovi površnost, prema ljudima oko tebe, prema svemu... Čemu?
- Da neću živjeti zauvijek, Octavio - stavim mu ruku na zapešće - o onda će i drugima i

meni biti lakše...

- Mislio sam...da li njega uopće neko voli.
- Mama. Mama ga voli. - Paulo želi prekinuti nelagodu.
- Da li ti znaš - voljeti. - govori polako, netremice me gledajući.
- Znam. Rijetko, ali znam. - odgovorim.
- A sebe? Voliš li sebe?
- Ne. Sigurno ne.
- Vidiš, tu je greška. Ne možeš voljeti druge ako ne voliš sebe.
- Znam, tako i Ona kaže: Tko ne uzima ni ne daje. - pogledam u nebo.
- Djevica, Dedé. - pogleda u nebo naglašavajući svoju odanost.
- Naša Kraljica, moja Kraljica. - odgovorim s nesigurnošću.
- E, što vi filozofirate! Fiju briju i eto njih na nebu! - prekida Paulo, a svi sretni meškoljimo se na iglicama očekujući lakše teme.
- Dobro, na isto valnoj dužini i u istom tonu nastavljamo. - kaže dubokim glasom nekog radio voditelja.
- Može mala pričica, basna, koju će vam tata Paulo ispričati:
- O žabi i škorpionu, može?
- Na obali rijeke nađu se jedno jutro žaba i škorpion.
- Daleko je...preko. - kaže škorpion.
- Kako kome. - odgovori žaba.
- A pogledaj, kako je tamo lijepo. - pokaže repom škorpion drugu obalu.
- Žaba gleda i gleda.
- Čuj, mogla bi mi pomoći. - nagne se škorpion žabi.
- Ne dolaziš u obzir. - mirno će žaba.
- Ti znaš plivati, ja lijepo stanem na tvoja leđa...
- Ma nema šanse. - prekine ga žaba odmičući se.
- Nisam luda. Da me ubodeš i odo' ja... - obrazlaže.
- Misliš da sam glup? Pa onda bi se i ja utopio. - škorpion će.
- Hm, istina. - pomisli žaba - Ne smijem biti tako...nepovjerljiva.
- Hajde dobro. Zajaši me. Ali pazi... - spusti glavu na zemlju.
- Škorpion joj skoči na leđa i žaba se spusti do rijeke. Uđe u vodu i pliva...pliva.
- Jel' ti dobro? - pita škorpiona.
- Daj malo izdigni leđa, mokre su mi noge. - kaže škorpion tresući vodu s njih.
- Dobro. - odgovori žaba, odigne hrbat i pliva...pliva.
- Ej! - zazove ju škorpion na pola rijeke.
- Žaba stane i pogleda ga.
- Cap! - ugleda njegov zadak kako se zabija u njena leđa.
- Budalo! Pa...oba ...ćemo... umrijeti...
- Oprosti, ne mogu si pomoći. To mi je u prirodi. - odgovori škorpion mirno.
- I oba potonu...
- Buć! Buć! - završi Paulo.
- Sjedim i razmišljam. Svi šutimo očito iz istog razloga. Pitanje mi titra pred očima:
- Što ja hoću?

U posljednju nedjelju, dva dana pred kraj seminara, odlučimo imati oproštajnu zabavu, oproštaj od San Josea i nekih od nas, jer su za sutradan Ameri najavili konačan izbor:

- Četiri k nama, na specijalističku, četiri kući. - rekao je Che.
- Oko šest došla je Juanita, s kojom je Paulo opasno mutio cijelo vrijeme, istina ograničen zabranom napuštanja kampa, kao i svi, ali je znao nestati popodne na sat dva.
- Nekako ovdje smrdi...po seksu. - zafrkavao ga je Marco.
- Izvadila je dvije boce pune tamno smeđe tekućine.
- Sestro, ako je to rum, malo si donijela. - kori ju Ivan.
- Aha. Probaj.
- Oh, hmmm, oh. - stenje promijenjenim glasom. Drži se za grlo.
- Marijo moja, što je to?
- Domaći specijalitet. Moja mama ga pravi. U rumu stoji voće, tri mjeseca.

- Ali od ovog...ruma...ne mogu govoriti. - škripi glasom Ivan.
- Naravno, braco. Jamajka, 80 posto.
- Daj meni malo. - uzme mu Paulo flašu iz ruke i preselimo se na klupe, nas devet s dvije litre...pića.

- Ej, čovječe, moram...po...po... - oko ponoći kaže Paulo, stavi dlan na usta i pojuri prema WC-ima.

- Ne tu! - nisam bio dovoljno brz, a on se nagne i ispovraća cijeli umivaonik.

- Mogao si u školjku... - zaustim.

- *Buaaaa*. - hvatao se za slavinu.

- O Djevice, *buaaa*.

- Otkud mu to sve u želucu? - pitam se ipak s gađenjem gledajući ne sadržaj nego količinu.

Petnaest minuta je držao bradu na rubu umivaonika i hvatao dah između povraćanja.

- Moram se umiti. - kaže i pusti vodu.

- Neee! - viknem prekasno i gledam kako voda puni začepljeni umivaonik.

- Dobro da idemo. Čistač bi nas našao i ubio. - kažem gledajući umivaonik i vukući Paula nazad.

Svi smo se napili. Pjevali tko zna kakve pjesme do tko zna koliko sati. Pričali viceve. Zaključili da su vicevi na portugalskom smješnjiji, mada su Simone i Ivan to tvrdili za španjolski. Smijali se u stilu svih prošlih tjedana.

I onda, potpuno blesavo, neplanirano, Simone i ja se nađemo u prostoriji s tuševima. Pjevamo, ne znam što, a ona kaže:

- Ajmo onu američku: *Country roads take me hooo...* zavijali smo u dobroj akustici popločenih zidova, a ona je mahala flašom s nekoliko prstiju pića.

- Znaš...što? - kaže.

- A?

- Engleski...ti nije...baš neki.

- Kao da sam to već čuo. - pomislim, a preplavi me osjećaj najsličniji strahu.

- Ej! - gurnem ju jer je naslonila glavu na zid i zatvorila oči.

- Moram...u...krevet. - izusti.

Prebacim joj lijevu ruku preko ramena, svoju desnu pružim preko njenih leđa pod mišku i poput ranjenika odvučem je u njenu, jedinu i praznu žensku sobu.

Spustim je obučenu na krevet, okrenem na bok i sjednem na rub.

Gledam je kako mirno diše i kažem tko zna zašto:

- Mir, Simone. Lijepo ti je, znam. Volim te.

Podragam je po kosi i izađem. Na hodniku se predomišljam sekundu dvije i odlučim se vratiti u dvoranu. Sjedili smo, pričali i pili vrlo malim i opreznim gutljajima voćni rum Juanitine majke, a tek sa zorom povukli se u krevete.

Jadno je bilo jutro nakon sat vremena spavanja. Izobličenih lica, čupavi i namrgođeni, bez doručka, dovukli smo se u učionicu:

- Dobro jutro! - više Che.

- U Djevičino ime, molim te, nemoj vikati. - stavi mu ruku na prsa Ivan ulazeći.

- Malo smo slavili? A neka, neka, znam ja...

- A sad, ono glavno, tko ide kući, a tko gore...

Svi ga gledamo dok uzima papir otrgnut s faks rolne i čita:

- U *Estados Unidos* idu: Marco, Paulo, Dedé i Octavio. Ostali kući. - kaže na španjolskom.

- Dole, u dvojci je tip iz DEA-inog OF-a. Odite po papire. - kaže nama četvorici na izlasku.

- OF-a? O Djevice, Ameri će me izluditi. - odgovorim.

- *Office of International Operations*. Rekao sam vam, naučit ćete. - objašnjava Che.

- Prvo u LA, a onda u TRI. Quantico, dečki, Virdžinija. Vidimo se... - nastavlja kraticama zafrkavajući nas.

- Ej, reci mu...da moramo nešto obaviti. Da ćemo doći oko...deset. - kaže mu Paulo.

- Što to?

- Ubiti oko, Che, ubiti oko... - objasni mu i izađemo sva četvorica.

Slijedeći dan svi čekamo letove, neki kući, a nas četvorica let u Los Angeles. S torbama u ruci stojimo Paulo i ja nosovima prilijepljeni za staklo velikog prozora. Paulo uzdahne.

- Juanita? - pitam.

- Aha. - gleda van.

- Sve što je dobro... - počnem.

- Kratko traje, znam. - kaže Paulo i ispusti torbu na pod. Rukom si protrlja kosu iznad čela.

- Što je, balunga, a! - vikne Ivan mirišući svoju podlakticu. Smije se sjećajući se vica koji je Paulo ispričao protekli tjedan.

- Ma sranje. - bez osmjeha kaže Paulo.

- Mi došli da se pozdravimo. - pokaže prostor između Simone i sebe.

- Letimo za pola sata, pa ljudi...da si kažemo pa-pa. - zagrli Paula širom i tapše mu leđa.

Simone me uhvati za zglob iznad šake i u dlan mi gurne knjigu:

- Na španjolskom. Tebi.

Šutim i gledam je zbunjen gestom i osjetim knedlu u grlu:

- Simone... ja...nemam ništa.

Osmjehne se i zakrene me laganim stiskom nadlaktice:

- Nema veze. Znaš, Dedé, ti si jako...drukčiji. - bira riječ pola sekunde.

- Nisam.

- Uvijek znam - pokaže prsa iznad grudi - osjećam, da više imaš u sebi nego što govoriš.

Gledajući joj ruku, spuštenog pogleda kažem:

- Kao svi, Simone. Kao i drugi.

Podigne se na prste i poljubi me u obraz. Mekano i toplo. Udahnuo sam miris njenog vrata kao da ga želim zauvijek zadržati u nosu, u sebi.

- Bolje šutjet, nego govoriti krivo.

- Zato ti je i dajem. Ja to znam. - kaže lagano se odmičući.

- Sretno. - kažemo si, a ja zagrlim Ivana koji nas gleda sa strane:

- Ajde stari, drž' se! - grlimo se.

- Nemoj slučajno da se ne javiš, ako dođeš kod nas! - više odlazeći.

Simone se okrene i kratko nam mahne.

- Jel' to ima suzne oči? - pita me Paulo.

- Od sreće, ide svojim kući, Paulo.- tiho mu kažem i odvučem se na sjedalice.

Gledam knjigu izabranih španjolskih pjesama. Vidim da je jedna stranica ima zavrnuti vrh, kao oznaku. Uzdahnem, još uvijek sa slikom plavih očiju i kose boje meda pred očima, stresem glavom i otvorim stranicu:

Isabel Miralles

FALSAS PALABRAS

*Palabras que seducen
palabras que halagan,
que se disfrazan*

*de hermosos sentimientos.
Seduciendo corazones
sedientos de ilusiones.
Bellas y tiernas palabras
que atrapan el alma
en trampa cruel y despiadada.
No es digno de bien nacido
halagar con palabras falsas
que llenan el corazón
de esperanzas vanas
y crueles desilusiones.*

*Quizá el destino,
a ellos les cumpla,
el mismo destino.
Entonces sabrán,
que es llorar por amor.*

LA 21.8.2002.

Na aerodromu, nakon čudnih pogleda u mene i pasoš, službenik kaže:

- Iz Kostarike?
- Preko Kostarike. Malo više od mjesec dana zadržavanja, mislim tamo...
- Čile? - pita malo podignutog tona.
- Da.
- Komunist? - pita.
- Ne, socijalist. - odgovorim i ja podignuvši glas.
- Koji je razlog dolaska?
- Poslom. - kažem mirno, pokušavajući smiriti situaciju.
- Poslom?
- Službeno. - vidim da je vrag odnio šalu i pružim službeni poziv.

Za deset minuta izlazim iz zgrade aerodroma vrteći glavom:

- E paranoja...paranoja vlada. Taksii! - mahnem jednom taksiju koji je kretao, očito misleći da više nema turista u povratku s Antila.

Stane, a ja provirim kroz spuštено suvozačko staklo. Vidim izduženo lice s velikim, koso spuštenim brkovima.

- Rus. Ivan Grozni. - proleti mi glavom.
- U grad. Roybal zgrada.
- Je to... - gleda me brkati Ivan.
- Istočna Temple ulica. 255.
- Dobro. Dobro. - učini glavom pokret u desno kao da me poziva u auto, nakon provjere, dakako.
- Svašta. - promrmljam dovoljno tiho da me ne čuje, već otvorivši zadnja vrata taksija.
- Kostarika, a? - pita me gledajući u retrovizor nagađajući.
- Toplo. - vidim zbunjene oči u retrovizoru.
- Blizu. - pojasnim, udahnuvši osebujuć miris pomiješanog osvježivača zraka i povraćanja upijenog u oblogu poda.
- Promašio je par tisuća kilometara, al' neka.

- Grad anđela, što god to značilo. - pogledam visoku sivu građevinu i duboko udahnem kao da se želim napuniti osjećajem pripadnosti.

- Imam razgovor. - kažem na prijavnici u predvorju federalne zgrade, ovaj put odmah pruživši sve papire.
- Stavite ovo. - kaže crni službenik pružajući plastičnu karticu "Posjetitelj" sa krokodilskom kvačicom za rever.
- Dvadeseti kat. Gore imate strelice. Liftovi su vam desno. - pokazuje rukom pogleda već spuštenog na tastaturu kojom upisuje posjetitelje.
- OK. - zgrabim karticu i krenem prema liftovima.
- Da mi nije rek'o sigurno bih pješice... - osmjehnem se u sebi.

- Uđite, sjedite.. Vi ste...Čile, Dedé Zi...Ce...

- Dedé je u redu, ne mučite se s prezimenom.

- Ah, whatever, Dedé je dosta. Ja sam... - krene zaobići stol, ali zastane i preko njega, pokretom kao da je nešto zaboravio pruži ruku i predstavi se:

- Specijalni agent Gonzalez.

- He... - ugledam miša s sombrerom.

- Bez speedy. - uhvati moj nasmijani pogled.

- OK, to je često prezime. Oprostite... - smješkam se i dalje - A ja sam tako volio taj crtić.

- *Arriva!* - stavi obje ruke bočno, savine ih kao da će potrčati.
- Ha, ha. Ha, ha. - smijemo se oba vrativši se u djetinjstvo.
- Čudan životopis.
- Znam.
- Vaši nisu iz Čilea. Porijeklom, mislim.
- Ne, majka je rođena u Portugalu, a otac je rođen u ...
- Nikad čuo. Samo malo... zastane uperivši prst u mom smjeru.
- Košarka. Kozik, visoki centar. Hall of Fame, jel'? - skupi ruke iznad glave čineći pokret bacanja lopte.
- Da.- prešutim potpuno krivi izgovor.
- Okrenuo bi se u grobu. - pomislim - Ameri bi mogli naučiti i neki drugi jezik...
- I onda, kako je bilo u *Es-Jeyu*? - pokušava biti neformalan vidjevši moj kiseli pogled.
- Dobro, ali nepotrebno. To su sve stvari koje svaki policajac zna.
- Ne. *Es-Jay* nije zato. Tamo se upoznate, zajedno učite, vježbate.
- To sam i shvatio tako.
- Jedino... - maše dosjeom ispred lica.
- Liječnički. Ne znam ... - spusti ga na stol, a ja pomislim da će izvaditi avionsku kartu za Santiago.
- Ne znaju ni što vam je.
- Ni kod nas dolje... - slegnem ramenima.
- To sve komplicira. Odobrenje.
- Gledajte, ja sam samo malo...usporen. Funkcioniram... - ne završim jer me prekine mahnuvši rukom.
- Dedé, niste ovdje tek tako.
- Ni ne mislim. Ali, sve je bilo čudno, moj odlazak iz Santiaga, uopće moj izbor dolje. Sve je bilo...tako brzo.
- Mi smo birali ljude. I zvali.
- Zašto? Zašto ja? Jedan dan trunem za nekim stolom i onda osvanem, teleportiram se u San Jose.
- *Beam me up.* - nasmije se.
- Slušajte. Sada vam govorim otvoreno. - vidi da ga pažljivo gledam.
- Spremamo veliku operaciju. Kod nas, Meksiko, Kolumbija. Najveću do sad.
- Želimo razbiti sve. Hvatamo konce već dvadeset godina kad je osnovan OCDEF. 775 specijalnih agenata.
- Ni ne pitam za kraticu.
- Mrežu distribucije po našim gradovima radi RET, regionalni uredi.
- Program HIDTA. 186 milijuna dolara ove godine. Od 1990. obuhvatio je nas i susjede. Sve mi provodimo. Trebali smo ljude izvana, za rad na terenu, bez mogućnosti kompromitacije, bez šanse za...sranjima, razumiješ. - zaustavi tiradu.
- Da. U grubo su nam to i najavili. Razumijem, ali gdje sam tu ja...
- Jezici, znanja, jednako ono što nam treba.
- A ... ovo? - pokažem sebe rukom od vrata naniže.
- Ovo se broji. - Gonzalez se dotakne prstom po čelu.
- Stalno klizi. Na gore, mislim lošije.
- Jeste li bili ovdje, kod nekoga?
- Ne, tek smo stigli.
- Moj prijatelj, igramo tenis. Doktor je, kirurg, navodno dobar. Ako on ne može...zna nekog, sigurno. - gleda me u oči meškoljeći se u stolici, ali ozbiljnog lica.
- Neugodno mu je kad radi usluge. - objasnim si nesklad govora i tijela.
- Moramo prvo...to srediti. A onda u Quantico. - energično kaže.
- Da ga nazovem? - već diže slušalicu.
- Može.

- Ja sam doktor Paul C. Heck. Vas je Gonzalez najavio, jel'da. - pruža mi ruku vitki doktor u pedesetim.
- Da ja tako izgledam za desetak godina. - pomislim.

- Vi ste - stiša glas - FBI?
- Ne, DEA. Novi, iz Čilea.
- Međunarodna razmjena. - pojasnim.
- Dedé, jel, što je točno, mislim što je na stvari. Felix mi nije ništa rekao. Samo vas je najavio i rekao:
- Paul, šaljem ti našeg čovjeka. Sredi to.
- Znam, bio sam s njim kad vas je dobio.
- I onda...

Ispričam mu cijelu povijest...bolesti. Najdetaljnije što sam mogao. Bez nalaza koji bi poduprli moje riječi. Koristio sam se svim terminima koji su mi se, od neprestanog čitanja, u šoku od prvih dijagnoza i spoznaje dovoljno duboko usjekli u pamćenje. Preduboko, jer dok sam mu pričao, osjetio sam stiskanje u grlu i onu poznatu težinu bremena koji vučem već jedanaest godina.

- Izvrsno! Prava je sreća kada vam netko tako...detaljno ispriča. Lakše nam je, znate, dobiti sliku.
- Idemo dolje - ustane - na magnetsku. To ste radili, dole...
- Jesam, u Santiagu, devedesete.
- Davno. Novi EMR-i su precizniji. Taj je bio...
- Toshiba. - dovršim njegovu rečenicu.
- Stara Toshiba, jedna od prvih.
- Sjećam se da mi se doktor žalio da je neprecizna, stara, iz kraja sedamdesetih. - kažem.
- Prošlo stoljeće. - nasmiješimo se njegovoj dosjetki.
- I mi smo imali takav. Već dugo je pod prešom. - pljesne rukama.
- Znalo se desiti da ne pokaže nešto što je manje od milimetra. To je za nas...
- Neprecizno. - kažem izlazeći iz lifta.
- Točno. Ovaj najnoviji ima tisuće puta bolju rezoluciju.
- Shvaćam. Ne brinite, znam ponešto o kompjuterima. - nasmiješim se.
- Izvrsno. - otvori vrata s natpisom Elektromagnetska Rezonancija.

Ustajući sa pokretnog ležaja, koji malim pomacima pomiče glavu kroz okrugli duboki otvor, i najviše podsjeća na kakav klaustrofobični grob ili ždrijelo koje vas polagano guta i onda ispljune, ugledam doktora kako se sagiba iza staklenog odjeljka i nešto proučava. Priđem i vidim kako klika mišem na jedan po jedan presjek moje glave na jednom monitoru, a onda ga uvećanog proučava na drugom.

- Priđite. Čini mi se da...
- Uđi, uđi. - pozdravi mladu doktoricu.
- Doktorica Mirianne Marsh. Neurolog. Dedé, moj...prijatelj iz Čilea.

Klimnemo si kao pozdrav.

- Vidi, ovo je neka mikro fraktura. Tu, vidiš, na nazalnoj šupljini, tu.
- Nagnemo se svi troje i gledamo.

Malo kasnije, opet u njegovoj kancelariji pita:

- Jeste li pretrpjeli nekakav udarac u glavu?
- Ha, jesam, kao dijete. Jednom sam pao trčeći po mokrom betonu plaže, a drugi put kad se prevrнула fotelja i onda udario glavom u radijator.
- Koliko ste imali godina?
- Možda pet. I manje.
- Nije to. Ovo je novije. - gleda me.
- Ne možete se sjetiti ničeg novijeg?
- Ne, sto posto, ne. - potvrđujem i osjetim da me boli desna ruka. Uхватim se nježno i masiram je.
- A to? - pokaže moje ruke.
- Nemam pojma. Valjda sam je zaležao jučer u avionu. I što ćemo?
- Operacija. Mikro kirurgija, lagani zahvat. Kroz nos, bez otvaranja. - pokaže glavu.
- Ima jedan mali problem.
- Koji? - mirno pitam.

- Novac. 135 tisuća dolara.
- Molim? Pa otkud mi toliki novac?
- Znam, znam. To sam i rekao doktorici Marsh kad je rekla da to rade u Washingtonu.
- O moja Djevice. - čudim se još uvijek. Zamišljam, samo zamišljam koliko je to novca.
- Pa toliko nisam zaradio u cjelom životu.
- Doktorica je spomenula i drugo rješenje. Ne samo drugo, nego i brže.
- Koje?
- Naš kirurg, izvrstan. Sada radi dole, kod vas, ima kliniku. Tamo je cijena 18 tisuća. Dolara, naravno.
- Toliko bih mogao skupiti. Dio posuditi.
- Tako treba...
- A gdje dolje kod nas?
- Brazil, Dedé. Brazil, São Paulo.

Brazil 25.08.2002.

Boeingom 767 Delta Airlines-a drugo popodne sletio sam na Guarulhos u Sao Paulu. Sav ukočen od osam sati dugog leta i preuskih sjedala požurio sam na taksi do privatne klinike doktora Clarksona. Naravno, poslije već uobičajeno sumnjičavog pregleda dokumenata koji su prelazili iz ruke u ruku policajaca i carinskih službenika:

- Puno putujete? - pita zadnji od njih, s pečatom u ruci, više kao konstataciju.
- U zadnje vrijeme.
- Puna vam je putovnica. - lista stranice tražeći slobodno mjesto.
- Zatražit ću novu. - mirno odgovorim, znajući da ne treba povisiti ton.
- Razlog posjeta? - osmotri me našavši mjesto za pečat.
- Liječenje. - kažem.
- *Tonk!* otisne oznaku s datumom.

Za dva sata taksist me ostavi pred novom trokatnicom.

Uđem na recepciju, gdje me prekrasna djevojka pozdravi i nakon što sam se predstavio otprati u kancelariju:

- Sjedite, doktor Clarkson će brzo doći. - i odnjiše se za prijemni pult.
- Čekao sam više od sat vremena. Napokon uđe brzim korakom niski ćelavi muškarac.
- Bijela kuta. On je. - ustanem i rukujemo se.
- Oprostite. Glaukom, pa se malo odužilo.
- Zar to nisu...- pokažem oči sjetivši se svog oca kojeg je godinama mučio povišeni očni tlak.
- Je, je. Ovo je sličan postupak vašem. Baš dobar primjer. Vidite, kroz nos napravimo mali otvor iza očne jabučice, u kosti iza nje, napravimo - mjesta i tako smanjimo tlak na očni živac.

Za stolom vrti kolor otiske.

- Od jučer ih gledam.
- Kod vas - okreće mi otisak sloja moje lubanje - rupu, frakturu valja zatvoriti.
- I to nije gadno?
- Sama operacija ne. To je, ha, rekli bi, slabo invazivni zahvat. Problemi koje imate...
- Će nestati? - požurim.
- Ne, ne. Vidite, kroz tu frakturu, kako god mala bila, put su nalazile i bakterije i zrak.
- Zrak?
- Zrak. Ubrzana oksidacija vašeg moždanog tkiva.
- Čekajte, hoću li ozdraviti?
- Ozdraviti, da. Vratiti se, ne.
- Neće vam biti kao prije, ali će se zaustaviti daljnje propadanje. - dodaje.
- Primate čekove? - pitam i posegnem rukom u unutrašnji džep jakne.

Kako je i obećao, treće popodne nakon dijela jutra provedenog pod, na moje čuđenje, vlastitim EMR uređajem najnovijeg tipa, Patricia, lijepa cura s recepcije kojoj sam doznao

ime, pozove me na razgovor.

- Dedé, Doc vas čeka u uredu!

Osmijehnem s još jednom uspjehu svojih nadimaka.

Ustanem sa kreveta:

- Evo, Patsy, srećo, idem. - malo prebrzo poskočim i zavrti mi se.

- Hoćete kolica?

- Srećo, pa nije mi tako loše. Ajmo... - obuhvatim njen nemirni šušćavi struk i spustimo se u kancelariju doktora Clarksona.

- Lijepljenje je uspjelo. - kaže spuštajući jutrošnji otisak presjeka.

- Lijepljenje?

- Ne bojte se. To vam je isto kao zubi. A oni su sto, ne... tisuću puta opterećeniji.

- Znam, ali...

- Tu - pokaže papirima u ruci svoju obrvu - sve je...zaštićenije.

- Fu! - zavalim se u stolicu s olakšanjem svejedno osjećajući grudicu ljepila u svojoj glavi.

- Uspjelo je - gleda papir - izvrsno! Najnovija stvar - lupne se papirima po glavi - moja tehnika.

- Jedino, morate se paziti razlike u tlaku. Ne roniti i ne letjeti.

- Ne ronim. Ali letjeti... - vrtim glavom.

- Kako ste došli?

- Avionom. Pa to znate.

- Vratite se lijepo ...brodom. Krstarenje. Atlantik. Bahami.

- Odavde? Pa to je...najmanje 14 dana ako uopće nađem brod.

- To vam preporučujem. Sve drugo je na vaš rizik.

- Kao i cijeli život. - istisnem kroz zube. Nastavljam:

- Nema šanse. Gore moram biti za tjedan, tjedan i pol, maksimum.

- Ne znam - vrti glavom - kao što sam rekao...

- Moliti ću Djevicu, kao uvijek. - dignem se i odem u sobu spremiti stvari

Kada sam izlazio jer taksi je već čekao, doktor vikne stojeći ispred klinike:

- Ne roniti i čuvat se visina iznad kilometar dva!

- Hvala Doc. Na svemu. - i stavim remen torbe na rame.

Zaslijepi me jako sunce dok koračam prema taksiju i iza sebe čujem:

- Nek Marija bude s tobom!

Mahnem dižući ruku nad glavu ne okrećući se. Uđem u taksi i kažem:

- Vozi.

- Kuda?

- U bolji život. - odgovorim, ali nisam uspio natjerati osmijeh na svoje lice.

Taksi krene u centar Sãoa.

- Može? - upita me taksist pokazujući kazetu.

Klimnem.

- Dobra *pequena*. - gurne ju u auto radio.

- Molim?

- Mrak *chiquita*. Iz Puerta Rica. Ali sad je u - pusti jednom rukom volan i pokaže ispred - gore, u *Estados Unidos*. Lopez. Jennifer. - pojača glasnoću.

- ... Oh. Oh... Oh. Oh... - čujem i pomislim:

- Ljiga. I onda počnem slušati. Riječi:

...Mi vida no tuvo sentido sin ti

Vivir de ilusiones fue igual que morir

En otras caricias no pude encontrar

Todo el amor que me das

Mi vida no tuvo sentido sin ti

Vivir de ilusiones fue igual que morir

En otras caricias no pude encontrar

Todo el amor que me das...

- Čudno. Baš tu. - kažem si u bradu.

Quantico, Virginia, 15.9.2002.

Provezao sam se oko desetak metara u promjeru kružnog otočića ispred nove zgrade DEA-e dovoljno polako, skoro korakom, upijajući trenutak prvog pogleda.

- Ajmo još jedan krug. - rekao sam si.

Zaustavio sam auto lijevo na parkiralištu sa preko stotinu auta, skoro sigurno na već rezerviranom mjestu, budući da su mi brojevi na asfaltu koji označavaju pripadnost predstavljali zagonetku kao hijeroglifi Champollionu kad ih je prvi put vidio.

Prilazio sam dva kata visokoj zgradi koja se udaljenijom polovicom spuštala na kat visine, ali sa krovom na kojem su, malo uvučeni od pročelja isto bile prostorije za obuku.

- Gdje su ugurali 250 ljudi? - pitao sam se zaslijepljen odsjajem rano popodnevnog sunca koje se odbijalo od crveno narančaste cigle na fasadi i davalo privid plamena.

Zgrada je bila stara dvije godine, koji mjesec više, a prije toga FBI i DEA dijelile su dio Mornaričke baze u Quanticu. Ameri su onda odriješili kesu i sagradili potpuno novi kompleks površine dvadeset tisuća kvadratnih metara pod krovom. Nastavili su s FBI-em dijeliti streljane i prostore za fizički trening i obuku u taktičkoj upotrebi vozila.

- Strani student? - pitanje na recepciji u meni je ponovo probudilo neku nelagodu, ali odmah iza toga, na tren, podsjetilo na moje prve studentske dane na Sveučilištu u Santiagu.

- Prvo k C. J, a onda Jessici na daljnje instrukcije - dobio sam papirić s imenima i brojevima ureda.

- Ovoj ne treba nadimak, on ga već ima. - osmijehnuo sam se na prvo ime sjetivši se nove američke serije koju sam gledao još kod kuće.

- Ima 125 dvokrevetnih soba, pa...

- Moji su već ovdje. - prekinem Jessicu koja me vodila prema krilu za smještaj, već nestrpljiv od iščekivanja pogleda na poznata lica.

- Oni su vam sigurno u Međunarodnoj učionici, idemo? - zastane i promjeni smjer hodanja.

- Pametna ženska, bolje da mi oni sve pokažu. - krenem za njom.

Ušli smo učionu, a ja sam zadivljeno gledao okolo, usput tražeći poznata lica među pedesetak glava. Tek kada je instruktor prestao govoriti i pogledao nas, vidio sam kako se neki okreću i skidaju slušalice koje su služile simultanom prevođenju nastave. Ugledam moje kako mi mašu, kratko zahvalim Jessici i uvučem se k njima.

Šapćemo i rukujemo se:

- Ej stari, jesi dobro. Jesam, jesam. - a instruktor nastavi govoriti.

- A, super? - pokaže Paulo olovkom oko sebe i stavi slušalice.

Nas četiri stavili su s Amerima u odjeljenje, njih još četrdeset i dvojicom.

- Klonovi. - Marco bi gledao ljude od kojih, većina u tridesetim, nama izgledaju - pomalo jednako.

- Napuhani majmuni. - Paulo bi nesretan promatrao njihova uglavnom mišićava tijela dok u smiješnim tamno plavim kratkim hlačama s natpisom DEA na lijevoj nogavici i običnim bijelim pamučnim majicama trčimo poligonom za tjelesni trening.

- Fu, fu, ah, ah. - bio je moj komentar.

Umirao sam, bez zraka, bez snage.

- Oš se izvalit, mrcino! - "bodrio" me instruktor.

Nisam ništa odgovarao. Stisnuo bih zube i trčao dalje, gledajući kako ostali, od kojih su dvije trećine policajci, a trećina bivši vojnici, s lakoćom izdržavaju napore.

- Proći će to stari. Bit će bolje. - hrabrio bi me Paulo.

- Kada misliš da više ne možeš, možeš još toliko! - odjekivale su mi Octaviove riječi u glavi.

I bilo je bolje. Sa svakim danom svladavao sam više i lakše. Doduše, ne baš...s lakoćom, ali nakon tri tjedna nisam se mogao prepoznati.

- Aaa, aaa. - lupao bih se poput Tarzana po prsima dok bi zamotanih ručnika stajali u

svlačionici poslije tuširanja. Gledao Paula zbog njegovih prošlih usporedbi o lošem engleskom koji je znatno poboljšao. Nakon mjesec dana, posljednji u odjeljenju, skinuo je slušalice, a prevoditelji su mogli - na kavu.

- Hello! - mahao bi rijetkim ženskim polaznicama akademije, bez uspjeha.

- Sine, cvrčim. Izgorio sam! - mahao bi rukom kao da si hladi prepone.

- E, kako bi neš' mrčio! - uvijek bi vrtio glavom mali Marco.

Na vikend izlascima stuštili bi se nakon desetak milles - kako je Paulo engleski počeo jako koristiti - prvo u najbliže barove, pa sve dalje i dalje, razočarani spoznajom da su svi puni vojske i polaznika dva centra za obuku. Cuclali bi *Budweisere*, a Paulo bi nas gnjavio:

- Mrak *cervesa*, a?

- Daj šuti majmune, tvoj engleski nam je već...tu. - pokrivali bi najviše čuperke na tjemenima dlanovima, složno.

Dani su letjeli, a mi smo već nakon mjesec dana počeli kalkulirati "koliko je 80 posto" uspjeha koji polaznik mora imati da bi završio obuku.

Sjedili bi u kafeteriji dovoljno velikoj da primi sve studente odjednom i srkali očajnu američku nazovi-kavu.

- Kavica-vodica. - rekao bih svoju novu kovanicu i svi bi se smijali kao u San Joseu. Oh, da.

- Suša... - hvatao bi Paula bad kako je nazivao svoja stanja kada bi gledao kroz prozor izbočenog odmorišta natkrivenog stepeništa u smjeru juga.

Nije bilo loše, dapače. Šest velikih učionica, tri kompjuterske učionice, kabineti za učenje uzimanje otisaka, za učenje ispitivanja, za učenje prisluškivanja. Za sve.

Plus sedam vježbaonica, plus ambulanta, plus poštanski ured, plus praonica rublja, plus kemijska čistiona, plus banka i pazite - dućan sa suvenirima.

- *All that jazz*. - komentirao bi Paulo.

- Sva sranja koja mo'š zamislit. - "prevodio" bi Marco.

Octavio bi uglavnom šutio i samo koji put zatrepao na neko "čudo".

Učili smo pisati izvještaje, osnove prava, etike i rukovođenja, naravno sve o oružju, sve o svakom oružju poznatom ljudskoj vrsti, o prepoznavanju droga, i moje najdraže - informatika - kompjuteri.

Svaka učiona opremljena je projektorom na kojem instruktor u toku predavanja pušta video i zvučne zapise, slajdove, dokumente ili program televizije. Ako ste kojim slučajem lagano bolesni i ne prisustvujete predavanju, možete ga pratiti na televizoru u svojoj sobi, jer se sva predavanja prenose u živo putem malih kamera na stropu svake učione krugom zatvorene televizije. I to nije sve...

- Sada ćemo s spojiti na Firebird. - kaže instruktor informatike.

- To vam je *state-of-the-art* DEA-in kompjuterski sistem. - kaže ponosno.

- NASA, čovječe. - kažem dečkima i zurim.

- Kanta. - trgnem se na riječi čovjeka pored mene.

- Lee. - pruža ruku mladić očito japanskog porijekla.

- Dedé, drago mi je. - upoznamo se.

- Ako hoćeš vidjet "pilu" dođi k meni u sobu 77.

I jesam. Poslije ručka pokucao sam na vrata njegove sobe i otvorio ih. Za stolom sjedi Lee upravo pruživši ruku prema jajastom prekidaču za gašenje. Samo sam kratko vidio natpis Whistler Server.

- Ah, ti si... - lakne mu.

- Unix, a. Stara škola. - pokazujem prstom ugašeni ekran.

- Ne, ne. Nešto radim za naše.

- Čekaj, znam. Novo, mmm, Linux. - pogađam.

- U! Fuj! Nek' ti se ruka osuši! - odmahne smijući se.

- Ja sam dolje radio na ...

- Nostalgicar, a? DOS i crtice? - smije se.

- Ja sam prvi kupio još osamdesetprve! - ispalim sjetivši se pomorca koji mi ga je donio iz Engleske.
- To je bilo to. Počeli smo pričati. Pričati i pričati... O kompjuterima. Danima, popodne dolazio bih k njemu i u početku se samo čudio:
- Nije ti baš neki, a? - pokazujem prljavo bijeli kompjuter sa lijeve strane stola. Prljavi, bijele boje, da budem precizniji.
- Ne diraj mi brata! - šali se i kao grli ga.
- Nekak' je... mali.
- Otrovi se uvijek drže u malim flašicama!
- Pila, kažeš? - nagnem se nad kutiju i stisnem dugme CD pogona.
- Combo.
- Što?
- Sve u jednom. Novo. CD ROM, DVD, pržilica.
- Za DVD sam čuo. A pržilica...
- O Djevice! - pogleda u strop - Vidi...
- Imaš kompjuter, kući.
- M - m. - zanijećem.
- Pa rek'o si da imaš.
- To nije kompjuter. To je...fossil. To je...pretpotopno smeće. - zanosim se.
- Kol'ko?
- Koliko čega? Megabajta?
- Megaherca.
- Neću, sram me i reći.
- Kol'ko? Priznaj! - uhvati me za vrat i smije se.
- Dvadeset i pet.
- Kraljice Marijo, to ne postoji. - opet pogleda gore - Moramo ti složiti pilu.
- Evo, 'ko tvoj, dosta mi je. - lupnem po kompjuteru.
- Aha, malo sutra.
- Nekako smo sebični? - zafrkavam ga.
- To je, sine, tri gigaherca.
- To. To ne postoji.
- O yeah. Prošli tjedan, posl'o Intel.
- Djevice!

U subotu guramo kolica kroz Radio Shack. On drži popis i brzo slaže u kolica.

- Prvo...monitor. Najteži. Jel pišeš il' crtaš?
- Hm. Ne.
- Onda...ovaj. Sedamnaest palačni. Dosta ti je. Uh, daj pomozi!
- Matična. - seli se uz police nasuprot i uzima kutiju.
- E, da kupimo gotovi, ovaj, složeni? - upitam.
- Jesi normalan? Bogat si?
- Nisam.
- Onda šuti i gledaj. Hard disk, 30 gigabajta...disketni pogon...pržilica. - ide dalje.
- Procesor. Osamsto ti je dosta. Hladilo, m. Memorija je preko!
- 256 minimum.
- Čega?
- Megabajta. Šuti... Tamo su grafičke. - trpa i gura kolica.
- Nvidia. - okrene kutiju - dobri driveri.
- Šutim, poučen.
- Zvučna. *Blaster*. Dobro.
- Modem. Hm. S faksom. Može?
- Može. A to je...
- Internet, lumeni. Još kablove.
- Ove. Ove. Ove.
- O Marijo! - vadim novčanik i brojim pogledom novce.

- Ne boj se. Još samo...tastaturu...miša...optički, može. I kućište...
 - Ovo. Ajde trpaj. - a ja gledam puna kolica.
- Na blagajni žena kaže:
- 385 dolara. Gotovina ili kartice...
 - Gotovina. - odgovorim, a Lee me lupi po leđima:
 - Pola love. Rek'o sam ti!
- Ispraznim novčanik na pult.
- Na knap. - pomislim uzimajući uzvraćenih petnaest dolara.

U nedjelju slažemo "pilu".

- Dobro ti to ide.- hvali me - Ja k'o da imam dvije lijeve ruka. Al'! - kvrcne se po glavi.
 - Mi bi bili dobar tim. Ti hardver, ja softver. - proučava kako toplinski vodljivom pastom mažem procesor i kopčama pričvršćujem hladilo s ventilatorom.
 - Sad ja. - stavi kompjuter na stol ispred sebe ukopča monitor i strujni kabel kad sam bio gotov.
 - *Dual boot.* - kaže.
- Ni ne pitam, samo pokažem rukom izvolite.
- Dva puta Vindozi. Ja ih tak' zovem. Devedeset osmica i XP-i.
 - Mmm. - pravim se pametan i klimam.
 - Gle, 98-ica su stari, ali brži za grafiku, igrice i to...
 - A XP - vrti CD - za sve ostalo. Sigurnost, stari.
 - Ajmo. Prvo particije, vidiš, s diskete, tvoj DOS, F-disk, pa onda formatiranje...
 - Dobro, sad daj ovaj CD, 98, i ide...instalira se.
- I tako sat vremena. A znao je što radi. Vješto je mijenjao CD-e, za mene brzinom svjetlosti.
- Ja bih trebao...tjedan dana, sigurno. - mislim prateći, pokušavajući pratiti što radi.
 - Uvijek od glave, driveri matične, pa grafičke, pa zvučne, pa modema. - reda CD-e na stolu. Da zapamtim.
 - Popodne radimo prvi backup. Sad sve radi, a zlu ne trebalo...
 - Kako? - upitam osjećajući kruljenje u truhu.
 - Ghostat ćemo particije. O moja Djevice... - uhvati moje čuđenje pogledom.
- Popodne mi pruži CD-e koje je snimio kao backup i kaže:
- Zapamti, ne instalirati sranja iz časopisa, defragmentacija, backup. OK?
 - Razumio. - dignem ruku i salutiram.

Moj susret s drogom. Kokainom. Na nastavi, naravno.

- Ovo je kokain. - digne instruktor malu plastičnu vrećicu s bijelim prahom.
 - lsss! - Paulo tiho šmrče uvlačeći zrak.
 - Hi. Hi. - tiho se smijemo.
 - Danas ga ima na ulici i kao *crack*, on se drukčije...unos.
- Paulo sagne glavu i napravi pokret kao da nešto između dva prsta prinosi ustima i uvlači.
- Tu vam je formula, pa je zapišite:
 - $C_{17}H_{21}NO_4$ - pokaže tablu - ili
 - 3beta-hydroxy-1alphaH, 5alphaH-tropane-2beta-carboxylic acid methyl ester benzoate
 - Nećemo to valjda imati u testu? - pita nas Marco.
 - Jesi normalan? Pa to je duže od tvog imena. - Paulo se šali na račun dugih meksičkih imena.
 - Na ulici ga zovu, to zapamtite, trebati će vam:
 - Coke, flake, snow, happy dust, gold dust, cecil, C, freebase, toot, white girl, Scotty, ice, lina, llello, tar dust, white girl, jelly, icing i još svakako, ali to je najčešće. - jedva sam stigao zapisati prvih šest naziva.

- Zove nas Miša. - prikupi nas Octavio početkom desetog tjedna.

Miša je mijenjala Jessicu koja je bila na porodiljskom dopustu, a ja sam joj udijelio nadimak kada sam, ne znam zašto, rekao:

- *Ogromnaja je zemlja sovjetskaja.* - i širom raširio ruke. Pred financijašem Coldom i obavještajnim instruktorom Benzom koji su me zapanjeno gledali.

Rekla je:

- To je tako lijep...jezik.
- Ti si naša...Miša.
- Zdravo Miša, čujemo da nas zov... - zaustim reći čim smo ušli.
- Ne ja. - pokaže stisnutih zubi vrata spojene kancelarije.
- Unutra su, Truck, Simpson i još dvoje, ne znam, pokucajte, rekli su da dođete.
- Unutra stoje...sve poznata lica. Šef Operacija, asistent Odjela za podršku i :
- Hej Che! Hej agente Gonzalez!
- Par dana inspektor Che, molim. - ispravlja i pozdravimo se.
- Bez velikog uvoda, Gonzalez kaže:
- Dečki, krećemo. Večeras. Uzmite krpice.
- A obuka! - zavičemo u jedan glas.
- Čuli ste čovjeka. Večeras u San Diego. - kaže šef Truck i baci nam četiri tamno plave jakne s žutim natpisom: DEA.

San Diego

- Osam mjeseci već radimo na tome. - priča Gonzalez u sandieškom uredu DEA-e.
- Štakori iz New Yorka, Bostona, Philadelphije i naš SOD, svi zajedno.
- RET-i. - pojasni nam Che štakore. Klimamo.
- Gledajte ovog - klikne na upravljač diaprojektora - Jose Diego Herald, Kolumbijac koji operira iz Pereire. I ovaj...

Promjeni slajd:

- Osiel Morales. Tijuana Meksiko, šef Zaljevskog kartela. Ta dva...čovjeka pune SAD sa kokainom. Preko Miami i Houstona do New Yorka, a onda na Istočnu obalu. OK?
- Elizabeth iz New Yorka - pokaže na agenticu - će vam objasniti detalje...
- *Search and destroy*. - šapne Paulo.
- Počinje. - dodaje Octavio.

Ja gledam agenticu kako mijenja slajdove i govori.

Mjesec dana kasnije primali smo čestitke za dobar posao od samog DEA-inog direktora.

- Dobro, momci, bravo. - čestita na maloj presici.
- Hm. Hm. Dobar dan. - pozdravlja novinare.
- DEA je demontirala međunarodni lanac transporta droge. U suradnji s Meksikom, Kolumbijom, Venecuelom i Ekvadorom izvršeno je...ukupno dvadeset i pet uhićenja, od toga šesnaest još u tijeku devet mjeseci istrage. Ovakva velika operacija i njen uspjeh uvijek je rezultat dobre suradnje i koordinacije - pokaže na nas - jer su kriminalci okrutni, dobro financirani i dobro naoružani. Ne priznaju vladavinu zakona niti u jednoj zemlji, bez obzira na granice.
- Klik! Klik! - zaslijepljuju nas bljeskalice fotoaparata, a mi se osmijehujemo.
- Zaplijenjeno je više od pola milijuna dolara u gotovini, 46 kilograma heroina i dvadeset i jedan kilogram kokaina...
- Nickles and dimes, dečki. - nagne se Gonzalez.
- Trice i kućine - prevede Marco.
- Tek počinje. - nagne se Che prema nama ruku sklopljenih ispred sebe - Za tri dana u Meksiko.
- Izdani su međunarodni nalazi za uhićenje Jose Diega Heralda i njegova dva pomoćnika.
- dovrši Hodingson.

Meksiko

- Predsjedniku Foxu osobito je stalo da se uništi kartel od Tijuane do Meksičkog zaljeva. - upućuje nas meksički državni tužilac Juan Luis Vasconcelos.
 - Herald iz Kolumbije prebacuje transport na pacifičku obalu, uz pomoć - prebaci slajd - ove žene, "Kraljice Pacifika".
 - Ona kao paravan koristi dva solarija i preko nje...
- Opet promjeni slajd:

- Lilly Torcillo, koja ima lanac salona za...recimo, masažu...
- I još ovoga... i ovoga... i ovoga - promiču nam fotografije vila, salona, auta, jahti, svega.
- Teška je par milijuna dolara. Međutim...
Promjeni slajd s neke zabave, a mi prepoznamo Osiel Moralesa:
- On, kao dosadašnji boss meksičkog kartela, ne misli to sve pustiti samo tako i dati se izgurati iz igre.
- A zašto ih ne pustimo da se lijepo sami... - počne Marco.
- I hoćemo, ali ne puno, samo malo, koliko treba...
To malo, završilo je tragično.

Isprovocirani, pomalo u panici, želeći zaustaviti rat bandi kriminalaca sada podijeljenih na dvije strane koje ne biraju mjesto i način obračuna, potpomognuti specijalnim odredom meksičke vojske, FBI i mi odlučujemo upasti u Moralesovu vilu i uhvatiti ga. Seljački, na silu i glupo.

Morales, okružen svojim ljudima, njih dvanaest do petnaest jest uhićen, uz samo tri ispaljena metka.

Nakon upada, iz njegove sobe u koju se zabarikadirao s par ljudi, čujemo:

- Imam dva vaša. Hoću...

- *Bum! Bum! Bum!* - tri pucnja.

Uletimo u sobu. Agent FBI-a stoji kraj Moralesa imajući ga na nišanu.

- Dobro! Dobro! - viče Morales s rukama u zraku.

Na podu desno vidimo dvojicu kako leže. Skočim iza kauča čuvši stenjanje.

- Jesmo ih, a? - naslonjen leđima na pozadinu sjedalice vidim Marca. S opuštenom rukom u kojoj drži svoju Berretu.

Kao da mu se spava, stakleno pogleda u mene i kaže:

- E moj Dedé... - i klone.

Čupao sam s njega pancirku, jaknu i košulju. Tresem ga:

- Gdje?! Gdje si dobio!? - i ugledam krvavu mrlju na butini.

- O moja Djevice! O ne! Sanitet! - skidam si remen i kopčam ga oko Marcove prepone, stežem ga s cijevi revolvera - O Marijo, gdje si! Sanitet!!!

- Marco! - vičem - Drž' se! Sad će!

Stavim mu ruku na vratnu kucavicu i ništa. Ništa. Pomaknem prste. Ništa.

- Pa noga? - upitam sam sebe, okrenem glavu i pogledam Octavia i Paula koji su utrčali.

- Butna arterija. - kaže Octavio.

- Mrtav je... - poprati moje ustajanje.

Moralesa smo za pola sata ubacili u helikopter i poslali u SAD.

Marca u vreću i njegovoj ženi i djeci.

Napili se kao svinje tu noć.

To je bila Operacija Zlatne hvataljke (Golden grips).

Heraldo je zavladao Meksikom.

U zatvoru dao ubiti Moralesa.

Marca više nije bilo...

Guadalupe

- Odmor. 30 dana. Zaslužio si. - govori Che.

- Kuda ćeš?

- Treba mi...nešto. Tako sam prazan... - kažem.

- Octavio i Paulo idu slijedeći tjedan u Bogotu, pa Cali.

- Da?

- Idemo po Heralda. Hajde... - pozdravimo se.

U središnjem Meksiku, pokraj Guadalupea bilo je drugo Marijino ukazanje. 1531. Ukazala se seljaku Juan Diegu nježno govoreći s neba:

- Neka ti srce ne bude uznemireno. Ne boj se slabosti koju sad osjećaš, ni poslije. Ne boj se. Ako nisam ovdje, tko je tvoja majka? Nisi li pod mojom zaštitom? Nisam li ja tvoje

zdravlje? Nisi li zadovoljan mojom zaštitom? Što još želiš?...

Gledao sam Joseovu tilmu koja i nakon skoro pet stotina godina ne pokazuje starenje.

- Samo pitanja, Marijo. A gdje su odgovori? - pitao sam nju i sebe.

- Želim dobro, Djevice, kako nas i učiš...

- Ali, znaš, mi trebamo i ruku, da nas vodi, da nas drži. Tvoje riječi nisu dovoljne.

Prazan, kao i kada sam došao, bez utjehe, bez ispunjenosti djevičnim likom vratim se u SAD u Miami, na zadnje pripreme za hvatanje Heralda.

- A onda, pravi odmor. Odmor i zaborav sranja. - pomislim.

Santa Marta, Kolumbija 25.03.

Octavio mi je preporučio Santa Martu:

- Kolumbija. Karibi. Uživaj i blend in, moj prijatelju. - potapša me:

- Nazvao sam i očekuje te. Šutljivi Diego. - pruža mi papirić s adresom.

Vidi da začuđeno čitam:

- Nije oduvijek šutljiv, bivši informant. On će sve zbrinuti. - povjerljivo mi šapne.

- Čuvaš se? - pita očito pročitavši liječničko izvješće.

- Da. Kažu da je do dvije tisuće metara OK.

- Dvije?

- Zbog razlike - napravim pokret kažiprstom od glave - tlaka. Unutra, i onog vani.

- A avion?

- Hidroavion. Stara *Catalina*. Leti niže. Čarter male kompanije koja vozi turiste iz Palm Beacha.

Osam sati leta do Santa Marte, uz dva slijetanja zbog uzimanja goriva. Kroz Windward tjesnac oko Kube uz pogled na

Guantánamo. Zadnje protezanje na Jamajci, u Portlandu. Onda ravan let 720 kilometara do Kolumbije iznad Karipskog mora. Još manje od pola sata vožnje taksijem, prastarim Fordom, do obalnog predgrađa.

Stojim pred kućom i provjeravam adresu:

- Zašto ne koriste kućne brojeve? Ovako, mogu slobodno govoriti - odi sto metara do Juanove kuće. Jedini problem je što se svaki treći zove Juan. - lamentiram stojeći deset minuta pred trgovinom prepunom ventilatora.

- Ovdje je izgleda zbilja toplo. Kol'ko ih ima? Čak ih slažu na ulicu. - i ugledam debeljuškastog čovjeka s, izgleda, karakterističnim brkovima za ovaj kraj.

- Diego, jel'? - pitam ga.

- Mm.- digne svoju veliku torbu s ulice, okrene se i lijnim korakom krene prema kući nasuprot.

- Dedé, hvala na pitanju. - provociram ga koračajući iza njega.

- Znam. - bilo je jedino što je rekao tih mjesec dana.

Uživao sam šecujući ulicama Santa Marte, najstarijeg grada Kolumbije, utemeljenog 1525. godine. Otprilike pola milijuna stanovnika raširilo se na velikoj površini, bez visokih građevina. Sigurniji grad od svih u Kolumbiji, bez uličnih pucjava, obračuna tko zna koga s kim, bez naoružanih čuvara pred svakim dućanom, bez šanse da vas opljačkaju na ulici - bez velike šanse, osim ako baš ne tražite probleme. Iznad mjesta započinju obronci Sierra Nevade, najvišeg obalnog masiva na svijetu. Četrdeset kilometara daleko, kada ih vlaga nije skrivala, vidio sam snijegom pokrivene vrhove planina Pico Colon i Pico Bolivar.

- Simon Bolivar - sjetim se - ovdje je umro i on i njegov san o zajedničkoj državi svih koji govore španjolski. Posjetio sam Quintu de San Pedro Alejandrino gdje je pokopan i osjetio veličinu njegove ideje.

- 5775 metara. - kaže mi čovjek za plavim štandom vidjevši moj pogled na Sierru.

- Jeste li žedni? - upita me.

Tek tada primijetim natpis ispisan rukom:

- Refresqueria Tropical.
- Ha, može. - odgovorim razmišljajući kako ovdje svi nešto rade, od male djece do staraca. Bježe od neimaštine svuda oko njih.
- I onda? Marakuja, banana, mango, papaja, guanabaya ili možda lulo?
- Ne lulo, ne. Dajte bananu...i malo manga.
Gledam kako čisti voće i ubacuje ga u *blender*.
- Mmm. - srčem kasnije sok hodajući.
- Što je ovo? - gledam krov kuće.
- Nemoguće. Kaktusi. - čudim se dva metra visokim bodljikavim biljkama koje rastu kroz crijep krova.

Naslonim se na okrugli sivo-plavi stup ispred dućana, promatrajući ljude koji kupuju Coca Colu vadeći je iz poznate crvene škrinje desno od ulaza.

Gledam natpis iznad ulaza: Super Drogas. Žuto narančasta slova. Uočljivo.

- Nije daleko od istine. - nasmiješim se.
- Možda ovo s mangom i nije bila dobra ideja. - osjetim grčeve u crijevima. U tom trenu začujem:

- *Could you, please, hold my dog.* - na dosta tvrdom engleskom.

- Nijemci. Turisti. - zaključim po izgovoru.

Okrenem se i vidim djevojku koja mi je dotakla rame.

Protrnem:

- Pablova kćer! Što ona radi ovdje?

- Oprostite. Ja slabo govorim španjolski. - kaže još lošijim izgovorom.

- *Das spielt keine Rolle.* - izvučem prvu frazu koja mi je pala na pamet.

- Govorite njemački? Hvala Djevici. - stavi ukoso lijevu ruku preko grudi.

Zbunjeno je gledam:

- Nemoguće. Ista ona. Lice. Visina. Tijelo. Plava kosa sa svijetlo smeđim pramenovima.

- Nemoguće. - ponavljam u sebi.

- Samo da kupim kutiju krekeri. Na dijete sam, znate. - učini istu kretnju po trbuhu.

- Istu! - pomislim.

- Može, dajte mi uzicu. Ona je pruži i uđe u dućan.

Gledajući je sjetim se svog profesora iz biologije:

- Broj kombinacija gena koji određuju naš vanjski izgled je konačan. K.o.n.a.č.a.n. Svatko, i ti i ti i ti negdje, bilo gdje, imaš svog dvojnika. Apsolutno istog, zapamtite!

- Ha, možda je to tō. - objasnim si.

Pas mirno stoji, bijeli s nekoliko krupnih tamnih točaka, smeđih, gotovo crnih, kratke dlake, ne viši od mog koljena. Gledam djevojku kako se obraća trgovcu, a osjetim pogled koji me naprosto bode. Vidim da me pas netremice promatra.

- Znam, puno pitanja. - spustim ruku nježno na njegovu glavu i počesem ga po čelu.

- Ne boj se. Ja volim pse.

- Čovječe, s leđa ista Pablova kćer. Odnaprijed - malo starija. - gledam je kako nam prilazi.

Pružila slobodnu ruku:

- Da se upoznamo. Petra. Petra Krüger iz Njemačke. - prihvatim ruku i prinesem je usnama. Lagano poljubim nadlanicu:

- Dedé. Čile. - kažem pogledavši je u oči.

- Plave. Kako je lijepa!

- A vi Latinosi! - kaže kroz osmijeh, a nadnaravna nježnost me zapljusne.

Dečko za štandom sladoleda s prednje strane stupa prepoznaje jezik i pita:

- *Bitte?*

- I ja bi tebe da si žensko. - odgovorim na španjolskom slengu.

- A? - pogleda me iznenađen kao da ne vidi da nisam izgorjeli Nijemac.

- Tri korneta. - pokažem na duboko smrznuti sladoled tek u tom trenu shvativši da možda nije najsvježiji.

- Tri? Ja ne bih, hvala. - kaže djevojka.

- Pogledajte kako nas gleda. - pokažem psa.

- Misliš da će htjet? I molim, ti, ne vi.

- Voliš sladoled? - pokažem psu kornet. U velikim očima prepoznam osmjeh.

- Vau. - poskoči prednjim nogama i počne mahati repom.

- Vidiš da voli. - kažem i kružno otrgnem omot. Čučnem i pružim sladoled:

- Dobri dečko, dobri...

Pas ne liže sladoled, već ga sitno grize prednjim zubima. Nasmijem se.

- Ona. Ženka. - prekine me.

- Cura. A kako to...

- Prati me već pet dana, pa sam...jutros kupila uzicu. Da ne odluta.

- I ima li cura ime? - pitam okrećući kraj korneta prema psu. Proguta vrh u komadu, skoro bez žvakanja.

- Znaš da je pun čokolade, jel'? - protrljam joj obraze. Zadovoljno me gleda. Pogledam djevojku očekujući odgovor na pitanje.

- Kako drukčije, pa...Marta. - pokaže neodređeno rukom, kao da sam je prenuo iz razmišljanja.

Jedan sladoled vratim dečku koji nas cijelo vrijeme gleda:

- Evo ga, zaradi koji peso više. I zatvori ladicu. - kažem najiskrivljenijim uličnim govorom, da ona ne razumije.

Drugi odmotam i nesigurno poližem:

- Čuvaj me djevice. - gledam u datum na kartonu poklopca. Nečitak, razmočen.

- Ej, Dedé, pitaj je. - tjeram se na to.

- Znam da je to neobično pitanje, ali koliko imaš godina?

- Dvadeset i šest. I nije neobično pitanje. Iza tridesete - možda. - odgovori veselo.

- A ti?

- Trideset i tri. Pardon, skoro trideset i četiri.

Šuti dvije sekunde i gleda me: - Nikada to ne bi rekla. Idemo?

Pružim joj uzicu govoreći si: - Budalo, mogao si lagati!

- Možeš je ti voditi.

Zbunjeno je gledam.

- Mislim ako hoćeš šetati. Par kilometara, uz more. Ja imam sobu u Tagangi.

- Vrlo rado. - i savinem desnu ruku ponudivši joj nadlakticu.

Nježno me prihvati i djevojka, pas i ja, laganim korakom krenemo niz ulicu.

Naravno, ja sam vidio Nabokova kako hoda uz nas, šuteći.

- Kako da si...ovdje. Odmor? - pitam ju.

- Hm, neka vrst.

- Inače?

- Pjevam. Bila sam tri mjeseca u Brazilu, u São Paulu.

- Mora da ti je bilo...glupo. Mislim, ne poznaješ ljude, ni jezik.

- *Eu canto baladas brasileiras, canções de amor e de sofrimento.* - izgovori na savršenom portugalskom.

- Uau. - pogledam je zadivljeno.

Šuti, a oči joj se sjaje od sreće.

- Pa to nije puno drukčiji jezik...od mog. - čvršće privučem mišicu k tijelu i osjetim njenu malu ruku.

- Tu smo. - kaže nakon sat vremena ugodne šetnje po svijetlom pijesku karipskih plaža.

- Phillipe. Moj gazda. Mislim sobe... - smije se.

- Sutra, može kava? Ujutro? - predajem uzicu i okrećem se pogledavajući da li ima nekoga u blizini.

- Ne prerano. Oko jedanaest! Volim... - sklopi dlanove i stavi ih pod obraz nagnuvši glavu.

- Jedanaest! - viknem već par metara udaljen i mahnem.

Polako sam hodao, vukući noge po pijesku raširenih nožnih prstiju, uživao u sipkavoj toplini uhvaćenog sunca.

- Hvala ti! - vikao sam svakih dvadesetak metara, poskočivši ruku i pogleda usmjerenih u nebo.

- Moje ste! - hvatao sam zvijezde.

Slijedeća tri tjedna najljepši su dani mog života. U Tagangi smo taj vikend unajmili kolibu,

bungalov, da bi stalno bili zajedno. Diegu sam ostavio praznu torbu na čuvanje:

- Molim te, samo mi javi ako Octavio zove. - naravno, bez odgovora. Samo je potvrdno klimnuo.

Vrijeme nije baš bilo povoljno za sunčanje ili kupanje pa smo ga koristili...na razne načine.

Voljela je uistinu dugo spavati, a ja bih sa šalicom kave koju sam kuhao na plastičnom kuhalu, sjedio na verandi, u mom omiljenom položaju. Zavaljen u stolicu od pruća s nogama na drvenoj ogradi. Marta mi je pravila društvo na terasi, ili se uredno legla na krevet na moje mjesto i spavala. Koji put tek do dizanja Petre.

- Vas dvije spavalice...moje. - gledao bi ih usnule.

- Ti si se zaljubio.

- Ti je, ti ih...voliš. - analizirao sam beskonačno svoje osjećaje.

- Prvi put u životu. Živiš.

- Marijo, daj da ovako ostane. - molio sam svako jutro.

Koliba je imala WC s tušem. Ujutro bih se poslije kave, na prstima, uvukao pod tuš, puštajući samo slabi mlaz vode. Puštao sam je da tapka po meni i spere miris noći.

Četvrto jutro stanem pod tuš i posegnem za sapunom u udubini zida:

- Hej! - povučem ruku skoro odskočivši.

Iza sapuna, skoro pod njim stoji - škorpion. Ne veliki, ali dovoljno veliki. Pogotovo ako stojite goli u tuš kadi.

- Kako si ti došao! - gledam zatvoreni prozorčić i zid kupaonice u glatkim pločicama.

- Ajmo van! - stresem ga drškom četkice za zube u čašu, i onako gol samo otvorim ulazna vrata i bacim ga na tlo. Odgmiže.

- Bravo! Tako da fino staneš na njega, kasnije! - korim svoj nedostatak volje da ga maznem cipelom.

- Svašta. - vratim se pod tuš, a kasnije, na terasi s kavom u ruci, sjetim se basne koju je Paulo pričao u ILEA-i.

Kava. Plastično kuhalo kupili smo na tezgi kojih je Santa Marta prepuna. Žuta plastična posuda s drškom, na dnu dva komada lima razmaknuti par milimetara. Direktno spojena na strujni kabel.

- U vodu ne gurajte običnu žlicu. Ubit će vas struja! Evo vam plastična. - uputio nas je prodavač.

Nisam shvaćao zašto je kava tako ukusna. Kuhalo? Uz opasnost da poginete kuhajući kavu, možda. Već prvo jutro nalio sam vodu i uključio ga u struju.

-Zzzz! - poput robota, sitnim podrhtavanjem došlo je do ruba stolića i palo.

- *Pljas!*

- Što je to! - trgne se iz sna.

- Ma ništa. Glupo kuhalo, palo je.

- Jesi živ?

- Spavaj *schatzi*, spavaj... - smirio sam je.

- Dobro da je 110 volti. Ne može ubiti, samo te zdrma. - smirivao sam sebe.

- Kako je dobra! - uživao sam kasnije.

- Da nije voda? Iz cisterne je. Čudna, nije za piti, ali za kavu - zakon. Mmm. - srkao sam je.

Jednu večer, u šetnji Santa Martom, zaustavimo starijeg čovjeka:

- Molim vas, što treba vidjeti...ovdje...u okolici?

- Tyrone. - kratko odgovori.

Ujutro sam kupio staru vojnu mapu na štandu:

- *Santandereño?* - tiho me upita prodavač misleći da se hoću priključiti gerili.

- Ne, turist. - odgovorim, ali vidim da mi ne vjeruje.

Svaki dan išli smo u "pustolovinu", kako smo zvali naše izlete. Sat vremena oštrijeg hoda kroz džunglu do Tyrone, nacionalnog parka. Tamo bi našli dobro mjesto uz obalu, postavili mali šator ako bi ostajali preko noći i to koristili kao bazu za istraživanja.

Sjedili bi na velikim naplavljenim deblima i učili španjolski. Ne ja, naravno, ona. Moja ljubljena, kako sam je zvao.

- Marijo, kako je lijepa!
 - Kako je pametna!
 - Obrvice moje...svijetle. - tepao bih joj u sebi.
 - Kakvo...tijelo! - vraćao bih se u stvarni, puteni svijet.
- Govorila je "yo sabo" umjesto "znam", ili još češće "yo no sabo", što bi bilo savršeno u redu da je saber pravilni glagol.
- Nažalost, nije.
- Yo sé... - moraš reći, ljubica-zubica. - ispravljao bi njen odabir. Ozbiljnog lica slušala je moja objašnjenja, kao da upija sve što kažem.

Sierra Nevada prepuna je tajni. Tu još žive dva indijanska plemena: Kogui i Archuacos. Najstarije pleme je nestalo, ali ostavilo - Pueblito.

Džipom smo se vozili prašnjavom, inače blatnom cestom do nazovi-mjesta Mamey, zatim tri sata marša kroz džunglu do kanjona rijeke Buritaca. Na njoj smo se kupali skačući sa par metara visokih stijena. Ona bi začepila nos rukom, stisnula oči i onda bi, kao veseli pingvini, skakali na noge držeći se rukama.

- Marijo moja, kako je tu lijepo. - zahvaljivao sam.
- Proboj. Za mnom. - viknuo sam poput Bolivara u podnožju klizavih kamenih stepenica pokrivenih mahovinom, njih 1270 do prvih terasa, stotinu šezdesetak zaravni, koje čine drevno naselje Pueblito.

Još devet stotina stepenica do ceremonijalnog trga na vrhu.

Ako pitate tko su oni bili, taj tajanstveni narod, Maje, Azteci ili Inke, čiji je tu utjecaj, ili bilo što, odgovor je:

- Tko to zna. Pleme Tyrone. - popraćeno slijeganjem ramena.

Grad je napušten od nepoznatih starosjedilaca kada su se conquistadores previše približili. Kuda su otišli...ne zna se. Džungla i planine čuvali su Pueblito kao svoju tajnu do početka '70-ih dvadesetog stoljeća kad su naselje otkrili *guaquerosi*, latino varijanta egipatskih pljačkaša grobnica.

- Izgubljeni grad. Moja Djevice. - stojimo na najvišoj travnatoj plohi terasaste građevine i gledamo u zelenu dubinu kotline pod nama.
- Izgubljeni...grad. - kažem polako, napunjen srećom.
- Ciudad Perdida. - kaže Petra sa španjolskim naglaskom.
- Živa Španjolka. - poljubimo se. Okruženi tajnom starom tisućama godina. Prenese nas i odnese...

Izlazili bi u Tagangu, redom posjećivali lokale i uživali u salsi i chambeti, prejedali se ribom, nas dvoje i naravno Marta, koju smo skrivali pod stolom.

Petra je odlučila napraviti *trensas*, lokalnu varijantu sitnih pletenica s raznobojnim perlama jamajčanskih *dreadlocksa*.

- Kako je to ludo! - vikala je ustajući sa stolice kad je lokalna žena završila s pletenjem kose. Skinula je perle i rasplela kosu drugo jutro, s još zaležanim rupicama od perli po obrazima.

- Užas! - gledala se u ogledalu - I još stalno klonkaju!

Počeo sam se smijati njenom izboru riječi, a kad je vidjela moje nacereno lice i sama je prasnula u smijeh.

Uživali smo u gužvi vikendima kada Tagangu, malo mjesto, zapravo predgrađe, popune ljudi iz Santa Marte. Uobičajeno za Kolumbiju, svi su imali vikendice u blizini grada gdje rade, zvane *finca*, a to je obuhvaćalo raspon od malo boljeg zaklona do skoro vile.

Posjete bi uzvraćali vozeći se *Colletivom*, mini autobusom. Iznajmljenim autom do Barranquilla, industrijskog grada poznatog po karnevalu, do parka prirode Cienaga Grande na ušću Rio Magdalene.

Prekrasno je bilo i na koraljnim otocima Islas Rosarios do kojih voze brodići sa živopisnim tendama, za tuce-dva turista, počesto uronjenih do opasnog pedlja koje ih dijeli od

punjenja zelenkasto plavom vodom Karipskog mora.
Posjetili smo južno američki *Stonehenge* El Infiernito, čudnovate aranžmane kamenih monolita iz davnih, pretpovijesnih vremena.

- U petak moram biti u Caliju. - objavi kraj ljepote koju sam živio.
 - I ja bi se morao pojaviti do vikenda.
 - Dole?
 - Ne, isto u Caliju. Imam nekog posla.
- Samo me pogleda. Kao da kaže: Ha, u Kolumbiji smo. Imam "posao" i nema potrebe objašnjavati.
- Nije to što misliš. - kažem.
 - Ma ne, uopće nisam mislila... Samo pokušavam...zamisliti kako će me prihvatiti.
 - Tko?
 - Neki lokalni bogataš. Čuo me u Brazilu kako pjevam i pozvao me. Kao:
 - Mala, javi se. Ja posjedujem producente i par tonskih studija. Posjedujem. Ha!
 - Ko je taj tip?
 - Juan Diego Heraldo. Znaš ga?
 - El Tigre. - tiho kažem.
 - Tko?
 - Nema veze. Njegov nadimak.
 - Čuj, rentat ću auto, pa možemo zajedno. Sigurnije je... - predložim.
 - Super ideja.
 - Moram do Diega, uzeti stvari, pa ću ujutro doći.
 - Već ideš?
 - Ma ne. - dignem noge na ogradu i potegnem dugačak gutljaj
- vina koje lokalni seljaci spravljaju od kupina sa obronaka Sierre. Sjedili smo dugo, šutjeli i pili to prekrasno vino, a jedina kulisa su bile zvijezde nad Karipskim morem treperave od pjeva zrikavaca.
- Oko dva, tri sata u noći, uvukli smo se pod zavjesu nad krevetom i znojni dočekali prve zrake sunca.
- Tiho, na prstima sam ustao, mahnulo Marti uzicom, kao znak za šetnju.
- Trčali smo po vlažnom pijesku uz sam rub dosega malih valova, ja bos, a Marta je skakala u zrak, svaki puta kad je neki val pripremio smočiti joj šape.
- Klokaniću moj. - tepao sam njenim skokovima.
 - Imaš uši kao...maćuhice. - dok sam gledao kako trči prema meni, a uši joj poskakuju.
- Kad se cijeli kolač sunca digao iznad nas, još tiše smo se vratili u bungalov, a Marta je tapkala i skočila ravno na moj dio kreveta.
- Prišao sam Petri i uklonio joj svijetli pramen sa obraza. Nagnuo sam se i poljubio je, u jagodičnu kost, nježno.
- Jagodice moja. - pomislio sam i izašao.
- Na putu Diegovoju kući govorio sam si:
- Zapamti ovo. Zapamti ovo. Zapamti ovo. - beskonačno puta.
- Tek pred kućom sam se upitao:
- Zar se bojiš da OVO uopće možeš zaboraviti? Ne. - zatresao sam glavom.
- Zaboravio nisam, nego izgubio. Odjednom. Nema više.

Diega sam pozdravio dizanjem torbe par centimetara, u prolasku hodnikom, a on mene pogledom.

Nekoliko ulica dalje, unajmio sam staru, rasklimanu Simcu. Čovjek me uvjeravao da će izdržati dalek put do Calija.

- Sigurno.
- Sigurno? - podignem obrve.
- Sto posto. A tamo je samo ostavite. Ključeve možete...baciti. - čime me nije ohrabrio.
- Koliko?
- 300 *dólaros*.- stisne oči u nešto poput osmjeha sretan zbog izgovora engleske riječi.
- Djevice! - izvadim novčanik i brojim novce. 385 dolara.

- Moja djevice! - dajem mu tri novčanice i mašem s ostatkom.
 - Jel' ovo dosta za benzin!
 - Do Calija? Hm... S! - počne se smijati na moj panični upit.
 Dovezao sam se ispod kolibe oko jedanaest. Trubim, ne izlazi, nema ni Marte koja poprati svaku neobičnost kratkim lavežom.
 Zabrinut, lagano vozim do obale. Zadnjih sto metara do bara na plaži gdje smo obično pili koktele pretrčim. Ugledam ju kako sjedi, s orošenom čašom mineralne vode.
 - Uplašio. Sam se. hvatam dah.
 - Čega, daj molim te... - odmahne rukom.
 Začudi me njen ton.
 - Boli me glava od tog glupog vina. Žedna sam. - nastavi oštro.
 - Mora da je i njoj teško. - tumačim si.
 - Ajmo, podne će, imamo dvanaest sati vožnje. - ispružim ruku da smirim situaciju, ona se digne i odemo do auta.
 - Smeće. - pogleda ga.
 - Što ti je jutros? - ohrabrim se pitati je.
 Samo odmahne i sjedne u auto. Priđem i hoću zatvoriti vrata. Ništa. *Bum!* zalupim. Opet. Ništa. Upotrijebim trik od kuće i pomognem si bedrom. Uspiše.
 - Hvala Djevici. - kaže kad sam sjeo.
 Tek nakon deset minuta primijetim da nekog nema, zaokupljen čudnim polaskom.
 - Gdje je Marta? - pitam je.
 - Pa neću je valjda vući sa sobom?
 - Bili smo nerazdvojni.
 - Ovo mi je prilika života. - nervozno kaže skoro vičući.
 - Heraldo ti baš nije neka prilika. - pomislim.
 - Snaći će se ona. - hladno dodaje.
 - Gdje sam je prvi put vidio? - iznenadi me vlastita misao kada sam je ovlaš, onako namrgođenu, preko ramena iz profila pogledao.

Cali, glavni grad salse. Grad u dolini Cauca, stisnut između Cordillera Occidental i Central, lijepe, blage klime. Zastali smo, iako je dobrano prošla ponoć na Aveniji Kolumbija, gdje smo potpuno dehidrirani uspjeli kupiti u nekom dućančiću s rešetkama i prorezom kao da je banka, četiri konzerve Coca Cole.

Odvezli smo se pred crkvu Djevice od San Francisca i umjesto da bude sretna zbog dolaska u Cali nakon cjelodnevnog mučenja u autu, bila je napeta i nervozno i kratko odgovarala na moje pokušaje da razgovaramo. Samo je pila malim gutljajima iz konzerve, dižući ton:

- Ma daj, ne seri.
 Osupnuo sam se.
 - Zašto si takva, reci?
 - Ti nisi glup, znaš zašto!
 - Ne. Prekjučer si bila neko potpuno drugi.
 - Drugi grad, drugi ljudi. Drugi život! - nagne se prema meni.
 - Novi list!!! - poviče toliko glasno da su trojica uniformiranih noćnih čuvara pogledali u našem smjeru.
 - Nemoj vikati, molim te.
 - Budalo! Mrzim kad me stišavaju! - ustane se i zavitla tek otvorenu konzervu Cole na pločnik. Bubne i piće se počne izljevati pod žardinjerom.
 - Ej, ljubavi, smiri se. Oba smo nervozni od puta, idemo naći taj hotel i ispavati se. - krenemo prema autu udaljeni jedan od drugog više od pet metara.

Kada smo sjeli kaže:

- Oprosti... To je od Coca Cole. Ne smijem je piti poslije ponoći...
 - Gremlin. - pokušam se našaliti ali ona samo strogog pogleda gleda pred auto, u daljinu.
 Ostavio sam je pred hotelom Casa Del Alferez na Aveniji Norte, oko osam kilometara od centra.
 - Tu smo. Imam rezerviranu sobu. Vidimo se uvečer. - zijevne, izađe iz auta, protegne leđa

i ode prema jarko osvijetljenom hotelu. Bez pozdrava, bez poljupca.

Drugi dan je potražim:

- Nemamo nikakvu Njemicu. - kaže recepcionar.
 - Kako, pa ušla je u hotel u tri ujutro? - kažem, a on odgovori slijeganjem ramenima.
- Potpuno zbunjen, s njenim nestankom i ponašanjem jučer, odvezem se u naš ured u centru.

Paulo i Octavio stoje i prestanu razgovarati čim sam otvorio vrata od kancelarije. Lica im se razvuku u osmjeh i zaviču:

- E, e, e! Evo nam kolege!
- Gdje si prijatelju! - tresemo si ruke rukujući se jako, kao tri luđaka.

Paulo me je izljubio i pruži mi fascikl s planom akcije:

- Godilo ti je, a...! Jel' bilo cura? - gurka me u prsa.
- Super. Hvala ti, Octavio. - pogledam ga.
- Nema na čemu. A sad čitaj, reci što misliš.

Čitam i listam izvještaje, fotografije i karte terena. Prvo odmahujem glavom, onako, sam za sebe, a onda mi sine:

- Octavio, dobio sam ideju kako uhvatiti Heralda.
- Plan imamo. Uđemo, hvatamo ga za vrat, vreću na glavu. Neka ga njegovi voze do nas.
- Nema šanse. Njegova hacienda je dvorac, ne, fucking neosvojiva tvrđava. Jedino ako ne nazoveš Amere...
- Zračna podrška. Već je isplanirana. Naše izvlačenje, helikopter do Bogote. Dalje je na domaćim.
- Mislio sam...nema veze. Ali nećemo ući. On tamo pod oružjem drži dvadeset ljudi. Kako ih misliš zaobići?
- Seljački. Pokucat i reći: - *Pizza Hut!* Ne seri, Dedé.
- Znaš što ja najviše volim?
- Nemam pojma. Dečkiće. Curice? Ne, nemoj mi reći. Neka to ostane tvoja tajna.
- Kavu.
- Što?
- Kavu. Pravu, dobru kavu. I znam puno o tome. Zbroji: Pereira, centar kave, Heraldo i
- Ti. Kao?
- Veliki kupac. Talijan. Kupuje puno, ima love i hoće ugovor na više godina. A ti znaš...
- Da su plantaže kave bez uroda. Čuj, to ne zvuči loše. Mislim, u prvi tren sam...
- Važi?
- OK. - pljesnemo se dlanovima u zraku.

Dva dana kasnije upalim Toyotu *Landcruiser* ispred ureda i pomislim sav sretan:

- Blaženi Ameri. Lova je sve. - uživam u tri litre brenčanja motora i upalim klima uređaj.
- Hvala ti Marijo. - pogledam kroz blago zatamnjena stakla japanskog kolosa i krenem u Manizales.

Nakon velikih uspona, koje je auto, za razliku od mnogih koji su na uskoj cesti stajali sa strane, podignutih poklopaca motora, s lakoćom savladao, uđem u polumilijunski grad hladne klime i nakon raspitivanja pronađem firmu koju su iskopali Octavio i lokalci:

- *Café Export Heraldo*. Jako...tajnovito. - pomislim.

A zašto i bi? Iz razgovora doznam da señor Heraldo ima sve, ili stvarno posjedujući, ili preko paravana mnogobrojnih "poslovnih suradnika".

Po dogovoru s mojima, glumatao sam talijanskog trgovca kavom, koji bi, svjestan teškoća zadnjih godina, sklopio dugogodišnji ugovor i kupovao "sve" što žele prodati.

- Sve! - naglašavao sam na iskrivljenom španjolskom mašući novcima.

Hodao i vozio se od adrese do adrese koje su mi lančano davali, dijelio posjetnice s lažnim imenom i poduzećem iz Rima gdje su čučali neki jadnici pri telefonu, grabio kavu rukama, stavljao je pod nos mirišući je, vrtio glavom ili klimao, kava, kava svuda. Tone. Vrtjelo mi se u glavi i kad sam pomislio da je to od mirisa, neki Juan koji me pratio po skladištu, pogleda graške znoja na mom čelu i kaže:

- Nije vam dobro? Rijetki zrak. Ovdje je oko dvije i pol tisuće metara.
- Čuti ćemo se. - samo mu mahnem i odjurim do auta.

Po noći, s upaljenim pomoćnim svjetlima, zavojitim cestama osjetio sam po pucanju u ušima da se spuštam. Sto i četiri kilometra do malo manje Armenie, gdje sam našao hotel u kojem su spavali samo gringos u kupovini. Kave i ostalog.

Motao sam se tri dana po Armenii istom shemom kao u Manizalesu jer sam osjetio da moje uzburkavanje vode i

mahanje novcem ima rezultata. Počeli su me pozdravljati na upoznavanju širom otvarajući ruke i grleći me:

- E, gospodine Salvatore, e, kako ste! - uz široki osmijeh, naravno.

Sjetio sam se Paula, kako u uredu u Caliju govori:

- Novac, čovječe, novac. Lova je bager. *Vum!*
- Vrijeme je za ulaz. - pomislim i odvezem se u Pereiru.

Već prvi dan u Pereiri, nakon mog ponovnog razbacivanja riječima, posjetnicama i mahanja novcem, pride mi za večerom vlasnik male gostionice gdje sam odlučio prenoćiti:

- Rey vas zove k sebi. - kaže nagnuvši se nad stol.

- Kralj? - pravim se lud.

- El tigre. - kaže mi još tiše, na uho.

Samo klimnem punih usta, on ostane nagnut i spusti ruke na stol.

- Kako? - kažem još dok mi je zalogaj bio na pola jednjaka. Zakašljem se.

- Sutra uvečer. Zove vas na...zabavu.

- Gdje?

- Ne brinite. Samo budite ovdje uvečer. - osvrne se kao da je radio nešto neobično i udalji se.

U sobi sam satelitskim, scrambliranim telefonom nazvao svoje u Cali:

- Ej, idem unutra. Zove me na *party*.

- Mogao si to i prije reći. - sikće Octavio.

- Ma ne sad, sutra uvečer.

- Fu, čovječe, usr'o sam se... Mislio sam, nema šanse da večeras...

- Sutra. - prekinem ga - Sredi s domaćima.

- Kada ideš? U kuću?

- Nemam pojma. Doći će po mene, ha, valjda gore.

- Sto posto. Vrijeme upada?

- Znaš što, što kasnije. Ni ne znam kada krećem...

- Najbolje, iza ponoći.

- OK, onda u... jedan.

- Važi, ali znaš što?

- Joj, što još?

- Sve je ovo...improvizacija.

- Ne seri, ja ću biti unutra. Imam ono američko sranje, posprejam Heralda, odvučem ga sa strane.

- Misliš...

- Kad idioti vide da ga nema, razbježati će se.

- Joj, dala Djevica da imaš pravo.

- Octavio.

- Uh.

- Octavio.

- Sve će biti u redu. Unutra u jedan, važi?

- Da *jefe*. - nesigurno kaže i prekine vezu.

- Pomozi mi. - pogledam kroz prozor nebo iznad Pereire.

Sutra uvečer, stišćem u džepu hlaća mali spray s lažnim natpisom *Mint - breath freshener* i siđem iz sobe:

- Improvizacija. Ako bilo što može poći po krivom, to će se i dogoditi. - sjednem u predvorje.

- Ili tako nekako. Murphy ima zakon za svaku moguću varijantu... sranja. - razmišljam ne osjećajući se hrabrije.
Sjedio sam deset minuta, preselio se za bar i cucloao dva Martinija još sat vremena. Drugi sam naručio:
- Stirred, but not shaken.
- A? - gleda me šanker.
- Ej Dedé, 'ko 007. - pomislim osjetivši napetost koja raste.
- Trebam si kupiti leptir-mašnu. - nastavim si govoriti slične gluposti da se smirim i lakše podnesem početak sranja koje će biti.
- Nema šanse da ga ne bude. Ako očekuješ problem, riješit ćeš ga. - sjetim se riječi Trucka u Quanticu.
Oko deset, kada sam mislio vratiti se u sobu i odgoditi akciju, priđe mi vlasnik, nagne se i kaže:
- Vani su. Čekaju vas.

Dvojica šutljivih tipova, jedan s tamnim naočalama iako je bila mrkla noć, a drugi visok toliko da mu je između glave i krova auta ostalo mjesta jedva za prst i jako rupičastih obraza, voze me, prema očekivanju u Heraldovu vilu na brijegu, udaljenu dobrih pet kilometara od ne tako male Pereire. Pred vilom ugledam dvadesetak auta. Pokažem ih rukom čim sam izašao:

- Gosti, e!
- Zabava. - kratko odgovori dugajlija
- El tigre vas čeka. Idemo.
- Salvatore! Konačno da se upoznamo! - priđe mi Herald dugo se rukujući.
- Što kažete, *bella casa*, e! - pokazuje širom.
- Idemo na posao. - kažem i stavim mu ruku oko ramena. I lažem, pričam, gestikuliram, potpuno se zanijevši u ulogu talijanskog vele trgovca kavom koji traži - ekstra profit.
- O tome ćemo poslije Salvatore, sjedite tu i uživajte. Danas je posebna večer. - kaže pokazujući mi stol.

Malo nervozno pogleda na sat, tapka me po ramenu i sjedne za centralni stol kao pravi gazda, pozdravljajući prisutne predsjedničko kratkim mahanjem.

- Maši, maši, nećeš dugo. - pomislim i zamolim konobara koji je stajao iza i pogledom tražio da li netko nešto traži da mi donese bocu crvenog vina.
- Imate *chianti*? - nastavljam s ulogom.
- *Sì*. - i donese napola opletenu flašu iz koje sam točio još par čaša čekanja.
- Ponoć je... - ovlaš pogledam sat.
- Malo prekasno. - pomislim.

Ispred nas, ne više od pet metara od linije polukružno složenih stolova s gošćom, za klavir sjedne sijedi čovjek s naočalama, za bubnjeve grmalj jedva se uvukavši na stolicu, a priđu gitarist s bas gitarom i jedan noseći Fenderovu crnu Lucille. Gitaristi razmaknu zastor iza njih i uključe se u pojačalo. Jedan od njih okrene par gumba, a onda oba stanu s rukama opuštenim uz instrument.

Heraldo ustane od stola i sa slavodobitnim smiješkom prinese stalak s mikrofonom.

- Specijalno za vas, dragi prijatelji! - zaviče plješćući i korača unazad do stola.

Ugledam ju. Skupljene kose, s dva svjetlija pramena savinuta uz obraze, golih ramena u uskoj narančastoj haljini sa sitnim crveno žuto zelenim uzorkom. Haljinu su, pripijenu poput druge kože, držale samo po dvije tanke naramenice i grudi.

- Oh... Kako je volim. - iznenadi me vlastita misao.

- Sve joj opraštam...netko tako lijep...

Nježno, kao da mi stavlja ruke oko vrata prije poljupca obuhvati stalak sa mikrofonom i baršunastim glasom, nakon par taktova glazbe zapjeva baladu koju sam odmah prepoznao. Ljubavnu pjesmu brazilskog Kinga Roberta Carlosa, Detalhes:

*Não adianta nem tentar me esquecer
durante muito tempo em sua vida eu vou viver*

*Detalhes tão pequenos de nós dois
são coisas muito grandes pra esquecer
e a toda hora vão estar presentes
você vai ver...*

*...Não adianta nem tentar me esquecer
durante muito e muito tempo em sua
vida eu vou viver.*

Naslonim glavu na zid iza svoje stolice, da me ne ugleda, pokrijem lice slabijom rasvjetom i prenesem se na verandu u Tagangi. Vidim njene oči, gledam usne koje umjesto riječi pjesama govore koliko me voli, kako se osjeća sigurnom, kako ćemo uvijek biti zajedno. Tako sam maštao sigurno desetak minuta, a prene me pljesak i njen odlazak u hodnik sa strane.

Plješćem, a onda panično pogledam na sat:

- Skoro pola jedan. Dečki upadaju za pola sata.

Dignem se osvrnuvši da li me netko promatra. Svi plješću, pogleda usmjerenih ili jedni u druge ili u čaše.

- Do-bro. - lagano sam odšetao uz sami zid do hodnika.

- Moram je izvući. Kad počne, može biti sranja. - pomislim proučavajući koja vrata da otvorim.

Iza prvih vrata bila je samo sobica s pićima, spremište praznih boca i neotvorene kutije. Na kraju hodnika otvorim posljednja vrata i ugledam je u većoj prostoriji. Pet sa pet metara, bez prozora, s krevetom na jednoj i osvjetljenim pultom za šminkanje drugoj strani.

Okrene se u stolici:

- Dedé! Otkud... - vikne iznenađeno.

- Ššš... - prekinem ju.

- Došli smo po Heralda.

- Tko mi? - pita.

- OK, policija, ja, DEA, Ameri...dečki će upasti svaki tren.

- Ti si lud.

- Ne, ja moram uhvatiti Heralda, živog.

- Živog?

- Da, imamo nalog za ekstradicijom. - skoro slomim jezik teškom njemačkom riječi.

- Uzmi par stvari i izvuci se van, reci da ti je zlo, bilo što! Ostani vani i čekaj...

- *Tup!* Otvore se vrata. Uđe Heraldo s još trojicom. Neki dugajlija, jedan kratko ošišan, skoro ćelavi mladić evropskog izgleda i čovjek koji je malo prije svirao bubnjeve..

- Vas dva se poznajete? - upita Heraldo pokazujući na nas sa cijevi pištolja.

Šutimo.

- Kad si se sad odšetao, pomislio sam, kud ide moj Talijan? Sviđa mu se moja *putana*!!! - udari ju plošno pištoljem po obrazu. Ona padne na pod, a isti tren visoki i Evropljanin skoče i uhvate me za ruke i čvrsto ih savinu iza mojih leđa.

- Vežite ga! - nogom im gurne stolicu.

- Putanu zavežite na kauč! Malo ćemo je...povrijediti. - priđe i stavi mi cijev pod nosnicu.

- Pričaj, tko si ti!

- Stvoriš se niotkuda, dođeš i hoćeš...što!!! - zadere se.

- Plavu putanu, jel'to?!! Ili mene. - pokaže sebe pištoljem.

- Nećeš pričati, jel'!!!

- Dečki, nosite je na krevet. Čvrsto je vežite. Donkey?

- Da, šefe. - kaže grmalj.

- Skidaj hlače. Ako ovaj - pokaže pištoljem na mene - ne počne govoriti, razvali je!

Bezuspješno se trgam u stolici, samo promatrajući kako je, već pri svijesti, vežu maramom jednom rukom iznad glave za drveni okvir starinskog kreveta.

Priđe joj:

- Putano, pričaj ti! Ovom jadniku - pokaže na mene - očito je svejedno.
 - Mrtav si! - umjesto odgovora ona ga pljune.
 Heraldo napravi četiri, pet koraka i unese mi se u lice:
 - Ili Donkey ili priča! Biraj!
 - DEA. Vani smo. A s njom sam bio ovo ljeto. - kažem gledajući ga u oči.
 Bijesno se okrene oko osi. - Sranje! - kaže.
 - Kada ulaze?!
 - Samo što ne počne.
 - Budalo! Ne vjerujem ti ni riječ! Idemo, vas dvojica. Za svaki slučaj.
 - Donkey - pogleda ga - radi!
 - Ne, Heraldo, ne! - viknem.
 - Jebi se. - okrene se na vratima.
 - Heraldo, ja ću biti zadnje lice koje vidiš prije nego što umreš!
 - Možda. A možda sereš. - kaže i izađe.
 - Sa'ćeš vidjet zašto me zovu Donkey. - kaže gorostas spuštajući hlače.
 - Paulo!!! - vičem dok joj Donkey liježe među noge.
 - Stani, idiote, stani! Izdrži ljubavi, proći će! - derem se da prigušim njen vrisak kada se Donkey zabio u nju.
 - Uf, uf. Jel' vel'ki, a? Uf, uf!
 - Zatvori oči! - vičem joj vidjevši samo njene ispružene noge sa strane ogromnog tijela koje ju je cijelu pokrilo.
 - Paulooo!!! - zovem.
 - Gdje su, koliko im treba? - pokušavam osloboditi ruke, ali samo opasno zanjšem stolicu.
 - Još mi samo treba da se izvrnem kao kornjača. - odustajem.
 - Uf! Uf! - neumorno nastavlja Donkey, jednom rukom samo jače odmaknuvši njenu nogu. Vidim da sama savija drugu nogu u koljenu. Ispod njegove mase u pokretu vidim da se ona premješta.
 - 'Oš ga cijelog? Evo ti ga! Uf, uf!
 Ona zastenje kada je cijeli ušao u nju.
 Gledam njena sjajna, glatka, ali širom razmaknuta koljena. Njene noge, koje umjesto da se spoje i pruže otpor, podatno razmiču, od potpuno ravnih nogu koje mrtvo leže, oživjavaju, prvo se rašire i malo savinu, a sad potpuno bez otpora, zgrčene i koljena potpuno bočno položenih na krevet primaju udarce u razmaknuta bedra.
 - Uf! Uf! Tooo, mala, to! Uf, uf. - ohrabri Donkey njene noge koje ga obuhvate.
 Vidim da ona sitno počinje vrtjeti kukovima. Prvo kratkim pokretima, a onda sve jače i jače, čvrsto mu uklještitvši stražnjicu počne slijediti njegov ritam zabijanja.
 - Djevice, pa ona uopće ne viče! - pomislim i čujem njeno stenjanje popraćeno Donkeyevim puhanjem.
 - Don-key. Don-key. Don-key. - on sopće divljački brzim ritmom, sve jačim kretnjama.
 - Paulooo! - derem se kroz suze shvaćajući da ovo traje već desetak minuta.
 Njihovi zajednički pokreti se ubrzaju, a Donkey se izdigne, produživši putanju svojih trzaja. Ona ga poprati zabacivši glavu, podupre se petama uzdignuvši zadnji dio tijela od kreveta.
 - Da, uf, uf! - on ugura ruke ispod njene stražnjice, prihvati je i čvrsto pomiče lijevo desno. Ona, crvena u licu, polu spuštenih kapaka, stenje u divljem ritmu. Zabaci glavu, i sa bradom prema stropu iz nje provali krik ekstaze.
 - Prestani!!! Prestani!! Prestani! Prestani... - vičem kao da nema kraja.
 Gledam je bez prepoznavanja, kao nekoga drugog, nestvarnog, promijenjenog. Kako oslonjena na lakat gleda Donkeya ravno u lice, napuhuje obraze u istom ritmu, zatim ga uhvati rukom za košulju i gužva je. Zavezanu ruku stavila je ispod glave i onda zatvorila oči. Vidim da joj se čelo orosilo znojem, a plava kosa divlje razbacala po krevetu.
 - Donkey, a, mala, Don-key. Don-key. - on nastavlja, kratko i još brže, a ja ugledam njenu slobodnu ruku kako poseže ispod madraca. U njenoj ruci ugledam sjajnu oštricu lovačkog noža.
 U trenu kad je Donkey došao do vrhunca i zatvorio oči, sjuri mu oštricu sa strane u trbuh.
 - Uuuu! - on poprati ubod i njenu trešnju noža. Gledao ju je iznenađen dok je zakretala nož

u trbuhu tražeći arteriju.

Odjednom, ruke mu se savinu, i on, poput ogromne vreće riže, opusti se i poklopi je.

Tresao se na njoj još dobre tri minute, a tek kada se smirio, ona odgurne tijelo i izvuče se.

- Istina je ono što kažu za muškarca koji umire. - kaže.

Držeći krvavi nož, crvena u licu, ustane, okrene se i pljune truplo:

- Burro.

- Što gledaš!? - dere se na mene, na španjolskom.

- Ovo. - još uvijek zavezan pokazem na krevet očima .

- Što ovo? Što ovo? *Burro* me silovao! - više.

- Nisi se baš...bunila...

- To je priroda, budalo. Tu se ne može ništa!

- Ne znam baš...

- To je jače od nas. To ne kontroliramo!

Vani začujem pucnjavu.

- Prekasno. - kažem.

- Osim toga morala sam doći do noža!

- Mogla si i prije.

- Kad?! Dok je gledao?! Kolika mi je šansa protiv sto pedeset kila! Razmisli!

Shvatim da cijelo vrijeme vičemo na španjolskom. Na pravom, savršenom španjolskom.

- Tko si ti... - upitam je ravnim glasom.

- Ti *estúpido*, - kaže gledajući me u oči - ja sam Maria Morales.

Samo je gledam.

- Sve si usrao! Jedva sam se uvukla blizu Heralda! Bila sam mu ovako blizu! - stavi oštricu između palca i kažiprsta.

- Morales! Starog su mi ubili! Tatu, čuješ li me!

Kosa joj se zalijepila za znojno čelo. Makne ju vrhom noža s lica.

- Osveta! Imam pravo! Oko za oko! - spusti ruke i odmakne se pola koraka unatrag.

- Znam.

- Što ti znaš! Znaš ti... Hm! - poskoči.

- Znao sam da sam te već vidio. Sliku...

- *Viejo! Borracho!* - poskoči bijesno, stisnutih šaka i spuštenih ruku. Unosi mi se u lice.

Udarcem noge Paulo izbaci vrata iz okvira.

Kao u San Joseu, ispruži ruke s revolverom, nogu razmaknutih u širinu ramena, lagano savinutih u koljenu: - Baci oružje!!!

Ona se ni ne okrene, već samo opusti prste i nož padne na pod.

Uđe još par kolumbijskih vojnika, u punoj opremi, vrteći cijevima automata. Gledaju Donkeya na krevetu i priđu mu. Gurnu mu glavu vrhom puške, kao provjeru, ne vidjevši ogromnu mrlju krvi.

Paulo priđe, digne nož s poda i presječe remen kojim sam bio vezan. Ispod jakne izvadi mog Glocka, a ja, osjetivši ga u ruci, osjetim kako mi raste samopouzdanje.

- U redu je. - uđe Octavio u prostoriju i pokaže vojnicima da odu van.

- Heraldo?

- Pobjegao. Prije dvadeset minuta. Gdje ste do sada?!

- Kud?! - dere se Octavio ne obazirući se na moje pitanje.

- Otkud bi ja znao! Pitao sam nešto!

- Na avion. - kaže Maria, a mi sva tri je pogledamo.

- Avion kojim sam došla. Njegov, tu dole, na aerodromu Matecana.

- Hoćemo? - pita Paulo.

- A ja?

- U buksu, mala. - kaže Octavio, a ja mu stavim ruku na rame.

- Nestani. - spustim ruku i lagano zakrenuvši vrhom pištolja pokazem vrata.

- Pobjegao je s aerodroma u smjeru Neiva - istok, dolje. - dotrči Paulo na prazno mjesto pred hangarom.

- Ovo treba srušiti do kraja. Paulo i ti...Možete? - pita nas Octavio.
- Paulo zbunjeno pogleda njega, pa mene:
- Pa čovječe, nemamo krila.
- Imamo. - pokaže širom na desetak zrakoplova.
- Rekviriramo. Izaberi. - kaže mi.
- A ne. Ne. Hoćeš reći... - gestikulira Paulo.
- Da dušo. Tata leti, hm, malo sam - ispružim ruke ispred kao da se protežem križajući prste - zahrđao, ali...
- Luđak. Kak' ja to ne znam.
- Ne znaš ti puno toga. Ajde ne seri! - odgovara Octavio i okrene se meni:
- Ti ne smiješ letjeti. Zbog razlike u tlaku.
- Mogu, zaboravio si? Nisko smijem. Do dvije tisuće metara.
- Heraldo je pobjegao *Beaverom*, kažu naši. Njegovi momci pričaju da je taj avion stalno natovaren, sa što ja znam, par sto kila kokaina, kao onako, da se nađe. - trese Paulo najnovije vijesti.
- Jesi odabr'o? - dodaje.
- Yes, odabrao. - naslonim ruku na bijelu *Cesnu*.

Preko planine, dok su nam prve zrake sunca tukle oči, počnem ponirati u Neivo. Tamo smo doznali da je jedan stari *Beaver* odletio prije pola sata u smjeru istoka.

- Ha, valjda Brazil. - nagađamo dok nam avion pune gorivom.
- Satić! - vičem Paulu pokazujući dva motora koji pitomo brundaju.
- Ajde dobro! Ako ti kažeš!
- Imaš kartu!?

Trese glavom kao potvrdu jer je iz meni nepoznatih razloga stavio pilotske slušalice.

Zatresem i ja i stavim slušalice:

- Ovdje SKNV, za SKSJ *ready to take off*? - čujem i potvrdim.
- A? - Paulo stisne dugme interkoma.
- San Jose del Guevara. Tamo idemo! - pokazujem.
- O Marijo, pomози! - čujem ga. Spustim zakrilca i lijevom rukom gurnem ručicu gasa.

Kada smo proletjeli kanjon i ugledali ravnici ohrabrio se progovoriti:

- Ej, čovječe! A kud sad?
- Na ples! - viknem i nagnem oštro lijevo u smjeru planine Macarena.

U San Jose del Guevari kažu da nisu imali Beavera na slijetanju.

Uzmemo gorivo i ponovo isto:

- Kuda?!
- SKMU! - zafrkavam se.
- A to je!...
- Mitu. - i poletimo.

U Mituu ga nisu vidjeli. Idemo na posljednje mjesto. Paulo zabrinuto gleda:

- Brazil, jel!
- Ma kakvi, Leticia.
- A ovi, tu, ne znaju što je radar, pa da kažu...
- Paulo, daj šuti, nemaš pojma... - stišam ga.

U Leticiji, hvala Djevici, kažu da je popodne Beaver odletio na jug, jugoistok, bez najave cilja.

Proučavamo kartu, pokušavajući naći Heraldovo odredište.

- Već mi je muka od ovog! - Paulo širi ruke kao ptica.
- To! - stavim prst na mapu.
- Riberalta... Bolivija... - pogledamo se.
- SLRI. - kažem Paulu na interkom, a on već navikao, samo pokaže - naprijed!
- Jug htio, jug dobio! - viknem mu dok rulamo sa stajanke.

Riberalta, Amazonija, zeleni ocean.

U SAD slavili su rasturanje Heraldove imperije, i Kolumbijanci i DEA i USCS - carina i Državni tužioc i osam okruga. Slom i Heralda i "Dečkiju Del Luiza", kako se zvala

skupina.

Uhićeno je 67 kriminalaca u 7 gradova van USA, suradnjom preko OCDETF-a, u San Joseu, Puerto Rico četiri, u Kolumbiji je specijalni odred za heroin uhitio šestoricu. U SAD 400 agenata izvršilo je 63 naloga za uhićenje i 60 za pretragu, u New Yorku, Buffalu, Rochesteru, Springfieldu i New Jerseyu.

Zaplijenjeno je 130 tisuća dolara, deset kilograma kokaina i pet stotina - grama heroína. Izvan SAD zaplijena je bila 438 420 dolara, 21 kilogram heroína, četiri kilograma marihuane, više od sedamnaest kilograma kokaina i 1900 grama cracka!

To je bila Operacija Déjà vu.
Mi smo slijetali u Riberalti.

Riberalta, Amazonija 15.5.

- Jedva, već je bila noć, a mi baš - pokazuje aerodromski dežurni pistu - nismo neka sreća, ako nemate novi avion.
 - *Beaver*. - pogledamo se.
 - Sto posto, stara, isluž...
 - Jeste li vidjeli kuda je otišao? - gurne mu Paulo značku ne DEA-e nego bolivijske policije.
 - U... g..rad. -ovaj odmah zadrhti.
- Cesnu smo ostavili s oštrim upozorenjem da je čuvaju, jer će nam još trebati.
- Što vi to radite da vas se tako boje? - pitam Paula dok pokušavamo naći neki prijevoz do mjesta.
 - Policijski posao, sine. - nasmije se spojivši šaku s dlanom.

U gradu se raspitujemo, bolje rečeno Paulo ispituje da li je neko vidio Heralda, opisuje ga, ha, kao možda jesu, ne, ne znaju, sve što možete čuti u srcu džungle, tisućama kilometara daleko od prave, naglašavam, prave civilizacije.

- Ovo je zbilja Djevici iza nogu. - razočarano kažem.
 - Ajmo naći neku... rupu za prespavati. - kaže Paulo već se vukući.
 - Možda nam netko nešto kaže. Nešto pametno. - hrabrim nas.
- Našli smo nekakav hotelčić, da, imaju sobe, vrlo su ljubazni.
- E, ovo je bolje nego kući. - maše Paulo značkom Bolivijske savezne policije.
 - Gazda, daj nam *Pesco*, dok cura ne uredi sobu! - vuče me Paulo za stol. Sjedimo okruženi uistinu sumnjivim tipovima.
 - *Pesco*? I čuj, daj malo manje maši s tim... - gurnem mu džep na košulji.
 - Nemaš brige. A *Pesco*, evo ga, probaj.
 - U, fuj! Što je to?
 - Bolivijska utjeha sine, utjeha.
 - Gazda! - zovem - Daj flašu... tekile. Može?
 - Za Marca! - nazdravljamo si i začujemo kako pjevačica na stolici nedaleko od nas, bez pratnje, bez mikrofona, počinje pjevati. Okrenemo se i slušamo. Pjesmu No soporto koju sam čuo kod kuće, a pjevala je Natalia Oreiro.
- Ispraznimo čaše sasuvši u sebe žutu tekućinu i odmah nam natočim drugu.
- Za Chea! - kucnemo se i taman kad sam prinio čašu čujem:

*...Quiero escapar
de falsas ilusiones
por tu intensa ambición
Soportar
tus mil palabras ya no más
no valen, no valen la pena...*

Pogledam prljave daske na stropu i pomislim:

- Djevice, da li mi to nešto pokazuješ? - strusim tekilu.

- Brrr... - oba tresemo glavama i već idemo na slijedeću rundu.
 Paulo da ispere okus leta, a ja da zaboravim. Marca, Santa Martu, Pereiru...

- Ma sve. - pomislim i već točim novu.
 Ujutro, kada smo izašli na ulicu krmeljavi i mutnih glava, stisnutih očiju od ubadanja sunca, priđe nam Indios.

Nakon par rečenica s Paulom pokazuje smjer zapada.
 Pokazivao je zapad, Paulo istok, ovaj opet zapad i ode. Paulo priđe, neodlučan:

- Gle, Indios kaže da su dvojica išli - počеше bradu - moram se obrijati, gore, čamcem, uz rijeku.

- Madeiru? - pitam.

- Ne, lijevo. Beni.

- Idemo do rijeke naći čamac. Pravi čamac. - kažem vidjevši Paulov pogled.

Na rijeci nas pošalju:

- Svećenik. Tamo. Gore živi.

- Baš su razgovorljivi! - odmahujem glavom i odemo pedesetak metara dalje do čovjeka koji je unosio vreće u čamac.

- Ajde ti. To je svećenik. - mune me Paulo lagano u rebra.

- Hvaljena djevica. - kažem u pozdrav.

Čovjek zastane, samo kratko digne pogled i nastavi raditi.

- Ej, kako me ubija želudac od ove tekile... - vrti Paulo dlanom po trbuhu.

- Evo ti. - vadim *Tums* koji od doba čudne američke hrane-otrova stalno nosim u džepu.

- Neću tablete. - kaže Paulo kiselog lica.

- Ma čovječe. To je *Tums*, to se otapa u ustima. - smirujem ga pružajući mu kutijicu.

Primijetim da nas svećenik gleda. Obriše ruke o hlače i priđe:

- Vi ste? - pita pružajući ruku.

- Dedé. Policija, lovimo krijumčare - pogledam Paula - kolega i ja.

- Oliveira. - rukuje se s obojicom.

- Svećenik?

- Bivši. Bivši. - nakrene glavu.

- Mi smo se već vidjeli? - pita gledajući me u oči.

- Nema šanse. Ja sam vam...iz Čilea, a kolega odavde. A vi?

- Iz Portugala. Bivši marijanski svećenik.

- Portugal? Pa tamo sam proveo djetinjstvo. - kažem.

- Kako to? - stavi mi ruku na rame i praktički me navede da zakoračim u čamac.

- Pričajte po putu, ajde. - pozove rukom Paula zbunjenog razvojem situacije i povuče startno uže prastarog vanbrodskog motora.

- *Evinrude*. - spusti ruku na ručicu motora i zakrene čamac.

- Idemo k meni. Ako su na Beniju, moji Indiosi su ih sigurno vidjeli. - pojasni.

Nakon osam sati vožnje čamcem i sat vremena hoda čisteći mačetom raslinje koje u roku jednog dana zatvori i korištene staze, izbijemo na trokutastu čistinu koja završava kosinom s travom, prije nego što počne uzvisina od kojih stotinu metara.

- Tu smo, gore na uzvisini. - bodri nas mokre od znoja i vlažnog zraka, pod stalnim napadima komaraca.

Popeli smo se na uzvisinu i legli u travu.

- Jedva! - uzdišemo.

- Tu mi je...ha, kuća. Vi dođite kad odahnete, reći ću mojima da nam spremе nešto...prihvatljivo za vas.

- Fu, čovječe, mislio sam da ću odapet! - Paulo govori ležeći.

- Idemo gore, tko zna što ovdje gmiže. - dignem se i pokažem padinu.

- Aaa. Imaš pravo. - skoči odjednom živnuvši.

Kuća je bila "kuća", poluotvorena uvećana verzija indioskih koliba, uz koju su udaljene par metara bile još četiri manje.

- To su moji... - pokaže nam dva para Indiosa i jednog starijeg koji je stajao povučen. Samo im mahnemo uz osmjeh, vidjevši da nam ne prilaze.

- Malo su nepovjerljivi... s razlogom. Odite. - pozove nas u hlad tende pokrivene lakat

debelim slojem velikog izduženog lišća.

- Recite Indiosima da se raspitaju o ovima koje hvatamo. - ne baš ljubazno kaže Paulo.
- Već jesam, čim sam stigao. Ako ih je vidjelo neka od preostalih par obitelji uz rijeku, reći će mojima. Ujutro ćemo više znati.
- Malo ih je? - pitam.
- Kad sam došao, prije...dvadeset godina, u krugu sto kilometara bilo ih je četiri pet tisuća. Danas možda stotinjak. Bolesti, vaše bolesti. - pokaže na nas.
- I moje. - doda.
- Sjeća šume, pogotovo u Brazilu, sve to ih je uništilo. - priča.
- Nestali su. - kažem.
- Ma vi ste mi - gleda me sa smiješkom - odnekud poznati.
- Ne, nemoguće. Pa rekao sam vam, u Portugalu sam zadnji put bio s pet godina.
- Evo jela. Ponudite se. - žena Indiosa stavi pred nas par drvenih zdjela i nešto poput kruha.

Pokušavamo jesti, ali ne možemo. Paulo i ja samo se pogledavamo.

- Jedino je ovo jestivo, bez uvrede Oliveira. - kaže Paulo umaćući komade tanke pogače u nekakav umak od, valjda bobica.
 - Vi, civilizirani ljudi. - smije se - Dođite Dedé.
 - Imam par konzervi, za svaki slučaj, ovdje. - i dovede me do podnožja brda iznad kuće. Odmakne vrata sklepana od dasaka i pokrivena limom od bačvi za naftu. Odite, ovo je moja pećina, još je iz doba *conquistadora*. - ohrabri me i uđemo.
 - Upali petrolejsku lampu koju je uzeo sa sanduka pokraj ulaza.
 - To je - digne petrolejku iznad glave - moje blago.
 - Kutije? - vidim par starih sanduka koji su služili za transport na drevnim brodovima.
 - Nema zlata. Nema dragulja. Ovo. - otvori jednu.
 - Knjige.- pridem i uzimam jednu pa drugu. Stare knjige, uvezane u debelu kožu, neke već u raspadu od vlage.
 - Znam, propadaju... Ali tu su sigurne. Moj život. - uzme jednu i lista je.
 - Čudni jezik. Koji?
 - Drevni. Plemena kojih već dugo nema. Latinski, grčki, koptski, uglavnom aramejski - odmahne rukom - ali to vama ništa ne znači.
 - Ne, volim čitati. Sve ste ih pročitali?
 - Sve? Ne sve. Preveo, Dedé, neke sam preveo. Zato sam vam i rekao da je to moj život. Uzme u ruku jednu deblju bilježnicu. Otvori jedan manji sanduk sa strane. U drugoj ruci nagne prema meni knjigu s znakom dvije prekrižene crte.
 - Ona, Dedé, ona je razlog... Zašto sam ovdje, zašto više nisam svećenik.
 - Razlog?
 - Ne vjerujem. Više ne, u Mariju, u sve što sam vjero...
 - Dosta! Nemojte, molim vas. - prekidam ga.
 - O Kraljice moja! Oprosti! - pogledam u svod iz kojeg viri korijenje.
 - Dedé! - prekida me Oliveira.
 - Nemojte vi meni Dedé! Neću slušati ta vaša...sranja. Dosta mi je tih kultova, znam ja, čitao sam što sve radite! O Djevice! O Nebeska Kraljice!
 - Nema je. - kaže tonom od kojeg sam zastao.
 - Glineni kipić koji smo mi stvorili. Blagi, dobri, šutljivi kipić.
 - Ali ona govori! Mnogima!
 - Ne, ON govori. - digne knjigu u visinu mojih očiju.
 - Mi hoćemo nekog tko ne govori ne, nekog tko ne naređuje, nekog tko ne kažnjava.
 - Koji se samo osmjehuje i blago nas gleda, koji dijeli čuda, koji nas ne vodi, koji govori samo stvari koje svi znamo, jedino smo dovoljno...glupi da ih ne radimo!
 - Zato ona šuti, zato njeni kipići samo koji put puste suzu, udjele koje...čudo puštajući par kapi krvi! Znaš zašto šuti?!
 - Zato jer nema što reći! Zato jer je ON sve rekao! - maše knjigom ražestivši se.
 - Tko! Nema ga. Samo njena riječ koju su zapisala... - počnem govoriti.
- Nasmije se:

- Zar misliš, zbilja misliš da je to istina? Priče koje pričaju isti oni koji sakrivaju Njegovu riječ. Koji ubijaju da bi zaštitili...sebe!

- Nema je i nije je nikad ni bilo. Ona jest tu - pokaže knjigu - ali u par sličica, sa strane. Ona je odabrana, ali ništa više od toga.

- Nije! Ona postoji!

- Bila je...postojala je, davno, ali samo kao njegova majka.

Na "njegova majka" osjetim slabost. Trnci mi prođu tijelom.

- Njegova majka, njegova majka... - sjednem na sanduk i ponavljam.

- Znate ga? - priđe mi i sjedne pokraj.

- Znam... i uz slabu žutu svjetlost ispričam mu svoj san od prije godinu dana.

- Sad ću ja vama reći samo bitno...

I pričao je o tome kako je 13. svibnja 1982. dobio zapečaćenu kovertu s jednim listom papira, da ga prevede za Čuvara pečata koji dolazi u hodočašće na mjesto Ukazanja:

- Gdje? - pitam.

- U Fatimi. - odgovori.

- A to je tek početak priče. Onda sam...

Vratili smo se kad je Paulo sjedio kraj vatre. Oko njega prazne zdjele.

- Ej, gdje ste? Ako od ovog ne umrem...

Bacim mu konzervu *U.S Navy Beans* s datumom 1983. godine.

- Evo, ako hoćeš izazvati sreću.

Odem na ležaj od grana sa slojem paprati i pokrijem se komadom tkanine.

Oliveira nije bilo ujutro. Došao je oko devet sati i rekao:

- Nisu tu, sigurno. Sigurno su platili onom Indiosu. Vratiti ću vas nazad.

- Jesmo li popušili, iz očaja! - ljuti se Paulo.

- Konačno odgovori. - pomislim.

Popodne pristanemo čamcem u Riberalti.

- Sretno. - Oliveira kaže Paulu ne odmakavši se više od metra od čamca.

- Dedé, dođite. - pomaknemo se par metara uz rijeku.

- Sinoć sam pričao s Njim. Pitao sam je li to on. - kaže tiše.

- On?

- Vi. Rekao je da. Ti si taj kojeg je najavio.

- Najavio. On će doći, rekao je. - nastavlja.

- Mene? Kada?

- Kada si ga prvi put vidio.

- I rekao je noćas: To je on, neka je uzme i govori...

Iz njedara izvadi bilježnicu iz pećine.

- Sad znaš zašto govoriš portugalski. Čuvaj je. - okrene se i brzim korakom, kao da ne želi da se predomislim, ode do čamca, kratko nam mahne i upali motor. Gledao sam ga dok nije zamakao na prvom riječnom zavoju. Nije se okrenuo.

- Stari brije, a? - kaže Paulo kad smo se počeli penjati uz strminu riječne obale.

Šutim s tisuću misli koje se roje i sudaraju.

- Kuda ćemo? - ne da se smesti.

- Do aviona. U Pôrto Velho, pa u Manaus.

Zastane i čeka objašnjenje.

- A to je Brazil. Oba. Manaus je luka na ušću Rio Negra u Amazonu. - kažem.

- U, što smo pametni danas! - smije se.

- Kak' znaš? Stari ti je rek'o, a! - doda.

- Nije. Znam, jebi ga, znam. - pod košuljom me zapeče vrela bilježnica.

Nakon još dva skoka od ukupno 1200 kilometara, zaustavimo se pred aerodromskim prihvatom malih zrakoplova.

Kad smo izašli iz *Cesne*, pogledam je i kažem Paulu:

- Gotova je, sreća da smo se dovukli. - i pogledam u nebo prvi put ne pomislivši na djevicu.

- Rikavela. - kaže Paulo.

- Djevice moja, niste normalni! Gdje ste! - vrišti Octavio na telefon.

- U Manausu.
- O kraljice, već sam vas vidio mrtve. Zadnje što znam je iz Riberalte. Prije tri usrana dana!!! Kratka rečenica kontrole leta: Sletjeli su. I to na naš upit. Svim aerodromima u Amazoniji! Malo u Boliviju, malo u Bra... A što uopće tamo tražite! - više toliko glasno da sam morao odmaknuti slušalicu od uha.
- Halo, halo! Čujemo se? - uspaniči se.
- Tu sam. Jesi se smirio? OK, preveslao nas je, ali sada je tu.
- Čekaj, vidjeli ste ga?
- Ne, ali znam kud ide. Do kraja.
- Znaš, do kraja. Daj prestani govoriti u zagonetkama!
- Do kraja Istočnog puta. Uz drogu, uz budućnost. U Portugal!
- Znaš što Dedé, već sam sit tvojih sranja!
- Imamo ga Octavio. Ja ga imam. Smiri se.
- Ok, Ok. Što dalje?
- Pošalji lov. Ne kontaktiraj lokalce. Neka netko donese, javi nam na hotel... - kažem naša lažna imena i telefonski broj, naravno pravi.

U velikoj riječnoj luci tovar se brodovi amazonskim drvom i nešto robnim kontejnerima. To je skratilo potragu, pa smo za četiri dana pronašli i Heralda i teretnjak kojim plovi preko Atlantika.

- Evo ti, gubi se! - pruža novčanicu od pedeset dolara distributeru tereta Paulo.
 - Čovječe, strava, sve si pogodio! Daj priznaj, stari ti je rekao. - prilazi.
 - Ajmo na brod, jedino...što ako kapetan... - kažem.
 - Pusti tatu, sine, brrr...ide bager! - otrči s torbom prema panamskom teretnjaku Esperanzas.
 - *Capitano*, trebate li dva mornara? - dere se starcu u lice.
 - Ne, ne. - ovaj odgovara.
 - A papiri, tovarni list, sve je u redu? - vadi DEA-inu iskaznicu pokazujući papire na pultu ispred zbunjenog kapetana.
 - Ovako ćemo... - isplovili smo to popodne.
 - Octavio, idemo do kraja. Na brodu smo, panamska Es-pe-ran-cas, sredi Lisabon. - kratko javim Octaviu, praktično poklopivši slušalicom čim sam dovršio.
- Tri dana Amazonom i pred nama se otvori plavetnilo oceana.
- Još dvanaest dana. - kažem stojeći uz nesigurnu ogradu i gledajući bijele vrhove brazdi koje brod ostavlja iza nas, kao vrh putokaza koji izbljedi.
 - Dosade. Puj. - pljune Paulo u ocean.
- Paulo je kako on govori, ubijao dosadu sunčajući se do beskraj na krovovima kontejnera dok nije toliko izgorio da je dobio ljubičaste opekotine.
- To još, joj, nisam vidio! - mazao se kremom iz broskog saniteta i tražio hlad.
- Ja sam čitao Oliveirinu bilježnicu po cijele dane, čudio se slikovitom, starom tekstu, prepunom kratkih pričica i citata. Neshvatljivo jednostavnog izričaja, a tek nakon dvadesetak čitanja otvarao se, slagajući se poput kaledioskopa u prekrasan, ali jednostavan i simetričan sistem.
- Tu je sve. Sve. - privinuo bih je na grudi nakon svakog čitanja, čuvajući je kao najveću dragocjenost. Ona je to i bila.

Osmi dan ugledamo desno velike vrhove otočnih planina.

- Kanari. - kaže kapetan spuštajući pogled na kartu.
- Još obiđemo Madeiru i hvala djevici, evo nas u Lisabonu za tri dana.
- Mrzim ovo mjesto. Fuj. - doda.
- Zašto? - pitam.
- Grob - pokazuje prstom pod - šest kilometara, Kapverdska zaval, fuj.
- Užas - potvrđujem - koliko točno...
- Tu je - opet pogleda u kartu - 5775 metara.

Isti tren sam izašao s mosta, potpuno određen i jasnog smjera. Otišao u spavaonicu, iskopao pištolj umotan u prljavu košulju u torbi i čvrstim koracima krenuo prema dvije

kabine za goste.

Stražara sam, maltene ne nišaneći, iz hoda, pucajući iz bočno položenog oružja ubio hicem u vrat, odmah čim sam izronio iz bočnog hodnika.

- *Pum!* - pljunuo je Glock smrt bez trzaja.

Ni ne provjeravajući pogodak, nastavio sam ravno, zakoračio preko izvrnute stolice, čučnuo i u tom položaju lijevom rukom otvorio vrata.

- *Bam!* - proleti mi metak iznad glave.

Samo savinem prema dole zglob desne ruke i ispalim savinute ruke devet milimetarsko zrno u Heraldov trbuh.

Kao začuđen stajao je ispruženih, još dignutih ruku s pištoljem u ravnini svoje brade, gledao me bez izraza, a onda kleknuo i polako, kao u slow motionu skliznuo ramenom niz zid.

Kad sam mu prišao, skoro nježno podigao je pogled.

- Ja sam posljednji kojeg vidiš. - mirno, gledajući ga u umiruće oči rekao sam, a on je pao na lice.

Odvukao sam ga na palubu, postavio bočno uz rub palube i stopalom gurnuo u ocean.

- *5775. Alma perdida.*

- Usrao si se, sine, do grla. - kaže mi uvečer Paulo dok na pramcu gledamo Madeiru, prvi portugalski komad tla koji promiče.

- Pravda Paulo, tako mora biti.

- Zbog male, jel'?

- Ne. Zbog sebe.

- Ajde ne seri. Vidjelo se da je voliš. Šetnjice, rukice, cmok-cmok...

- Otkud ti to? - okrenem se i gledam njegovo veliko lice kao da ga vidim prvi put.

- Šutljivi Diego. Octavio ima - razmakne dlanove par centimetara - lijepu zbirkicu fotki.

- Bijelo je crno. Crno je bijelo. *Algumas ilusões*. Sve je bilo iluzija. - usmjerim pogled na sjever i zašutim.

Portugal 8.6.2003.

- Nema štete. - iznenadi nas izjavom Octavio kad smo ga nazvali iz ureda Interpola u Lisabonu.

Paulo me pogleda začuđen reakcijom, a ja dignem slušalicu prekidajući razgovor preko vanjskog zvučnika:

- Octavio, da se vratimo?

- Ne, zvala je DEA iz Rima. Opet teče. - odgovori.

- Ovi ovdje kažu da Kolumbijci razbijeni.

- Ma daj, samo su promijenili rutu za Evropu. Sad kokain šalju avionom iz Caracasa preko Madrida u Rim.

- Znači ostajemo?

- Idem svojimja večeras. Faksirati ću vam ono što imamo. U Madrid i Rim, dečki.

Završimo razgovor i prepričam ga Paulu.

- *Globetrotteri*. - obnavlja svoj engleski Paulo.

- Mogu te zamoliti nešto, veliku stvar? - pitam.

- Ej, stari, pa nećemo tako, reci, ne seri...

- Ja bih u Fatimu, znaš?

- Djevica zove, a? Odi, odi. Ja ću s ovim čudacima - pokaže na policajce oko nas - sam izaći na kraj. Idem sam u Madrid, važi? - lupi me nadlanicom po prsima.

- U Rimu? U Rimu za tri dana. Važi.

To su bile naše zadnje riječi.

Na Portugal se obrušilo najtoplije ljeto u povijesti. Gorio je, u doslovnom smislu. Nakon četiri mjeseca bez kapi kiše trećinom zemlje bijesnili su požari. Većinom podmetnuti, dijelom i zbog nemara stanovništva u spaljivanju trave ili šikare.

- Još samo nedostaju skakavci. - sjećao sam se djeda i njegovog prisjećanja na pedesete

godine prošlog stoljeća kada je južnu Evropu poharala najezda skakavaca iz Afrike.

Vozio sam osluškujući radio da bi ustanovio prohodnost cesta. Jako, jako topao dan, oko četrdeset stupnjeva u rent-a-car autu koji je podsjećao na visoki tetrapak s prozorima, kvario je kratku vožnju do Olivala, gdje sam u nekom pansionu, prvi put nakon skoro dva tjedna spavao na čvrstom tlu bez njihanja.

- Na sigurnom. - poljubio sam bilježnicu i stavio je pod jastuk.

Fatima

- Zašto je trinaest nesretan broj? - pitao sam se gledajući statuu Djevice od Fatime sjećajući se datuma povijesnog događaja kada je pred sedamdeset tisuća ljudi, točno prema objavi rečenoj djeci, sunce zaplesalo i obasjalo točno određeno mjesto.

Djevica se šest puta ukazala u šest mjeseci, a najvažnija objava je bila:

- Ako ispunite moje zahtjeve...biti će mir. - rekla je djeci. Zahtijevala je da budemo dobri, te da se iskreno i često molimo.

Maloj Lucii dos Santos poslala je još dvije poruke koje su Čuvari Pisma objavili: stravičnu viziju mjesta na koji idu zli ljudi i trijumf kršćanstva u Rusiji do sedamdesetih godina prošlog stoljeća.

- Zašto te objave zovu poruke? - tonuo sam sve dublje.

Treću, neobjavljenu poruku preveo je Oliveira i kucala je u bilježnici. Ne kao slova. Nje nije bilo.

Sjetio sam se Oliveire, kako u pećini uz rijeku Beni, sjedeći blizu, tiho kaže:

- Ona kaže da ona sama nije bitna. Da je ovo - digne knjigu s dvije crte koje se križaju - ono što valja čuti, usvojiti, slijediti. I da isti oni koji je slave, time pljuju na njenog sina i njegovog Oca. Najvećeg. Stvoritelja. Sakrivaju ovo, a sve nas vode u propast. Koja je već počela...

Izašavši iz svetišta, na štandu neke mlade žene, kupujem lakat visoki snježno bijeli porculanski kipić djevice.

- Gledajte, tako je lijep.

- Lijep je. - uzmem ga u ruke i izvadim novčanicu iz džepa. Odmahnem spriječivši da uzvрати ostatak, a ujedno i za pozdrav.

Djevojci i Fatimi.

Prazan, bez odgovora, razočaran, odlučim se za laganu vožnju do oceana.

- Moram vidjeti nešto veliko. Čemu na vidim kraj. - kažem si i izvadim kartu. Vidim mjesto na najvećem poluotoku iznad Lisabona, izbačeno, na samom rtu.

- Cascais. Zvuči dobro. Tamo prespavam i ujutro: Zum!

- U Italiju. *Bella Roma!* - pokušavam se razveseliti.

- Četrnaest sati vožnje. Ovim nazovi autom. Umrijet ću bez klime. - promeškoljim se odljepljujući košulju s leđa.

- Vruće je kao u ekspres loncu. - pljucnem na prednju ploču Seata.

Sve da zaboravim bilježnicu koja me dodatno udara svojim plamnim jezičcima iz mraka prtljažnika.

- Što ću s njom? - upitam se spuštajući se s magistralne ceste u Cascais.

Sjednem se na tamne stijene uživajući u ljeskanju sunca nisko nad horizontom preko lijevog ramena. Gledao sam duž uske male uvale:

- Mogao bi sjesti pod sami svjetionik. - ustanem se.

Odjednom me obuzme poznati nadnaravni osjećaj. Osjetim kako sam se naježio na vratu i potiljku. Trnci mi prođu kičmom.

- Déjà vu. Pa ja sam tu vec...bio.

Osvrnem se i viknem čovjeku u debelom crvenom puloveru koji me promatra:

- Kako se zove ovo! *Faro!* - pokažem lagano udesno prema rtu.

Vikne:

- Svjetionik je Sveta Marta!

Ukaže mi se nasmiješena glava bijelog psa. Mog psa Marte. Gleda me najvećim očima na svijetu, vesela.

- Nemoguće. Marta... - koračam ne shvaćajući.

Tiho, mada sam prilazio raširenih očiju, čovjek doda:

- Svaki put isto. - zavrti kažiprstom po sljepoočnici.

- Sve je ovo već...bilo. - tutnji mi glavom dok prolazim pored njega i užurbanim korakom grabim do auta.

Upalim motor i na križanju skrenem lijevo, ne desno.

Jer znao sam kuda idem.

Guimarães

Citânia de Briteiros

Stavio sam oba dlana na hrapavu koru stabla čempresa bez krošnje, koji se usprkos starosti i umoru održao na životu dišući s nekoliko iglica koje su stršile iz ostataka grana . Prislonio sam uho i obraz, kao da želim čuti glas stanovnika ovog brijega, glas koji je putovao kozmosom i vratio se nakon dvadeset i šest stoljeća.

- Kud si ti krenuo? - ugledam crnog kukca koji se nespretno uspinje. Pružim ruku hvatajući ga za sjajno crni okrugli zadnji dio, a on se između moja dva prsta rasipa u prah.

Iznenaden, gledam kukca, kako usprkos nedostatku većine tijela gmiže po kamenju uz stablo. Sagnem se i proučavam.

- Kako? Pa samo sam ga dodirnuo. - približim mu glavu gledajući neravne krhotine hitinskog oklopa nepostojećeg dijela.

Vidim da unutar ljušture niti nije bilo nečega. Dignem prste i proučavam, ali osim crnog praha ne vidim tragove života, neku tekućinu, oštećenu utrobu, bilo što.

- I ti si prazan. - zgazim ga nogom kruteći mu muke.

Odmaknem se i priđem okrugloj kamenoj kućici desno od mene. Sjetim se djetinjstva, kada bih kao jedino dijete u selu dolazio ovamo i zamišljao život davnih stanovnika.

Spustim se i sjednem naslonivši leđa na zid, koristeći metar široku sjenu, savinem noge u koljenima te ih stavim pod bradu.

- Vi ste! - začujem glas i vidim muškarca malo starijeg od mene.

- Da... - zbunjeno gledam.

- Vidim ja, naučili ste gdje sjesti. Ne pod otvor, jel'?

- Ne, nisam...ja tu nisam bio dvadeset i devet godina. - gledam ga.

- Ja sam uvijek tu, bio si, bio... - uz smiješak mi prijeti prstom.

Vidim da se ne trebam suprotstavljati i pomirljivo pitam:

- Kada?

- Hm. Zadnji puta prije dva tjedna, a prošlu godinu...četiri puta.

- Znate što? Ja sam prije dva tjedna bio s druge strane Atlantika!

- Daj! Sto posto - smije se - to je jedini put da si mi prišao!

- Da? - kažem upitno.

- Je, je. Rekao si: Ja sad idem...na groblje. Polako si to rekao, a ne pobjegao k'o inače, he, he!

- Lud sam! Lud! - tutnji mi dok ga gledam. On se još smijući udalji, mašući rukom kao da je čuo kakvu šalu.

Čupkao sam uske i duge vlati trave, vezao ih u čvor i rastezao do pucanja.

- Progledaj! - začujem odjek sna.

Spustim se do auta u podnožju i odem na groblje gdje su pokopani baka i djed.

Guimarães

seosko groblje

Zaustavio sam auto tik uz zid oko groblja, toliko blizu da sam se morao prevući preko sjedišta pokraj i izaći na vrata suvozača. Otvorio sam prtljažnik i htio uzeti bilježnicu, uglavljenju u malom

razmaku između zadnje sjedalice i uzdignutog dna prostora za teret.

- *Krrr!* - i u ruci mi ostanu samo korice, već prije oštećene vlagom i presavijanjem. Posegnem ponovo i izvučem samo bijelu sredinu ispisanu pravilnim Oliveirininim rukopisom.

- Kraj puta. - odložim je na oblogu unutrašnjosti i podignem naopačke okrenut kipić djevice i sa par okreta odvojim plastično podnožje.

Na bilježnicu, bez korica, ali svjetlo bijele prve stranice napišem ime s etikete na koricama.

- To samo ti možeš pročitati! - pomislim nezadovoljan.

Savinem je u tuljac i uguram u porculanski kipić. Proučim navoje na plastičnom podnožju, te ga uvrtnjem pričvrstim.

Osvrnem se i osim zujanja stotinjak metara udaljene trafostanice ne vidim nikog. Okrenem se i držeći kipić objema rukama uđem na malo seosko groblje.

Sjetio sam se pogreba i krenem desno od ulaza, provlačim se kroz gustu makiju slobodnom rukom štiteći glavu, a jednim okom pazeći da nestanem na zmiju otrovnicu kojih je prepun kraj. Po stanju grobova vidim da ih nitko već desetak i više godina nije obišao.

- Sve su to nećije majke i očevi...i djeca. - dodam ugledavši godine smrti i rođenja okomito utisnute u drvu.

Brojke čija je bjelina davno isprana kišama i slanim zapadnjakom koji ubija ovo mjesto svojom vlagom i teškim mirisima. Sve je mirisalo na smrt i zaborav.

Ugledao sam grobove bake i djeda, nisam ih prepoznao osim po imenima koji su pisali na Marijinim rukama. Prišao sam i uspravio te dvije daske ovalnog presjeka i udarcima šake ih pokušao dublje zabiti. Jedan po jedan par sam izravnao i odmaknuo se pod noge bakinog groba provjeravajući okomicu.

- Baka je molila da im postavimo kamene Ruke, ali to je skupo, znaš... - sjetio sam se majke koja stoji kraj mene uz grob na dan pokopa.

Odlučim počupati mladice na grobovima, te nakon nekoliko povlačenja iščupam najveću. Tako sagnut, u busenu trave kod Marijinih ruku bakinog groba ugledam figuricu.

Čim sam je izdigao par centimetara pogledaju me oči bijelog psa s tamnim smeđim točkama:

- Marta, ljubavi, pa što ti radiš ovdje? - pitam figuricu.

Stisne mi se grlo i skoro zaplačem. Bez suza podrhtavao mi je dah i pluća su se kratkim trzajima odupirala pražnjenju.

- Srce moje. - poljubim je. Čistim je znojem zapešća, a ona odgovara tihim premetanjem u sebi. Razbijem je udarcem o veći kamen između grobova i u travu, s krhotinama obojane gline padne mali višestruko savinuti papirić. Uzmem ga i vidim svojim, dobro poznatim rukopisom ispisanu dva reda:

Dédé: Mt 10-34, Iv 9-41, Lu 16-18, Mk 13-35, Lu 11-35, Iv 8-23, Mt 7-23

Shit: 17.8.1999. 25.3.2003. 03.10.2003. 21.12. 2003.

- Što je to? M-t, I-v, L-u, M-k?

Osim svog imena i riječi za sranje nisam znao značenje niti kratica, niti brojeva uz njih.

Shit i datumi su upozorenje. - objasnim si drugi red, ali su dva datuma bila u neposrednoj budućnosti, a starije nikako nisam uspijevaio povezati s nekakvim određenim događajima.

- Marta i poruka koja je pisana tvojom rukom...

Odmaknem se do stabla pokraj i podignem djevičin kipić.

Papirić zgužvam i bacim.

- Neke stvari je bolje ne znati. - kažem zadovoljan što sam isti tren zaboravio njegov sadržaj.

Bijelu djevicu stavim na bakin grob, kod glave

- Donio sam poklon. Čuvaj ga, bako. - kažem.

Italija, Rim 12.6

Četrnaest sati vožnje do Rima, nakon zavoja portugalsko-španjolske veze proteklo je u beskrajnom hipnotiziranju noćnih svjetala ravnih autoputa, prekinutih prelaskom granica, gdje bih pod svjetlom reflektora usmjerenih na prostor prijelaza i gledanja u cijevi uperenih

automata prolazio provjeru

dokumenata s nelagodnom težinom inače perolakog Glocka.. DEA-inu iskaznicu nisam pokazao sve do ulaska u rimski ured u sedam ujutro.

Čim sam ušao i predstavio se, udare me riječima i izbiju dah:

- Kolega...vam je ubijen.
- Idem ja. - samo sam rekao i kao u magli izašao. Strčao sam se izglačanim stepenicama i otvorio teška drvena vrata. Duboko, duboko udahnuo, osjećajući kao da postajem visok stotinu metara i zavikao:
- Neee!!! - i spustio pogled na ulicu. Ljudi su prolazili, neki okrenuli poglede samo tresući glavama, a neki zastali i gledali me.
- Jel' vam dobro? - upita crnokosa djevojka spustivši mobilni telefon s uha, naslonivši ruku na privučena koljena.
- Bez odgovora sam sišao tih desetak stepenica pred ulazom u prefekturu i otišao u prvi bar koji je bio otvoren.
- Dolazimo preksutra. Kako si? - pita slijedeće jutro Octavio.
- Posrano. Što...što je bilo? Posrani Rim! - zavičem u slušalicu i primijetim ljutite poglede prema meni.
- Nije Rim, Dedé... Madrid. A gdje si ti bio?
- Ja...ja sam zaostao.
- Zaostao?! Mislim, koji...
- Fatima, Octavio. - slažem uz stiskanje želuca - Dogovorio sam se s Paulom...
- Dedé, ej, ne pričaj gluposti.
- Znam, idem van, Octavio.
- Kuda van! - dere se ponovo.
- Iz DEA-e. Kad dođeš.

Na Fiumicinu smo zaplijenili pošiljku od stotinu kilograma kokaina. DEA Rim i talijanska policija slavili su drugu veliku zapljenu jer su siječnju već zaplijenili dvadeset i četiri kilograma kokaina iste grupe kriminalaca. Veselili se znajući da toj igri nema kraja i da moraju prihvatiti samo trenutačne uspjehe.

- Red je, moj prijatelju. - pružio sam ruku Octaviu preko stola.
- Ne seri, Dedé. - ustao je, obišao ga i zagrlio me.
- Oprosti. - tiho je rekao pokraj mog uha.
- Pogledao sam ga u lice, oči, brkove, kosu, kao da njegovu sliku želim zauvijek ponijeti.
- Protresli smo si ruke i ja sam otvorio vrata:
- Ej, Glock je tvoj. Uzmi ga...
- Ne. Meni više ne treba. - okrenem se i mahnem preko glave.

Vani sam pogledom pratio golubove koji su panično letjeli s mjesta na mjesto tražeći hlad, pio kave i osvježavao se umivanjem u fontanama u koje je malim mlazom utjecala voda.

- Suša. - sjetim se Paulovog pogleda u smjeru juga, kako gleda kroz staklo stubišta u Quanticu.
- Počinje. - pomislim i željan više hlada nego utjehe uđem u crkvu i sjednem među bočne stupove, daleko od djevičinih pogleda, osjećajući se kao izdajnik.

U crkvi pokraj mene sjedne starija žena:

- Tu si. - šapne i nježno mi protrlja nadlakticu.
- Zamijenili ste me s nekim. Ja sam...stranac.
- Nisi. - pruža mi papirić oprezno, stavljajući svoj dlan na moj.
- Ne tu... Poslije. - osvrće se u strahu kada sam ga htio rastvoriti i pročitati.
- Što je to?
- On mi je rekao da ste tu.
- Tko ste vi? Tko on?
- Ja sam Maria Bianco. A njegovo ime tu piše.
- Okrene se i još jednom me pogladi po mišici:

- Čuvaj se.

Ode.

U hotelskoj sobi sjeo sam na krevet i pogledao što piše:

EU SOU A MÃE DA EUCARISTIA;
CONHEÇA A PALAVRA DE JESUS,
AME JESUS EUCARÍSTICO.

- Isus. - gledam papir očekujući još jednu vlastitu poruku. Lakne mi.

Nazovem Quantico i zamolim kratki razgovor s bivšim šefom.

- Pratim tijelo Paula kući na pokop.

- Znam. Znam. Molim vas, sredite. Da, avionom. Više se ne zabrinjavam...

- Hvala Bill. - spustim slušalicu.

- Idemo kući prijatelju.

Cochabamba, Bolivija 17.6.

Paula sam, skoro doslovno sam, pokopao na Gradskom groblju. Ne zato što sam kopao raku ili nosio sanduk, nego što je uz mene bilo najviše desetak ljudi.

- Nema više puno toga. - opet sam se sjetio pogreba. Mog oca, u dalekoj zemlji, jako dalekoj. Majka i ja pratili smo ga poštujući njegovu želju da bude pokopan uz svog oca, na groblju pokraj neke rijeke, čije ime ni sada ne mogu prizvati. Na Marijinim rukama mog djeda pisalo je 1914. - 1944., a ja sam pogledao majku i pitao:

- Mama, zar to nije bilo na početku Velikog rata?

- Da, sine - podragala me je po glavi - Bombardiranje.

- Nijemci?

- Amerikanci, sine. Bombardirali su tvornicu...

Ispriča mi cijelu priču, kako su mog djeda sahranili u starom ormaru jer nije bilo dovoljno ljesova, kako su i moj otac i njegov brat ranjeni bježeći s igrališta, kako je otac tada obolio od tuberkuloze, kako je njegova tad mlada majka ostala sama s troje djece od tri do sedam godina, bez igdje ičega, gladni i beskrajno siromašni, kako su se zato brat i on morali školovati u željezničkom internatu u dalekom gradu na poluotoku, da je počeo raditi sa petnaest...

Plakala je i pružila mi plavu kutiju.

- Njegov sat. Sat njegovog oca. Sad tvoj.

- Jel' radi? - upitao sam dječje naivno.

- Nikada nije radio. - pokaže godine na Marijinim rukama - Od onda je pokvaren.

Sat koji je nosio moj djed kada je poginuo, glupo i bespotrebno, običan čovjek koji je bježao iz tvornice pod sirenama, sa svim drugima, trčeći kući svojoj ženi i djeci.

Sat koji sam nekoliko puta nosio na popravak. Svi urari bi samo odmahnuli glavom.

Sat koji leži u mraku iste plave kutijice u mom ormaru.

Sat koji nikad nisam popravio.

- Nemoj mrziti, sine. - poljubila me majka u tjeme, dugim, šuškvim, toplim poljupcem, a ja sam osjetio dodir njenih suza i moje kose.

Stajao sam na Paulovom grobu, a vidio svog oca kako dolazi kući, mlad, u uniformi santiaške podzemne željeznice, zadiže naočale na čelo i čučnuvši u našem malom hodniku viče:

- Gdje si ti meni!... i širi ruke i osmeh.

- Da, tu je...luđakinjo...pusti čovjeka na miru! - čujem preko ramena.

Okrenem se i vidim da se žena istrgnula dvojici Paulovih kolega, jedinih koji su došli na pogreb. Pramen crne kose prekriva joj lice, trči prema meni i uhvati me za ruke.

- Tu si. - gledajući me sjajnim očima.

Pogledam joj ruke kojima drži moje, u zavojima.

Gledamo se tri četiri sekunde, šutimo, a s leđa joj priđe jedan od Paulovih kolega i odvuče je držeći je za nadlaktice. Nakon desetak metara gurne je od sebe:

- Bježi! Marš!

Priđe mi:

- Oprosti. Lokalna...luđakinja. Stalno priča sa sobom i ima...neke...rane po sebi.

Okrene se i priđe drugom. Zajedno krenu s groblja.

Napravim nekoliko koraka i viknem:

- Ej, a kako se ona zove!

- Catarina Rojas! - vikne drugi, kratko se okrenuvši.

Otvorio sam dlan i ugledao mali drveni znak u obliku onih prekrštenih crta s Oliveirine knjige.

Santiago

Svaku noć odlazio bih na svoje najdraže mjesto, na umjetni brežuljak uz zgradu, sjeo na klupu ispod svoja dva najdraža drva, gledao zvijezde, obasjan jakom i srebrnastom mjesecinom.

Tako okupan i sjajan uspeo bih se vrh, možda kojih desetak metara i tiho viknuo:

- Marta!

Ona bi izronila iz grmića koji su opasali jednu stranu podnožja, s osmijehom u očima i ušima koje poskakuju. Kleknuo bih, dragajući njeno krzno na vratu i uvijek, uvijek počeo plakati. Stavio bih joj bradu na čelo, dok su mi suze curile niz obraze.

- Srce moje, kako si mi? - govorio bih držeći njenu glavu ispod brade, objema rukama.

- Ajde, da se malo igramo... - bacao bih joj tenisku lopticu koju bih uvijek stavio u džep. Trčala je, valjali smo se po travi, smijali. Naše veselje prizvalo je iz podnožja još jednog psa, malog, smeđe kratke dlake:

- Ej Gricko! Nestaško! - zvao sam ga i prišao nam je.

Drugu noć iz mraka izroni crni labrador:

- Beni! Princu! - vičem. On dođe i svi trčimo po cijelom brežuljku.

- Tina! Kraljice! - zovem svijetlo smeđu kujicu bijelih prsa i velikih očiju. Liže mi lice dok se smijem.

- Niña! Ljubavi! Pametno moje! Dodi! - popravljam joj majicu.

- Luna! Lubeničice! Štapići moji! - divim se njenom dugom koraku.

- Florijane! Kućo stara! Lutalice moj!

- Kiki! Kupaš se u moru, a!

- Biba! Knedlice moja! Smršavi malo!

- Mrvice, mali mišiću! Tap-tap! Nožice moje male!

Smijem se, sretan kao nikada, srca ispunjenog kao svemir zvijezdama.

Ližu me, trče za lopticom, po dva tri, okretni, veseli, okupani veličinom mjeseca koji časti našu ljubav svojim osmijehom.

Valjamo se po travi, kao kakva živa lopta, navlačeći jedni druge, ja ih dozivam, tepam, oni slobodno laju.

Vraćali bi se u podnožje, jedan po jedan, u nepravilnim razmacima, valjda piti vodu s obližnjeg potoka, ili možda od umora ili zadovoljstva. Ja bih sretan, vukući stopala po travi, zahvaljujući se nebu, odlazio u svoj stan u potkrovlju. Tako jak i pun da uspon stepenicama nisam niti osjetio.

Onda sam spavao, a to nisam volio. Snovi... Sanjao sam teške i

ružne stvari, ratove, kako se borim i mačem i puškom, kako bježim iz zatvora i sakrivam se uz neku zavojitu rječicu među

brežuljcima, kako na zgrade pada avion, pa opet rat pun krikova i smrti.

Kako me izdaju ljudi kojima ne vidim lica, kako me psuju, pljuju i vrijeđaju.

Kako mi se podruguju, govore da sam lud i da oni ne mogu više.

San u kojem gledam zvijezdu kako pada i trese tlo pod mojim nogama.

San u kojem vidim udarce sudskog čekića i čujem riječi: Na smrt!

Nisam volio spavati. Čekao sam svoj mjesec, svoje pse i najveću, nepatvorenu ljubav,

čistu sreću u kojoj nema vaganja, veću od nas.

Kraj, Chillan 21.12.

Klečim, slab, umoran. Ne molim Djevicu. Ruke spustim na travu i propustim je kroz prste. Stisnem šake kao da je čupam.

- Nema ničega. Nema mene.

Posegnem pod jaknu odloženu pokraj i izvučem Llamu. Potegnem i pustim zatvarač, klikne i ubaci metak u cijev.

Hladan, smrdljivi metal stavim u usta, prst-dva duboko, među zube koji drhte.

- Čekaj. - začujem.

Ugledam Isusa na nebu s tri čovjeka u laganim konjaničkim oklopima.

- Tko su oni? - pitam ga bez govora.

- Mi, Dedé. Mi. - kažu složno, nježno.

Progledam. Prepoznajem ih: Paulo, Jorge i Marco.

Sjetim se. Svega. Svih vremena. Svih umiranja. Svih nježnih pogleda.

- Beni. Riberalta. Grobovi na Cerros de Bala... - preplavi me tuga.

- Zašto? Zašto ja? - počnem plakati. Ne za sobom. Za svima.

Izgubljenim.

Isus drži mač:

- Hoćeš ga?

Gledam njegovo lice.

- To je tvoj mač, Danijele. - kaže.

- Znaš.

- Znam. Obuci svoj oklop. - pruži ruku.

Baci mač na zemlju. Zabije se uspravno, par centimetara ispred mene.

Gledam kroz dršku mača ispred očiju.

Kroz suzama zamućeno nebo vidim veliki križ. Spustim pogled do tla, gledam koliko je visok.

Pogledam Isusa:

- Pa on tu mora biti! On je tu bio!

- Da. Mora. I jest. Uzmi mač i dođi!

Skrenem pogled, plačem, kroz suze vidim djevojku koja trči prema meni.

Plava, valovita kosa joj vijori. Viče.

- Dolazim. - izgovorim i povučem obarač.

Dotrčala je do njegovog zgrčenog tijela. Pokraj glave, rubova već natopljenih krvlju, ugleda Washington Post kojem prvi ljetni vjetar okreće stranice. Ugleda sliku djevojke, iste nje, čvrsto uhvaćenu za ruke od dva muškarca u jaknama s natpisom DEA. Zaplače, jednom rukom gužvajući novine, a drugom košulju na Dedéovim leđima:

- Vрати se! - i pogleda u nebo. ›

MEXICO CITY, October 3rd -- Manager of a Mexican tanning salon called Electric Beach, was trying to board a plane to Colombia last July when Mexican customs officials found \$1.5 million in cash tucked into her suitcase.

Days later, they nabbed another Colombian woman Maria Morales trying to board a plane with \$829,000 in cash -- and a business card from Electric Beach. In both women's address books they found names and numbers of men who had recently been arrested for trying to smuggle nine tons of cocaine into Mexico on a tuna boat.

The arrests -- and several others at the Mexico City airport in which a total of \$8 million in cash was confiscated from couriers -- were all traced back to missing Juan Diego Heraldo Ramirez, identified by authorities as a high-level Colombian cocaine and heroin trafficker who runs his operation in Mexico.

EPILOG

Život su krugovi, jedan unutar drugog.

Najveći krug otvoren je rođenjem, zatvoren - našim Odlaskom. Krug unutar njega otvoren je početkom našeg svjesnog odlučivanja, odrastanjem, kada MI počnemo odlučivati o svom putu, o svojoj sudbini. Tad ostali gube svoj smisao, prvo roditelji, a zatim i drugi. Moj najveći krug tog dijela života otvorio sam izgleda s potpuno krivom premisom: Život, vrijeme je linearno, od točke A do točke B, kako pišem na početku drugog dijela. Ta misao postoji kao moja odrednica, kao moje polazište - od početka o kojem govorim, takvog i tog početka koji nije rođenje.

Taj krug zatvaram spoznajom koja to negira - vrijeme nije linearno. Teško je i pomalo ludo pomisliti i shvatiti da ima paralelnih stvarnosti, vremena, naših života. Odvijaju se u apsolutno isto vrijeme (u onom kozmičkom, za nas nesagledivom smislu), a mi u tim paralelnim stvarnostima uvijek postojimo, samo ne baš - identični. Fizički, niti ulogom. Ljudi oko nas - postoje, ali su drukčiji, mogu imati veću ulogu u tom našem paralelnom svijetu ili biti nevažni i udaljeni. Paralelne stvarnosti, neki rijetko neki nikad, osjetimo - kao san, viziju, maštariju, osjećaj, déja vu, kad imamo osjećaj da nešto znamo ili smo dobili bez toga da smo zaslužili, znali i molili. Kada si kažemo: A otkud sad To? Koliko ima takvih paralelnih stvarnosti, vremena, života? Da li je taj broj konačan, određen? Sedam? 256? Nisam siguran. Mi ne možemo shvatiti postojanje kao nešto što nema svoj kraj i početak, ako nije crta, povučena barem našim drhtavim pokretom. Cik-cak, možda.

U jedno jesam siguran. Ono što je bilo uistinu je - bilo, završilo, prošlo. Nitko, niti On niti mi, ne može promijeniti prošlost, vratiti se po TOJ (istoj, jednoj) liniji postojanja. Mi sami, a i On,

možemo utjecati, promijeniti samo sadašnjost, i kroz to i budućnost. Rijetki mogu - preskočiti - iz jedne linije u drugu.

Kozmičke strune. Shvatiti ih upravo kao uglavnom paralelne - stvarnosti, vremena (u množini). Ne savršeno ravne i pravilne. Više kao valovite linije, u kojima se amplitude, Božja hm...modulacija, koji put sretnu, iskrižaju, interferiraju.

Te nazovi greške, neki vide, neki ne. I trebaju biti zahvalni što su takvi...

Isto tako uvidio sam da sam i svoj pogled i svoju nazovi energiju crpio i postavio na krivim zasadima. Na ratnim doživljajima. Stavljajući ih na papir uvidio sam - njihovu trivijalnost. Ne beznačajnost, nego - običnost.

Izgubili su svoju epsku Veličinu, dimenziju, iz koje sam toliko vremena crpio svoje shvaćanje i određenje. Pio sam iz potpuno krivog izvora. Ne želim negirati prijateljstva, osjećaj istinske povezanosti, koji proizlazi iz trenutnog osjećaja da naš vlastiti život ovisi o drugima, da nas oni ne samo okružuju, nego i - štite.

Zasad, polazište, treba biti, i morala je biti - ljubav. Nešto što nisam zadržao, a samim tim niti imao, barem ne u onoj veličini ili količini koju sam htio, želio. Ljubav baš određenog čovjeka prema meni, u mom slučaju žene... Svu drugu ljubav, roditelja, prijatelja, koju sam dobivao i imao, uzimao sam zdravo za gotovo. Ha, kao, tu je i tu će ostati. I ostao sam bez svega.

Ejército de Liberación Nacional--ELN

Movimiento de la Izquierda Revolucionaria--MIR

Movimiento Bolivia Libre--MBL

Izquierda Unida--IU -- Ujedinjena ljevica

Conciencia de la Patria--Condepa--Carlos Palenque

Najljepše pjesme napisao sam u sebi
nikad izrečeno dokotrljalo se poput kugle
na putu od srca do grla.

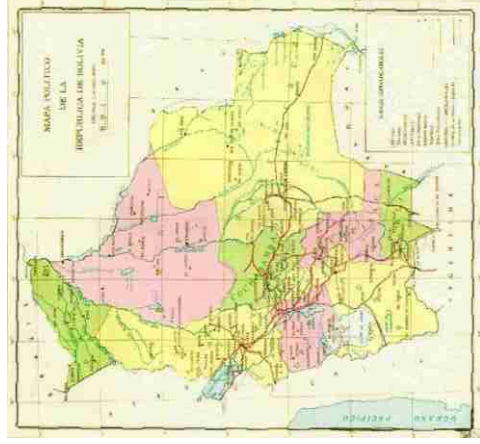
Najljepše pjesme napisao sam u osam i četrdeset
čekajući onu koja nikad neće doći
zguren i sam, umoran.

Najljepše pjesme napisao sam o njenom osmjehu,
zlatnim pramenovima, koji me i sad znaju
pomilovati po licu, nošeni vjetrom.

Najljepše pjesme napisao sam u sebi
a čuo ih je jedino moj pas.

Svakoga dana u osam i četrdeset
napišem najljepšu pjesmu
a onda je prepustim vjetru da je položi
na njen stol.

Bolivija

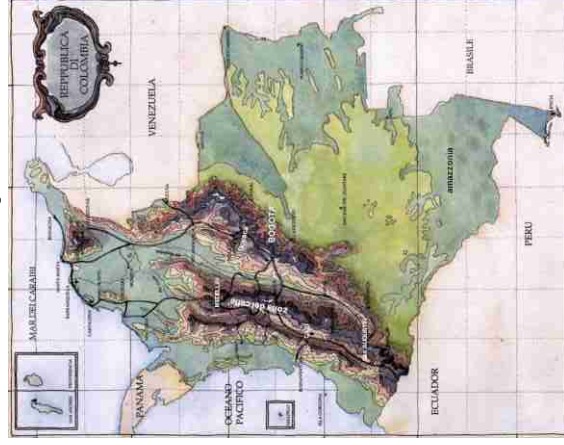
DEA Quantico

DEA...rekreacija

Kolumbija

Gdje
je
Santa
Marta...

Ventilatoriii

Kaktusi

Super ...

Sokići

Jedan od dva...dućana u Tagangi

Colletivo

TAGANGA

Taganga u zoru

Santa Marta s rta

Terase

Kogui selo

El Infemito

Riberalta

Ciudad Perdido

Viaga

Kogui djevojčica

Prve stepenice...

Pogled na pola puta

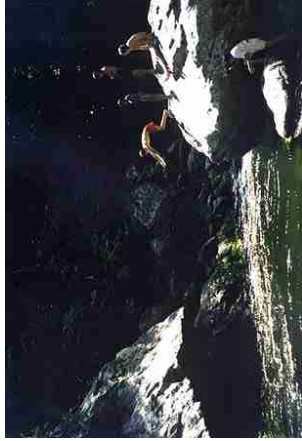
Na vrhu... Pueblito

Taganga uvečer

Buritaca - kupanje

Skoro na vrhu...

Čile, Rancagua je u sredini...

Djevica iz Socavona, Bolivija

Chillan, Čile

Nina...

Luna...

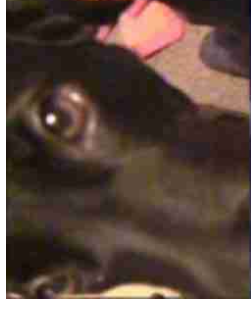
Mrvica, najmanji pas na svijetu

Tina Kraljica...

Beni Princ...

Biba, knedlica...

Marta i Biba iza...

Moja Marta Točkica...

I ostali prijatelji čija je slika jedino u mom sjećanju....